

AZ
APOSTOLKODÁS
LELKE

SZALÉZI MŰVEK RÁKOSPALOTA

AZ APOSTOLKODÁS LELKE

Nihil obstat. Joannes Antal censor dioecesanus.
Imprimatur. 3038/1932. Vatii, die 30 Julii 1932
Dr. Carolus Baksay, vicarius episcopalis generalis.

DON BOSCO NYOMDA, RÁKOSPALOTA

Őszentsége XV. Benedek pápa kézírata.

Szeretett fiúknak, Dom J. B. Chautard, a Miasszonyunkról nevezett trappisták septonsi apátjának.

Legmelegebb szerencsekívánatainkat küldjük, amiért „Az *apostolkodás lelke*“ című munkájában olyan kitűnő sikerrel mutatott rá a bensőséges lelkiélet szükségességére mindazoknál, akik eredményesen akarnak munkálkodni a lelkek üdvén.

Óhajtva, hogy ez a munka, amely szerencsésen egyesíti magában az elméleti tanításokat és korunk szükségleteinek megfelelő gyakorlati tanácsokat, minél inkább elterjedjen és sok jót tegyen.

Teljes szívünkből apostoli áldásunkat küldjük a mű szerzőjének.

XV. Benedek.

Kelt a Vatikánban, 1915. március 18-án.

Vico bíboros őeminenciája a következő sorokat mellékelte Őszentsége leveléhez :

„Sietek megküldeni a mellékelte levelet, melynek továbbítását Szentatyánk, XV. Benedek pápa, kegyes volt rám bízni.“

A legfelsőbb kézirat sok szépet mond az Ön „*Az apostolkodás lelke*“ című értékes könyvéről, amelyet a Szentatyá benső megelégedéssel olvasott.

Már szentemlékü X. Pius pápa is megbízott azzal, hogy szerencsekívánatait kifejezzem ama spanyol prelátus előtt, aki az Ön könyvét erre a nyelvre lefordította.

Őeminenciája Vivès bíboros :

Valóban nem csekély érdeme az Ön kitűnő könyvének, melyet „*Az apostolkodás lelkéről*“ írt, hogy összeegyeztetheti az elméletet a gyakorlati módszerrel . . .

Őeminenciája Sevin bíboros :

Az Ön könyve valóban aranykönyv, fészült érdeklődéssel olvastam. Soha nem volt lelkebb, gyakorlatiasabb, ékebben szóló és az Egyház tanácsainak szellemét tökéletesebben megértő magyarázója azoknak a gondolatoknak, amelyeket X. Pius a papsághoz intézett intelmeiben és több más encyklikájában kifejezett.

Természetes, hogy igyekeztem ezt a kincset környezetemmel is megismertetni. Két

nagy szemináriumomban lelkiolvasmányul használják. Több püspök, számos pap előtt pedig a legőszintébb nagyrabecsüléssel nyilatkoztam az Ön művéről.

*Őeminenciája Mercier bíboros,
mechelni érsek:*

Abban az időszakban, amelyet éppen át-
éltünk, sem időm, sem lelkinyugalom nem
volt ahhoz, hogy könyvét azzal a figyelem-
mel olvassam, amelyet az megérdemel s hogy
átgondoljam azokat a magasztos igazságo-
kat, amelyeket Ön annyi apostoli buzgó-
sággal domborít ki.

Művét átfutva meglepett az Ön tanításai-
nak azonossága annak a lelkigyakorlatnak
a gondolatmenetével, melyet 1910-ben egy-
házmegyém papsága számára tartottam.

Őeminenciája Amette bíboros, Páris érseke:

Őszinte épülésemre szolgált az Ön könyve,
amelyet „Az apostolkodás lelkéről“ írt s
örömmel fogom ezt papjaimnak s mindazok-
nak a buzgó híveknek ajánlani, akik mun-
káinkban segédkeznek. Párisban, ahol a külső
apostolkodás olyan temérdek energiát fo-
gyaszt, különösen fontos, hogy állandó táp-
lálékot kapjon a lélek buzgósága, amely nél-
kül soha nem érnének el eredményt apostoli
törekvéseink.

Öeminenciája Fischer bíboros, kölni érsek:

A legteljesebb mértékben helyeslem mind-
azt, amit Ön annyi szakavatottsággal, tárgy-
ismerettel, olyan kenetteljesen megírt . . .

Öeminenciája Lucon bíboros, reimsi érsek:

Aláírom azoknak a tételeknek a helyes-
ségét, amelyeket Ön könyvében kifejt s tel-
jes mértékben helyeslem azokat . . .

*Öeminenciája Arcoverde bíboros,
Rio-de-Janeiro érseke:*

Helyesen mondja az Ön kitűnő könyve:
Jézus Krisztus életét élni, Jézus Krisztus-
hoz hasonlóvá lenni: ez az apostoli munka
sikerének titka.

Mgr. Penon, moulinsi püspök:

Újszerű, mélyenszántó elgondolások, a
Szentírásból s az Egyházatyák írásaiból vett
többé vagy kevésbé ismert szövegek meg-
kapó beállításai, lelkünkhöz szóló példák fel-
sorakoztatása, amelyek legtöbbször saját ta-
pasztalatai alapján az életből veszi, végre
és főképp az az egyéni mód, amellyel meg-
győz bennünket arról, hogy az apostoli
munka sikerének az eucharisztikus és litur-
gikus élet emlőin megerősödött lelkiség és

hitbuzgóság az előfeltétele; mindez hatalmas vonzóerőt jelent s tökéletessé teszi mindannak a hatását, amit Ön már alapvető tételének első ismertetése alkalmával is olyan szépen megírt.

Papok, szerzetesek, szerzetesnők és az apostoli munkák iránt érdeklődő világiak jól teszik, ha eme kalauz útmutatása szerint igazodnak. Buzgó apostoli munkát végeznek, ha terjesztik e könyvet s lehetővé teszik, hogy az minél szélesebb köröknek szolgáljon ne csupán egyszeri, de rendszeres olvasmányul, amelyet hasszonnal használhat mindenki kézikönyvnek napi elmélkedéseiben, havi vagy évi lelkigyakorlataiban egyaránt s amely kitűnő szolgálatokat tehet szeminaristáink és szerzetesújoncaink kiképzésében is.

*Mgr. Marre címzetes püspök, a reformált
ciszterciek általános apátja:*

Mindennél nagyobb örömet jelent számomra az az értesülés hogy „*Az apostolkodás lelke*“ című munkája újra kiadásra kerül . . .

ELŐSZÓ

*Ex quo omnia,
per quem omnia,
in quo omnia.*¹

Ó nagy és jóságos Isten, mily csodálatosak és kápráztatók azok az igazságok, melyeket legbensőbb lényedről tanít hitünk. Szent Atyánk öröktől fogva gyönyörködik tökéletes képmásában; az Igében — Igéd megremeg a gyönyörúségtől Szépséged látára — és együttes elragadtatásuk lángjából kitör a szeretet tűzcsóvája: a Szentlélek.

Ó imádandó Szentháromság, Te vagy egyedül a tökéletes, bőséges és örök Élet. Határtalan Jóság, Te ki akarod magadat árasztani a mindenségbe. Te mondog és műveid előttünnek a semmiségből, hogy hirdessék tökéletességedet és zengjék dicsőségedet.

¹ Átala, Vele és Benne (Liturgia).

Mélységes szakadék tátong közted és a lehelletedtől életre kelt por között, melyet Lelked be akar tölteni, hogy így kielégítse szeretetét és odaadásért epedő vágyakozását. Így jön tehát létre kebledben az ember istenivé-válás törvénye. Ez a kezeid alkotta sártömeg, — ó csoda! — istenivé válhatik és részese lehet a Te örök boldogságnak.

Az Ige pedig feláldozza magát, hogy beteljesítse ezt a művet.

Testté lőn, hogy mi istenekké válhassunk.¹

És mégis, ó isteni Ige, Te nem hagytad el Atyád kebelét. Ott éled felséges létedet és ott buzog a forrás, melyből a Te apostolkodásod csodái fakadnak.

Ó Jézus, Megváltóm, Te apostolaidra bízta Evangéliumodat, Keresztedet, Eucharisziádat és elküldted őket, hogy Atyádnak fogadott gyermekeket szerezzenek. Azután visszatértél Atyádhoz.

És azóta ó Szentlélek, Te vállaltad az Istenember titokzatos testének megszentelését és gondozását.²

Az isteni Életnek a Forrásából az eretbe, a Szívből a tagokba való átömlesztésének művéhez munkatársakat választottál.

Pünkösdi tüzed lángjaitól kigyúlva, szétszéledtek a világon, hogy elvessék a világosság ígét az elmékbe és a szeretet ke-

¹ Factus est homo, ut homo fieret Deus. (Szt. Ág. 9. besz.)

² Deus, cuius Spiritu totum corpus sanctificatur et regitur (Liturgia).

gyelmét a szívekbe, eképp mutatván meg az embereknek az isteni életet, melynek teljessége Benned lakozik.

*

Ó isteni láng, éleszd apostolaid lelkében ezt a szent hevet, amely az utolsó vacsora boldog részeseit újjá alkotta. Ezáltal nem csupán a törvény és erkölcs egyszerű hirdetői lesznek, hanem mintegy „átömlesztik“ a lelkekbe az isteni Vért.

Világosság Lelke, véd ez az igazságot kitörölhetetlen vonásokkal elméjükbe, megértetvén velük: hogy apostolkodásuk csak úgy lesz eredményes, ha magukban is kialakítják azt a természetfölötti benső életet, melynek Te vagy éltető Eleme; Forrása pedig a mi Urunk Jézus Krisztus.

Ó végtelen szeretet, fakassz akaratukban égő szomjúságot a benső Élet iránt. Hasd át lelküket édes és hatalmas ihletteddel és éreztesd meg velük, hogy már idelent is csak abban az életben van igazi boldogság, mely a Tiednek és Jézus Szívének követése a minden irgalom és szeretet Atyjának kebelében.

*

Ó szeplőtelen Szűz Mária, Apostolok Királynéja, áldd meg szegény írásomat. Tedd, hogy akik olvassák, jól megértsék s

ha Istennek tetszik, sorompóba állítsa őket a Gondviselés hivatott eszközei gyanánt és szétszassa velük a lelkek közt az Ő égi kincseit; munkásságuk valamiképpen részeseülvén az isteni munkálkodás természetében, gyümölcsöző legyen, úgy, ahogy Te részeseültél benne az Úr kebelében, mikor szűz méhedben testet öltött Ő, akinek köszönhetjük, hogy Téged Anyánknak nevezhetünk.

ELSŐ RÉSZ

Isten világi tevékenykedést és benső életet kíván.

1. A világi cselekedetek, illetőleg a bennük való buzgólkodás is Isten akaratából való.

A fölényes bőkezűség az isteni természet tartozéka. Isten a végtelen Jóság. A jóság pedig túlaradó indulatában mindenkinek akar juttatni bőségének öröméből.

Üdvözítőnk halandó élete ennek a kimeríthetetlen bőkezűségnek szüntelen megnyilatkozása volt. Az Evangélium úgy állítja elénk a Megváltót, amint útjában a szeretet kincseit szórja Szívéből, mely sóvárogva hívja az embereket az igazság, az élet felé.

Az apostolkodásnak ezt a hevét Jézus Krisztus az egész Egyházra kiterjesztette. Ez az Ő szeretetének ajándéka, igazságá-

nak megnyilvánulása, szentségének tündöklése. Ugyanettől a lángtól hevítve folytatja Krisztus titokzatos jegyese immár századok óta isteni Mesterének apostoli munkásságát.

A világ törvénye a Gondviselés csodálatos elgondolása! Hogy az embert ember vezesse az üdvösség útjára! ¹ Jézus Krisztus egymaga ontotta a vért, mely megváltotta a világot. Meg is taníthatta volna Ő egymaga a világot az erényekre és gyakorolhatta volna rá isteni hatását kizárólag oly közvetlenül, mint ahogy tényleg gyakorolja is az Eucharistiában. De ő munkatársakat kívánt jótéteményei végrehajtásához. Miért? Kétségtelenül az Ő isteni Fölsége akarta így, de nem kevésbé készítette erre az emberek iránti szeretete is. S ha méltó a legkiválóbb földi uralkodókhoz, hogy minisztereikkel kormányoztassák népeiket, mily leereszkedés egy Isten részéről, ha szegény teremtményeit munkássága és dicsősége társaivá fogadja.

A keresztfán született, a Megváltó át-döfött Szívéből fakadt Egyház az apostoli szolgálattal állandósította az Istenember jótékony és megváltó működését. Jézus Krisztus akaratából ez a szolgálat lényeges tényezőjévé vált az Anyaszentegyház elterjedésének és hódításainak a nemzetek között.

¹ Ad communem legem id pertinet qua Deus Providentissimus, ut homines plerumque fere per homines salvandos decrevit . . . ut nimirum quemadmodum Chrysostomus ait, per homines a Deo discamus. (XIII. Leó levele Gibbons bíbornokhoz, 1899 január 22-én.)

Ebben az apostolkodásban főszerepet visz a világi papság, mely fönséges szervezettségével Krisztus hadseregének törzsét alkotja ; a papság, mely annyi szent és buzgó püspök és pápa hírnevével ékeskedik és melyet nemrég is oly dicsőségesen felmagasztalt az Úr a szentéletű arsi plébános szenttéavatása által.

E hivatalos papság mellett már a kereszténység őskorától fogva alakultak önkéntes társaságok, valóságos elitegárdák, melynek állandó gazdag virágzása mindenkor legkiáltóbb tünete lesz az Egyház életképességének.

Eleinte az első századokban a remeteszerzetek (szemlélődő szerzetesrendek) szakadatlan imádságai és kemény önsanyargatásai járultak hathatósan hozzá a pogányok megtérítéséhez. A középkorban a prédikáló és kolduló szerzetek és lovagrendek nyomultak előtérbe, valamint a hitetlenek kezei közé esett foglyok kiváltásának hősiesszolgálatára alakult szerzetesrendek. Végül az újkor a tanítórendek, intézetek, missziótársulatok, kongregációk töméntelen sokaságát kelti életre, amelyeknek hivatásuk a testi-lelki javaknak mindenféle alakban való terjesztése.

Ezeken kívül, az Anyaszentegyház életének minden korszakában értékes munkatársakat talált az egyszerű hívek közt is. E buzgó katolikusok száma ma már légió. „A cselekedetek emberei“ ők, lelkes, lángoló

szívek, kik értenek erőik egyesítéséhez s a szent ígéket követve fenntartás nélkül adják közös Anyánk szolgálatára idejüket, képességeiket, vagyonukat, gyakran szabadságukat, sőt néha vérüket is.

Valóban bámulatos és lélekemelő látvány az intézményeknek ez a gondviselészerű kivirágzása. Mindegyik megfelel korának és csodálatosan alkalmazkodik a körülményekhez!

Az Egyház története bizonyítja, hogy minden kielégítésre váró igényre, minden lappangó veszély ellen azonnali létrejött a pillanatnyi szükségkívánta intézmény.

Igy korunk különösen súlyos bajaival szemben eddig alig ismert intézmények sokasága bukkant fel mintegy varázsszóra: első áldozásra előkészítő hitoktatás, a hitben való állhatatosságra nevelő oktatás, elhagyott gyermekek hitoktatása, kongregációk, jámbor társulatok, gyűlések és lelkigyakorlatok, férfiak és ifjak, asszonyok és leányok számára. Imádság- és szeretet-apostolkodás, vasárnapi pihenés és szórakoztatás céljából alakult ligák, patronázsok, katolikus körök, katonai intézmények, szabad tanítások, jó sajtó stb. mind ugyanannak az apostolkodásnak különböző formái, mely egy Szent Pál lelkét lángba borította: *Ego autem libentissime impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris,*¹ s mely az egész vi-

¹ Én pedig igen örömezt áldozok és azonfelül magamat is föláldozom a ti lelkeitekért. (Kor. II., XII., 15.)

lágot el akarja borítani Jézus Krisztus vérének áldásával.

Bár eljutnának e szerény sorok mindazokhoz a nemes küldetésükben csupa igyekezettel és tüzzel küzdő harcosokhoz, kik éppen az erényes tevékenységükből kifolyólag nagyon is ki vannak téve annak a veszélynek, hogy megszűnnek mindenekfelett bensőséges lelki embernek lenni; ha pedig ezért valaha látszólag megmagyarázhatatlan kudarccal vagy súlyos lelki károkkal bűnhődnek, kísértésbe eshetnek, hogy feladják a harcot és gyáván meghátráljanak.

E könyvben kifejtett gondolatok engem is megsegítettek a tevékenység hatása alatt fenyegető lelki elsekélyedés elleni küzdelemben. Vajha mások lelkéből is eltávoztatnák a kínos vívódást és helyesen irányítanák vállalkozásaikat, megértetvén velük, hogy sohasem szabad elhagyni Isten műveiért a művek Istenét s hogy a *Vae mihi, si non evangelizavero*¹ igazsága nem jogosít fel arra, hogy feladjuk a másik igazságot: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur.*²

Azok a családapák és anyák, kik még nem tartják idejétmúlt könyvnek a Bevezetést az istenes életbe, keresztény házastársak, kik

¹ Jaj nekem, ha az evangéliumot nem hirdetem. (Kor. I. IX., 16.)

² Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? (Máté XVI. 26.)

az egymás iránti apostolkodás kötelességeit érzik magukban, melyet ugyanakkor gyermekeikkel szemben is gyakorolnak, hogy a Megváltó szeretetére és követésére neveljék őket, szintén sikeresen felhasználhatják e szerény lapok útmutatásait. Vajha megértenék belőlük, hogy nem csupán jámbor, hanem bensőséges életre is szükségük van, megéreznék, hogy buzgalmuknak hatékonyá kell válniok, hogy akarniuk kell, hogy tűzhelyeiken Jézus Krisztus balzsamos lelke és a háborítlan béke szelleme lengjen, mely minden megpróbáltatás közepette is a mélységesen katólikus családok szent öröksége.

2. Isten azt akarja, hogy Jézus legyen tevékeny életünk lelke.

A tudomány teljes joggal büszke roppant sikereire. Egy azonban mind a mai napig és mindörökké lehetetlen neki: életet teremteni, akár csak egyetlen kis búzaszemet vagy álcát alkotni vegyi laboratóriumában. Az önerejű nemzés lehetőségét védelmezők kiáltó kudarcaiból megalkothattuk véleményünket e fennhéjázó állítások felől. Isten magának tartja meg az élet teremtésének tudományát.

A növények és állatok rendjében az élőlények növekedhetnek és szaporodhatnak, jóllehet termékenységük a Teremtő megszabta feltételekhez van kötve. Ami azonban a szellemi életet illeti, ezt Isten fenntartja

magának és közvetlenül maga teremti az értelmes lelket. Van azonban egy birodalom, melyet még féltékenyebben őriz, és ez a túlvilági élet: az isteni élet kiáradása, melyet a testté vált Ige jelentett ki az emberiségnek.

A megtestesülés és megváltás által Jézus forrásává, egyedüli forrásává vált annak az isteni életnek, melynek minden ember hivatott várományosa. Per Dominum nostrum Jesum Christum. Per Ipsum et cum Ipso et in Ipso.¹

Az Egyház főtevékenysége abban áll, hogy terjessze azt a szentségek, imádságok, szentbeszéd és minden idevágó ténykedései által.

Isten mindent Fia által cselekszik nekünk: Omnia per Ipsum facta sunt et sine Ipso factum est nihil.² Ez tükrözik a természet rendjében, de még inkább a természetfeletti világban, midőn benső életét közli velünk és saját természetéből ad részt nekünk, hogy Isten gyermekeivé válhassunk.

Veni, ut vitam habeant. In Ipso vita erat. Ego sum vita.³ Milyen határozottság van e szavakban! Mennyi világosság a szőlőtökéről és a szőlővesszőkről szóló példabeszédben, melyben a Mester ezt az igazságot kifejti! Milyen behatóan vési apostolai lelkébe ezt az alapvető elvet, hogy egyedül Ő, Jézus,

1 A mi Urunk Jézus Krisztus által. Általa, Vele és Benne.

2 Mindenek Óáltala lettek és Nála nélkül semmi nem lett, ami lett. (Ján. I. 3.)

3 Azért jöttem, hogy életök legyen (Ján. X. 10.) Őbenne vala az élet (Ján. I. 4.) Én vagyok az Élet (Ján. XIV. 6.)

az Élet, s hogy következésképpen, ha ezt az életet bírni és azt másokkal megosztani akarják, be kell oltva lenniök az isteni Tökébe.

Mindazok tehát, kik hivatva vannak arra a tisztségre, hogy a Megváltó munkatársai gyanánt átömlesszék mások lelkébe ezt az isteni Életet, szerény erecskék szerepét vállalják, melyeknek ebből az Egyetlen forrásból kell eredniök. Az az apostol, aki ezeket az elveket félreismerve azt hinné, hogy a természetfölötti életet legcsekélyebb fokon is ki tudja termelni önmagából Jézus nélkül, méltán keltheti bennünk azt a véleményt, teológiai tudatlansága ostoba felfuvalkodottsághoz hasonlítható.

Ha pedig elvben elismeri ugyan, hogy a Megváltó minden isteni életnek eredendő Kútfeje, de apostoli működése közben mégis elfeledné ezt az igazságot, dőre és sértő gőgjétől elvakultan, Jézustól eltekintve csak a maga erejére támaszkodnék, ez, ha az előbbinél csekélyebb rendetlenség is lenne, Isten szemében époly túrhetetlen volna.

Az igazság elvetése vagy puszta elméletté zsugorítása cselekedeteinkben mindig értelmi dogmatikai vagy gyakorlati zűrzavart okoz. Megtagadása ez annak az elvnek, melynek egész életünket irányítania kellene. A zűrzavar pedig szemlátomást fokozódik, ha az apostol szíve ahelyett, hogy az igazságot sugározná magából, a bűn vagy szántsándékos lanyhaság által ellenkezésbe iön a minden világosság Istenével.

A „cselekvés eretnekségé”-nek nevezte el Mermillod bíboros azoknak a működését, kik nem egyedül Jézust tekintették minden cselekedetük életelvének. Evvel az elnevezéssel megbélyegzi az olyan apostol eltévelyedését, aki megfélelmezve saját szerepének másodrangú és alárendelt voltáról, csak a maga személyes tevékenységétől és tehetségétől várja munkája sikereit. Vajon nem tagadása-e ez bizonyos tekintetben az isteni kegyelem működésének? Ez az állítás első pillanatra megdöbbenően merésznek tetszik. De egy kis gondolkodás után be kell látnunk, hogy nagyon is igaz.

A cselekvés eretneksége! Az Isten cselekvésének helyébe tolaikodó lázas tevékenység, a kegyelem félreismerése, az Úr Jézust trónjától megfosztani akaró emberi kevélység nem egyéb, mint a természetfeletti életnek, az imádság hatalmának, a megváltás gyümölcseinek semmibevevése, lefokozása — legalább is a gyakorlatban — az elvont fogalmak (absztrakciók) színvonalára; távolról sem pusztán elképzelt eset ez; a lélekelemző elég gyakran találkozik vele különböző fokozatokban naturalista századunkban, midőn az emberek főképp a látszatból ítélnék és úgy fogják munkához, mintha egy mű sikere elsősorban annak elmés megszervezésétől függne.

A kinyilatkoztatásból leszűrt egészséges bölcsélet józan világosságában szemlélve nem tagadhatjuk meg szánalmunkat az olyan ki-

váló tehetségű embertársunktól, aki vonakodik elismerni, hogy mindenki által bámult képességeinek eredete Isten lenne.

Mit érezhet a vallásában jártas katolikus hívő olyan apostol láttára, aki — legalább is a sorok közt — azt hirdetné, hogy Isten nélkül vezeti a lelkeket az isteni életnek csak legalacsonyabb fokára is?

„Ó, az esztelen” — kiáltanánk, ha az evangélium munkásától ilyen szavakat hallanánk: „Istenem, ne gördíts akadályokat vállalkozásom elé, ne gáncsold el azt, akkor felelek a sikerért.”

A mi visszatetszésünk csak Isten életének visszfénye lenne elbizakodott szolgája felett, aki dölyfösségében a lelkeknek túlvilági életet akarna adni, bennünk hitet ébreszteni, a bűnt megszüntetni, a lelket az erényre vezetni, buzgóságra indítani, a maga erejéből ahelyett, hogy ezeket az eredményeket az isteni Vér közvetlen, állandó, általános és túláradó tevékenységének tulajdonítaná, mely minden kegyelemnek és lelki életműködésnek díja, értelme és eszköze.

Fia Emberségének ad elégtételt Isten, midőn ezeket az álkrisztusokat megszegyeníti; kevély munkásságukat megbénítja és megengedi, hogy hatásuk múltó káprázat legyen csupán.

Éz a fenntartás mindenkinek szól, ki a lelkekre *ex opere operato* akar hatni: Isten a Megváltóra ruházta azt a jogot, hogy az öntelt apostoltól megvonja áldásainak leg-

javát, fenntartva azokat annak a vesszőnek, mely alázatosan beismeri, hogy életerejét egyedül az isteni Tökéből nyeri.

Különben, ha Isten mély és tartós eredményekkel áldaná meg azt a méreggel fertőzött munkásságot, melyet a cselekvés eretnekségének nevezünk, azt kellene hinnünk, hogy Ő bátorítja a rendbontót s megengedi a ragály terjedését.

3. Mi a benső élet?

Az imádságos élet, szemlélődő élet elnevezések ebben a könyvben úgy, mint Krisztus követésében, azoknak lelkiállapotára vonatkoznak, kik komolyan rászánják magukat egy nem közönséges, de mégis mindenki számára elérhető és lényegében mindenkire kötelező életre.¹

Anélkül, hogy az aszkétizmusról szóló tanulmánnyal foglalkoznánk, szorítkozzunk csak annak megállapítására, hogy mit kell mindenkinek lelke benső kormányzásához feltétlenül biztosnak elfogadnia.

1. *Igazság.* A lélekben élő természetfeletti élet nem más, mint magának Jézus Krisztusnak a Hit, Remény és Szeretet erényeiben megnyilatkozó élete, mert Jézus az érdem-

¹ Bár sohasem indulunk a külső tétlenségek után, melyek az Istennel való egyesülésnek némely különleges állapotát kísérik, meg vagyunk győződve, hogy Isten e jelenségeken kívül még az imádság különös kegyelmeit is gyakran megadja azoknak a nagy lelkeknek, kik sóvárogják a Vele való egyesülést

leges, példás és végső oka, és mint Ige, az Atyával és Szentlélekkel egyetemben ható oka is a megszentelő malasztnak lelkünkben.

Az Üdvözítőnek e természetfölötti lelki világunkban való jelenléte nem olyan kézzelfogható és valóságos, mint a szentáldozásban, hanem egy élettevékenységünkben megnyilvánuló jelenlét, mint ahogy a fej vagy a szív cselekvésre készíti a végtagokat; oly benső közreműködés ez, melyet Isten többnyire elrejt lelkem elől, hogy hitem érdemét növelje; olyan közreműködés, melyet ennél fogva természeti képességeimmel alig érzékelek s melyet egyedül hitem parancsol kifejezetten elfogadnom; isteni közreműködés, mely érvényesülni hagyja szabad akaratomat és felhasznál minden másodrendű okot: jelenségeket, személyeket és tárgyakat, hogy megismertesse velem Isten akarátát és alkalmat adjon az isteni életben való minél biztosabb és bőségesebb részesedésre.

Ez az Élet, melyre a keresztség szentsége avatott fel a kegyelem állapotának megteremtése által, melyet a bérálás tökéletesített, a penitenciatartás visszaszerzett, az Oltáriszentség megtartott és gazdagított: az én keresztyén életem.

2. *Igazság.* Amikor életet kapok, Jézus Krisztus ugyanakkor Lelkét adja nekem, és így indítójává válik annak a fensőbb lelki tevékenységnek, mely — ha gáncsot nem vetek neki — gondolkozni, ítélni, szeretni, akarni, szenvedni, dolgozni készíttet Vele,

Benne, Átala, egészen úgy, mint Ő. Külső viselkedésem Jézus eme bennem rejlő életének megnyilatkozásává válik. Így töreksem megvalósítani a benső élet eszményét, melyet Szent Pál így fejezett ki: Élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem.

Keresztény élet, Áhitat, benső Élet, Szent-ség fogalmai lényegükben azonosak, csupán különböző fokai ugyanannak a szeretetnek; egyazon napnak derengése, hajnala, világossága és ragyogása.

Midőn e könyvben benső életről szólunk, nem annyira a benső élet állandó megszokott állapotát értjük, vagyis, ha szabad így mondanunk: „az isteni élet tőkét”, melyet a megszentelő malasztal nyertünk, hanem inkább a benső élet tevékenységét, vagyis a töke értékesítését a lélek cselekvése és a segítő malasztalnak bőséges, kitartó felhasználása által.

Nevezhetem tehát a lélek állapotának, mely oly értelemben hat önmagára, hogy természetes hajlamait szabályozni tudja és szokásává tenni törekszik, hogy mindenben az Evangélium világossága és Üdvözítőnk példája szerint igazodjék.

Ebből következik két mozzanat. Az elsőben a lélek visszahúzódik mindentől, ami a teremtményt a természetfölötti élettől elidegenítheti és állandóan résen van: *Aversio a creaturis*. A másodikban a lélek Istenhez emelkedik és Vele egyesül: *Conversio ad Deum*.

Az ilyen lélek így akar kitartani a kegyelemben, melyet Üdvözítőnk minden pillanathan ad neki. Egyszóval Jézussal egysülve él és megvalósítja szavait: Qui manet in Me et Ego in eo, hic fert fructum multum.¹

3. *Igazság.* Megfosztanám magamat e benső élet elérésére szolgáló leghathatósabb eszközök egyikétől, ha nem törekedném minden erőmből, határozottan és teljes meggyőződéssel hinni Jézusnak ezt a benne való cselekvő jelenlétét és különösen azt elérni, hogy ez a jelenlét számomra eleven valóság legyen, annyira eleven, hogy mind mélyebben át meg átjárja tehetségeim légkörét. Így Jézus lévén az én világosságom, eszményképem, tanácsadóm, támaszom, menedékem, erőm, orvosom, vigasztalásom, örömm, szerelmem, egyszóval életem, minden erénnyel ékeskedhetem. Csak akkor mondhatom el őszintén, Szent Bonaventura csodaszép imádságát, melyet az Egyház szentmise után hálaadásnak ajánl: Transfige, dulcissime Domine Jesu . . .

4. *Igazság.* Isten iránti szeretetem bensőségének arányában gyarapodhatik természetfölötti életem, Jézus bennem való cselekvő jelenlétének minden pillanatában egy új kegyelem áldásával, mégpedig:

a) Érdemszerző cselekedetek (erény, munka, a szenvedés különféle alakjai által, mint :

¹ Aki énbennem marad és én öbennem, az bő termést hoz. (Ján. XV, 5)

szívemnek kedves teremtményektől való elszakadás, testi vagy lelki fájdalom, megálázkodás, megtartóztatás, imádság, szentmise, ájtatosság a boldogságos Szűz Mária tiszteletére stb.)

b) A szentségek, különösen az Oltáriszentség által.

Bizonyos tehát — és ez a tudat fenségével és mélységével porbasújt, de egyúttal mindennél jobban emel és bátorít is — bizonyos, hogy minden jelenségben, személyben vagy tárgyban Te, ó Jézusom, Te magad mutatod Magadat nekem valóságosan és minden pillanatban. E látszatok alá rejtéd bölcsességedet és szeretetedet és sürgeted a Veled való együttműködésemet, hogy gyarapítsd Magadat bennem.

Ó én lelkem, mindannyiszor Jézus az, aki a jelen pillanat kegyelmével kopogtat szíved ajtaján, valahányszor imádság tolul ajkaidra, szentmisét mondhatsz vagy hallgathatsz, jó könyv akad kezvedbe, a türelem, lemondás, küzdelem, bizalom, szeretet próbált van alkalmad kiállani. Mernél-e elfordulni vagy elrejtőzni tőle?

5. *Igazság.* Az eredeti bűn okozta hármassággyarlóság, melyet minden bűnöm csak növel, a halál elemeit juttatja uralomra bennem Jézus életével ellentétben. Minél jobban kifejlődnek ezek az elemek, annál jobban visszaszorítják a krisztusi élet gyakorlását. Sőt! Végül is egészen elnyomhatják.

Mindazonáltal semmiféle ellenséges indu-

latú hajlam és érzelem, vagy heves és hoszszantartó kísértés sem árthat neki, míg akaratom ellenük szegül. És akkor — mily vígasztaló igazság — még hozzá is járulnak, mint minden lelki küzdelem, a krisztusi élet gyarapításához és pedig buzgalmam nagysága szerint.

6. *Igazság.* Bizonyos eszközök állandó használata nélkül értelmem elhomályosulna és akaratom elgyengülne s nem tudnék Jézussal együtt dolgozni, hogy gazdagítsam, vagy akár csak megőrizzem lelkemben az Ő életét. Attól fogva ez az Isteni élet fokozatosan gyengül bennem s az akarat lanyhaságának veszedelme fenyeget.¹ Szórakozottságból, gyávaságból, képzelgésből, elvakultságból kiegyezem a bocsánatos bűnnel. Üdvösségem tehát veszedelemben van, mert könnyű talajt készítettem a halálos bűnnek.

¹ Ezt a lanyhaságot ne tévesszük össze a lelki szárazsággal, sőt elkedvetlenedéssel, mely a buzgó lelkeken néha hibájukon kívül erőt vesz. A gyarlóságból származó bocsánatos bűnök, melyek ellen becsülettel küzdünk s mihelyt elkövetjük, azonnal meg is bánjuk, nem vonják maguk után az akarat lanyhaságát.

Az ilyen formában lanyha léleknek kétféle akarata van, egy jó és egy rossz; egy meleg és egy hideg. Egyrészt kívánja az üdvösséget és azért kerüli a nyilván való halálos bünt: másrészt nem akarja magát alávetni az Isten iránti szeretet követelményeinek, ellenkezőleg egy szabad és könnyű élet örömeit akarja élvezni; ezért engedi meg magának a szántszándékos bocsánatos bűnöket . . .

Ha e lanyhaság ellen nem küzdünk, maga az a tény a rosszakarat jele, nem a teljes, csak a részleges rosszakaraté: t. i. akaratumk egyrésze így szól Istenhez: „Ebben és ebben a tekintetben nem akarok változtatni a Neked nem tetsző viselkedésemen.” (P. Desurmont C. S. R. Visszatérés Istenhez.)

Ha szerencsétlenségemre ilyen lanyhaság állapotába jutnék, sőt ha még mélyebbre süllyedtem volna, mindent meg kellene próbálnom, hogy kimeneküljek belőle :

a) Fel kell indítanom istenfélelmemet, magam elé képzelnem életem végét, a halál, az ítélet, a pokol, az örökkévalóság, a bűn rettentő képét.

b) Töredelmet kell gerjesztenem sebhelyeidet szemlélve, ó irgalmas Megváltóm. Lélekben a Kálvárián szentséges lábaid elé borulok, hogy fejemre és szívemre csorgó forró, eleven véred meggyógyítsa vakságomat, elolvassza lelkem jegét, leoldja akaratom béklyóit.

7. *Igazság.* Akkor kell komolyan félnem attól, hogy benső életem nincs azon a fokon, melyet Jézus megkíván tőlem :

a) Ha elmulasztom állandóan szítani lelkem szomjúságát, a Jézusból való élet után. Azt a szomjúságot, mely vágyat kelt bennem, hogy mindenben Isten tetszésére legyek és félelmet attól, hogy bármiben is visszatessen neki. Már pedig elmulasztom ezt, ha nem élek az arravaló eszközökkel: reggeli imádság, szentmise, szentségek és templomi szolgálat, különös és általános lelkiismeretvizsgálatok, jámbor olvasmányok, — vagy ha a magam hibájából nem okulok belőlük.

b) Ha nincs meg bennem a lelki összedettségnek az a minimuma, mely elfoglaltságaim közben is képessé tesz arra, hogy megőrizsem szívemet a tisztaság és nagy-

lelkőség olyan állapotában, mely nem engedni elnyomni Jézus szavát, figyelmeztet a bűn fel-felbukkanó elemeire és legyőzésükre lelkesít. Nos, ez a minimum hiányozni fog belőlem, ha nem élek az eszközökkel, melyek azt biztosítják, mint: a liturgikus élet, rövid esdeklő fohászok, lelki áldozások, Isten jelenlétének tudatomba idézése stb.

Enélkül a bocsánatos bűnök egyszerre hemzsegni fognak életemben anélkül, hogy csak sejtelmem is volna róluk. Hogy leplezzem, sőt magam előtt is rejtegessem e százalmas helyzetemet, hiú képzelgéseim a jámborság látszatának inkább számításból, mint ténylegesen való felkeltésével, az apostolkodás művei iránt való buzgalommal stb. igyekeznek tüntetni. Elvakultságom azonban súlyos beszámítás alá esik, mert az említett csekély lelki összeszedettség elhanyagolásával magam okoztam és magam hagytam meggyökeresedni.

8. *Igazság.* Benső életem olyan lesz, mint szívem védelme: *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.*¹

Ez a szívvédelem nem más, mint megszokott vagy legalább is gyakori gondoskodás arról, hogy cselekedeteim kellő mértékben meg legyenek óva mindattól, ami hatóerejüket vagy befejezésüket akadályozhatná.

Csendes, könnyed, nem tolakodó segítség

¹ Őrizd szívedet mindenekelőtt, mert belőle fakad az élet. (Prov. IV. 23.)

ez, de mégis erős, mert az Istenben való gyermeki bizalmon alapszik.

Inkább a szív és az akarat dolgozik itt, mint az elme, melynek szabadnak kell maradnia, hogy kötelességeit teljesíthesse. A szívvédelem nemhogy zavarná, inkább tökéletesíti munkánkat, mert Isten szellemében irányítja és állapotbeli kötelességeinkhez alkalmazza.

Ezt a gyakorlatot állandó folyamatban tarthatjuk. Általa a szív szemüvegén keresztül látjuk lefolyni cselekedeteinket s közben fontosságuk szerint részleteikben is megfigyeljük azokat. Az *Age quod agis* aprólékos ébersége ez. Éber őrként kíséri a lélek szívünk minden mozdulását, mindent, ami csak belső világunkban történik: benyomásokat, szándékokat, szenvedélyeket, hajlamokat, szóval minden belső és külső működését: gondolatait, szavait, cselekedeteit.

A szív védelme megkíván egy kis összedettséget; szórakozott lélek képtelen rá.

E gyakorlat sokszoros megismétlése lassanként megszokássá válik.

Quo vadam et ad quid? Mit tenne Jézus? Hogyan viselkednék az én helyemben? Mit tanácsolna nekem? Mit kíván tőlem ebben a percben? Ezek a kérdések merülnek fel önként a benső életet sóvárgó lélekben.

Abban a lélekben, mely Mária kezét fogva megy Jézus felé, ez a szívvédelem még hatékonyabb; ennek a léleknek állandó igénye lesz e jó Anyához való folyamodás.

9. *Igazság.* Jézus Krisztus akkor uralkodik lelkünkben, ha mindenben komolyan és gyengéd szeretettel törekszünk Őt utánozni. Ennek az utánnak két foka van: *a)* A lélek erőt vesz magán, hogy a teremtmények iránt önmagukban véve közönyös legyen, akár vonzódik hozzájuk, akár nem. Jézus példája szerint mindenben csak Isten akaratát veszi mértékadónak: *Descendi de coelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.*¹ *b)* Christus non sibi placuit.² A lélek szívesebben hajlik a természettel ellenkező dolgok felé. Valóra váltja az *Agendo contra*-t, amiről Szent Ignác szól a Krisztus Országáról szóló híres elmélkedésében. Természetünkkel ellentétbe kerülünk, ha inkább azokhoz vonzódunk, akik a Megváltót szegénységében s a szenvedések és a megaláztatások szeretetében utánozzák. Pedig Szent Pál szavai szerint a lélek akkor ismeri meg igazán Krisztust: *Didicistis Christum.*³

10. *Igazság.* Ha imádkozom és kegyelmében hűségesen kitartok, akkor Jézus — bármilyen állapotban legyek is különben — minden eszközt megad, hogy visszatérhessek a benső életbe, melyben újra megtalálom Őt és mely kifejleszti bennem az Ő életét. E fejlődés folyamán lelkem állandó kincsévé

1 Leszállottam mennyből, nem hogy az én akaratomat cselekedjem, hanem annak akaratát, ki engem küldött. (Ján. VI. 38.)

2 Mert Krisztus sem kedvezett magának. (Róm. XV. 3.)

3 Efez. IV. 20.

válík az öröm, még megpróbáltatásaim közepette is és beteljesednek rajtam Izaiás szavai: Akkor támad föl, mint a hajnal, a te világosságod és gyógyulásod hamarabb jő; és orcád előtt fog menni igazságod és az Úr dicsősége fölveszen téged. Akkor könnyöregsz és az Úr meghallgat; kiáltasz és mondja: Ime, jelen vagyok! . . . És nyugalmat ad neked az Úr mindenkoron és betölti lelkedet fényességgel és megszabadítja csontjaidat; és leszesz, mint az öntözött kert és a vízforrás, melynek vizei nem fogynak el.¹

11. *Igazság.* Ha Isten azt kívánja tőlem, hogy necsak a magam megszentelésén, hanem a jámbor intézmények javára is munkálkodjam, akkor mindenekelőtt ezt a szilárd meggyőződést kell lelkemben kialakítanom: Jézus legyen e művek lelke.

Erőfeszítéseim magukban mitsem érnek *Sine me nihil potestis facere.*² Csak úgy érnek valamit és úgy van rajtuk Isten áldása, ha igazi benső élet által állhatatosan egyesítem azokat Jézus éltető munkálkodásával. Akkor mindenhatókká válnak: *Omnia possum in Eo, qui me confortat.*³

De ha dőlyfös önhittség, tehetségeimben való elbizakodottság, hiú sikerek vágya fűti azokat, akkor Isten elveti magától, mert nem

1 Iz. LVIII. 8, 9, 11. .

2 Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek. (Ján. XV. 5.)

3 Mindent megtehetek az által, ki engem megerősít. (Fil. IV. 13.)

volna-e szentségtörő örület Isten dicsőségével magamat ékesítenem? El tőlem, kishitűség, ez a meggyőződés lesz az én erőm. És mennyire fogok vágyódni az imádság után, mellyel elnyerhetem ezt az alázatosságot, lelkem kincsét, Isten segítségének biztosítékát és műveim sikerének zálogát!

Ez elv fontosságától áthatva szigorúan megvizsgálom magamat magányos óráimban, hogy megismerjem — vajjon szilárdan meg vagyok-e győződve munkálkodásomnak önmagában való semmiségéről és viszont hatalmas erejéről, ha Jézuséval egyesítem — vajjon könyörtelenül kizártam-e apostoli életemből minden hiúságot és tetszelgést, minden magambizóságot, — vajjon érzem-e a teljes bizalmatlanságot önmagam iránt — és vajjon kérem-e Istent, hogy öntsön életet műveimbe és őrizzen meg a kevélységtől, az Ő segítségének első és legfőbb akadályától.

A benső életnek ez a Krédó-ja, a lélek létalapjává válva már idelent megízlelteti velünk a túlvilági boldogságot.

A benső élet a választottak élete.

Azonos a céllal, melyet Isten az ember teremtésekor maga elé tűzött.¹

Azonos a Megtestesülés céljával: Filium

¹ Ad contemplandum quippe Creatorem suum homo conditus fuerat, ut ejus semper speciem quaereret atque in soliditate amoris illius habitaret (S. Greg., Moral., I., VIII. c. XII.)

suum unigenitum misit Deus in mundum ut vivamus per eum.¹

A túlvilági boldogság állapota: *Finis humanae creaturae est adhaerere Deo: in hoc enim felicitas ejus consistit.*² Ellentétben a világ gyönyörűségével, itt a tövisek kívül vannak, belül pedig rózsák nyílnak. Milyen sajnálatra méltók a szegény világi emberek! mondá Ars szent plébánosa. Vállaikon tövisekkel bélelt köpenyt viselnek; egyet sem mozdulhatnak, hogy meg ne szúrják magukat; de az igaz keresztények köpenye bársonyos prémmel van bélelve. *Crucem vident, unctionem non vident.*³

Mennyei állapot! A lélek élő mennyországá válik.⁴

És mint Szent Margit Mária, így dalol:

Enyém mindenkor s mindenütt velem
Szívem Istene s Szíved, Istenem!

Ez a megszentelődés kezdete: *Inchoatio quaedam beatitudinis.*⁵ A kegyelem a mennyország rügyfakadása.

1 Isten egyszülött Fiát küldte a világra, hogy belőle éljünk (I. Ján. IV. 9.)

2 Az emberi teremtmény végcélja, hogy Istennel egyesüljön: ebben van minden boldogsága (Szent Tamás.)

3 Látják a keresztet, de nem a rajtlevő vért. (Szt. Bern.)

4 *Semper memineris Dei, et coelum mens tua evadit* (S. Eph.). *Mens animae paradus est, in qua, dum coelestia meditatur quasi in paradiso voluptatis delectatur* (Hug. A S. Vict.)

5 Szent Tamás., 2a 2ae q. 180. a. 4.

4. Mennyire félreismerik a benső életet.

Nagy Szent Gergely, ki épp olyan ügyes kormányzó és buzgó apostol volt, mint amilyen nagy gondolkodó, egy szóval jellemzi szent Benedek lelki állapotát, ki Subiacóban vetette meg Regulájának alapját, melyben az apostolkodás leghatalmasabb tényezőjével ajándékozta meg Isten az emberiséget: *Secum vivebat.*¹

Bizony ennek épp az ellenkezője áll fenn legtöbb kortársunkra nézve. Önmagunkkal, önmagunkban élni, uralkodni magunkon és nem engedni át a kormányt a kívüllágnak, képzeletünket, érzékenységünket, sőt eszünket is az akarat szolgálivá tenni, ezt az akaratot pedig állandóan Isten akarata szerint idomítani — ezt a programot mind kevésbé fogadják el a lázas tevékenység e századában, mely egy új eszménynek adott életet: cselekedni magáért a cselekvésért.

Képességeink ilyenén fegyelmezésének megkerülésére minden ürügy jónak tetszik: hivatalos dolgok, családi gondok, egészség, jó hírnév, hazaszeretet, egyesületi kötelezettségek, Isten képzelt dicsősége, minden vállvetve siet megakadályozni bennünket abban, hogy befelé éljünk. A világi élet efféle mámor sokszor ellenállhatatlan vonzóerőt gyakorol ránk.

Csoda-e hát, hogy a benső életet félreismerik?

¹ Önmagával élt.

„Félreismerik“ ez még enyhe szó; sokszor még is vetik és kicsúfolják s még hozzá épp azok, kiknek leginkább el kellene ismerniök előnyeit és fontosságát. XIII. Leo indíttatva érezte magát, hogy Gibbons bíboros baltimorei érsekhez szóló emlékezetes levelét megírja, melyben a cselekedetek önmagukban való dicsőítésében rejlő veszélyre mutat rá.

Ha az Egyház embere el akarja háritani magától a benső élet kialakításával járó fáradtságot, akkor nem ismeri fel a Jézussal, Jézusban, Jézus által való élet gyönyörűségét és feledi, hogy a megváltás nagy terve épp úgy alapszik az eucharisztikus életen, mint ahogy Péter szikláján épült. Az amerikanizmusnak nevezett új szellemi áramlat hívei lelkiismeretlenül azon dolgoznak, hogy a lényegét másodlagos szerepre szorítsák. Számukra az Egyház még nem protestáns imaház. Szentségtartójuk még nem üres. De szerintük az eucharisztikus élet nem igen tud alkalmazkodni a modern civilizáció követelményeihez, kielégíteni meg éppen nem tudja őket és az eucharishtiából táplálkozó benső lelki élet idejét múlta.

Az ilyesfajta elméleteken rágódó egyének számára — bizony elég sokan vannak — a szentáldozás elvesztette azt a valódi értelmét, melyet az első keresztények tulajdonítottak neki. Hisznek az Eucharishtiában, de nem látják benne azt az értelmet, melyre nekik épp olyan szükségük van, mint cse-

lekedeteiknek. Nem csodálhatjuk hát, hogy miután a szent ostyában jelenlevő Jézussal való bizalmas négy szemközti együttlét már alig létezik számukra, a benső életet is úgy tekintik, mint a középkor elavult emlékét.

Valóban, ha az ember ezeket a derék embereket hőstetteikről hallja beszélni, azt kell hinnie, hogy a Mindenható, ki világot játszva teremtett s kinek szemében a Mindenség csak por és semmiség, a világért el nem lehetne nélkülük! A hívek nagyszámú serege, sőt papok és szerzetesek is szinte észrevétlenül odajutnak a művek túlbecsülése által, hogy valami dogma-félét csinálnak maguknak belőle, ami döntően befolyásolja viselkedésüket és ellentállás nélkül kiszolgáltatja őket a lelkükön kívül álló életnek. Az Egyháznak, az egyházközségnek, a plébániának, kongregációnak szüksége van rám... és szinte szeretné mondani... Én Istennek több vagyok, mint hasznos. — Ha valaki ilyen dölyfös hetykeséggel mer fellépni, annak már a szíve mélyén ott lapang az önhittség s annak szülője, a hitben való gyengeség.

A neuraszténiás embernek sokszor hosszantartó pihenést rendelnek. Elviselhetetlen kúra ez, mert éppen az a betegség oly lázas izgalommal jár, amely mintegy második természetűvé válva, szakadatlanul új testi-lelki erőkifejtésekre kényszerít, ezzel megint csak súlyosbítván a bajt.

Sokszor jut ide a tevékenység embere az

élettel való viszonyában. Annál inkább mellőzi, sőt annál inkább idegenkedik tőle! Mert hiszen éppen csak a maga lázas tevékenységében talál orvosságot beteges állapotára. Hovatovább azután mintegy el akarva magát kábitani a fejére nőtt és rosszul elintézt munkák forgatagában, kizárja a gyógyulás minden lehetőségét.

A hajócska minden fuvallatra könnyedén tovasiklik. S míg vezetője bámulja haladásának sebességét, Isten jól tudja, hogy bölcs kormányos híján a kis csónak útja bizonytalan és féltő, hogy elmerül. Az Úr elsősorban lélekben és igazságban hódoló híveket kíván. Az amerikanizmus azt hiszi, hogy nagy dicsőséget szerez Istennek, ha mindenekelőtt külső eredményekre törekszik.

Ebből a lelki állapotból magyarázható, hogy manapság, ha iskolák, beteggondozók, missziók, kórházak méltatásáról van szó, a belső tartalmukat mind kevésbé értékelik az önmegtágadás, bűnbánat és imádság szellemében. S aki nem tud többé hinni a rejtett áldozat erényében, az nem fog megelégedni avval, hogy szemforgató bigottaknak tartja azokat, kik a kolostorok magányában teljesen lemondanak önmagukról a lelkek üdvösségéért s odaadásukban a legfáradhatatlanabb misszionáriusok mögött sem maradnak el, hanem ki fogja gúnyolni az Egyház ama munkásait is, kik elengedhetetlennek tartják, hogy itt-ott még a legfontosabb munkájuk közepette is pár percre

visszavonuljanak, hogy megtisztítsák és fel-
frissítsék buzgalmukat az Oltáriszentség előtt
s isteni Mesterüktől új áldást kapjanak
munkájukra.

5. Válasz egy ellenvetésre: Nem tétlen-e a benső élet?

Ez a könyv azoknak az apostoloknak
szól, kiket az önfeláldozás vágya lelkesít,
de félő, hogy nem tudják eltalálni a kellő
mértéket, mely odaadásukat gyümölcsözővé
tegye a lelkek számára anélkül, hogy saját
benső életük kárát vallaná.

Nógatni a képzelt apostolokat, kik a ké-
nyelmes felénél fogják meg a dolgot, felrázni
az önzőket, kik renyheségüket a szemlélődő
ájtatoskodás iránti előszeretetnek minősítik,
felébreszteni a közönyösöket, az alvókat,
kik bizonyos előnyökért vagy hiúságból vál-
lálnak valami munkát, feltéve, hogy nyugal-
mukat s az előkelőségről alkotott fogalmukat
nem zavarja — nem ez a mi célunk.

Ez egész külön, speciális tárgyalást kí-
vána.

Másokra hagyva hát annak a gondját,
hogy az alvajárók e kategóriájával megér-
tesse annak az életnek felelősségét, melyet
Isten tevékenynek kíván, de a sátán az
emberi természettel karöltve szorgalom és
buzgóság hiányában meddővé tesz — tér-
jünk vissza kedves és nagyrabecsült bajtár-
sainkhoz, kiknek e lapok száma vannak.

Semmiféle hasonlat sem közelíti meg az Isten lelkében forrongó tevékenység végtelen arányait. Az Atya benső életének termékenysége egy isteni Személyt hoz létre.

Az Atya és Fiú benső életéből származik a Szentlélek.

Az utolsó vacsorán nyert benső élet nyomban lángra lobbantotta az apostolok buzgalmát.

Minden tanult ember számára, hacsak saját maga el nem torzítja, a benső élet a hódolat kútfeje.

De, ha nem nyilvánul is meg különös külsőségekben, az imádságos élet önmagában is a tevékenység páratlan forrása. Téved, aki csak valami oázis-féjét lát benne, ahova visszavonulhatunk, ha békében akarunk lenni. Vagy csak a kényelmes útnak nézi, mely sokkal egyenesebben vezet az égbe, semhogy ráillenék az a mondás: *Regnum coelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.*¹

Wyart Sebestyén, ki egyaránt ismerte az aszkéta kimerültségét és a katona fáradtságait, a tanítvány szellemi munkáját és az előljáró felelősségteljes gondjait, háromféle munkát emlegetett:

1. A földműves, iparos és katona csaknem kizárólag fizikai munkája. Bármint véleked-

¹ Mennyeknek országa erőszakot szenved és az erőszakosok ragadják el azt. (Máté XI. 12.)

jenek róla, ő ezt tartotta legkönnyebbnek a három közül.

2. A tudós gondolkodó szellemi munkája, ki az igazságot gyakran oly rögzös utakon keresi, az íróé, tanáré, kik azon fáradoznak, hogy azt mások értelmében meggyökereztessek, a diplomata, a kereskedő, a mérnök stb. munkája, a hadvezér agyműködése csata közben, midőn az előrelátás, irányítás és elhatározás minden felelősségét viseli. Ennek a fizikai munkától teljesen különböző nehézségekkel járó tevékenységnek felsőbb-ségét — úgymond — ez a közmondás fejezi ki legjobban: Pengétől kopik a hüvely.

3. Végül a benső élet munkája. Habozás nélkül állította, hogy, ha komolyan veszi az ember, három közül a legnehezebb,¹ jöllehet egyúttal a legtöbb megnyugvást is adja itt e földön. Azonképpen a legfontosabb is. Nemcsak az ember hivatását tölti be, hanem magát az egész embert. Hányan vannak, akik derekasan helytállnak az előbb említett kétféle munkában, melyek vagyonhoz és hírnévhez juttatják őket s csak tunyaságot és gyávaságot tanusítanak, mihelyt az erényért kell dolgozniok!

Aki komolyan rászánja magát, hogy kivívja a benső élet fölényét, annak elég erejének kell lennie, hogy uralkodjék magán és környezetén s mindent csak Isten dicsőségére cselekedjék. Hogy ezt a célját meg-

¹ Maior labor est resistere vitiis et passionibus, quam corporalibus insudare laboribus. (Szt. Gerg.)

valósítsa, Krisztussal állandó közösségben kell élnie, célját mindig szem előtt tartania és mindent az Evangélium világosságánál mérlegelnie. Quo vadam et ad quid?¹ kérdezzesse szent Ignáccal. Kell tehát, hogy minden, ami lényéhez tartozik: értelme és akarata csakúgy, mint emlékezete, érzékenysége, képzelete és érzékei egy kútfőből táplálkozzanak. De milyen kemény munka árán éri el ezt az eredményt! Már sanyarú önfegyelmében él vagy résztvesz a megengedett élvezetekben, akár gondolkozik vagy cselekszik, dolgozik vagy pihen, örömet leli a jóban, vagy küzd a gonosz ellen, vágyakozik az öröm után, vagy fél tőle s inkább a szomorúságot választja, reménykedik vagy aggódik, harctól lángol vagy békességet hirdet, mindenben és mindenkor szívós makacssággal az Isten tetszése szerint irányítja élete kormányát. Imádságaiban, különösen az Oltáriszentség előtt, minél tökéletesebben elszigeteli magát a külső világtól, hogy végül úgy tudjon szólni a láthatatlan Istenhez, mintha szemtől-szemben állana vele. Még apostoli működése közben is azt az eszményt igyekszik elérni, melyet szent Pál Mózesben csodált.²

Az élet viszontagságai, a szenvedély viharai, semmi sem térítheti el a maga megszabta iránytól. Ha néha pillanatnyilag meg

1 Hová menjek és hová jutok?

2 Invisibilem enim tamquam videns sustinuit (Zsid. XI. 27.)

is inog, hamarosan összeszedi magát és még nagyobb eréllyel tör előre.

Milyen munka! És mennyire érthető, hogy Isten már itt a földön különös örömmel jutalmazza azokat, kik nem hátrálnak a velejáró nehézségek előtt.

Tétleneknek bélyegezzük-e az igazi egyházi embereket, a magukba vonuló buzgó papokat? — kiált fel Sebestyén. — Ugyan! Álljanak hát elő azok a bokros teendőkkel túlterhelt világiak és mutassák ki, vajjon csak hasonlítható-e az ő munkájuk a miénkhez?

Melyikünk nem tapasztalta, hogy bizony könnyebben esnék néha az órákig tartó kemény testi munka egy félórányi jól végzett imádság, komoly misehallgatás vagy egy officium egyfolytában való elmondása helyett?¹ Fáber atya elkeseredve jelentette ki, hogy vannak, akik számára „a szentáldozás utáni negyedóra a nap legunalmasabb negyedórája!” Hát még mennyire huzódoznak némelyek egy rövid, háromnapos lelkigyakorlattól! Három napra elvonulni, a minden nehéz munkánk mellett is könnyebb élettől és a természetfölötti világban élni, beszivároztatva azt lényünk legparányibb részecskéjébe; kényszeríteni

¹ Idézet Dom Festugière O. S. B. művéből: „Bármekkorák legyenek is a világi élet nehézségei, csak a tapasztalatlanok állíthatják, hogy a benső életben nincsenek megpróbáltatások. Sok, egyébként vallásos világi munkás megvallja, hogy életük nehezebb munkája nem a cselekvés, hanem a kötelező imádság. Szinte fellélekzenek, ha a cselekvés órája üt.”

lelkünket, hogy ez idő alatt mindent egyedül csak a hit megvilágításában lás-son és szívünket, hogy minden mást feledve, csupán Jézust és az Ő életét fogadja ma-gába; négy szemközt maradni magunkkal és leplezetlenül szemlélni hibáinkat és gyenge-ségeinket; lelkünket irgalom nélkül az olvasztó tégelybe dobni: olyan munkaterv ez, mely bizony a legtöbbeket visszariasztja azok közül, kik különben minden fáradságra készek, mihelyt csak fizikai munkáról van szó.

S ha már az ilyen foglalatosságban eltöl-tött rövid három nap is ilyen kínosnak tet-szik, milyen ellenkezést válthat ki az em-beri természetből az a gondolat, hogy fokról-fokra egy egész életet a természetfölötti élet uralma alá hajtsunk?

A lélek függetlenülése e nagy munkájá-nak oroszlánrésze az isteni kegyelemé, mely édessé teszi az igát és könnyűvé a terhet. Ám mégis mennyi nehézségre akad a lélek! Mennyi küzdelmébe kerül, míg rátalál az egyenes útra és megismeri az igazságot. *Con-versatio nostra in coelis est.*¹ Jól mondja Szent Tamás: Az ember a földi tárgyak és az örök üdvösséget rejtő lelki javak közt éli életét. Minél inkább ragaszkodik ezek-hez, annál inkább távolodik amazoktól és

¹ A mi társalkodásunk pedig mennyekben vagyon. (Filipp. III. 20.)

megfordítva.¹ A kiegyenlítődés földi törvényei szerint is, ha a talaj egyhelyütt süllyed, máshol ugyanannyit emelkedik.

Az eredeti bűn katasztrófája felborította lényünk célszerű egyensúlyát s megnehezítette a vonzás és taszítás kettős életműködésének kiegyenlítődését. Azóta sok fáradtságunkba és áldozatunkba kerül, hogy a benső élet segítségével rendet teremtsünk és tartsunk a magunk kis világában. Egy rombadőlt épületet kell újra felépítenünk s aztán újabb rongálódásának törmelékeiből fenntartanunk.

Kitartó éberséggel, lemondással és önsanyargatással emeljük ki a romlott emberi természet minden terhétől súlyos (gravi corde)² szívet a földi gondolatok közül, gyűrjük át jellemünknek különösen a mi Urunk Üdvözítőnk szentséges arculatához legkevésbé hasonló sajátságait, mint: szórakozottság, hirtelen harag, elbizakodottság, dőlyf, természetimádás, durvaság, önzés és a jóság hiánya stb.; álljunk ellene a felkínálkozó érzéki örömek csalogatásának egyedül csak a hosszú várakozás után ígérkező lelki boldogság reményének erejével; szakadjunk el mindentől, amit e földön szerettünk; embereket, törekvést, vágyat, sóvárgást, vagyont, független akaratomkat és véleményünket fenn-

1 Est homo constitutus inter res mundi huius et bona spiritualia, in quibus aeterna beatitudo consistit, ita quod, quanto plus inhaeret uni eorum, tanto plus recedit ab altero, et e contrario. (1a 2ae, q. 108, a. 4).

2 Zs. IV.

tartás nélkül vessük az áldozati máglyára . . .
ó, rettentő feladat!

És ez még csak a benső élet negatív része. Adáz közelharc, mely megizzasztotta Szent Pált¹ és melyet Ravnian atya e szavakkal jellemez: „Azt kérditek, mit csináltam novicius koromban? Ketten voltunk: az egyiket kidobtam az ablakon és magam maradtam az úr.” S ha győzedelmeskedtünk is e fegyverszünet nélküli küzdelemben mindig újjászületni kész ellenségünk fölött, akkor is állandóan óvnunk kell a földi gondolatok legcsekélyebb visszahatásától is azt a szívet, mely a bűnbánat által megtisztulva ég a vágytól, hogy jóvátegye az Istent ért sérelmeket; ki kell fejtenünk minden erőnket, hogy az erény láthatatlan szépségein csüggve eljussunk Jézus Krisztus erényeinek utánzásáig: kényszerítenünk kell magunkat arra, hogy lényünk minden legparányibb részét is eltöltse a Gondviselésbe vetett feltétlen bizalom. Ez a benső élet pozitív része. Ki ne látná a kínálkozó munkatér határtalan nagyságát!

Benső, állhatatos, szünetnélküli munka kell ide. És éppen ettől nyer a lélek csodálatos könnyedséget és frissiséget az apostolkodáshoz. Egyedül a benső életben van ennek a titka.

1 Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. Infelix ego homo; quis me liberabit de cor pore mortis huius. (Róm. VII., 22-24.)

Egy Szent Agoston, Chrysostomus János, Szent Bernát, Aquinói Tamás, Paulai Vince gyenge testi egészségben alkotott hatalmas művei bámulatba ejtenek. De méginkább csodáljuk, hogy szakadatlan munkájuk közben is állandó egységben voltak Istennel. Mindeneknél többet időzvéen az Élet forrásánál, a leghatalmasabb munkabírást merítették belőle.

Egy munkával túlterhelt püspökünk így magyarázta meg állandó derült kedélyének és művei bámulatos eredményeinek titkát egy szintén súlyos feladatok terhét viselő állam-hivatalnoknak: „Kedves barátom, napi foglalkozását toldja meg még egy félórás reggeli elmélkedéssel. Nemcsak köteles feladatait fogja jól elvégezni, hanem talál még időt újak elintézéséhez is.”

Végül megemlítem még a szent király, IX. Lajos példáját, ki napi 8—9 órát tartó benső élet-gyakorlatból merített erőt ahhoz, hogy oly példátlan odaadással dolgozzék az állam érdekeiért és alattvalói javáért. Egy szocialista szónok véleménye szerint soha, még jelen századunkban sem tettek annyit a munkásosztály érdekében, mint e király uralkodása alatt.

6. Válasz egy másik ellenvetésre: Nem önző-e a benső élet?

Ne beszéljünk a szellem restjeiről vagy ingyenceiről, kik benső életüket valamiféle kellemes lanyhaság örömeiből tákolják össze és inkább Isten irgalmát keresik, mint az irgalom Istenét. Az ő áhítatuk hamis. Ámde az sem fogta fel jobban a benső élet lényegét, aki könnyelműségében vagy elfogultságában önzőnek nevezi.

Mondtuk már, hogy ez az élet a testi és lelki szenvedések iránti könyörületesség legnemesebb műveinek tiszta és bőséges forrása. Vizsgáljuk most más szempontból.

Önző és meddő volna Mária és József benső élete? Mily istenkáromlás és milyen képtelenség! És mégis semmiféle látható mű nem tanuskodik mellettük. Bensőséges lelki életük kisugárzása a világra imádságaik és áldozataik egyesítése a Megváltó bőséges áldásaival elegendő volt ahhoz, hogy hódolattal tiszteljük Máriát, az apostolok Királynőjét és Józsefet, a katolikus Anyaszentegyház pártfogóját.¹

Soror mea reliquit me solam ministrare² mondja Márta szavaival az önhitt ostoba, ki csak a maga kézzelfogható műveit és azok hatását látja.

Elbizakodottsága és az Úr ösvényein való

¹ Egy másik fejezetben fejtjük ki, hogy e benső élet termékenyíti meg műveinket.

² Növérem egyedül hagyott engemet szolgálni. (Luk. X. 40.)

járatlansága még nem vitte annyira, hogy azt higgye: Isten el sem tud lenni nélküle. De mivel képtelen felfogni Mária mindeneken felülálló szemlélődésének nagyszerűségét, szívesen mondogatja Mártával: Dic illi, ut me adiuvet¹ s végül méltatlankodva kiáltja: Ut quid perditio haec?² és időpocsékolásnak róják fel náluknál mélyebb benső életet élő apostoltársaiknak azokat a perceit, melyeket Istennel való bizalmas közösségük biztosítására fordítanak. És én őérettük szenteltem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban, így szól az a lélek, aki megérezte a Mester ajkairól elhangzott, „hogy ők is” — fontosságát és ismerve az imádság és áldozat értékét, a Megváltó könnyeivel és vérével egyesíti könnyeit és napról-napra tisztább szívevérét.³

A bensőséges lélek Jézussal együtt hallja a világ bűneinek kiáltását az égre törni s a bűnösök fejére hívni az ég büntetését, amit egyedül csak ő késleltet az imádság mindenható hatalmával, mely még a haragvó Isten mennykősujtó kezét is vissza tudja tartani.

Akik imádkoznak, mondá megtérése után Donoso Cortes, a kiváló államférfiú, azok többet tesznek a világért, mint akik harcolnak és ha a világ rosszból még rosszabbá

1 Mondjad azért neki, hogy segítsen nekem. (Luk. X. 40.)

2 Mire való e vesztegetés? (Máté XXVI. 8.)

3 Pro eis ego sanctifico meipsum ut sint et ipsi sanctificati in veritate. (Ján. XVII. 19.)

válík, ez azért van, mert több a háborúság, mint az imádság.

„Az égre emelt kezek — mondja Bosuet — több hadsereget tesznek tönkre, mint a lesújtó kezek.” És a Thébais remetéinek szívében sivatagjuk közepén sokszor kigyulladt a tűz, mely Xavéri Szent Ferencet lelkesítette. Ügylátszik, mondja Szent Ágoston, mintha a kelleténél jobban is elhagyták volna a világot. Videntur nonnullis res humanas plus quam oportet deseruisse. De gondoljuk meg, hogy a nagy magánosságban megtisztult imáik csak annál több meghallgatásra találtak s nagyobb hasznára váltak e romlott világnak.

Egy-egy rövid, de buzgó imádság rendszerint többet segít az eltévelyedett lélek megtérítéséhez, mint a hosszú fejtegetések és szép beszédek. Aki imádkozik, mindennek legfőbb Intézőjével tárgyal. Közvetlenül Vele érintkezik. Így felesleges számolnia a másodrendű hatóerőkkel, mert hiszen ezek egyedül a legfelsőbb Kútfőből merítik hatalmukat. A kívánt eredményt tehát ezúton biztosabban és hamarább elérhetjük.

Szavahihető állítás szerint tízezer eretnek tért meg egyetlen lángoló fohászára az angyali Szent Teréznek, kinek Krisztusért égő lelke el sem bírt volna képzelni olyan benső életet, mely az Üdvözítő szenvedélyes gyengédségeit élvezve ne törődött volna a lelkek megmentésével is. „Szívesen elfogadnám — úgymond — a tisztító-tűz kínjait akár az utolsó

ítéletig is, csakhogy egyetlen-egyet is megmenthessek közülük. Mit bánom én a hosszú szenvedést, ha avval egy, sőt több lelket is felszabadíthatok Isten legnagyobb dicsőségére." Majd apácáihoz fordul: „Leányaim, ajánljátok fel az apostolkodás céljaiért imádságaitokat, önmehtagadásaitokat, bűjtjeiteket, vágyaitokat.”

És csakugyan ez a felajánlás a karmeliták, trappisták, klarisszák legérdemesebb műve. Nézzétek, hogyan követik az apostolok nyomdokait, hogy erősítik őket imádságaik és vezekléseik bőséges érdemeivel. Imáik a végtelen magasába szállnak, oda, hol a kereszt ragyog és az Evangélium fénye árad a lelkekre, Isten e győzelmi zsákmányaira! Az ő rejtett, de mindig tevékeny szeretetük megszólaltatja a könyörület hangját a bűnösök világában.

Miért tértek Krisztus hűségére távol országok pogány népei? Mi fűtötte az üldözött keresztények hősiek állhatatosságát, mi okozta a hithirdető vértanuk mennyei örömet? Ki tudja? Láthatatlan szálakkal szövődik össze mindez az alázatos szerzetesnő imádságaival. Újjait az isteni irgalom és az örök világosság fényeinek billentyűzetén tartja és hallgatag, magányos lelke révbe kormányozza a lelkek üdvét és az Egyház diadalát.¹

„Trappisták kellenek nekem ebbe az apo-

1 Fény és láng (P. Léon, O. M.)

toli helytartóságba — mondá Mgr. Favier, Peking püspöke. — És azt akarom, hogy tartózkodjanak minden külső szolgálattól, hogy semmi se vonja el őket az imádság, vezeklés és szent gyakorlatok munkájától. Mert tudom, milyen nagy segítséget jelent misszionáriusainknak egy buzgó imádkozókkal telt kolostor itt, a mi szegény kínai népünk között." Majd később: „Végre sikerült behatolnunk egy eddig hozzáférhetetlen vidékre. Ezt a sikert kedves trappistáinknak tulajdonítom."

„Tíz imádkozó karmelita — mondá Kokinkína egyik püspöke Saigon kormányzójának — nagyobb segítségemre lesz, mint húsz prédikáló misszionárius."

Tevékeny, de egyúttal benső életet is élő világi papok, szerzetesek és szerzetesnők épp olyan befolyással lehetnek Isten szívére, mint a kolostorok elmélkedő jámbor lakói. Egy Chevrier atya, egy Boldog Bosco, egy Mária Antal atya kiáltó bizonyosság rá. Taigi Anna Mária a maga szegény háziasszonyi körében épp olyan apostol volt, mint a járt utakat kerülő szent Lábre Benedek József. Dupont úr, Tours szent embere, Paqueron tábornok stb. ugyanezen lángtól hevítve műveikben hatalmasok voltak, mert benső életet éltek. És Sonis generális két ütközet közt lelte meg apostoli hivatásának titkát az Istennel való egyesülésben.

Önző és meddő volna vajjon egy arsi plébános élete? Ilyen állítás még cáfolatra

sem érdemes! Minden józan ítélőképességű ember egyedül Istennel való bensőséges viszonyának tulajdonítja ez egyszerű lelkész bizalmát és sikereit, kinek éppen nem voltak különös tehetségei, de egy karthauzit megszégyenítő teljes visszavonultságban fejlesztette benső életét, melynek tökéletesedése arányában mind olthatatlanabbul szomjúhozta a lelkeket és az Üdvözítőtől, kinek lelkéből táplálkozott, mintegy részt kapott az isteni hatalomból, hogy megtéréseket eszközöljön.

Terméketlen volna az ő lelki élete! Gondoljuk csak el, ha egy szent Vianney állna minden egyházmegyénk élén! Tíz éven belül újjászületne Franciaország, még pedig sokkal tökéletesebben, mint ha az apostolok ezreinek tevékenykedése és buzgalma versenyezne érte hatalmas pénzforrások igénybevitelével, de elégtelen lelki alapra épített intézmények tömkelegének szervezése által.

Higgyétek el, Franciaország feltámadásának reményét elsősorban arra a jelenségre alapíthatjuk, hogy tán egyetlen században sem nyilatkozott meg még az egyszerűbb hívek közt is olyan arányban, mint most pár év óta, a forró vágy, hogy Jézus Szívével egyesüljünk, az országát terjesszék s maguk körül elhíntsék a benső lelki élet csíráit. Bizonyára csak a lelkek elenyésző kisebbségéről szólhatunk. De mit tesz a létszám, ha megvan a benső erő. Hazánk felvirágzása a forradalom után csakis azzal a

papsággal érhető el, amelynek benső életét megérlelték az üldöztetések. Átaluk az isteni élet lüktetése hevíti azt a nemzedéket, melyet e hittagadás és közönyösség halálra ítélni látszott és semmiféle emberi erő meg nem menthetett volna.

Hogy van az mégis, hogy ötven évi tan-
szabadság után, mely idő alatt számtalan
vallásos intézmény keletkezett, az ország
egész ifjúságát a kezünkben tartottuk s a
kormányzatnak legmesszebbmenő támogatá-
sát élveztük, látszólag fényes részlet-ered-
ményen túl nem tudtunk a nemzetben olyan
többséget teremteni, mely elég bensőséges
keresztény lelkületű lett volna ahhoz, hogy
bízvást felvegye a harcot Sátán cimboráinak
szövetségével.

A liturgikus étellel való szakítás s a hí-
vekre áradó liturgikus fény kialvása kétség-
telenül nagyban hozzájárult e tehetetlenség-
hez. Szellemi világunk kicsinyes, száraz,
felületes, külszínes vagy egészen érzélgős
lett s nincs meg az a lelkeket átható von-
zóereje, ami a vallási szertartásoknak, a ke-
resztény életerő e nagyon jelentős ténye-
zőinek sajátja.

De nincs-e valami más oka is annak,
hogy benső lelkiélet nélkül mi lelkészek,
nevelők a vallásosságnak csak ilyen felszínes,
magasabbrendű eszmény és erős meggyőző-
dés híján szűkölködő formáját tudtuk meg-
teremteni a lélekben? Professzor urak, nem
voltunk-e buzgóbbak diplomáink sikerének

és műveink elismertetésének kiküzdésében, mint a lelkek szilárd vallásos oktatásában? Nem merítettük-e ki tanításunk anyagát anélkül, hogy mindenek felett az akarat nevelésére törekedtünk volna, hogy az így megedzett jellemekbe belevéshessük Jézus Krisztus szent arculatát? És ennek a közepszerűségnek nem benső életünk sekélyessége volt-e a legfőbb oka?

Hogy is mondják csak: szentéletű pap — buzgó hívek; buzgó pap — ájtatos hívek; ájtatos pap — tisztességes hívek; tisztességes pap — istentelen hívek. Mindig egy árnyalattal csekélyebb értékű a lelkigyermek életé.

Annyira nem megyünk, hogy ezt az állítást szószerint vegyük, de a jelen állapotunkért való felelősséget bizonyára nem alaptalanul hárítjuk azokra az okokra, melyeket Szent Alfonz szavai világítanak meg:

„A népek jó erkölcsé és túlvilági üdvössége lelkipásztoraitól függ. Ha egy parókia élén jó plébános áll, ott csakhamar kivirágzik a lelkek áhítata, gyakran járulnak a szentségekhez, megszívlelik az okos beszédet. Innen a közmondás: *Qualis pastor, talis parochia*, vagy a Szentírás szavaival (*Ecclesiasticus, X, 2*): *Qualis est rector civitatis, talis et inhabi tantes in ea.*¹”

¹ Homo apost., VII. 16.

7. Ellenvetés a lelkek üdvössége szempontjából.

De — mondja a felszínes lélek, kibúvókat keresve a benső élet kötelezettségei alól — hogy merjem buzgalmam munkásságait korlátozni? Lehet-e egyáltalán szó túlságos tevékenységről, ha lelkeket akarunk menteni? Nem pótol-e mindent legjobban buzgó munkásságom az önfeláldozás magasztos gyakorlása által? Aki dolgozik, imádkozik. Az áldozat előbbre való, mint az imádság. És nem nevezi-e Szent Gergely a lélek buzgalmát a legkedvesebb áldozatnak, melyet Istennek felajánlhatunk?

Nullum sacrificium est Deo magis acceptum, quam zelus animarum.¹

Mindenekelőtt állapítsuk meg Szent Gergely szavainak valódi értelmét az angyali Doktor ígéit kölcsönözve hozzá: Lélekben áldozatot hozni Istennek annyit jelent, mint olyasmit felajánlani, ami az Ő dicsőségére szolgál. Nos, minden javak közt, amit az Úrnak ember felajánlhat, legbecsesebb: egy lélek üdvössége. De mindenkinek elsősorban a maga lelkét kell felajánlania, mint az Írás mondja: Ha Istennek tetszeni akarsz, könyörülj lelkeden. Ha ezt az első áldozatot már meghoztuk, utána szerezhetünk más lelkeknek is hasonló boldogságot. Minél bensőbben egyesítjük Istennel előbb a magunk lelkét s utána a másét, annál kegyesebben fogadja

1 Szt. Gerg. Homilia 12 in Ezech.

áldozatunkat. De ez a bensőségében és nagy-szerűségében egyaránt alázatos egyesülés nem történhetik, csak az imádság által. Jobban tetszik tehát az Úrnak, ha akár magunkat, akár másokat imádságos szemlé-lődő életre ösztönözünk, mint ha jámbor intézményeknek élünk, vagy másokat hasonló tevékenységre serkentünk. Következésképp-en, midőn Szent Gergely azt mondja, hogy Istennek legkedvesebb áldozat a megmentett lélek, ezt nem úgy érti, hogy a cselekvést a szemlélődés fölé helyezzük, hanem úgy, hogy Isten dicsőségét és a magunk érdemét összehasonlíthatatlanul jobban szolgáljuk, ha csak egyetlenegy lelket ajánlunk is fel Neki, mintha a világ minden drágaságát elébe hordjuk.¹

A benső élet szükséges volta egyáltalán nem tarthatja vissza a buzgóság külső mű-veiben való munkálkodástól azokat az önfel-áldozó lelkeket, kik Isten világosan megis-mert akarata folytán kötelességüknek látják ennek vállalását. Részükről pusztá képze-lődés, sőt esetleg valóságos veszedelmek forrása volna az a törekvés, hogy a mun-kától visszahúzódjanak, vagy azt elhanya-golják, hogy elhagyják a csatateret lelkük behatóbb művelésének és Istennel való ben-sőbb egyesítésének ürügyével. *Vae mihi, si non evangelizavero,*² mondja Szent Pál.

¹ Szt. Tam. 2a, 2ae, q. 182, a. 2, ad. 3.

² Jaj nekem, ha az evangéliumot nem hirdetem (I. Kor., IX. 16.)

E kérdés tisztázása után azonban siessünk ismételni, hogy súlyos tévedésbe esünk, ha magunkat egészen a mások megtérítésére szánva, saját lelkünkről megfeledkezünk. Isten azt akarja, hogy szeressük felebarátainkat mint önmagunkat, de sohase jobban, mint önmagunkat, vagyis sohase annyira, hogy ezzel magunknak ártsunk, ami azt jelenti, hogy több gondunk legyen a magunk, mint a mások lelkére. Buzgalmunkat az irgalmas szeretetnek kell irányítania és a *Prima sibi caritas*¹ elve mindig a katolikus felfogást tolmácsolta.

„Szeretem Jézust — mondá Liguori Szent Alfonz — és ezért égek a vágtyól, hogy lelkeket adjak Neki. Előbb az enyémet, aztán számtalan mást.” Ez Szent Bernát Tuus *esto ubique*² elvének gyakorlása: „Oktalan, aki elveszti önmagát.”

Clairvaux szent apátja, az apostoli buzgóság tüneményes példaképe ezt az elvet követte. Titkára, Godefroi így írja le: *Totus primum sibi et sic totus omnibus*.³

Nem mondom — írja ugyanez a szent III. Jenő pápának — hogy teljesen vond ki magad a világi tevékenykedésből. Csak attól óvjak, hogy egészen odaadd magadat. Ha mindenkié lehetsz, légy önmagadé is. Egyéb-ként mit érnél vele, ha mindenki mást meg-

1 Előbb magamat szeretem.

2 Légy a magadé mindenütt. (Szent Bern., Lib. II. de Consid., c. III.)

3 Előbb egészen a magadé s így egészen a másoké. (Godefroi, Vita S. Bernardi.)

nyernél, magadat pedig elveszítenéd? Tarts fenn tehát magadból valamit magadnak is, és ha az egész világ iszik leked forrásából, magadat se foszd meg tőle. Egyedül csak magad maradnál szomjan? Elsősorban mindig magadra tekints. Hasztalan gondoskodik másról, ha magadat elhanyagolod. Minden elmélkedésedet kezd és végezd tehát magadon. Légy saját szemedben az első és utolsó és emlékezzél meg róla, hogy üdvösséged dolgában senki sem áll közelebb hozzád, mint anyád egyetlen fia.¹

Nagyon találók Mgr. Dupanloup jegyzetei a magányból: „Rettenetesen el vagyok foglalva. Ez tönkreteszi egészségemet, zavarja áhítatomat és a tudományokban való előmenetelemnek sem válik hasznára. Rendet kell csinálnom. Isten kegyelméből megismertem, hogy főképp a világi tevékenység s a hozzá való lázas vonzódásom akadályozza meg bennem a békés és termékeny benső élet kialakulását. Megismertem azonkívül, hogy minden hibámnak, zavaromnak, fásultságomnak, lelki csömörömnek, rossz egészségemnek egyetlen oka a benső élet hiánya.

Elhatároztam tehát, hogy minden erőmmel e hiányzó benső életem felépítésére töreksem és evégből, Isten kegyelmével a következő pontokba foglaltam életrendemet:

¹ A te tua inchoetur consideratio ne frustra extendaris in alia, te neglecto. Tu tibi primus, tu ultimus . . . in acquisitione salutis nemo tibi germanior est unico matris tuae (Szt. Bern., Lib. II. de Consid., c. III.)

1. Ezentúl mindig több időt szánok egy-egy dolgom elvégzésére, mint amennyi okvetlen szükséges; így nem fogok kapkodni és hajszolódni.

2. Mivel eddig mindig több dolgom volt, mint amennyire időm futotta s ez a tudat elfogulttá és idegessé tett, ezentúl nem a rám váró munkát, hanem a ráfordítható időt fogom mérlegelni. A legfontosabb dolgokon kezdem és nem esem kétségbe azokon, amelyekre már nem kerülhet sor... stb. stb."

Az ékszerész többrebecsüli a legparányibb gyémántszilánkot egész csomó zafirkőnél. Így az Isten megállapította világrend szerint nagyobb dicsőségét leli a velünk való meghitt lelki viszonyban, mint mindazokban a jókban, amiket számtalan más léleknek adtunk, de a magunk rovására. Mennyei Atyánk kívánja, hogy ezt az összhangot megteremtjük önmagunkban, Ő, aki előtt kedvesebb egy szív, melyben ő uralkodik, mint a természet egész nagy világa vagy az emberek minden birodalma.¹ Ő akarja ezt a harmóniát.

Akárhányszor veszni hagy egy egész művet, ha úgy látja, hogy az avval foglalkozó lélek Iránta való szeretetének fejlődését akadályozza.

A gonosz lélek ellenkezőleg habozás nélkül előmozdítja felszínes sikereinket, ha e sikerek árán megakadályozhatja az apostolt

1 P. Lallemand. Doct. Spirit.

benső életének fejlődésében, mert gyűlölete felismerteti vele, melyek a valódi kincsek Jézus Krisztus szemében. Szívesen odavet néhány zafirt, hogy egy drága gyémántot összetörjön.

MÁSODIK RÉSZ

A cselekvő és benső élet egysége.

1. A benső élet elsőbbsége Isten szemében a cselekedetek fölött.

Minden élet Istenben van, Ő maga az élet. Ezt az életet nem az Ő látható műveiben, pl. a teremtésben nyilatkoztatja ki a végtelen Lény a legtökéletesebb formában, hanem abban, amit a hittudomány ad intra működésnek nevez, abban a kifejezhetetlen tevékenységben, melynek lényege a Fiú Isten örökös megtestesülése és a Szentlélek szakadatlan diadalmenete. Különösen ebben rejlik az Ő örök művének lényege.

Tanulmányozzuk az Üdvözítő halandó életét, Isten tervének e tökéletes megvalósulását. Lelki kincsek gyűjtésében eltöltött harminc magányos esztendő, majd negyven

napi teljes visszavonultság és vezeklés előzte meg rövid evangéliumi pályafutását és apostoli útjaiban hányszor látjuk Őt ezenkívül a hegyekben vagy a pusztában elvonulva imádkozni; *Secedebat in desertum et orabat,*¹ vagy az éjszakát imádságban tölteni: *Pernoctans in oratione Dei.*² Még jellemzőbb vonás: Márta azt kívánja, hogy az Úr elítélje nővére látszólagos tétlenségét s a cselekedetek elsőbbségét hirdesse. Jézus válasza: *Maria optimam partem elegit.*³ Szentesíti a benső élet elsőbbségét. Mi más következik ebből, mint hogy meg akarta éreztetni velünk, hogy az imádságos életet a cselekvő élet fölé helyezi?

A Mester után az apostolok is mindenképp előttr az imádság Istenszolgálatát teljesítették, azután pedig, hogy teljesen az igehirdetésnek szentelhessék magukat, diakónusaikra bízták a külső teendőket: *Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus.*⁴

A pápák, a szent egyházatyák és hitudósok szintén megerősítik ezt a felfogást.

Néhány évvel ezelőtt történt, hogy Aveyron egyik legszámottevőbb tanító szerzetének generális főnöknőjét, egy hitben, erényben és jellemben egyaránt kiváló nőt, egyházi

1 Ő pedig visszavonula a pusztába és ott imádkozék. (Luk. V. 16.)

2 Kiméne imádkozni a hegyre és az egész éjszakát Isten imáadásában tölté. (Luk. VI. 12.)

3 Mária a legjobb részt választotta. (Luk. X. 42.)

4 Mi pedig az imádságban és az ige szolgálatában leszünk foglalatosak. (Ap. csel. VI. 4.)

feljebbvalói felszólították, hogy intézeteiben pártolja apácáinak világi életre való áttérését.

Feláldozza-e intézeteit a szerzetesi életért, vagy hagyja el azt, hogy amazokat megmentse? Mélységesen megdöbbsent. Nem tudta, hogyan ismerhetné fel Isten akaratát. Titokban Rómába utazott tehát, kihallgatást kért XIII. Leó pápától, előadta kétségeit és elpanaszolta, milyen módon akarnak rá hatni az intézetek érdekében.

A fenséges aggastyán pár pillanatnyi gondolkozás után ezt a határozott választ adta: „Mindenekfölött minden intézménynél előbbrevaló, hogy megtartsd a szerzetesi életnek azokat a leányaidat, akiket valóban áthat szent hivatásuk szelleme és az imádságos élet szeretete. És ha nem tudod ezt intézményeitek szolgálatában megvalósítani, Isten más munkásokat fog adni Franciaországnak, ha kell. Ami benneteket illet, benső életetek és különösen imádságaitok és áldozataitok által nagyobb hasznára válhattok Franciaországnak, mint jó szerzetesnők, hazátoktól távol is, mintha a honi földön maradvát, még lennétek fosztva az Istennek ajánlott élet kincseitől.”

X. Pius egy kizárólag tanítással foglalkozó nagy intézethez írt levelében így mondja ki határozottan véleményét:

„Tudomásunkra jutott, hogy olyan vélemény van kialakulóban, mely szerint elsősorban a gyermekek nevelésével kellene foglalkoznotok és szerzetesi hivatásotok má-

sodik helyre szorulna; így kívánja a kor szelleme és igényei. Semmiképpen sem akarjuk, hogy ez a vélemény legcsekélyebb mértékben is lábrakapjon akár nálatok, akár más szerzetesrendek intézeteiben, melyeknek szintén a nevelés a céljuk. Ami benneteket illet, jól megértsetek tehát, hogy a szerzetesi élet sokkal előbbrevaló, mint a társadalmi élet és ha súlyos kötelezettséget éreztek magatokban felebarátaitokkal szemben az oktatásügyre vonatkozóan, még sokkal súlyosabbak az Istennel szemben fennálló kötelezettségeitek.“¹

Dehát a szerzeteséletbe való belépésnek nem a benső élet kialakítása a főoka és célja?

Vita contemplativa — mondja az angyalí Doctor — simpliciter melior est... et potior quam activa.²

Szent Bonaventura fokozatokat állapít meg a benső élet kiváló voltának megjelölésére.

1 Omnino nolumus apud vos caeterosque vestri similes, quorum religiosum munus est erudire adolescentulos, ea, quam pervulgari audimus, quidquam valeat opinio, institutioni puerili primas vobis dandas esse curas, religiosae professioni secundas, idque aetatis huius ingenio et necessitatibus postulari. Itaque in causa vestra illud maneat religiosae vitae genus longe communi vitae praestare: atque si magno obstricti estis erga proximos officio docendi, multo maiora esse vincula quibus Deo obligamini. (S. S. Pius X.) X. Pius nem kárhoztatja azt, aki ideiglenesen leveti a szerzetesi ruhát, hogy művét folytathassa, feltéve, hogy módjában áll azért mindenben megőrizni a szerzetesi szellemet.

2 A szemlélődő élet jobb és előbbrevaló a cselekvő életnél

lésére : Vita sublimior, securior, opulentior, suavior, stabilior.¹

Vita sublimior.

A cselekvő élet az emberekkel foglalkozik; a szemlélődő élet feltárja előttünk a legfenségesebb igazságok birodalmát s tekintetünket állandóan az élet főcéljára irányítja. Principium quod Deus est quaeritur. Magasztosabb voltánál fogva sokkal tágabb látköre és küzdőtere van: Martha in uno loco corpore laborabat circa aliqua, Maria in multis locis caritate circa multa. In Dei enim contemplatione et amore videt omnia; dilatatur ad omnia, comprehendit et complectitur omnia, ita ut eius comparatione, Martha sollicita dici possit circa pauca.²

Vita securior.

Kevesebb veszéllyel jár. A csaknem zárólag cselekvő életben a lélek működése heves, lázas, szétforgácsolja erejét és elgyengül. Háromszoros veszteséget szenved: Sollicita es³: vagyis aggodalmas gondolatai támadnak, sollicitudinis in cogitatu; Turbaris: vagyis az érzelmek, hajlamok okozta lelki zavarok, kétségek gyötrik, turbationes in

1 Magasztosabb, biztosabb, tartalmasabb, édesebb, állandóbb élet.

2 Márta egy helyben mindig egyforma testi munkát végez. Mária a szeretet által sokféle és számtalan dologban munkálkodik. Istent szemlélve és szeretve mindent meglát, mindenre kiterjeszkedik, mindent megért és szeretettel felkarol. Azt mondhatjuk tehát, hogy Máriához hasonlítva Márta kevésbé törődik. (Richard. de S. Vict. in Cant. 8.)

3 Márta, Márta szorgalmas vagy és sokban törődöl. Pedig egy a szükséges. (Luk. X. 41, 42.)

affectedu ; és végül : Erga plurima ; a túlszaporodott munkában ereje nagyon megoszlik s az eredmény elaprózódik, divisiones in actu.

Ezekkel szemben a benső élet egyetlen alkotóeleme : az Istennel való egyesülés : Porro unum est necessarium. A többi mind csak ezután következhetik és csak azért, hogy erényekben gazdagabbá és még bensőbbé tegye ezt az egyesülést.

Vita opulentior.

Minden jóval elhalmoz : Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa¹ Mindenből a legjobb részt adja : Optimam partem elegit.² Benne az érdemek dúsan fakadnak. Miért ? Mert egyaránt fokozza az akarat lendületét és a megszentelő malaszt erejét és arra ösztönzi lelkünket, hogy mindent szeretetből cselekedjék.

Vita suavior.

Az igazán benső életet élő lélek egészen Isten tetszésére bízva magát, csak olyan türelmes szívvel fogadja a kellemetlen dolgokat, akár a kellemeseket, sőt örömmel tűri fájdalmainak és boldogan viseli keresztjét.

Vita stabilior.

Bármily bensőséggel párosul is a cselekvő élet, véget ér földi létünk határainál ; szentbeszéd, tanítás s minden más tevékenység megszűnik az örökélet küszöbén. A bensőséges életnek nincs alkonya : Quae non auferetur ab ea. Benne a földi élet, a vilá-

1 Vele egyetemben jött minden jó nekem. (Bölcs. VII. 11.)

2 A legjobb részt választotta. (Luk. X. 42.)

gosság felé irányuló folytonos emelkedés, melyet a halál sokkal ragyogóbbá és sebe-
sebbé tesz.

A benső élet kiválóságait Szent Bernát szavaival foglalhatjuk össze: „Benne az ember tisztábban él, ritkábban bukik el, gyorsabban kel fel újra, biztosabban halad, több kegyelmet kap, nyugodtabban alszik, bátrabban hal meg, előbb megigazul és nagyobb jutalmat kap mennyekben.”¹

2. Tetteink a benső életből fakadjanak.

Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes.² Bármily körülmények közt is Isten akarata szerint cselekedni, ez legyen ismertető jele és szabálya, mind benső, mind külső életünknek.

Tudjuk már, hogy Isten természetében rejlik az ajándékozás és tapasztalati tény, hogy Ő pazarul osztogatja jótéteményeit e földön minden teremtménynek, de különösen az embernek. A századok ezreinek, vagy akár millióinak folyamán végnélküli jótéteményekkel árasztotta el kiapadhatatlan adakozó kedvében az egész világmindenséget. És mégsem lett szegényebb és az

¹ Haec (vita) sancta, pura et immaculata, in qua homo vivit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, irrogatur frequentius, quiescit securius, moritur fiducius, purgatur citius, praemiatur copiosius. (Szent Bernát, Hom. Simile est . . . hom. neg.)

² Máté, V. 48.

a kimerülhetetlen bőkezűség semmiképpen sem apaszthatja ki az Ő örök forrásait.

Isten nemcsak anyagi javakkal halmozza el az embert. Igéjét küldi el hozzá. De nagylelkűségének ez a magasztos ténye, midőn megint csak önmagát adja nekünk, szintén nem csorbíthatja meg az Ő lényének teljességét. Midőn Fiát nekünk adja, egyúttal magának is megtartja Őt. Sume exemplum de summo omnium Parente Verbum suum emittente et retinente.¹

A szentségek, főképp az Oltáriszentség által Jézus Krisztus elhalmoz bennünket kegyelmeivel. Méretlenül ontja őket, Ő a kegyelmek határtalan tengere; eláraszt bennünket anélkül, hogy tartanunk kellene a kiapadásától: De plenitudine eius nos omnes accepimus.²

Ilyen értelemben apostolkodjunk mi is, betöltvén nemes feladatunkat: mások megszentelését. Verbum tuum consideratio tua, quae si procedit non recedat:³ a mi igénk abból a benső ihletből fakad, melyet Isten kegyelme oltott lelkünkbe. Ez a szellem hassa át buzgalmunk minden külső megnyilvánulását és míg szünet nélkül adunk belőle felebarátainknak, ne késlekedjünk azt mindig megújítani azokkal az eszközökkel, melye-

1 Mindenben kövessétek a legfelségesebb Mester példáját, ki elküldötte Igéjét és egyúttal meg is tartotta magának. (Szent Bernát, Lib. II. de Consid., c. III.)

2 Az ő teljességéből vettünk mi mindnyájan. (Ján. I. 16.)

3 A Te Igéd a Te gondolatod; távozik tőled anélkül, hogy elhagyna. (Szent Bernát, Lib. II. de Consid., c. III.)

ket Jézus kínál nekünk. Benső életünk legyen az erőteljes életnedvektől duzzadó szár, műveink pedig ennek kivirágzásai.

Apostoli lélek! De előbb maga teljék meg világossággal és szeretettel, hogy e fényt és meleget kisugározza megvilágosítson és felhevítsen más lelkeket is. Amit szemeikkel láttak, amit néztek és amit kezeik tapintottak, azt hirdették az embereknek.¹ Ajkuk a mennyei édességek bőséges áráját önti a szívekbe, mondja Szent Gergely.

Levezethetjük tehát a következő elvet: A cselekvő életnek a szemlélődő életből kell kiindulnia, azt kell tolmácsolnia és folytatnia anélkül, hogy elszakadna tőle.

Az egyházatyák és hittudósok egymással vetélkedve hirdetik ezt a tant.

Priusquam exerat proferentem linguam, mondja Szent Ágoston, *ad Deum levem animam sitientem ut eructet quod biberit, vel quod impleverit fundat.*²

Előbb kapnunk kell hogy adhassunk, mondja a Pseudo-Dionysius,³ és a főangyalok csak azt a világosságot adhatják át az alsóbbrendűeknek, melynek teljességében előbb maguk is részesültek. A Teremtő ezt az általános szabályt állapította meg az isteni dolgokra vonatkozólag: aki hivatva van a

1 I. Ján. I. 1.

2 Mielőtt ajkait szólásra nyitná az apostol, emelje szomjúhozó lelkét Istenhez, hogy kilehelhesse, amit ott beszívott és ott szétoszthassa, amivel megrakodott. (Szent Ágoston, *Doct. christ.*, I. IV.)

3 Pseudo Dion. *Coel. hier.*, c. III.

lelki javak kiosztására, annak előbb magának kell bőségesen töltekeznie a kegyelmekkel, melyekben Isten általa akarja részesíteni az emberiséget.

Ki ne ismerné e szavakat, melyeket Szent Bernát az apostolkodókhoz intézett: Ha bölcsök vagytok, vízmedencék legyetek és ne csatornák. Si sapis, concham te exhibebis, non canalem.¹ A csatorna tovahömpölygeti a beléfolyó vizet az utolsó cseppig. A vízmedence ellenben előbb színig telik, azután anélkül, hogy kiürülne, kiönti túlcserdülő feleslegét és megtermékenyíti vele a mezőt. Hányan vannak, kik egészen műveiknek élve a csatorna szerepét vállalják s míg mások szívének megtermékenyítésén fáradoznak, ők maguk kiszáradnak! Canales multos hodie habemus in Ecclesia, conchas vero perpaucas² jegyzi meg szomorúan a clairvaux-i apát.

Minden ok föléje van rendelve az okozatnak. Tökéletesebbnek kell tehát lennünk akkor, ha másokat akarunk tökéletesíteni, mintha csak magunkról lenne szó.³

Mint ahogy az anya is csak oly mértékben bírja táplálni gyermekét, amennyire ő

1 Szent Bernát, 18. Szentbesz. in Cant.

2 Manapság az Egyházban sok a csatorna, de kevés a vízmedence. (Szent Bernát u. o.)

3 Manifestum est autem majorem perfectionem requiri ad hoc quod aliquis perfectionem aliis tribuat quam ad hoc ut aliquis in se ipso perfectus sit, sicut majus est posse facere aliquem talem quam esse talem et omnis causa potior est suo effectu. (Szt. Tam. Opusc. de perf. vit. spir.)

magá táplálkozik, úgy a gyóntatóknak, lelkiatyáknak, hitszónokoknak, hitoktatóknak, tanároknak is magukévá kell tenniök előbb azt az eledelt, mellyel az Egyház gyermekeit táplálni akarják.¹ E táplálékok alkotó elemei: az isteni igazság és szeretet. Ezeket pedig egyedül csak a benső élet dolgozza fel valódi, éltető tápanyagokká.

3. A mű alapját, célját és eszközeit a benső élet hassa át.

Értjük azokat az áhítat-műveket, melyek e nevet valóban megérdemlik; manapság bizony jónéhány érdemetlenül viseli azt. Ezek azok az áhítat mázával bevont vállalkozások, melyeknek igazi céljuk, hogy alapítóiknak a közönség tapsát s a rendkívül ügyes ember hírnevét megszerezzék, s ennek érdekében nem igen válogatják meg eszközeiket.

Bizonyára van sok más becsülésre méltó intézmény is. Jót akarnak. Céljaik és eszközeik kifogástalanok. De mert szervezőiknek a természetfölötti élet befolyásába vetett hitük ingadozott, ezer erőfeszítés ellenére semmi, vagy majdnem semmi sikert sem értek el.

Hogy pontosan megállapíthassam, milyenek kell lennie egy valódi áhítatműnek

¹ Oportet quod praedicator sit imbutus et dulcoratus in se, et post aliis proponat. (Szt. Bonav. Illus. Eccl., 17. besz.)

(istenes intézménynek) legjobb, ha átadom a szót annak a férfiúnak, kinek apostoli működése egy egész emberöltőt bevilágított. Emlékezetembe idézem azt a tanítást, melyet tőle papi szolgálatom kezdetén kaptam. Patronázst akartam létesíteni serdülő ifjak számára. Meglátogattam Párizs és más francia városok katolikus egyesületeit, a Val-des-Bois intézményeit stb. és elmentem Marseilleba a buzgó Allemand plébános és a tiszteletreméltó Timon-Dávid kanonok ifjusági köreit tanulmányozni. Boldogan emlékszem vissza rá, milyen meghiúsított örömmel fogadta be ifjú szívem ez utóbbinak szavait.

„Zenekar, színház, . . . vetített képek, mozi . . . no jó, nem ítélem el ezeket sem. Eleinte magam is azt hittem, nélkülözhetetlenek. De bizony, ezek csak olyan mankók, melyekre jobb híján támaszkodunk. Minél tovább haladtam, annál inkább átszellemült előttem a cél s így eszközeim is, mert egyre tisztábban láttam, hogy minden emberi alapokra épített mű elmúlásra van ítélve és csak azon van Isten áldása, amelyik a benső élet által munkálja az embereknek Istenhez való közeledését.

„Hangszereink már rég a padláson vannak, színházra sincs már szükségem és körünk mégis jobban virágzik, mint valaha. Miért? Mert papjaim és jómagam is, hála Istennek, tisztábban látunk, mint eleinte és mert Jézusnak és malasztjának közreműködésében való hitünk megszázaszorosodott.

„Higgyen nekem, tüzze bátran célját a legmagasabbra és bámulni fog az eredményen. Ezt úgy értem, hogy nemcsak az lebegjen szemei előtt, hogy az ifjaknak alkalmat adjon a tisztességes szórakozásra, ami elvonja őket a tiltott örömeiktől és a veszedelmes társaságtól, se az, hogy bevonja őket a vallásosság mázával a szent miséken való gépies részvétel vagy a szentségek ritka és lanyha felvétele által.

„Duc in altum.¹ Mindenekelőtt okvetlenül arra törekedjék, hogy néhányat közülük arra az erős elhatározásra bírjon, hogy buzgó katolikusok módjára fognak élni, azaz: rendszeresen végzik reggeli imádságukat, lehetőleg mindennap hallgatnak szentmisét, ehhez járul még a rövid lelkiolvasmány és természetesen a gyakori és buzgó szentáldozás. Minden gondja odairányuljon, hogy ezt a választott kis csapatot Jézus iránti nagy szeretet, az imádság, önmegtagadás, lelkiismereti éberség, egyszóval az állhatatos erények szelleme hassa át. Nem kevesebb gondal fokozza lelkük éhségét az Élet Kenyere után. Lassanként aztán buzdítsa ezeket az ifjakat, hogy hassanak társaikra is ilyen irányban. És két év múlva mondja meg majd nekem, van-e még szüksége pénzre vagy színházi díszletekre a halászat eredményességéhez.

„— Értem, — feleltem — ez a kis csapat legyen művem csirája. De mit csináljak a

¹ Vidd a mélyre (Luk. V. 4.)

többiekkel, akiket nem tudok erre a színvonalra emelni, a nagy tömeggel, azokkal a különböző korú ifjakkal, sőt házas emberekkel, akikre egyesületemben mind számítnom kell ?

„— Adjon nekik erős hitet nagy gonddal előkészített sorozatos előadásokban, melyek több téli estéjüket betöltik. Híveit így eléggé felfegyverezheti nemcsak a hivatal- és műhelytársakkal való vitákra, hanem az újságok és könyvek veszedelmesebb ellenhatásának legyőzésére is. Az már nagyon szép eredmény, ha az emberekben rendíthetetlen meggyőződést tudunk kelteni, amiért szükség esetén minden emberi tekintetek nélkül síkraszállni is képesek ; de még tovább kell őket vezetni : az áhitatra, a valódi, meleg, meggyőződéses felvilágosult áhitatra.

„— Kezdetől fogva mindenkit befogadjak ?

„— A létszám korlátlan emelése csak akkor kívánatos, ha már a besorozottak jól meg vannak rostálva. Hívei főképp annak a kis apostoli körnek hatása folytán gyarapodjanak, melynek középpontja Jézus, Mária és mint az ő eszközük, ön maga.

„— A helyiségünk elég szerény ; tán vár-nék addig, míg jövedelmünk megengedi, hogy jobban berendezkedjünk ?

„— Istenem ! A tágas és kényelmes terem, mint reklámdobok, eleinte jók lehetnek arra, hogy az új műre felhívják az emberek figyelmét. De ismétlem, ha egyesületének alapja a buzgó, feddhetetlen, apostoli keresz-

tény élet, akkor az a szerény helyiség mindig elég lesz azoknak a kellékeknek befogadásához, amiket egy ilyen egyesület rendes működése megkíván. Ó, mennyire belátja majd akkor, hogy a lárma nem sok jóval s a jó nem sok lármával jár! És hogy a jól megértett evangéliummagyarázat mennyire leszálítja az egyesület költségeit anélkül, hogy sikereit kockáztatná, sőt! De mindenekelőtt ember legyen a talpán, mégpedig sokkal kevésbé a színdarabok és tornagyakorlatok szorgalmas előkészítésében, mint inkább a saját benső élete gyarapításában. Mert jól jegyezze meg, amennyire Ön, a mű vezetője él Krisztus Úrunk szeretetében, olyan mértékben tudja annak lángját másokban felgyújtani.

„— Szóval, Ön mindent a benső életre alapít?

„— Igen, ezerszer is igen. Mert így ötvözet helyett tiszta színaranyat kapunk. Ezenkívül, higgyen az én régi tapasztalataimnak, minden más egyházi műre: plébániára, szemináriumra, hitoktatásra, iskolára stb egyaránt alkalmazható, amit az ifjúsági egyesületre mondtam. Milyen jótétemény egy ilyen valóban természetfölötti szellemben működő keresztény egyesület egy nagy városban! Hathatós életkovászként működik és az angyalok a megmondhatóí, hogy az üdvösség gyümölcseinek milyen bő termését hozzák!

„— Ó, ha a papok, szerzetesek, az egyesületek alkotói felismernék a kezük közt lévő

élet-kovács hatását és nagyobb bensőséggel bíznák magukat Jézus szent Szívére és ez isteni Szívvel egyesített életre, újjáalkotnák Franciaországot! Bizony, újjáalkotnák a Sántán és minden cinkosa ellenére! ¹

4. A benső és cselekvő élet kölcsönösen támogatja egymást.

Valamint az Isten iránti szeretet a benső életből sarjadzik, úgy a felebaráti szeretet a cselekvő élet munkálkodásaiban nyilatkozik meg. S mivel eszerint az isteni és felebaráti szeretet egymástól el nem választható, csak természetes, hogy egyik a másik nélkül nem is létezhetnék. ²

Suarez szavai szerint el sem lehet képzelni olyan tökéletességre törekvő, rendezett lelket, mely úgy a cselekvő, mint szemlélődő élet elemeit is bizonyos mértékben magába ne foglalná. ³

1 A buzgó kanonok, akitől ezeket tanultam s akivel való találkozásaim emlékét drága kincs gyanánt őrzöm, néhány gyönyörű írásában fejtette ki gondolatait. Ezek: *Méthode de direction des oeuvres de jeunesse*, 2 köt. — *Traité de la confession des Enfants et des Jeunes Gens*, 2 köt. — *Souvenirs de l'oeuvre ou vie et mort de quelques Congréganistes*. Kaphatók Timon Dávid ifjúsági egyesületénél, 30, rue de Camas, Marseille, vagy Mignar testvéreknél, 26, rue Saint-Sulpice, Paris.

2 *Sicut per contemplationem amandus est Deus, ita per actualium vitam diligendus est proximus, ac per hoc, sic non possumus sine utraque esse vita, sicut et sine utraque dilectione esse nequaquam possumus* (Szt. Izid. *Different.*, lib. II. XXXIV. n. 135.)

3 *Concedendum ergo est nullum esse posse vitae studium recte institutum ad perfectionem obtinendam, quod non aliquid de actione et de contemplationem participet.* (Suarez, *I. De Relig. tract. 1. I, c. v. n. 5.*)

A kiváló jezsuita evvel csak Szent Tamás tanítását magyarázza. Azok, akik a cselekvő élet műveiben való munkálkodásra hivatottak — mondja az angyali Doktor — tévednek, ha azt hiszik, hogy ez az elfoglaltságuk elvonja őket a szemlélődő élettől. Ez a kötelesség egyszerűen hozzákapcsolódik a másikhoz és nem kisebbiti annak fontosságát. Így e két élet nemhogy kizárná, inkább elősegíti, kívánja, feltételezi, javítja, kiegészíti egymást, de ha valamelyiknek mégis túlsúlyba kell jutnia, az mindig a szemlélődő élet legyen, mert az tökéletesebb és szükségesebb.¹

Hogy munkánk eredményes legyen, szükségünk van szemlélődésre. Mihelyt ez a bensőség bizonyos fokát elérte, a cselekvésre árasztja ki erőfeleslegét s általa a lélek közvetlenül Isten szívéből meríti azokat a kegyelmeket, melyeknek szétoztására hivatva van.

Innen van, hogy a szentek lelkében a munka és imádság tökéletes összhangba olvadva, életükben csodálatos egységet teremt. Ilyen pl. Szent Bernát, századának legáhítatosabb, de egyúttal legtevékenyebb férfia, kiről egyik kortársa ezt mondja: Benne a szemlélődés és cselekvés olyan tökéletes összhangban működik, hogy akárhányszor, midőn teljes odaadással dolgozik a világi

¹ Cum aliquis a contemplativa vita ad activam vocatur, non fit per modum additionis. (D. Th. 2a, 2ae, q 182. a 1, ad 3.)

műveken, ugyanakkor egészen elmerülni lát-
szik Isten imádásában és szeretetében.¹

Pone me ut signaculum super cor tuum,
ut signaculum super brachium tuum.² A
szentírás e szavait magyarázva Saint-Jure
atya gyönyörűen írja le e két élet egymás-
hoz való viszonyát. Gondolatait röviden így
foglalhatjuk össze.

A szív jelképezi a benső, szemlélődő éle-
tet, a kar a külső cselekvő életet.

A szent szöveg azért említi a szívet és
a kart, hogy megmutassa, hogy e kétféle
élet ugyanazon személyben milyen jól egybe-
kapcsolódhatik és egyetérthet.

A szívet említi elsőnek, mint a karnál
sokkal nemesebb és egészen más tekintet-
ben hasznos szervet. Azonképen a szemlélő-
dés is sokkal fontosabb, magasabbrendű és
a cselekvésnél nagyobb méltánylást érdemel.

A szív éjjel-nappal dobog. E fontos szerv
pillanatnyi megállása is rögtöni halált okoz.
A kar, mint az emberi testnek csupán ki-
egészítő része, csak időnkint mozdul. Világi
munkáinkban is többszörönként pihenőt kell
tartanunk, viszont sohasem szabad elernyed-
nünk a lelki dolgokban való szorgoskodásban.

A szív ad a karnak életet és erőt a belé
ömlesztett vér által, különben elszáradna.

1 Interiori quadam, quam ubique ipse circumferebat soli-
tudine fruebatur, totus quodammodo exterius laborabat, et totus
interius Deo vocabatur (God., Vita S. Bern., lib. I. c. v. et 1. III.)

2 Tégy engem mint pecsétet szívedre, mint pecsétet ka-
rodra. (Énekek Éneke VIII. 6.)

Így a szemlélődő és Istennel egyesült lélek, hála a tőle nyert világosságnak és az Ő állandó jelenlétének, új életet önt a külső tevékenységbe és egyedül képes arra, hogy annak természetfölötti jelleget adjon s egyúttal sikerét is biztosítsa. Nélküle minden csak tengődik, meddő és tökéletlen.

Hajh! Az ember nagyon sokszor elvasztja, amit Isten egyesített, bizony ez a tökéletes összhang ugyancsak ritka. Állandó fenntartása pedig egész sereg óvintézkedést kíván, melyeket gyakran elhanyagolunk. Sohase vállaljunk erőnket meghaladó munkát. Vegyük szokásba, hogy mindenben Isten akaratát lássuk. Csak úgy vegyünk részt az áhítat műveiben, ha Ő akarja, amennyire Ő akarja és mindig csak szeretetből. Kezdetől fogva Neki ajánljuk munkánkat és közben gyakorta élesszük jámbor gondolatokkal, forró fohászokkal azt az elhatározásunkat, hogy mindent csak Érette és Általa cselekszünk. Egyébként munkaközben arra is legyen gondunk, hogy mindig békességben legyünk és teljesen uralkodjunk magunkon. A sikert illetőleg bízzuk magunkat csak Istenre és ne akarjunk gondjainktól szabadulni, hacsak nem azért, hogy egyedül maradjunk Jézussal. Ezeket a bölcs tanácsokat adják a lelkiélet mesterei az ilyen életegységére törekvőknek.

A clairvaux-i apátnak az a tevékeny apostolkodással párosult állhatatos benső élete Szalézi Szent Ferencet e szavakra indította:

„Szent Bernát egyetlenegy alkalmat sem mulasztott el, hogy szent szeretetében gyarapodjék . . . Sokszor változott lakóhelye, de sohasem változott szíve, sem szívének szeretete, sem szeretetének tárgya. Nem öltötte fel kaméleon módjára az őt környező tárgyak és szavak színét, hanem Istennel való állandó egyesülésében tisztasága mindig makulátlan, szeretete mindig izzó volt és alázatossággal teli.“¹

Munkáink néha annyira összetorlódnak, hogy minden erőnket meg kell feszítenünk, anélkül, hogy egyéb terheinktől szabadulhatnánk vagy legalább kissé megkönnyebbülhetnénk. Lehet, hogy ez a túlterheltség rövidebb vagy hosszabb időre megfoszt az Istennel való egyesülés örömétől. De azért ez a veszteség csak akkor lesz súlyosan érezhető, ha nem teszünk ellene és beletenyugszunk. Ha ez a nyomasztó állapot nem akar szünni, szenvedjünk, panaszkodjunk miatta és főleg őrizkedjünk attól, hogy megszokjuk.

Az ember gyenge és állhatatlan. Ha lelki életét elhanyagolja, hamarosan egészen elmegy tőle a kedve. Az anyagi foglalkozásokban elmerülve, végre is teljesen beéri velük. De ha a benső lelkület fohászokban és panaszokban nyilvánítja elnyomott életerejét, akkor ezek a sűrű panaszok, melyek egy, inég a legtúlzottabb munka közben sem

1 Szalézi Szent Ferenc szelleme. 17. rész. II. feje.

gyógyuló sebből erednek, megerősítik a szemlélődés feláldozásának érdemét vagy inkább éppen általuk valósítja meg a lélek a benső és cselekvő élet csodálatos és termékeny egységét. A benső élet csillapíthatatlan szomjúságától hajtva, mihelyt teheti, mohón visszatér imádságaihoz. Az Üdvözítőnek mindig van számára néhány pillanata. Azt akarja, hogy hű legyen hozzá és képessé teszi arra, hogy buzgó hévvel pótolja e percek rövidségét.

Gyönyörűen fejt ki ezt a tant Szent Tamás e szóról-szóra megszívlelendő szövegben: *Vita contemplativa ex genere suo, maioris est meriti, quam vita activa. Potest nihilominus accidere ut aliquis plus mereatur aliquid externum agendo: puta si propter abundantiam divini amoris, ut Eius voluntas impleatur, propter Ipsius gloriam, interdum sustinet a dulcedine divinae contemplationis ad tempus separari.*¹

Mérlegeljük eme feltételeket, melyek mellett az angyali Doktor szerint érdemesebb lenne a cselekvés, mint az elmélkedés.

A lélek cselekvésre indítója a benne túláradó szeretet: *Propter abundantiam divini amoris.* Tehát sem idegesség, sem szeszély, sem feltűnési viszketeg nem játszhatik benne

¹ A szemlélődő élet magábanvéve több érdemet szerez, mint a cselekvő élet. Mindazonáltal megeshetik, hogy valaki külső tevékenységgel több érdemet szerez: pl. ha az isteni szeretet túláradásában, Isten akaratából Isten dicsőségére időnkint elszenvedi az isteni szemlélet édességétől való megválást. (2a, 2ae, q. 18. a. 2.)

szerepet. Valósággal szenved belé a lélek: Sustinet, ha le kell mondanunk az imádságos élet édességeiről.¹ A dulcedine divinae contemplationis . . . separari. De csak ideiglenesen hozza meg ezt az áldozatot: Accidere . . . interdum . . . ad tempus, és kizárólag természetfölötti célért: ut Eius voluntas impleatur, propter Ipsius gloriam, idejének egy részét fenntartva az imádságra.

Mennyire meglátszanak Isten útjain a bölcsesség és jóság nyomai! Milyen csodálatosan irányítja Ő lelkünket a benső élet által! Bár mélységesen sajnáljuk, hogy annyi időt kell szentelnünk Isten műveinek s oly keveset adhatunk a művek Istenének, ha munkába fojtjuk s egyúttal Istennek ajánljuk bánatunkat, Ő kárpótol bennünket érte. Távoltartja tőlünk a szórakozottságot, önzést és személyes vonzalmakat. Ez a lelkiállapot meggondoltabbá teszi jellemünket anélkül, hogy a szellem szabadságának és tettekrekeszégének ártana. Ez Isten jelenléte felidézésének gyakorlati formája, mert lelkünk a jelen pillanat kegyelmében megtalálja az élő Krisztust, ki a megvalósításra váró műben rejtőzködve jelenik meg előtte. Jézus együtt

¹ Ez az édesség a lélek magasságaiban lakozván, nem szünteti meg a szárazságokat, tehát: Exsuperat omnem sensum. A hitnek önmagában tiszta, száraz és hideg logikája elég az akaratnak, hogy a kegyelem segítségével természetfölötti lángra lobbantsa a szívet.

Chantal szent Franciska, egyike az imádságban leggyakorlottabb lelkeknek, Moulinsban, halálos ágyán, örökül hagyta ezt az elvet, melyet a hit logikája alapján alkotott magának: A legnagyobb földi boldogság az Istennel való társalgás.

dolgozik vele és támogatja őt. Hány roska-
dozó lélek köszönheti, mind munkásságának
termékenységét, mind lelkének oltalmát és
az erényekben való haladását, ennek a jól
felfogott üdvösséges bánatnak, ennek az ál-
landóan szított, de visszafojtott vágynak az
Oltáriszentség után, azoknak az azóta csak-
nem szünet nélküli lelkiáldozásoknak!

5. Ez összhang kiválósága.

A kereszténység főműve, az apostolkodás,
a szemlélődő és cselekvő élet egyesítésén
alapszik, mondja Szent Tamás: *Principalis-
simum officium.*¹

Az apostolkodáshoz olyan lelkek kellene-
nek, akiket el tud ragadni egy eszméért való
lelkesezés, akik fel tudják magukat áldozni
az igazság győzelméért. Ha ez eszmény meg-
valósulásának a benső szellem természetfö-
lötti jelleget ad, ha buzgalmunk célját, ere-
detét és eszközeit Jézus szelleme hatja át,
akkor életünk magában véve legtökéletesebb,
kiváló élet lesz, melyet a hittudósok a pusztá
szemlélődésnek is fölébe helyeznek: *Prae-
fertur simplici contemplationi.*²

Az imádság emberének apostolkodása az
isteni küldetés erejével hódító szó, a lelkek
heve a megtérések hatványozódása: *Missio*

¹ 3a p. q. 67, a. 2, ad 1.

² Szt. Tam.

a Deo, zelus animarum, fructificatio auditorum.¹

A hit lehellete élteti az üdvösséges buzgalmat: Zelus, id est vapor fidei.²

Egy szentnek apostolkodása világra szóló magvetés. Az apostol Isten búzáját szórja a lelkekbe.³ A lángoló szeretet elárasztja a földet s a pünkösdi tűz ellenállhatatlanul terjed népeken és nemzeteken át: Ignem veni mittere in terram.⁴

E szolgálat magasztossága abban áll, hogy az apostol ön maga iránti előítélet nélkül gondoskodik a mások üdvösségéről: Sublimatur ad hoc ut aliis provideat. Átlántálni az isteni igazságokat az emberi elmékbe! Nem angyalokhoz méltó feladat?

Gyönyörködni a jóban — jó dolog. Másokat is rávezetni — még jobb. A világosságot vissza is tükrözni valamivel, nagyobb teljesítmény, mint azt csak befogadni. Többet ér a fényt szétsugározni, mint véka alatt pislákoltatni. A szemlélődésben táplálkozik lelkünk, az apostolkodásban odaadja magát: Sicut maius est illuminare, quam lucere solum, ita maius est contemplata aliis tradere, quam solum contemplare.⁵

Contemplata aliis tradere: Az apostolkodásnak ebbe az eszményébe szemmellátha-

1 Szt. Bonaventura.

2 Szt. Ambrus.

3 Fény és láng (Lumière et flamme). P. Léon, O. F. M. Cap.

4 Tüzet jöttem bocsátani a földre. (Luk. XII. 49.)

5 Szent Tam., 2a 2ae q. 188. a. 6.

tólag az imádságos életet mint forrást állítja bele Szent Tamás.

Ezek, valamint ugyanennek a szent tudós-
nak az előbbi fejezet végén idézett szavai
is világosan elítélik az amerikanizmust, mely-
nek hívei valamiféle vegyes életről álmodoz-
nak, mely szerint a cselekvés az imádság
fölé kerekednék.

Lényegileg kettőt tart szükségesnek: 1.
hogy a lélek már megszokásból táplálkozzék
az imádságból és pedig olyan bőségesen,
hogy csupán a feleslegét kelljen odaadnia;
2. hogy a cselekvés ne kerüljön túlsúlyba
az imádság rovására s hogy a lelki kincsek
szétosztása közben meg tudja védeni szívét
annak komoly veszedelme ellen, hogy cse-
lekedeteit kivonja Jézus Krisztus befolyása
alól.

Crawley Máté atya, ki a Szent Szív
tisztelőt a családokban meghonosította,
ezekkel az elragadó szavakkal magyarázza
Szent Tamás szavait: „Az apostol a krisz-
tusi élet nedűjével színültig megtelt serleg,
melynek felesége a lelkekre csordul.”

A buzgó tevékenység és a fennkölt ma-
gaslatokra szárnyaló imádságos élet szeren-
csés találkozásának köszönhetjük legnagyobb
szentjeinket: Szent Dénest, Mártont, Ber-
nátot, Domonkost, Assísi Szent Ferencet,
Xavéri Szent Ferencet, Néri Szent Fülöpöt
és Szent Alfonzot, kik valamennyien egy-
aránt buzgó imádkozók és munkálkodó apos-
tolog voltak.

Belső élet és cselekvő élet! A munka szentsége! Hatalmas egység, termékeny szövetség! A megtéréseknek mely csodáit műveled! Ó, Istenem, adj Egyháznak sok apostolt, de gerjessz az önfeláldozás vágyától égő lelkünkben égő szomjúságot az imádságos élet után. Add meg a Te munkásaidnak a tevékeny imádság s az imádságos tevékenység ajándékát: akkor beteljesedik a Te műved és evangéliumi munkásaid le arathatják azokat a győzelmeket, melyeket megjövendöltél nekik dicsőséges mennybe meneteled előtt.

HARMADIK RÉSZ

Munka imádság nélkül veszélyezteti, a kettő együtt elősegíti az erényben való gyarapodásunkat.

- 1. A tevékenység, mely a benső életet élő lelkek számára a megszentelődés módját jelenti, másoknak üdvösségük kárára válhat.**

a) A megszentelődés módja. — Az Úr azoktól a teremtményeitől, kiket apostoli szervezetébe besoroz, határozott formában megkívánja, hogy necsak megmaradjanak, de haladjanak is az erényben. Ezt bizonyítja Szent Pál Titushoz és Timoteushoz írt levelének minden lapja és az ázsiai püspökökhöz szóló Jelenések könyvének intelmei.

Másrészt, mint eleve kifejtettük, Isten akarja, hogy jámbor művek létesüljenek.

Tehát igazságtalanság s az isteni Bölcses-

ség, Jóság és Gondviselés káromlása volna a műveket magukban véve a megszentelődés akadályainak tartani s azt állítani, hogy bár Isten akaratából valók, mégis szükségképen hátráltatják előmenetelünket a tökéletesség felé.

Ezzel tehát tisztába kell jönnünk. Vagy elfogadjuk, hogy az apostolkodás bármely formája, ha Isten akaratából való, nemcsak hogy nem zavarja a tántoríthatatlan erkölcsnek azt a légkörét, melyre egy üdvösségére és szellemi haladására gondos léleknek szüksége van, hanem ellenkezőleg, az apostol számára mindig a megszentelődés eszközévé válik, ha az egyébként a kívánt feltételekkel rendelkezik.

Máskülönben az Isten választotta, tehát az isteni hívó szózatnak engedelmeskedni köteles munkatárs jogosan hivatkozik a rábízott munkával járó elfoglaltságra, fáradtságra és gondokra saját megszentelődése elhanyagolásának métségéül.

Az isteni kormányzat célszerűségéből következik, hogy Isten önmagának tartozik vele, hogy választott apostolának megadja a szükséges kegyelmeket ahhoz, hogy kimerítő munkásságát ne csak üdvösségének biztosításával, hanem erényességének egészen a szentségig menő fejlesztésével is egyesíthesse.

Azt a malasztot, melyet Szent Bernátnak és Xavéri Szent Ferencnek megadott, meg kell adnia kellő mértékben az Evangélium

legszerényebb munkásának: a legegyszerűbb iskolatestvérnek és a legszürkébb ápolónővérnek is. Ne féljünk ismételni, hogy ezzel valósággal tartozik az isteni Szív választott szolgájának. Minden apostolnak, ki a kívánt feltételeknek megfelel, feltétlenül bíznia kell elvitathatatlan jogaiban, azokhoz a munkákhoz szükséges kegyelmekre, melyek az isteni malaszt végtelen kincseinek mintegy jelzőlogóul szolgálnak.

Aki a szeretet műveinek szolgálatába szegődik, — mondja Alvarez de Paz, — sohase gondolja, hogy azok elzárják a szemlélődő élettől és megakadályozzák az odaadásban. Ellenkezőleg bizonyosra veheti, hogy csodálatos módon segítik benne. Nemcsak az egyházatyák bölcsessége és tekintélye, hanem a mindennapi tapasztalat is emellett szól, mert gyakran láthatjuk az isteni Szeretet odaadó munkásait gyóntatva, prédikálva, tanítva, betegeket látogatva stb., Isten segítségével a benső áhítat oly magas fokára emelkedni, hogy akár a régi remetékhöz hasonlíthatjuk őket.¹

E szavakkal: az „áhítat foka“, e nagy jezsuita, valamint a szellemi élet többi mestere is, az imádságos lelkület adományának mértékét jelöli meg, mely a lélekből kicsorduló szeretet fokmérője.

A művek megkívánta áldozatok Isten dicsőségének s a lelkek megszentelésének

1 III. köt., V. könyv.

olyan természetfölötti kincseit s az érdemeknek olyan bőségét jelentik, hogy a cselekvő életre szánt ember, ha akar, mindennap egy-egy fokkal magasabbra emelkedhetik a szeretetben és Istennel való egységben, egyszóval a szentségben.

Kétségtelen, hogy bizonyos esetekben, különösen ha a hit és anyagi erény elleni bűn súlyos és közvetlen veszedelme fenyeget, Isten is azt akarja, hogy távolodjunk a művektől. Visszavonultságuk alatt azután a benső élet által ismét ellátja munkásait a szükséges eszközökkel, melyek a mételey ellen semlegesítik őket s az erényben való haladásukat biztosítják. Az éles ítélőképességű és szellemes Szent Teréznek egy paradoxonával mégjobban megvilágosíthatjuk e gondolatunkat: „Mióta főnöknő vagyok, rengeteg a dolgom és sokat kell utazgatnom. Ilyen életmód mellett bizony többet hibázom. És mégis, mivel becsülettel harcolok és egészen Istennek ajánlom magam, érzem, hogy mindig jobban közeledem Hozzá.” Gyarlósága most többször erőt vesz rajta, mint a kolostor nyugalmában és csendjében. A szent észreveszi, de nem jön zavarba. Önfeláldozó lelkületének természetfölötti nagysága és az eddiginél erőteljesebb ellentállása a lelki harcban viszont oly győzelmekre szereztek neki alkalmat, melyek hathatósan ellensúlyozták az annakelőtte is létező, de eddig fel nem ismert gyarlóságait. „Istennel való egységünk az Ő akaratával

való egységben áll“, mondja Keresztes Szent János és csakis ettől függ. Ahelyett, hogy a bensőség hamis értelmezésével az Isten-nel való egyesülésünk előhaladását csak a csendben és magányosságban keresné, Szent Teréz úgy látja, hogy az igazán Isten akaratából való s az Ő adta körülmények közt végzett munka, mely alázatosságát, önzetlenségét, buzgalmát és Isten iránti odaadását növeli, csak előmozdíthatja lelkének Jézussal való egyesülését, Aki benne élve, munkásságát lelkesítve, ekképp a szentség felé vezeti.

Valóban, a szentség mindenekelőtt szeretetben gyökeredzik és az igaz apostoli mű a tevékeny szeretet műve. „*Probatio amoris —* mondja Szent Gergely, — *exhibitio est operis*“. A szeretet az önfeláldozás műveiben nyilvánul meg és Isten a hódolatnak ezt a bizonyosságát megkívánja munkásaitól.

„Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat.“ Az isteni szeretetnek ebben az alakban való megnyilvánulását kívánja a Megváltó, érzelmei őszinteségének bizonyossága gyanánt.

Assisi Szent Ferenc azt hiszi, hogy nem is lehet Jézus barátja, ha szeretetével nem munkálja a lelkek üdvösségét. *Non se amicum Christi reputabat, nisi animas fovaret quas ille redemit.*¹

És hogy az Üdvözítő az irgalmasságnak

1 Szt. Bonav. Vit. Franc., c. IX.

még testi cselekedeteit is olybá veszi, mintha neki Magának cselekedtük volna, ez onnan van, hogy ugyanannak a szeretetnek kisugárzását látja bennünk,¹ amely a misszionáriust lelkesíti, vagy a remetét a puszta nélkülözései, küzdelmei és imádságai közt fenntartja.

A cselekvő élet az önfeláldozás műveiben éli ki magát. Jézus, a munkás, a pásztor, az ígéhirdető, a csodatevő, a lelkek orvosa áldozatos ösvényein járjunk, az Ő nyomában, Ki a minden földi szükségben szenvedők gyengéd és fáradhatatlan istápolója.

A cselekvő élet a Mesternek e szavaira emlékezik és belőlük táplálkozik: Én pedig közöttetek úgy vagyok, mint aki szolgál.² Az Ember Fia nem jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon.³

Az emberi nyomorúság útjain haladva hirdeti a megvilágosító ígét és elveti magakörül a kegyelmek magvát, mely különféle jótettekben csirázik ki.

Hitének éleslátása és szeretetének ösztöne a nyomorultak leggonoszabbikában és a szenvedők leghitványabbikában is meglátja az Istent, siralmas mezeitelenségben, mindenkitől megvetve. Látja a nagy bélpoklost, a titok-

1 Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis mihi fecistis. (Máté XXV. 40.)

2 Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. (Luk. XXII. 40.)

3 Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. (Máté XX. 28.)

zatos száműzöttet, kit az örök Igazság üldöz és eláraszt csapásaival, a szenvedések emberét, kit Izaiás látott sebeinek iszonyatos pompájába öltözötten, vérenek gyászos bíborában, lesóványodva s a szegéktől és korbácsütésektől szétroncsolt teste vonaglott, mint az eltiport féreg.

Mi is láttuk és nem ismertük meg Öt, kiáltja a Próféta.¹

Ó cselekvő Élet, te bizonyára megismered és térdre borulva, könnyben úszó szemekkel szolgálod Öt szegényeiben.

A cselekvő élet megjavítja az emberiséget, önfeláldozásával, munkájával, verejtékével megtermékenyíti a világot s érdemeinek magyából beveti az eget.

Szent élet ez s az Isten megjutalmazza, mert a szegénynek egy ital vizéért épp úgy megadja a Paradicsomot, mint a tudósnak tudományáért és az apostoloknak verejtékéért. És az utolsó napon, ég és föld színe előtt, szentté avatja a szeretet minden művét.²

b) Veszélyeztetni az üdvösséget. — Ó, hányszor tapasztalhatom zárt lelkigyakorlatok vezetése alkalmával, hogy a művek, melyeknek szervezőik számára a lelkiekben

1 Et vidimus eum et non erat aspectus, et desideravimus eum, despectum et novissimum virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem; et quasi absconditus vultus eius et despectus, unde nec reputavimus eum. (Iz. LIII, 2 és 3.)

2 Fény és láng (Lumière et flamme) P. Léon, O. F. M. Cap. Jól jegyezzük meg, hogy ebben az idézetben egy lélekkel és hittel telített cselekvő életről van szó, melyet a szeretet megtermékenyít, tehát csak erőteljes benső életből fakadhat.

való haladás eszközeinek kellett volna lenniök, szellemi épületük rombadőlésének eszközeivé váltak.

Egy vallásos intézményeket vezető kiváló embert meghívtam lelkigyakorlatainkra. Midőn lelkiismeretét alaposan megvizsgálta és szerencsétlen állapotának főokát felkutatta, jól ítélte maga felett, midőn ezt az első tekintetre érthetetlen kijelentést tette: „Az önfeláldozás okozta vesztemet! Természetes hajlamaimnál fogva örömem tellett benne, hogy lelkemet szétoszthattam, boldog voltam, hogy szolgálhattam. Vállalkozásaim látszólagos sikereit felhasználva a sátán hosszú éveken át mindent elkövetett, hogy hiú ábrándokba ringasson, felszítsa bennem a cselekvés lázát, megutáltasson velem minden benső lelki működést és végre az örvénybe rántsion.”

A léleknek ez a természetellenes — hogy ne mondjam: torz — állapota kevés szóval megmagyarázható. Isten munkása teljesen megelégedve avval, hogy természetes munkásságának szabad folyást engedjen, ki hagyta szikkadni magából az isteni életet, a benne duzzadó isteni hőforrást, mely apostolkodását megtermékenyítette és lelkét megóvta volna a természet szellemének dermedtő hidegétől. Dolgozott, de távol az éltető naptól. *Magnae vires et cursus celerrimus, sed praeter viam.*¹ Ugyanakkor a magukba véve szent művek

¹ Erőteljes fejlődés, igen gyors haladás, de nem a helyes úton. (Szt. Ág. in Psalm. XXXI.)

is ellene fordultak, mint kétélű fegyver, mely megsebzí azt, aki nem tud bánni vele.

Nem hasonló veszedelem ellen óvta-e Szent Bernát III. Jenő pápát, midőn ezeket írta neki: Félek, hogy sok elfoglaltságod közepette kétségbeesésedben, hogy soha a végére nem érsz, el hagyod durvulni lelkedet. Sokkal bölcsebben tennéd, ha csak rövid időre is visszavonulnál foglalkozásaidtól, mintsem a nyakadra nőjenek és holtbizonyosan oda vezessenek, ahová legkevésbé akarsz jutni. Hová? kérdenéd talán. Szived megkeményedéséhez.

Ime mire vihetnek ezek az átkos foglalatosságok, hae occupationes maledictae, ha úgy folytatod, ahogy eddig csináltad, ha teljesen nekik adod magadat és semmit sem tartasz meg magadból a magad számára.¹

Van-e fenségesebb, szentebb ügy, mint az Egyház kormányzása? Van-e, ami jobban szolgálja Isten dicsőségét s a lelkek javát? És mégis átkos foglalatosságoknak nevezi Szent Bernát, ha megakadályozzák annak benső életét, aki bennük munkálkodik.

Átkos foglalatosságok! Milyen szavak! Könyvet lehetne róluk írni, olyan rettentőek és borzalmat keltők. És cáfolni próbálnók, ha nem egy nagy tudós, egy Szent Bernát tollából erednének.

¹ En quo trahere te possunt hae occupationes maledictae, si tamen pergis ut coepisti, ita dare te totum aliis, nil tui tibi relinquens. (Szt. Bern. De Consid., Lib. II. c. VI.)

2. A tettek emberéről, akinek nincs benső élete.

Pár szó jellemzi, ha még nem volna lanyha, végzetszerűen azzá fog válni. Lanyhának lenni, mégpedig nem gyarlóságból, hanem készakaratból annyi, mint megszokásból vagy ellenkezés nélkül túrni a szórakozottságot és hanyagságot, túrni a szándékos bocsánatos bűnt és egy csapásra megfosztani lelkünket az örök üdvösség biztosítékától és fogékonytá tenni, sőt egyenesen rávezetni a halálos bűnre.¹ Ez Szent Alfonz tanítása a lanyhaságról, melyet tanítványa Desurmont atya, olyan szépen magyarázott.²

Lássuk, hogyan merül a tettek embere benső élet híján szükségképpen a lanyhaságba. Szükségképpen, mondom és bizonyoságul csak egy missziós püspöknek papjaihoz intézett szavait idézem, melyek annyival

1 Szent Tamás tanításából az következik, hogyha a kegyelem állapotában lévő lélek egymagában véve jócselekedetet visz végbe, de a buzgalomnak oly mérve nélkül, melyet Isten állapotában jogosan megkíván tőle, ez a cselekedet bizonyos tekintetben csökkenti a benne rejlő szeretet értékét. Ez a magyarázata a következő szövegnek: Átkozott, ki az Isten műveiben hanyagul munkálkodik és mivel rest vagy . . . rád hányok az én számból.

Továbbá minden bocsánatos bűn, ha nem csökkenti is a kegyelem állapotát, de csökkenti annak hatását. És így készíti elő a talajt a halálos bűnnek.

Komoly benső élet nélkül sok bocsánatos bűnt nem fogunk legyőzni, sőt gyakran észre sem vesszük őket és mégis ránehazednek a szórakozott vagy közönyös lélekre, melyet nem tölt be a *Vigilate et orate* szelleme.

Így találhatjuk meg Szent Tamásnál az előző oldalon előforduló „átkos foglalatosságok” s a jelen fejezet következő fejtegetéseinek magyarázatát. (V. ö. Szt. Tam. 1, 2ae q. 52. a. 3.)

2 Lásd a jegyzetet a 32. oldalon.

borzalmasabb igazságot tartalmaznak, mert a tevékenység iránti buzgalomtól túlradó szívből fakadtak és olyan szellemből, mely egyenes ellentéte volt minden henyeségnek. „Jól jegyezzük meg, mondja Lavigerie bíboros, hogy egy apostol számára nincs középút a teljes vagy legalább is óhajtott és híven és bátran megközelített életszentség és a teljes elfajulás közt.”

Gondoljunk csak a romlás csírájára, melyet szemünk gyarlósága állandóan fenntart természetünkben, a szünetnélküli harcra, melyet külső és belső ellenségeink egyaránt viselnek ellenünk, a veszedelmekre, melyek minden oldalról fenyegetnek.

Mindezek után képzeljük el, mi lesz egy olyan lélekből, aki apostolkodásra adja magát anélkül, hogy eléggé el volna készülve és felfegyverezve annak veszedelmei ellen.

N . . . szívében támad a vágy, hogy Isten műveinek szentelje magát. Persze tapasztalatlan. Az apostolkodáshoz való nagy kedve után ítélve feltételezzük, hogy elég buzgó, kissé heves vérmérsékletéből következtetjük, hogy a munkában, sőt talán a harcban is öröme telik. Viseletében feddhetetlennek, áhítatosnak, sőt szenvedélyesen odaadónak látszik, áhítása azonban inkább az érzelem, mint akarat gyümölcse, odaadása pedig nem egy Istent kereső lélek bensőségének kiáradása, hanem inkább csak jámbor készség, dicséretes szokások maradványa. Imádsága, már amennyire imádkozik, csak valami ál-

modozásféle, lelki olvasmányjaiban a kíváncsiság vezeti s magaviseletére tényleges befolyásuk nincs. Tán maga a gonosz lélek izletteti és bámultatja meg vele az Istennel való egyesülés magasztos és különleges útjairól szóló olvasmányokat s ejti őt elragadtatásba a művészi érzék káprázatától vezetve, melyet a szegény lélek benső életmegnyilvánulásának képzeli. Pedig általában alig vagy éppen nem is beszélhetünk igazi benső életről ebben a lélekben, amelyben ismerjük el, sok jó szokás, sok természetes jó tulajdonság van, bár becsületes, egyúttal nagyon is ingatag vágy, hogy Istenhez hű maradjon.

Íme tehát, mi a apostolunk, ki a tevékeny életben való munkálkodás vágyától lelkesülve, hévvel veti magát erre az előtte új foglalkozásra. Csakhamar azonban éppen új hivatása természetéből kifolyólag (s ezt minden e téren dolgozó pályatársam megérti), csakhamar, mondom, ezerféle olyan sallang veszi őt körül, amely mindjobban a külvilági élet felé húzza. Ezernyi csalétek az ő együgyű kíváncsiságának, ezer alkalom az elbukásra, melyek ellen eddig részben megóvta a családi kör, szeminárium, rendház s a jelöltévek nyugodt légköre vagy legalább egy bölcs nevelő gyámkodása.

Az egyre növekvő szórakozottság, mindent megismerni vágyó veszedelmes kíváncsiság, érzékenység, hiúság, féltékenység, önhittség vagy bátortalanság, részrehajlás vagy

rágalom, de különösen a szív gyarlóságának fokozatos térhódítása és az érzékiség minden, többé-kevésbé finom, nyilvánulásai szakadatlan küzdelemre kényszerítik ezt az ilyen kemény és szívós támadásokra rosszul előkészített lelket. Bizony gyakoriak is a sebesülései.

És vajjon gondol e egyáltalán ellenállásra az ilyen felszínesen áhítatos lélek, amikor már él benne a természetes megelégedettség, mely szerint a legfőbb az, hogy minden tevékenységét és tehetségét egy magasztos ügy érdekeire pazarolja? Másrészről a sátán már lesben áll, mert prédát szimatol. És bizony eszében sincs, hogy e kielégülést megakadályozná, sőt inkább minden hatalmával előmozdítja azt.

Mégis jön idő, mikor az ember megsejti a veszedelmet: az Örangyal felemelte szavát, a lelkiismeret megmozdul. Össze kellene magát szedni, megvizsgálni lelkét a magány csendjében, elhatározni, hogy erélyesen alkalmazkodni fog egy okos fegyelmi rendszerhez, melytől nem tágit még akkor sem, ha miatta el kellene hanyagolnia oly kedvessé vált munkáját. Hajh! de már késő! A lélek már szürcsölte a siker gyönyörűségét, látta törekvéseit a legbiztatóbb eredményekkel koronázva: Holnap, holnap! kiáltja. Ma lehetetlen; ma nincs időm, mert folytatnom kell ezt a szentbeszéd-sorozatot, meg kell írnom ezt a cikket, meg kell szerveznem ezt a szövetséget, ezt a jótékony

egyesületet, elő kell készítenem ezt az előadást, el kell mennem ide, oda, folyamatban kell tartanom levelezéseimet stb. . . . Menyire örül, hogy körülbástyázhatja magát ezekkel az ürügyekkel! Mert még a gondolat is elviselhetetlenné vált előtte, hogy szembenézzen lelkiismeretével. Elérkezett a pillanat, amikor a sátán kedvére végezheti tisztító művét a szívben, mely immár készleges cinkosává szegődött. A talaj el van készítve. A cselekvés már szenvedélyévé vált áldozatának, ő emésztő lázzá fokozza. Elviselhetetlennek látszott előtte, hogy dolgai torlódását feledve összeszedje magát, a sátán iszonyatot kelt benne a magábaszállás iránt s azonkívül nem késik a lelket új tervekkel elkábítani, melyeket ügyesen kiszínez Isten dicsőségének s a lelkek javának tetszetős motivumaival.

És íme ez az ember, aki nemrég még tele volt erényes szokásokkal, egyik gyengeségből a másikba esik, hibái egyre kirívóbbak lesznek, míg végre rálép arra az ösvényre, mely túlságosan síkos ahhoz, hogy estében visszatarthassa magát. Alapjában véve boldogtalan, mert lelke mélyén valami homályos sejtelem dereng, hogy ez a hajsza bizony nem az Úr Szíve szerint való s hogy lelkiismeretfurdalásait elfojtsa, még kétségbeesettebben veti magát a forgatagba, mint valaha. A hibák végzetszerűen torlódnak egymásra. Ami ennek a becsületes léleknek egyenes gondolkodását valamikor megza-

varta, ma már csak kicsinyes szőrszálhasogatósszámba megy előtte. Szívesen emlegeti, hogy haladnunk kell a korrallal, egyenlő fegyverekkel kell felvinnünk a harcot ellenségeinkkel s ezért magasztalja az aktív eredményeket s megvetéssel szól mindarról, amit idejét mult szemforgatásnak nevez. Művei különben jobban virágoznak, mint valaha. A közönség el van tőlük ragadtatva. Minden nap új sikereket jelent számára. „Isten megáldja munkánkat,” kiáltja a megtévelyedett lélek, akit holnap talán már súlyos bűnök miatt siratnak az ég angyalai.

Hogy került ez a szegény lélek ilyen szárnalmas állapotba? Tapasztalatlanság, önhittség, hiúság, meggondolatlanság, lanyhaság okozta vesztét. Találomra, csekély lelki erőforrásainak mérlegelése nélkül belevetette magát az örvénylő veszedelmekbe. Lelki készletét kimerítve a vakmerő uszó helyzetében találja magát, kinek nincs többé ereje az ár ellen küzdeni s tehetetlenül sodortatja magát a szakadék felé.

Álljunk meg egy percre, hogy áttekintsük a befutott utat és megmérjük az örvény mélységét. Lássuk a dolgokat sorjában és állapítsuk meg a fokozatokat.

Első fokozat. A lélek először is lassankint elveszítette (ha egyáltalán volt neki!) helyes és szilárd meggyőződését a természetfölötti életről, a földöntúli világról és a Mindenható terveinek és cselekvésének célszerűségéről az evangéliumi munkás benső életének a

művekkel való vonatkozására nézve. Már csak csalóka káprázaton át látja műveit. Maga a hiúság is titkos talapzatul szolgál a képzelt jószándéknak: „Mit akartok? Isten megadta nekem az ékesszólás ajándékát, hála Neki érte,“ így felelt a hizelgőknek egy hiú öntet- széstől felfujt és teljesen elfelszínesedett szónok. A lélek inkább magát keresi, mint Istent. Hírnév, dicsőség, személyes érdek az első. Értelem nélküli szavakká válik előtte ez az igazság: *Si hominibus placerem, servus Christi non essem.*¹

A főelveknek nem ismerésén kívül a korunkat jellemző természetfölötti alap hiányának épügy oka, mint következménye a szórakozottság, Isten jelenlétének elfelejtése, a fohászok és a szív-védelem elmulasztása, a lelkiismeret érzékenységének s az élet rendezettségének hiánya. A lanyhaság közel van, ha ugyan már el nem kezdődött.

Második fokozat. A természetfölötti ember a kötelesség rabja, ezért idejével takarékoskodva beosztja azt és bizonyos szabályok szerint él. Tudja, hogy ami ezen túl van, az az ösztönélet, a lomha, szeszélyes kallódás reggeltől estig.

Az az evangéliumi munkás, kinek nincs természetfölötti alapja, csakhamar tapasztalja az előbbi igazságot. Ha az időbeosztását nem a hit szellemében készíti és tartja be, először is csakhamar elhagyja lelki olvasmányait.

¹ Ha még az embereknek tetszeném, Krisztus szolgája nem volnék. (Gal. I. 10.)

Vagy ha olvas is még, már nem tanul. Egész héten át készülni a vasárnapi szentbeszédre? Az jó volt az egyházatyáknak. Ő — hacsak hiúsága nincs a játékban — jobban szeret rögtönözni és pedig, ő legalább úgy hiszi, mindig ritka szerencsével... Szívesebben olvas folyóiratokat, mint könyveket. Nem képes már a folytatólagos kapcsolatok felfogására. Csapong. A munka nagy törvénye, a nagy védelmező, erkölcsnemesítő és vezeklő törvény alól kibúvik, elfecsérli szabad óráit és lázasan keresi a szórakozást.

Fárasztónak és pusztá elméletnek tekinti mindazt, mi mozgási szabadságát korlátozná. Nincs elég ideje rengeteg műve és társadalmi kötelezettsége fenntartására, sőt még arra a pihenésre sem, mit egészsége szempontjából szükségesnek tart. Igazán, súgja fülébe a sátán, nagyon is sok időt szentelsz az ájtatossági gyakorlatokra: elmélkedés, hivatalos ügyek, mise, istentiszteleti cselekmények. Ezeket kell megnyirbálni. És azonmód elkezdi megrövidíteni elmélkedését, rendetlenül végzi, és hajh, lassan-lassan egészen elhagyja. A rendszeres imádság főkelléke, a pontos időben való felkelés, természetesen szintén elmarad, mint ahogy mindig talál okot arra is, hogy későn feküdjék le.

Nos, ha a cselekvő élet mellett elhagyjuk az elmélkedést, ez annyit jelent, mint ölbe tett kezekkel várni az ellenséget. „Hacsak csoda nem történik, mondja Szent Alfonz,

imádság nélkül bizonyosan halálos bűnbe esünk." Paulai szent Vince pedig ezeket mondja: „Aki nem imádkozik, az semmire sem képes, még a legcsekélyebbről lemondani sem: tisztán állati életet él." Sokan idézik Szent Teréz következő szavait is: „Imádság nélkül állattá vagy démonokká válunk. Ha nem imádkozol, nincs szükséged az ördögre, hogy a pokolba vigyen, magad is oda jutsz. Viszont állítsátok ide a legnagyobb bűnöst, ha naponként csak egy negyedórát imádkozik is, meg fog térni: s ha kitart, biztosan elnyeri az örök üdvösséget." A papok és a tevékeny életben munkálkodó ájtatos lelkek tapasztalata megállapítja, hogy az az apostoli munkás, aki elfoglaltság vagy fáradtság ürügye alatt, vagy kedvetlenségből, lustaságból könnyű szívvel összevonja imádságait tíz-tizenöt percre ahelyett, hogy kényszerítené magát félórai komoly imádságra, melyből aznapra elég ihletet és erőt meríthetne, végzetszerűen martalékává esik az akarat gyengességének.

Látjuk, hogy már nem csupán tökéletlenségek kiküszöböléséről van szó. Itt már hemzsegnék a bocsánatos bűnök. Az a képtelen helyzet, melybe a lélek került s melyben szívének védelme is lehetetlenné vált, e bűnök legtöbbször már nem is engedi észrevenni a lelkiismeretnek: a lélek megvakult. Hogy harcoljon hát az ellen, amiben már nem lát hibát? A közönyösség kórja már jól előrehaladt, következményeként annak a

második fokozatnak, midőn elhagyjuk az imádságot és a beosztott élet rendszabályait.

Minden megérett már a Harmadik korszakra, melynek jellemző tünete a breviárium elhanyagolása. Az Egyház imája, melynek Krisztus katonáját örömmel kellene eltöltenie, mert általa időről-időre felemelkedhetik és Istentől módot nyer arra, hogy a látható világ fölött lebegjen, eldarálni való leckévé válik. Az egyházi élet, az ő és minden híve számára a világosság, öröm, erő, érdemek és kegyelmek forrása, immár csupán egy kellemetlen kötelesség indítóoka, melynek csak ímmel-ámmal tesz eleget. A vallás bensőséges erénye már teher neki. A munkaláza végül is kiégette belőle. Isten szolgálatát már csak kirívó külsőségekkel kapcsolatban látja. A dicséret, hála, könyörgés és engesztelés rejtett, de őszinte személyes áldozata neki már nem jelent semmit. Minap, mikor szóbeli imádságait elmondta, bizonyos jogosult büszkeséggel ismételtette, mintha a szerzetesek egész karával akarna versenyre kelni: én is — *In conspectu Angelorum psallam tibi.*¹ És a léleknek valaha a liturgikus élettől balzsamos szentélye köztérré vált, ahol lárma és rendetlenség uralkodik. A művek túlzott felkarolása és a szokássá vált kapkodás megtízszerezi szórakozottságát s végül minderőtlenebbül és kevésbé harcol. *Non in commotione Domi-*

1 Az angyalok színe előtt éneklek Neked (137. zsoltár 2. v.)

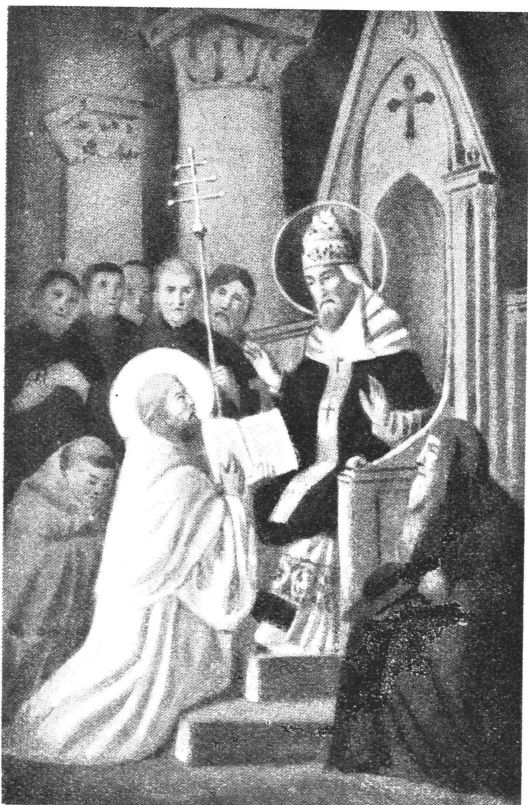
nus.¹ Itt már nincs igazi imádság. Elhamarkodás, indokolatlan félbeszakítások; hanyagság, révedezés, késlekedés, az utolsó percig való halogatás, megkockáztatva, hogy közben elnyomja az álom, . . . és helyel-közzel talán teljes feledés, az orvosságot méreggé változtatja és a dicsérő áldozatot bűnök lajstromává, melyek hovatovább már nem is csak egyszerű bocsánatos bűnök!

Negyedik fokozat. Minden összebogozódik. Örvény örvényt kavar fel. És a szentségek! Kétségtelenül tiszteletreméltó dolgok gyanánt fogadja és kezeli őket, de már nem érzi a bennük rejlő élet lüktetését. Jézus jelenléte a tabernákulumban vagy a szószéken már nem képes lelkében velőikig megreszkettetni a hit minden rúgóját. Maga a szentmise, a Kálvária áldozata is zárt kertté válik előtte. Feltételezzük, hogy a lélek még messze van a szentségtöréstől. De már nem érzi a szent Vér hevét. Felajánlásai hidegek és áldozásai lanyhák, szórakozottak, felületesek. Tiszteletlen benfenteség, gépiesség, sőt majdnem idegenkedés lesz úrrá felette.

Az ilyen torz apostol Jézuson kívül él és Jézus nem méltatja többé azokra a meghitt szavaira, melyeket csak az Ő igazi barátaihoz akar intézni.

Időnként azonban a mennyei jóbarát mégis jelentkezik egy-egy önvád, hirtelen

1 De a szélvészben nincs az Úr. (Kir. III. XIX. 11.)

A ciszterciek rendjéből való Boldog III. Jenő pápa kézhez veszi kívánságára Szent Bernát clairvaux-i apát által megírt „De Consideratione” című munkát, melyben a „Doctor Mellifluus” a bensőséges lelki életre, mint az apostoli munka elmaradhatatlan kellékének szükségességére mutat rá.

fénysugár, belső hívó szózat alakjában. Vár, kopogtat, bebocsájtást kér: Jöjj, te szegény megsebzett lélek, jöjj hát hozzám, én meggyógyítlak téged: Venite ad me omnes . . . et ego reficiam vos;¹ mert én vagyok a te üdvösséged: Salus tua ego sum.² Azért jöttem, hogy megmentsem aki elveszett: Venit Filius hominis quaerere et salvum facere quod perierat.³ Ez az édes, gyengéd, finom, unszoló hang felidézi az ellágyulás perceit, a jobb cselekvésre való hajlandóságot. De az ajtó csak egy kicsit volt kinyitva. Jézus nem tud bejönni s a lélek üdvös megmozdulásainak nincsen folytatásuk. A kegyelem kihasználatlanul tovaszáll és bekövetkezik a lelki visszahatás. Lehet, hogy az irgalmas Jézus, nehogy még több tápot adjon méltó haragjának, nem is hallatja többé intő szavát: Time Jesum trans-euntem et non revertentem.⁴

Menjünk még tovább. Hatoljunk legmélyére a léleknek, melynek jellemét vázoljuk.

A természetfölötti életben csakúgy, mint az erkölcsi és szellemi életben a gondolatok viszik a főszerepet. Vajjon milyen gondolatokkal foglalkozik és milyen szellemi áramlatoknak engedelmeskedik? Emberi, földi, hiú, felszínes és önző gondolatok biz' ezek, melyek mindinkább az én vagy a teremt-

1 Máté XI. 28.

2 Zsolt. XXXIV.

3 Luk. XIX. 10.

4 Rettegj a távozó Jézustól, aki nem tér vissza többé.

mények körül összpontosulnak, és pedig gyakran az alázat vagy áldozat látszatával.

Evvel a gondolatbeli rendetlenséggel együtt jár a képzelet zabolátlan csapongása. Egyetlen képességünk sem szorul annyi korlátozásra, mint ez. Sokszor igazán nem tudjuk, mit kezdjünk vele. Még fékkel a nyakában is utat vág magának. Minden szertelenség, minden bolondság felé hajlik. A látás korlátozásának fokozatos megszüntetése ezt a házi bolondunkat terjedelmes legelőkre szabadítja.

A rendetlenség terjed. Az értelemről és képzeletről áttér az érzelmekre. A szív már csak ábrándokból táplálkozik. Hová jut ez a szórakozott szív, mely már alig törődik Istennek lelke feletti uralmával s érzéketlenné vált a Jézussal való bizalmas együttlét, a hittitkok magasztos költészete, a liturgia komoly szépségei s a kenyér színe alatt élő Isten vonzó ereje és hívó szava, egyszóval a természetfeletti világ befolyásai iránt? Önmagában fog-e mindent összpontosítani? Ez öngyilkosság volna. Nem! Neki szeretet kell! Nem lelvén többé boldogságát Istenben, a teremtményeket fogja szeretni. Ki van szoiáltatva az első alkalomnak. Oktalanul, kábultan veti belé magát, nem törődve talán a legszentebb fogadalmakkal, az Egyház előbbrevaló érdekével, sőt saját hírnevével sem. Feltételezzük mégis, hogy a hitehagyás gondolata mélyen megdöbbeneti, de a lelkek botránkoztatása már kevésbé.

Hála Istennek, kivételes és ritka eset, hogy valaki ennyire jusson. De láthatjuk, hogy az Istentől való elidegenedés és a tiltott örömök elfogadása a legnagyobb szerencsétlenségbe döntheti az embert. Az animalis homo non intelligit¹ gondolatához szinte szükségszerűen társul: Qui nutriebatur in croceis, amplexatus est stercora.² A konok tévhit, a szellem elvakultsága, a szív megkeményedése fokozatosan halad. Mindenre el lehetünk készülve.

Hogy betetőzze a bajt, az akarat, mely még nem ment egészen tönkre, a gyengeség, lágyság olyan fokára jutott, mely csaknem a tehetetlenséggel egyenlő. Ne kívánj tőle erélyes visszafordulást, ez úgymint hasztalan volna, csak egy egyszerű kísérlet az ellenszegülésre, de még így is csak ezt a kétségbeesett választ kapod: „Nem tudok”. Nos, ha már itt nem képes valaki erőt venni magán, az a legrettenetesebb katasztrófák közeledését jelenti.

Egy hírneves istentelen férfiú azt merte mondani, hogy nem tud ama lelkek fogadalmaikhoz és kötelezettségeikhez való hűségükben hinni, akik munkájuk révén a mai társadalmi élettel állnak összeköttetésben. „Kifeszített kötélén járnak, teszi hozzá. Okvetlenül el kell bukniok.” Isten és az Egyház ellen irányuló ilyen méltatlan vádra

1 De a test szerint való ember nem fogja fel azt, mi Isten Lelkéé (Kor. I. II. 14.)

2 Akik biborban neveltettek, a ganéjt ölelgetik (Jer. IV. 5.)

habozás nélkül azt kell felelnünk, hogy a bukás egészen bizonyosan elkerülhető, ha a benső élet kitűnő egyensúlyozásával bánni tudunk és, hogy a megtévelyedések s az örvény felé irányuló botrányos ballépések e csalhatatlan eszköz félrevetésének tulajdoníthatók.

Lallemant atya, a kiváló jezsuita, e katasztrófák eredendő okára mutat rá a következőkben: Sok apostol van, aki semmit sem cselekszik egyedül csak Istenért. Mindenben önmagukat keresik és Isten dicsőségére indított legjobb vállalkozásaikba is alattomban mindig becsempészik saját érdekeiket. A természet és kegyelem e vegyes állapotában élik le életüket. Végre jön a halál és csak akkor nyitják ki szemeiket, látják tévedésüket és reszketnek Isten megfellebbezhetetlen ítéletének közelségétől.¹

Távol legyen tőlünk, hogy a buzgó és tevékeny Combalot apátot ezek közé az önmagukat prédikáló apostolok közé sorozzuk. De vajjon nem helyén való-e itt idéznünk a halál küszöbén mondott szavait? „Bizzál, édes barátom, mondá a pap, miután ellátta őt az utolsó szentségekkel. Szeplőtelenül megőrizted szerzetesi életedet és szentbeszédeid ezrei fogják kieszközölni számodra Isten bocsánatát benső életed hiányosságáért, amiről szóltál. — „Szentbeszédeim! Ó, milyen világításban látom őket

1 P. Lallement, Doct. spirit.

most! Szentbeszédeim! Ó, ha az Üdvözítő nem említi őket, én ugyan el nem kezdek rólok beszélni!" Az örökkévalóság túlvilági fényénél ez a tiszteletreméltó pap legjobb buzgalmi műveiben is tökéletlenséget fedezett fel, melyeket benső élete hiányosságának tulajdonított.

Perron bíboros halála óráján megbánta, hogy életében többet törődött elméjének a tudományokban való tökéletesítésével, mint akarata nevelésével a benső élet gyakorlata által.¹

Ó Jézus, legfőbb apostol, volt-e, ki teljesebben szétszította magát, mint te, mikor köztünk jártál? Ma még pazarabbul adod Magad eucharisztikus életed által, anélkül hogy azért valaha is elhagynád Atyád kebelét! Elfeledhetjük-e valaha, hogy csak úgy akarod elismerni munkáinkat, ha azokat valóban egy természetfölötti eszmény lelkesíti, gyökereiket pedig a Te imádandó Szívedbe bocsátják?

3. A benső élet az apostoli munkás szentségének alapja.

A szentség nem más, mint a benső életnek odafejlesztése, hogy akaratunk az Isten akaratával a legszorosabban egyesüljön. Közönségesen és a kegyelem csodáit kivéve a lélek csak akkor jut el erre a magaslatra,

¹ P. Lallement, Doct. spirit.

ha sok és fáradságos erőfeszítések közepette végigjárta a tisztító és megvilágító élet minden állomását. Jegyezzük meg, mint a szellemi élet törvényét, hogy a megszentelődés folyamán Isten munkálkodása az emberével fordított arányban áll: Isten közreműködése napról-napra tekintélyesebb szerepet játszik, s a lélek maga mind kevésbé cselekszik.

Isten működése más a tökéletes lélekben, más a kezdőknél. Emezeknél kevésbé látható. Bennük különösen az éberség és könnyörgés szellemét kelti és tartja fenn, így nyújtva nekik módot új törekvéseikhez új kegyelmek elnyerésére. A tökéletes lelkekben Isten sokkal teljesebb módon működik s néha csak egyszerűen beleegyezést kíván, mely a lelket az Ő királyi működésével egyesíti.

A kezdő, sőt a lanyha és bűnös lélek is, akiket az Üdvözítő magához akar közelíteni, először szinte kényszertől hajtva keresik az Istent, azután arra törekszenek, hogy bebizonyítsák, mennyire vágnak neki tetszeni, végül örömmel ragadnak meg minden, a Gondviselés nyújtotta alkalmat, mely az önzést megfosztja uralmától, hogy helyében Jézus uralkodjék. Ez esetben az isteni tevékenység buzdításban, segítségben nyilvánul.

A szentekben ez a tevékenység sokkal teljesebb, sokkal hatalmasabb. Fáradságok és szenvedések közepette, megaláztatások

alatt görnyedve a szentnek úgyszólván nincs más tennivalója, mint, hogy rábízza magát az isteni tevékenységre. Enélkül nem is bírná elviselni a szenvedéseket, melyek Isten rendeléséből arra vannak hivatva, hogy befejezzék lelke megérlelődését. Benne teljesen megvalósul ez a mondás: *Deus subjicit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.*¹ Annyira Jézusból él, mintha önmagában már nem is élne. Erről tette az Apostol ezt a tanuvallomást: *Vivo autem iam non ego; vivit vero in me Christus.*² Egyedül csak Jézus szelleme gondolkodik, határoz és cselekszik. E megistenülés kétségtelenül még igen távol áll attól a bensőségtől, melyben a megdicsőült léleknek lesz része, de ez az állapot is már bevonja a lelkét a boldogító egyesülés dicsfényével.

Talán felesleges mondanom, hogy a kezdő vagy lanyha, sőt az egyszerű buzgó lélekben sem áll így a dolog. Az ő állapotukhoz az Isteni eszközök egész sora kapcsolódik, melyek egyaránt hasznosak mind az egyiknek, mind a másiknak. De az áhítat gyakorlásában kezdő lélek, az inashoz hasonlóan sokat fog vesződni, lassan halad és végeredményben csak közepes munkát fog végezni. A buzgó lélek, ki már ügyes művésze az áhítatnak, gyorsan és jól intézke-

¹ Minden alája vettetik, hogy az Isten legyen minden mindenekben. (Kor. I. XV. 28.)

² Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énbennem. (Gal. II. 20.)

dik és kevés nehézséggel több eredményt tud elérni.

De az apostoloknak bármely fajtájáról is van szó, a Gondviselésnek rájuk vonatkozó szándékai változatlanok maradnak. Isten azt akarja, hogy a tevékenység mindig és mindenki számára a megszentelődés eszköze legyen. A szentség fokára emelkedett lélekre nézve az apostolkodás semmi komoly veszedelemmel sem fenyeget, erőit ki nem meríti és bőséges alkalmat ad neki, hogy erkölcsökben és érdemekben gyarapodjék. De láttuk azt is, hogy az Istennel csak lazán egyesült apostolok lelkét milyen könnyen megindíthatja s így a tökéletesedés útján is visszavetheti, ha bennük az imádság szeretete, az áldozat szelleme s különösen a szív védelmének szokása csak kezdetlegesen van kifejlődve.

Ezt a szokást azonban Isten sohasem tagadja meg a bensőséges imától és a hűség ismételt bizonyítékaitól. Gazdagon kivirágoztatja az önfeláldozó lélekben, aki állhatatos újrakezdésekkel kicsinyenkint átgyúrta tehetségeit, fogékonyakká tette a magasból jövő hatásokra és megedzette magát annyira, hogy örömmel fogadjon Isten kezeiből ellentmondást, sikertelenséget, veszteséget, csalódást egyaránt.

Lássuk hat fővonásban, hogyan szívárogoz ez a benső élet a lélekben s erősíti meg azt az igazi erényben.

a) *Biztosítja a külső szolgálat
veszedelmei ellen.*

Difficilius est bene conversari cum cura animarum propter exteriora pericula.¹ Az előbbi fejezetben szóltunk erről a veszedelméről.

Az evangéliumi munkás, benső szellem híján olyan mint a mitsem sejtő utas, aki fegyvertelenül vág neki a haramiáktól megszállott erdőnek. Az igazi apostol fél tőlük és mindennap szigorú lelkiismeretvizsgálattal óvja magát ellenük, hogy gyengeségeit megismerje.

Ha csak ezt a jót tenné velünk a benső élet, hogy a folytonos veszedelem tudatára ébreszt, már akkor is hatalmas segítségünk volna a pályánkon gyakran előforduló meglepetések ellensúlyozására, mert az előre látott veszedelem már csak fél veszedelem. De még másképp is támogat bennünket. A cselekvő élet emberét teljes fegyverzettel látja el: *Induite armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli,*² isteni fegy-

1 Nehezebb erényesen élni, ha más lelkek gondját is viseljük, a külső veszedelmek miatt. (D. Thom. 2a. 2ae. q. 184. a. 8.)

Quo amplior atque diffusior actio sacerdotis curati, eo periculosior et exitiosior, nisi spiritu contemplationis fulciatur. (Fischer bíboros, Opusc. de Vit. contempl.)

2 Öltözzetek az Isten fegyverzetébe, hogy az ördög incselkedéseinek ellene állhassatok . . . hogy elleneállhassatok a gonosz napon és mindenben tökéletesek maradjatok. Álljatok tehát, felővezve lévén ágyékaitok igazmondással és felöltvén az igazság vértét, lábaitok sarú gyanánt legyenek fődve készséggel a békesség evangéliumának hirdetésére; mindenben a hit pajzsát

verzettel, mely nemcsak arra képesíti, hogy ellentálljon a kísértéseknek és elhárítsa a sátán csapdáit: *Ut possitis resistere in die malo, de meg is szenteli minden cselekedetét: Et in omnibus perfecti stare.*

Felövezi őt a szándék tisztaságával, mely gondolatait, vágyait, érzelmeit Istenre összpontosítja s nem hagyja eltévedni az örömek, élvezetek, szórakozások útján: *Succincti lumbos vestros in veritate.*

Felöltözteti a szeretet vértetébe, mely férfias szívet ad neki és megvédi mind a világ és korszellem, mind a Gonosz Lélek csábításai ellen: *Induti loriam iustitiae.*

Körülbástyázza hallgatagsággal és tartózkodással, hogy minden tettében egyesíteni tudja a galamb szelídségét a kígyó okosságával: *Calceati pedes in praeparatione Evangelii.*

Az ördög és a világ álbölcsességekkel és hamis tanokkal akarnák őt megtéveszteni, lelkierejét pedig felszínes életbölcsességek csalétkével elernyeszteni. E hazugságok ellen a benső élet a hit pajzsával védi őt, megcsillogtatja szemei előtt az isteni eszmény fényét: *In omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.*

Semmiségének tudata, lelki üdvének gondja, a tudat, hogy mitsem tehet Isten kegyelme

használnán, mely által a gonosznak minden tüzes nyilait elolt-hassátok; és vegyének föl az üdvösség sisakját, és a lélek kardját, mely az Isten ígéje. (Ef. VI. 11-17.)

nélkül, tehát kitartó, esdeklő gyakori imádsággal kell azt kérnie s hogy ezt minél nagyobb bizalommal, annál több eredménnyel teheti, a lélek ércsisakjává válik, melyen a gőg minden csapása megtörik: Galeam salutis assumite.

Így tetőtől talpig felfegyverezve bátran munkálkodhatik az apostol az Isten műveiben. Az Evangélium igazságain való elmélkedésektől fellángoló buzgalma a mennyei kenyérrel megerősítve varázspallossá válik, mellyel egy csapásra győzheti le lelkének ellenségeit és hódíthatja meg a lelkek nagy sokaságát Krisztus számára: Gladium spiritus quod est verbum Dei.

b) *Megújítja az apostol erőit.*

Mint mondtuk, csakis egy szent képes felhalmozódott dolgainak zűrzavarában a világgal való rendszeres érintkezése ellenére is szellemének bensőségét megővni és mindig Isten felé irányítani. Neki minden cselekedete annyira magán viseli a természetfeletti jelleget s a szeretet zománcát, hogy ahelyett, hogy erőit megfogyasztaná, inkább minden egyes esetben az isteni kegyelem újabb gyarapodását idézi elő.

Másoknál, ha még olyan buzgók is, a külső foglalatosságoknak szentelt több-kevesebb idő múlva a természetfölötti élet veszteségeket szenved. Túlságosan el lévén foglalva felebarátai bajainak enyhítésével, nagyon

is elmerülve az emberies könyörület szemüvegén át szemlélt nyomorúságokban, gyarló szívük a sok tökéletlenség füstjétől elsötétítve, mintha kevésbé tiszta lángokkal lobogna Isten felé.

Isten nem bünteti ezt a gyengeséget kegyelmének megvonásával és nem veszi szigorúan őket, feltéve, hogy a foglalatosságok közben a lelki éberségre és imádságra való komoly törekvéseket látott s hogy a lélek végzett munka után mindig vissza siet hozzá pihenni és új erőt gyűjteni. Ezek a folytonos újrakezdések, melyeket a cselekvő és benső élet helyes egybekapcsolódása hoz létre, megörvendeztetik atyai Szívét.

Továbbá azoknál a lelkeknél, akik állandóan küzdenek ellenük, ezek a tökéletlenségek mindig gyengébbekké és ritkábbakká válnak, még pedig a ragaszkodó buzgalom foka szerint, mely arra készíti, hogy minduntalan vissza-visszafussanak Jézushoz, aki nál mindig készen várják a vigasztalás ígéi: Jöjj vissza hozzám, hosszú utadban kifáradt, szegény lihegő őz, te! Jöjj és megleled az új feladatokra képesítő új erő titkát az élő vizekben. Vonulj félre egy percre a tömegtől, mely nem adhatja meg neked azt a táplálékot, amelyre kimerült erőidnek szüksége van: Venite seorsum et requiescite pusillum.¹ A csendben, békében, melyet nálam találsz, nemcsak hogy visszanyered

¹ Jertek külön egy puszta helyre és pihenjete meg egy kissé. (Márk VI. 31.)

hajdani rugalmasságodat, hanem azt is megtanulod, hogyan lehet még többet tenni, úgy, hogy magad mégis kevésbé károsodjál. A roskadozó, megtört Illés szempillantás alatt újjáéledni érezte erőit, egy titokzatos kenyér vétele által. Így fordítom vissza életet lehelő szavaimmal és kegyelmemmel, azaz vérem által lelkedet az örök láthatárok felé s megújítom Szívem és szíved közt a bizalmi szerződést a rád, mint a megváltás munkatársára váró irígylendő feladatodban, mellyel megbíztalak. Jöjj, megvigasztallak bánatodban és kárpótollak pályád csalódásaiért. És az én szerelmem tűzhelyén újra megedzheted elhatározásaid acélát: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos.¹

c) *Megtízszerezi tetterőit és érdemeit.*

Tu ergo, fili mi, confortare in gratia² A kegyelem által az Istenember életének részeseivé válunk. Az ember ereje véges és csak bizonyos értelemben lehet azt erőnek minősíteni. Jézus az Erő maga. Benne lakozik az Atya ereje egész

¹ Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradotok és terhelve vagytok és én megnyihlek titeket. (Máté XI. 28.) Az üdvözítőnek a jóakarató lelkekhez szóló eme szózatával kapcsolatban különösen felhívom figyelmüket az alább következő fejezetre: A szívvédelem tudományának elsajátítása.

² Te azért fiam erősödjél meg a malasztban. (Tim. II. 1.)

teljességében, az isteni cselekvés mindenhatósága és az Ő Lelke az Erő Lelkének nevezetik.

Ó Jézusom, kiált fel nazianzi Szent Gergely, csak benned van minden erőm. Krisztus nélkül, mondja Szent Jeromos, tehetetlenek vagyunk.

Szent Bonaventura *Compendium theologiae* c. művében felsorolja azt az öt fő jellemvonást, melyet Jézus ereje teremt bennünk: az első, hogy szívesen vállalkozunk nehéz dolgokra és erélyesen eltávolítunk minden akadályt: *Viriliter agite et confortetur cor vestrum.*¹

Második a földi dolgok megvetése: *Omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora.*²

Harmadik a megpróbáltatások türelmes viselése: *Fortis ut mors dilectio.*³

Negyedik a kísértéseknek való ellenállás: *Tamquam leo rugiens circuit . . . cui resistite fortes in fide.*⁴

Ötödik a benső mártiromság, nem a vér, hanem az élet tanusága, mely így kiált Jézushoz: Egészen a tied akarok lenni. Abban áll, hogy legyőzzük a kísértéseket, megfékezzük a bünt és derekasán dolgozunk

1 Cselekedjetek férfiasan és erősítsétek meg szíveteket. (XXX. Zsolt.)

2 Kiért mindent elhagytam és szemétnek tekintek. (Filipp. III. 8.)

3 Erős mint a halál, a szeretet. (Én. VIII. 6.)

4 Az ördög mint az ordító oroszlán, körüljár . . . kinek erős hittel álljatok ellen. (I. Pét. V. 8 és 9.)

az erényekben való gyarapodásért: Bonum certamen certavi.¹

A világi ember természetesen erőiben bízik. A benső lelkületű ember csak segédek lát bennük, melyek kétségtelenül hasznosak, de magukban elégtelenek. Saját gyengeségének tudata és Isten mindenhatóságába vetett hite neki is, mint szent Pálnak, elég erőt ad. Az útjában egymást érő nehézségek láttára alázatos büszkeséggel így kiált: Cum enim infirmor, tunc potens sum.²

Benső élet nélkül, mondja X. Pius, nem volna elég erőnk, hogy állhatatosan tűrjük a minden apostolkodással járó bosszúságokat, az egyébként jólelkű emberek hidegségét és szűkkeblű segítségét, az ellenfelek rágalmait, sőt néha még a barátok, bajtársak irigységét is . . . Csupán a jóban erős, kedves, gyengéd és türelmes erény bírja legyőzni vagy enyhíteni ezeket a nehézségeket.³

Az imádságos élet által, a tökéből a venyigékbe átszivárgó életnedvhez hasonlóan, az isteni erő átszáll az apostolba, hogy megnyissa elméjét, jártasabbá tévén őt a hitben. Akadálytalanul halad előre, mert az erény a legragyogóbb fényvel világítja be útját. Határozott léptekkel jár, mert tudja, hova akar jutni és hogyan érhet célt.

Ezt a világhosságot az akaratnak olyan

1 Jó harcot harcoltam. (II. Tim. IV. 7.)

2 Mert mikor erőtlén vagyok, akkor vagyok hatalmas. (II. Kor. XII. 10.)

3 X. Pius enciklikája az olasz püspökökhöz 1905 jún. 11.

természetfeletti ereje kíséri, hogy még a gyenge és ingatag jellem is hősie tettekre gerjed tőle.

Így magyarázza meg a *Manete in Me*³ az Örökkévalóval, Júda Oroszlánjával, az erők kenyerével való egyesülés, a győzhetetlen állhatatosság és tökéletes jellemzilárdság oly csodáját, mely szalézi Szent Ferencnél még hasonlíthatatlan szelídséggel és alázatossággal is párosult. A benső életben erősödik a szellem és az akarat, mert erősödik a szeretet. Jézus mindinkább megtisztítja, kormányozza és gyarapítja. Megosztja vele imádandó Szívének könnyörületességét, alázatosságát, önmegtagadását és önzetlenségét. Ha ez a szeretet a szenvedélyességig növekszik, akkor az ember minden természetes és természetfölötti ereiét az elképzelhető legnagyobb mértékben növeli és hasznosítja saját javára.

Így könnyen érthető az érdemek növekedése, az imádságos élet folytán megtízszereződött tetterő következménye, ha meggondoljuk, hogy érdemeink nagyságát nem annyira valamely feladat körül felmerülő akadályok nagysága határozza meg, hanem a feladat teljesítésére fordított szeretet bensősége.

3 Maradatok énbennem. (Ján. XV. 4.)

d) *Örömet és vigasztalást ad.*

Csak a forró és hűsleges szeretet teheti széppé az életet, mert egyedül a szeretet bírja a napsugaras derü titkát, mely még a nagy fájdalmak és halálos fáradságokban letört szívet is fel tudja deríteni.

Az apostol élete szenvedés és fáradság szövedéke. Ha nincs meggyőződve arról, hogy Jézus szereti, akkor szomorú, sötét és nyugtalan órák várnak rá, bármily derült természetű legyen különben, hacsak a pokolbeli cselvető meg nem csillogtatja előtte az emberi vigasztalások és látszólagos sikerek tükrét, hogy még biztosabban becsalogassa az együgyű madárkát kibogozhatatlan hálójába. Egyedül csak az Istenember válthatja ki a lélekből ezt az emberfeletti kiáltást: *Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.*¹ Lelki megpróbáltatásaim közben krikistályosult lényem — mondja az apostol — olyan boldogságot élvez, mint Krisztus a gethsemáni kertben. Bizonyára nincsen benne semmi kézzelfogható, semmi érzéki elem, de mégis olyan valóságos, hogy testi gyötrelmeim ellenére sem cserélném el a föld minden gyönyörűségéért.

Jöhetnek a megpróbáltatások, ellenmondás, megaláztatás, szenvedés, földi javaink, sőt szereteteink elvesztése, a lélek egészen

¹ Fölötte bővelkedem örömmel minden szorongatásunk mellett. (II. Kor. VII. 4.)

máskép fogadja keresztjeit, mint megtérése kezdetén.

Napról-napra gyarapszik szeretetben. Lehet hogy szeretetének nincsenek látható kitérései, de a Mester ismeri erős lelkét. Bízást vezetheti őt mind mélyebbre az aláztosság útján vagy a maga és a világ bűneiért való vezeklés rögzös ösvényein, sebjaj! Szeretete megfeszített figyelemmel irányítva s az Eucharisziával táplálva egyre növekszik. Bizonyosság rá az a pazar nagylelkűség, melylyel a lélek feláldozza és odaadja magát, az a rajongás, mely fáradsággal nem törődve hajtja őt a lelkek felkutatására, akik között olyan türelemmel, bölcseséggel, tapintattal, könyörületességgel és lelkes hévvel apostolodik, ami csak Jézus életének az ő életébe való behatolásával magyarázható: Vivit vero in me Christus.

A szeretet áldozata örvendező. A lélek nem lehet bensőséges, ha nem eucharisztikus s ennél fogva nem ízleli bensőleg Isten ajándékát, nem élvez jelenlétét és szürcsöli a szeretett lény édességét, melyet bír és imád.

Az apostol élete imádságos élet. Az imádságos élet, mondja a szent arsi plébános, a legnagyobb földi boldogság. Ó, szép élet! Lelkünk boldog egyesülése az Üdvözítővel! Az örökkévalóság nem elég hozzá, hogy fel bírjuk fogni ezt a boldogságot... A benső élet a szeretet fürdője, melyben elmerül a lélek... Isten úgy tartja kezei

közt a bensőséges lelket, mint az édesanya gyermeke fejét, melyet csókjaival és cirógatásaival borít!

Az is táplálja örömünket, ha hozzájárulhatunk, hogy szeretetünk tárgyát mások is szolgálják és tiszteljék. Az apostoli lelkület ismeri mindezeket az örömöket.

Midőn e művekben munkálkodva növelni akarja szeretetét, egyúttal növekedni érzi örömét és vigasztalódását is. „Venator animarum,“ meg van az az öröme, hogy közreműködhetik olyan lények megmentésében, kik ítéletet vontak fejükre és ennél fogva örülhet annak is, hogy megvigasztalja Istent, adván neki olyan szíveket, melyektől örökre meg lett volna fosztva és végül örülhet, mert tudja, hogy ilymódon magának is a legjobban biztosíthatja a jóban való előmenetelt és az örök dicsőséget.

e) *Növeli szándéka tisztaságát.*

A hit embere egészen más megvilágításban látja a tevékenykedést, mint aki a nagyvilágban él. Ő nem szemellátható mi-voltukat nézi, hanem azt a szerepet, melyet Isten terveiben betöltenek és természetfölötti érdemeiket.

Továbbá, mivel magát csak Isten egyszerű eszközének tartja, épp annyira irtózik a maga képességeiben való tetszelgéstől, mint amennyire tehetetlensége tudatában

rendíthetetlen bizalommal egyedül Istentől várja munkássága sikerét.

Így erősíti meg magát a lelki szárazság állapotában is. E nehézségek közepette milyen másképp viselkedik, mint az olyan apostol, ki nem ismeri a Jézussal való bizalmas viszony áldásait.

Istenre való hagyatkozása egyébként nem csökkenti tevékeny buzgalmát. Úgy dolgozik, mintha a siker egyedül rajta állana, valójában pedig csakis az Istentől reméli.¹ Nem esik nehezére, hogy minden tervét és reményét Isten érthetetlen rendelkezéseinek vesse alá, akiről tudja, hogy sokszor a kudarcot jobban hasznosítja a lelkek javára, mint a győzelmet.

Ebből a meggyőződésből alakul ki lassankint e lélekben egy szent közömbösség a siker vagy kudarc iránt. Kész mindig így szólni: Ó, Istenem, Te nem akarod, hogy a megkezdett művet befejezzem, Neked úgy tetszik, hogy önfeláldozóan, de mindig békeségben iparkodjam a sikert kivívni, de mégis egyedül Rád bízom annak eldöntését, hogy vajjon a siker válik-e nagyobb dicsőségedre vagy az a jócselekedet, melyre esetleg a sikertelenség adna alkalmat nekem. Ezerszer áldott legyen a Te szent és imádandó akaratom s a Te kegyelmed segítsen engem, hogy a hiú önelégültség legcsekélyebb jelét is el tudjam magamban fojtani, ha megál-

1 Szent Ignác.

dod törekvéseimet s viszont alázatos szívvel imádjalak akkor is, ha Bölcsességed megsemmisíteni méltóztatik fáradságom gyümölcseit.

Az apostol szíve vérzik, ha látja az Egyház üldöztetéseit, de egyetlen közös vonás sincs az ő szenvedése és azoké közt, akiket a természetfölötti szellem nem lelkesít. Bizonyítja ezt a talmi apostol lázas tevékenysége s mikor az akadályok egyre-másra gördülnek elébe, türelmetlen, levert, kétségbeesett, majd teljesen megsemmisül a romok felett. Az igazi apostol mindent lelke javára fordít, győzelemből és vereségből egyaránt reménységet merít és elhagyatottságában is bizalommal nyújtja ki lelkét a Gondviselés felé. Apostolkodásának egyetlenegy mozzanata sincs, mely ne válnék indító okává egy-egy jámbor cselekedetének. Kitartó munkájának egyetlenegy pillanata sincs, mely alkalmul ne szolgálna Isten iránti szeretetének tanusítására, mert a rendszeres szívvédelem gyakorlata folytán oda jut, hogy minden cselekedetét szándékának egyre tökéletesebb tisztasága hatja át, lelki elhagyatottsága folytán pedig oda, hogy napról-napra kevesebb szerepet juttat munkájában saját személyének.

Így hovatovább minden ténykedése a szentség jellegét ölti magára és a lelkek iránti, eleinte sok tökéletlenséggel vegyült szeretete egyre jobban tisztulva végre már csak Jézusban látja, Jézusban szereti és

Jézus által teszi őket Isten gyermekeivé: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.¹

f) Védelem a csüggedés ellen.

Ha Isten azt akarja, hogy valamely mű egészen csak az Ő kezéből való legyen, minden kezet megköt és minden eredményt megsemmisít. Aztán cselekszik. Bossuetnek ez a mondása érthetetlen annak az apostolnak, aki nem fogja fel, mi az igazi apostolkodás lelke.

Semmi sem sértheti az Istent jobban, mint a gőg. Nos, ha szándékunk nem eléggé tiszta, akkor a siker utáni hajszában oda-juthatunk, hogy valamiféle isteni magaslatra helyezkedve, műveink eredőjének és végső céljának képzeljük magunkat. Isten irtózik az ilyen önimádattól. Ezért ha észreveszi, hogy az apostol működéséből hiányzik az az önzetlenség, melyet az Ő dicsősége a teremtménytől megkövetel, akkor gyakran megtörténik, hogy érvényesülni hagyja a másodrendű érdekeket és a mű csakhamar rombadől.

Sokszor megesik, hogy a munkás természetének minden hevességével, szorgalmasan, okosan és alázatosan fogott művéhez. Talán szép sikereket is ért el, örül nekik, sőt tetszeleg magának bennük. Ez az ő műve!

1. Fiacskáim! kiket újraszülök, míglen Krisztus tibennetek kiképződik (Gal. IV. 19.)

Az övé! Veni, vidi, vici. Szinte úgy érzi, ő mondta először e híres szavakat. Várjunk csak. Egy ilyen Isten által megengedett eset után az ördög vagy a világ közvetlen működése a művet vagy magát az apostol személyét is hatalmába kerítheti s ez a teljes bukást jelenti! De még siralmasabb a belső pusztulás, a gyász és kétségbeesés a diadalittas tegnap után! Minél rengőbb volt az öröm, annál lesújtóbb a vereség.

Egyedül az Údvözítő tudja eltüntetni e romokat: „Kelj fel, mondja az elesettnek, s többé ne egyedül cselekedjél, hanem kezd újra munkádat Velem, Általam és Bennem!” Jaj, de a boldogtalan ezt már nem hallja és annyira világiás gondolkodású, hogy e benső hang felfogásához már a kegyelem valóságos csodája kellene, amihez való jogát rég eljátszotta. Isten hatalmáról és gondviseléséről már csak valami halvány meggyőződés lebeg e szerencsétlennek reménytelensége felett, ami nem elég, hogy lecsillapítsa a kétségbeesés egyre zajló hullámain.

Milyen más az igazi pap, akiben Jézus eszményképe él! Az ő imádsága és élet-szentsége hathatós fegyver mint Isten, mint az emberek szívének meghódítására. Bizonyára ő is szétosztotta lelke kincseit, mégpedig nagylelkűen. De a siker káprázatát egy valódi apostolhoz méltatlan célnak tartja. Jöhetnek pusztító viharok, mit bánja ő azokat a másodrendű okokat, melyekből eredtek! Mivel mindig csak az Údvözítővel

együtt dolgozott, a romhalmaz közepette is ugyanazt a Noli timere-t hallja felcsendülni szívében, mely egykor a viharban remegő tanítványoknak békét és megnyugvást adott.

Új lendület az Eucharisztia magassága felé, a hétfájdalmú Szűzanya iránti bensőséges hódolat buzgó megújítása — íme az igazi apostol megpróbáltatásának első következménye.

Leke ahelyett, hogy összeroppanna a kudarc súlya alatt, megíjodva kerül ki a szorongatásokból. Sicut aquilae iuventus renouabitur.¹ Honnan veszi az alázatos győztesnek ezt a magatartását az összeomlás közepette? Ne keressük ennek titkát se másban, mint a Jézussal való egyesülésben s az Ő mindenhatóságába vetett ama rendületlen hitben, mely Szent Ignácöt e szavakra indította: „Ha a Jézustársaság az én hibámon kívül összeomlana, akkor is csak egy negyedórai bizalmas beszélgetésre volna szükségem Istennel, hogy nyugalmam és békém helyreálljon.” „A bensőséges emberek szíve a megaláztatások és szenvedések közepette olyan, mint egy szikla a tenger közepén.”²

1 Hogy megújuljon ifjúságod, mint a sasé. (cII. Zsolt. 5.)

2 Szent arsi plébános.

Vajjon sok apostol dicsekedhetik-e olyan érzelmekkel, mint amilyeneket Sonis generális kifejez életirója által közölt mindennapi imádságában?

„Istenem! Ime itt látsz magad előtt szegénynek, kicsinynek és mezitelennek. Semmiségem tudatában roskadozva borulok lábaid elé.

Az apostol szenved, annyi bizonyos. Nyája jórészének elvesztésével talán törekvései meddősége és művei romlása is velejár. Keserű bánat ez a jó lelkipásztornak, de mégsem elég ahhoz, hogy lelohassza buzgalmát, mely arra sarkalja, hogy mindent újrakezdjen. Tudja, hogy minden megváltás, hacsak egyetlen lélekre vonatkozik is, nagy mű, mely főképp a szenvedésen épült. Az a biztos tudat, hogy a nagylelkűen viselt szenvedések előbbreviszik őt az erény útján s növelik Isten dicsőségét, elég, hogy fenntartsa lelke egyensúlyát.

Elvégre tudja, hogy Isten sokszor csak az eredmény csíráit kívánja tőle. Jönnek majd

Szeretnék valamit adni Neked, de nincs egyebem nyomorúságomnál, Te vagy vagyonom, Te vagy mindenem.

Istenem! köszönöm Neked, hogy semminek akarsz látni magad előtt. Szeretem megalázottságomat, semmiségemet. Köszönöm, hogy megfosztottál önérzetem kielégítésétől, szívem vigasztalódásaitól. Köszönöm Neked a csalódásokat, hálátlanságokat, megaláztatásokat. Beismerem, hogy szükségem volt rájuk, mert a jó sors eltávolíthatott volna Tőled.

Ó én Istenem, áldott légy, midőn megpróbáltatásokat küldesz rám. Boldog vagyok, ha emésztesz, megtörsz, összezúzol. Semmisíts meg mindjobban engem. Hogy ne mint ékesen faragott kő legyek háznak része, hanem mint az út porából való szürke homokszem.

Istenem, köszönöm Neked, hogy megismerhettem vigasztalásaid édességét, köszönöm azt is, hogy megvontad tőlem; minden, amit Te cselekszel, igazságosan és jól van téve. Áldalak Téged szegénységemben és semmit sem sajnálok, csak azt, hogy nem elégé szerettelek. Nem kívánok mást, csak legyen meg a Te akaratod. Te vagy az én Uram és én a Te tulajdonod vagyok. Küldj és hívj engem. Törj össze és alkoss újra engem. Meg akarok semmisülni Irántad való szeretetből. Ó Jézus, milyen jóságos a Te kezed még a legkeményebb megpróbáltatásokban is! Legyek bár keresztre feszítve, de a Te kezéd által. Amen."

utána mások, akik bőséges termést fognak learatni és talán abban a reményben, hogy be is takaríthatják maguknak. De az Ég fel fogja ismerni a kezdet érdemét a hálátlan és látszólag meddő fáradságban, mely megelőzte őket. *Misi vos metere quod vos non laborastis; alii laboraverunt et vos in labores eorum introistis.*¹

A Mester, apostolai pünkösöd utáni sikereinek Kútfeje, nyilvános élete folyamán csak csírákat akart elszórni: tanított, példákat adott és megjövendölte apostolainak, hogy megadatik nekik nálánál nagyobb műveket alkotni: *Opera quae ego facio, et ipse faciet, et maiora horum faciet.*²

Az igazi apostol. hogy is csüggedhetne! Hogy is hallgatná meg a kishitűek fecsegését! Tán nyugalomra kárhoztassa magát balsikerei után? De hiszen akkor nem értené meg sem a maga benső életének, sem Krisztusban való hitének szavát!

Mint fáradhatatlan méhecske, vígan épít új sejteket a puszta kasba.

¹ Én titeket aratni küldöttelek, amit nem ti munkáltatok, mások munkálkodtak és ti állottatok munkájokba. (Ján. IV. 38.)

² Amely tetteket én cselekszem, ő is cselekszi majd és nagyobbakat is fog tenni ezeknél. (Ján. XIV. 12.)

NEGYEDIK RÉSZ

A cselekvés termékenysége a benső élet által.

A benső élet a cselekvés termékenységének feltétele.

Eltekintünk a termékenységnél attól az okától, melyet a hittudósok *Ex opere operato*-val neveznek. Csak azt az okot tekintve, mely *ex opere operantis* hoz létre eredményt, megállapíthatjuk, hogy ha az apostol valóban átéli a *Qui manet in Me et Ego in eo* értelmét, akkor az Isten akaratából létrejött művének sikere biztosítva van. *Hic fert fructum multum.*¹ Ez a fenti szövegből magától értetődik. E tekintély szavait felesleges bizonyítani. Szorítkozzunk arra, hogy tényekkel megerősítsük.

Több mint harminc éven keresztül mesz-

¹ Az, aki bennem marad és én öbenne, sok gyümölcsöt terem. (Ján. XV. 5.)

sziről figyeltem két leányárvaház két különböző kongregáció által irányított működését. Mindegyiknél szemmel látható volt egy ideiglenes hanyatlás korszaka. Miért hallgatnám el? Tizenhat árva közül, kiket egyforma körülményekkel vettek fel s kik valamennyien nagykorúságukban hagyták el az intézetet, hárman az egyik házból, ketten a másikkól nyolc-tizenöt hónap alatt a gyakori áldozók sorából a társadalmi létra legalsó fokára süllyedtek. A többi tizenegy közül csak egyetlenegy maradt bensőséges katolikus annak ellenére, hogy távozásuk alkalmával mindannyiukról lelkiismeretesen gondoskodtak.

Az egyik árvaházba tizenegy évvel ezelőtt más főnöknő került. Hat hónap alatt gyökeres változás volt észrevehető az intézet szellemében.

Három év múlva ugyanilyen változást lehetett megfigyelni a másik árvaházban, hol a főnöknő és az apácák a régiiek maradtak ugyan, de a lelkiatyát kicserélték.

Nos, ez idő óta e szegény gyermekek közül, kiket nagykorúságukban szárnyukra bocsájtottak, egyetlenegy sem taszíthatott a sátán az útszéli sárba. Mind, mind kivétel nélkül jó katolikusok maradtak.

Ezeknek a változásoknak oka nagyon egyszerű. Az intézet élén, illetve a gyóntatószékben nem eléggé természetfölötti szellem uralkodott: ez elég volt ahhoz, hogy meg-hénítsa, vagy legalább is gyengítse a kegye-

lem működését. A régi főnöknő az egyik, a régi gyóntató a másik esetben, bár őszintén áhítatosak voltak, nem gyakorolhattak mély és tartós hatást növendékeikre, mert nem volt elég komoly benső életük. Érzelem-, környezet-, vonzalomszülte áhítatuk, mely kizárólag a gyakorlat és a szokás eredménye, csak bizonytalan meggyőződést, hideg szeretetet és gyökértelen erényeket hozhat létre. Hivalkodó áhítat volt az, csupa kirakat, szemfényvesztés vagy ügyesség. „Jámborság“, mellyel jó gyermekeket neveltek, kik képtelenek voltak szomorúságot okozni, mesterkéltnél bábuk, kik tudnak illedelmesen hajlongani, de nincs jellemerejük, mely érzélgősségüket és képzeletüket pórázon tartaná! Ez a jámborság képtelen a keresztény életnek tág látóhatárt szabni és kemény küzdelemre kész nőket nevelni és csak arra való, hogy a szegény vágyakozó gyermekeket kalitkában tartsa, ahol várva-várják szabadulásuk napját. Ime ez minden, amit az olyan evangéliumi munkások érhetnek el, akik előtt úgyszólván ismeretlen fogalom a benső élet. E két intézet kebelében egy főnöknőt és egy gyóntatót kicseréltek! Egyszerre minden megváltozik. Milyen más értelmet kap az imádság, mennyivel gyümölcsözőbbek a szentségek! Milyen más a magaviselet a kápolnában, sőt munka és pihenés közben is! Gyökeres változás, mely pontról pontra kimutatható s melyet eléggé kifejezésre juttat az állandó derült öröm,

lelkesedés, az erények virágzása és néhány ifjú lélekben támadt mélységes vágyakozás a szerzetesnői hivatás után. Kinek tulajdonítható ez az átalakulás? Az új főnöknő, az új lelkiatya bensőséges lelkek voltak.

Semmi kétség, hogy a figyelmes szemlélő egy sereg intézetben, iskolában, kórházban, patronázsban, sőt plébániákban, szerzetesi házban és szemináriumban is hasonló okokkal tudja egybevetni az ilyen állapotokat.

Hallgassuk csak meg Keresztes Szent Jánost: „Essenek egy kissé gondolkodóba a munkájukba merült emberek, úgymond, akik azt képzelik, hogy szentbeszédeikkel és egyéb külső műveikkel megmozgathatják a világot. Könnyen meg fogják érteni, hogy sokkal nagyobb hasznára válnak az Egyháznak és kedvesebbek lesznek az Úr szemében, nem szólva a jó példáról, melyet környezetüknek adnának, ha több időt szentelnének imádságra s a benső élet gyakorlataira.”

Ilyen körülmények között egyetlen művel foglalkozva, kevesebb fáradtsággal több jót tehetnének, mintha ezer másban fecsérlik el életüket. Imádságukkal kiérdemlik a kegyelmet, az pedig megszerzi nekik azokat a lelki erőket, melyekre az ilyen gyümölcsök termeléséhez szükségük van. Imádság nélkül minden összedől. Ez a kalapács, mely az üllőre esve, a környék minden visszhangját felveri. Valamivel többet tesz a semminél, vagy éppen semmit, sőt talán rosszat.

Isten mentsen az ilyen lélektől, főleg ha még a göggtől is felfuvalkodik! Hiába szól mellette a látszat; az igazság az, hogy semmit sem csinál, mert annyi szent, hogy az isteni erények nélkül semmiféle művet sem alkothatunk. Ó, mennyit lehetne e számlán azok terhére írni, akik elfordulnak a benső élettől és csak ragyogó külső művekre törekszenek, melyek kiemelik és minden szemnek tetszetősekké teszik őket. Ezeknek az embereknek sejtelmők sincs az élő vizek forrásáról, a titokzatos kútról, mely mindent megtermékenyít.“¹

A szentnek egyes szavai Szent Bernátnak fentebb idézett „átkozott foglalatosságok” kifejezése erejével hatnak. Nem nevezhetjük azokat túlzottaknak, ha emlékezetünkbe idézzük, hogy a Keresztes Szent Jánosnak Bossuet által legtöbbször becsült tulajdonságai a tökéletes jóakarát, a buzgalom, mellyel a szentség felé vezető járatlan utakat megóvjaa a kívánságoktól és az a szabatosság, mellyel mélyenjáró gondolatait ki tudta fejezni.

Próbáljuk tanulmányozni a benső élet termékenységének néhány okát.

a) *A benső étellel velejár Isten áldása.*

Inebriabo animam sacerdotum pinguedine,
et populus meus bonis meis adimplebitur.²

¹ Cant. spirit., str. XXIX.

² És elárasztom a papok lelkét kövérséggel; és az én népem eltelik javaimmal. (Jer. XXXI. 14.)

Figyeljünk e mondás két részének összefüggésére: Isten nem mondja, hogy több buzgóságot, több tehetséget adok papjaimnak, hanem: Megittasítom lelkeiket. Mi más jelent ez, mint: Eltöltöm őket az én lelkeimmel, tetszésem szerinti kegyelmeket adok nekik és így az én népem megkapja javaimnak teljességét.

Isten tetszése szerint osztogathatta volna kegyelmeit szolgája áhítatára s a hívek hajlandóságára való tekintet nélkül. Így is cselekszik a gyermekek keresztségében. De bölcsességének általános törvénye szerint e két feltételhez köti égi ajándékait.

Sine me nihil potestis facere.³ Ez a főigazság. A megváltó vér kiömlött a Kálvárián. Hogyan biztosítja Isten első gyümölcsseit? A benső élet szétáradásának csodája által. Misem volt korlátotabb, mint az apostolok eszmevilága és buzgalma pünkösöd előtt. A Szentlélek benső életet lehel beléjük s attól fogva szentbeszédek csodákat művelnek. Isten nem fogja mindúntalan megismételni az utolsó vacsora csodáját. Megszentelő malasztját azóta teremtményei szabad és buzgó közreműködéséhez irányítva adja. De mivel a pünkösödöt az Egyház születésének nyilvános ünnepévé avatta, nem adta-e evvel eléggé értésünkre, hogy az Ő szolgálójának saját személyük megszentelésével kell készülniök a megváltás művében való részvételre?

3 Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek. (Ján. XV. 5).

Bizony, az igazi apostoli munkás sokkal többet vár áldozataitól és imádságaitól, mint külső munkásságától. Lacordaire atya, mielőtt a szószékre lépett volna, hosszasan imádkozott és cellájába visszatérésekor megostoroztatta magát. Monsabré atya pedig, mielőtt a Notre-Dame-ban prédikált, térdén állva elimádkozta az egész rózsafüzért. — „Utolsó ihletem merítemet belőle”, felelte készségesen egy barátjának, ki e szokása felől kérdezősködött. Ezek a szerzetesek mindketten a szent Bonaventura által kimondott elv szerint éltek: A termékeny apostolkodás titkát inkább megelhetjük a feszület lábainál, mint fényes tehetségeink érvényesítésében. Manent tria haec: verbum, exemplum et oratio; maior autem his, est oratio,¹ így kiált fel Szent Bernát. Hatalmas mondás ez, de amely érthetően megmagyarázza az apostolok elhatározását, hogy bizonyos munkákat abbahagyva, inkább az imádságnak szentelhessék magukat: Orationi, és csak azután jöjjön a szó munkája: Ministerio verbi.²

Megértettük-e, milyen elsőrendű fontosságot tulajdonít a Megváltó az imádságos lelkületnek? Midőn a világra és az eljövendő századokra vetette pillantását és látta a lelkék sokaságát, kik hivatva vannak az Evangéliumból táplálkozni, szomorúan kiáltott fel: Az aratás gazdag, de kevés a munkás!

1 Három dolog kell: szó, példa és imádság; de legnagyobb köztük az imádság.

2 Ap. cs. VI. 4.

Messis quidem multa, operarii autem pauci.¹ Vajjon milyen eszközt ajánl, amivel leggyorsabban terjeszthetik tanítását? Azt kívánja-e tanítványaitól, hogy járjanak Athén iskoláiba, vagy tanulják meg Róma Cézárjaitól, hogyan kell országokat hódítani és kormányozni? . . . Buzgóság emberei, halljátok a Mestert: Egy ragyogó elvet, gyönyörű életcél tüz elénk: Rogate ergo Dominum messis ut mittat operarios in messem suam.² Tudományos szervezkedésekről, segítség-szerzésről, templomok létesítéséről, iskolák építéséről egy szó sincs benne. Rogate ergo. A könyörgés, az imádság minden élet alapja, ezt hangoztatja szüntelenül a Mester. A többi mind, mind ebből következik.

Rogate ergo! Ha tehát egy szent esdek-léseinek félenk rebegésére inkább támadnak az apostolok légiói, mint egy hivatásos toborzó szavára, akinek lelke kevésbé van eltelve Istennel, mit következtethetünk ebből? Csakis azt hogy az imádság szelleme, mely a valódi apostolban szent buzgósággal párosul, munkája sikerének fő biztosítója.

Rogate ergo! Imádkozzatok tehát, ez az első, csak azután teszi hozzá az Údvözítő: Euntes docete, . . . praedicate.³ Isten bizonyára ezt a másik eszközt is felhasználja; de az áldások, melyek a munkát megter-

1 Máté IX. 37.

2 Kérjétek azért az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába. (Máté IX. 38.)

3 Elmenvén pedig hirdessétek mondván . . . (Máté X. 7.)

mékenyítik, az imádság embere könyörgéseinek vannak fenntartva. E könyörgés elég hatalmas ahhoz, hogy Isten kebléből egy ellenállhatatlan indítóerő égő árját fakassza a lelkekre.

X. Pius súlyos szavai így írják körül szerény munkámnak ezt a tételét:

Hogy ez intézményekben való apostolkodás által mindent megújíthassunk Krisztusban, ahhoz isteni kegyelem kell, melyet az apostol csak úgy kap, ha egyesülve van Krisztussal. Csak, ha már önmagunkban kialakítottuk Jézus Krisztust, akkor adhatjuk Őt könnyen a családoknak és a társadalomnak. Mindazoknak tehát, kik az apostolkodásban részt vesznek, igazi áhitattal kell imádkozniok.¹

S amit az imádságról mondtunk, az a lelki élet második elemére, a szenvedésre is vonatkozik, vagyis mindarra, ami akár külsőleg, akár belsőleg a természettel összeütközésbe jön.

Szenvedhetünk úgy, mint a pogányok, mint az elátkozottak, mint a szentek. Hogy igazán Krisztussal szenvedhessünk, törekednünk kell szentek módjára szenvedni. Az ilyen szenvedés a magunk javára és a Passio titkának a lelkekhez való kapcsolására szolgál: *Adimpleo ea quae desunt passio-num Christi, in carne mea, pro corpore*

¹ Öszents. X. Pius Enciklikája az olasz püspökökhöz 1905. jun. 11.

eius, quod est Ecclesia.¹ Impletae erant, mondja Szent Ágoston e szöveget magyarázva, impletae erant omnes, sed in capite, restabant adhuc passionis Christi in membris.² Praecessit Christus in capite: Krisztus szenvedett, mint mindnyájunk Elseje; Sequitur in corpore: Most az Ő titokzatos testén van a szenvedés sora. Minden pap elmondhatja: Ez a test én vagyok, én Krisztus testének tagja vagyok és ami még Krisztus szenvedéseiből hiányzik, be kell töltenem az Ő testében, mely az Anyaszentegyház.

A szenvedés, mondja Faber atya, a legnagyobb szentség. Ez a mély elméjű hit tudós kimutatja, milyen szükséges és dicsőséges a szenvedés. E kiváló szónok minden érvelése vonatkoztatható a művek termékenységére, az evangéliumi munkás áldozatainak a Golgota áldozatával való egysége és így az isteni vér hathatóságában való részessége által.

b) *Képesíti az apostolt, hogy jó példával megszentelje a lelkeket.*

A hegyi beszédben a Mester a föld sávanak, a világ világosságának³ nevezi apostolait.

1 Betöltöm az én testemben a Krisztus szenvedéseinek mintegy elmaradott részét az Ő testéért, mi az Anyaszentegyház. (Kolossz. I. 24.)

2 Krisztus szenvedései teljesek voltak, de csak testében. Hiányosak még az Ő titokzatos tagjaiban.

3 Máté V. 3.

Oly mértékben lehetünk a föld sava, amennyire szentek vagyunk. Ugyan mire volna jó az elizetlenedett só? Ab immundo quid mundabitur?¹ Csak arra való, hogy kiszórjuk az útra és lábainkkal tapossuk. De a föld valódi sava a jámbor apostol, valóságos fertőtlenítő szer a világrohadás tengerének közepén. Példájának fénye ragyogó világítótorony, lux mundi, az éjszakában, mely még szavánál is hathatósabban der.ti fel a világ szelleme által megsűrűsödött sötétséget, megragyogtatván az igazi boldogságot, melyet Jézus a nyolc boldogságban jelölt meg.

A híveket vezetőjük erényessége vezet legbiztosabban a keresztény életre, míg gyarlóságai szinte feltartóztathatatlanul eltávolítják Istentől: *Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes.*² Ezért kell az apostolnak inkább a jó példa fáklyájával kezében, mint szép szavakkal ajkain járnia hívei közt és az erényeket, melyeket hirdet, elsősorban magának gyakorolnia. Aki hivatva van nagy dolgokról szólni, ezáltal hasonlókat cselekedni is kötelessége, mondja szent Gergely.³ Találó igazság, hogy a test orvosa meggyógyíthatja betegeit akkor is, ha ő maga nem egészséges. De, aki lelkeket akar gyógyítani,

1 Piszkos forrásból mi tiszta fakadna? (Eccl. XXXIV. 4.)

2 Az Isten neve timiattatok káromoltatik a pogányok között. (Róm II. 24.)

3 Qui enim sui loci necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. (S. Greg. Pastor, 2 p. c. III.)

az nem lehet beteglelkű, mert önmagából kell adnia az orvosságot. Az embereknek joguk van követelőknek lenni az iránt, aki a maguk megújítására akarja tanítani őket. És ugyancsak hamar meg tudják ítélni, hogy a tanító szavai és cselekedetei megfelelnek-e egymásnak vagy csak hazug máz az erkölcs, mellyel ékeskedik. Vizsgálatuk eredménye szerint biznak benne vagy nem.

Milyen hatalom van annak a papnak kezében, akit, az imádságról szólván, magát is gyakran lát a nép bizalmas együttlétben az Isteni Vendéggel a tabernákulum előtt! Mennyire megszívlelik a munkáról és vezeklésről szóló szavait, ha ő maga is dolgozik és vezekel! Ha a felebaráti szeretetről szól, részvevő szívekre talál, midőn Jézus szellemét igyekeztvén elterjeszteni, az isteni Példakép szelídsége és alázatossága tükröződik saját magaviseletében. *Forma gregis ex animo.*¹

A benső életet nem élő tanító azt hiszi, eleget tett kötelességének, ha a vizsga-anyag keretén belül oktatja híveit. Ha benső áhítata volna, egyetlenegy szívből jövő szó, mely elhagyja ajkát, arcának egy meghatott kifejezése, egy beszédes mozdulat, maga az, ahogyan keresztet vet, ahogyan imádkozik tanítás előtt és után, ha akár számtanóra volt is, nagyobb hatással lehet tanítványaira, mint egy kidolgozott prédikáció.

1 Példája lévén a nyájnak szívből. (I. Pét. V. 3.)

A kórház, vagy árvaház apácáinak nagy hatalmuk és hathatós eszközeik vannak arra, hogy okosan és szeretettel, mindvégig a maguk hatáskörében maradva, Jézus Krisztus és az Ő tanításai iránt a lelkekben mély-séges szeretetet gerjessenek. Amelyiknek nincs benső élete, az nem is sejti ezt a hatalmat s csak kizárólag ájtatossági külső-ségeket lát szükségeseknek előtérbe állítani a pogányok önzésével, igazságtalanságával és romlottságával annyira ellentétben álló keresztény erkölcs példái által. Wiseman bíboros „Fabiola“ című remekművében ki-mutatja, milyen hatása volt az első keresz-tények példájának a még az új vallással szemben legelfogultabb pogányokra is. Ebben a történetben tanui vagyunk egy lélek fo-kozatos és csaknem ellenállhatatlan haladá-sának a világosság felé. Azok a nemes, sze-rény vagy hősies érzelmek, melyekkel Fabius leánya különféle állapot- és osztálybeli sze-mélyeknél találkozik, felkeltik bámulatát. De milyen változás megy végbe lelkében, milyen csodálatos kinyilatkoztatásként hat rá, mikor megtudja, hogy mindazok, akiknek szeretetét, odaadását, szerénységét, szelidsé-gét, mértékletességét, igazság- és lelki tisztaságkultuszát bámulja, ahhoz a felekezet-hez tartoznak, melyet előtte utálatraméltónak tüntettek fel. E perctől fogva keresztény.

E könyvet végigolvasva ki tudná meg-állni, hogy fel ne sóhajtson: Ó, bár a mai katolikusokban, bár legalább vezető em-

bereikben volna valami a keresztény életnek, abból a ragyogásából, melyet a kiváló bíboros művében leír s ami tulajdonképpen nem más, mint az evangélium gyakorlati alkalmazása! Milyen ellenállhatatlan volna akkor az ő apostoli működésük hatása azokra a modern pogányokra, kik a más felekezetű rágalmozó s a mi hitvédőink kesernyés vitái miatt, vagy mert olyan hangon követeljük igazunkat, amely mintha inkább sértett büszkeségből fakadna, mint abból a vágyból, hogy Jézus érdekeit épségben tartsuk, gyakran elfogultak a katolicizmussal szemben.

Ó, be hatalmas az Istennel egyesült lélek külső kisugárzása! A fiatal Desurmont, Passerat atya szentmiseszolgáltatásának látára határozta el, hogy az Isteni Megváltó Társaságába lép, melynek oly nagy díszére vált.

A nép megfigyeléseit semmi meg nem tévesztheti. Ha egy igazi benső életű pap prédikál, tömegestül tódul oda. De mihelyt a tevékenykedés emberének magaviselete nem felel meg jogos várakozásuknak, akkor bármily ügyesen vezesse is művét, ferde helyzetbe, sőt talán gyógyíthatatlan romlásba juttatja.

Videant opera vestra bona et glorificent Patrem,¹ mondja az Üdvözítő. Szent Pál számtalanszor ajánlja a jó példát két tanít-

¹ Hogy lássák jó cselekedeteiket és dicsérjék az Atyát. (Máté V. 16.)

ványának, Titusnak és Timotheusnak: In omnibus teipsum praebe exemplum bonorum operum.¹ Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate.² Ő maga így kiált fel: Quae vidistis in me, haec agite.³ Imitatores mei estote sicut et ego Christi.⁴ És az ő igazmondása arra a biztonságra és buzgóságra támaszkodik, mely oly szépen megfér az alázatossággal s amely az Üdvözítő ajkára e szavakat adta: Quis ex vobis arguet me de peccato?⁵ E feltétel mellett az apostol operarius inconfusibilis⁶ lehet, követvén annak nyomdokait, akiről írva van: Caepit facere et docere.⁷

Mindezen felül, kedves Fiaink, mondá XIII. Leó, emlékezzetek rá, hogy az igazi buzgalom elengedhetetlen feltétele és a siker legbiztosabb záloga az élet tisztasága és szentsége.⁸

Egy szent, feddhetetlen és erényes ember, mondá Szent Teréz, valóban több jót tesz a lelkekkel, mint sok más, aki csak tanult és tehetséges.

1 Mindenekre nézve légy magd jó cselekedetek példája. (Tit. II. 7.)

2 Légy példája a híveknek beszédben, társalkodásban, szeretetben, hitben, tisztaságban. (I. Tim. IV. 12.)

3 Amiket . . . láttatok tőlem, azokat cselekedjétek. (Filipp. IV. 9.)

4 Legyetek követőim, mint én is a Krisztusé. (I. Kor. XI. 1.)

5 Ki fedd meg engem közületek a bűnről? (Ján. VIII 46.)

6 Munkás . . . ki meg nem szégyenül. (II. Tim. II. 15.)

7 Jézus cselekedni és tanítani kezdett. (Ap. csel. I. 1.)

8 Őszents. XIII. Leó Enciklikája 1899. szept. 8.

Ha elménket nem valódi keresztény és szent magaviselet szabályozza, jelentette ki X. Pius, nehéz dolog másokat a jóra indítani. És hozzáteszi: Mindazoknak, kiket hivatásuk a katolikus művek szolgálatába állított, olyan makulátlan életet kell élniök, hogy mindenkinek hathatós példát szolgál-tathassanak.¹

c) *Az apostol túlvilági fényt sugároz általa.
Milyen hatása van e sugárzásnak?*

A megtérések egyik legkomolyabb akadály, hogy Isten láthatatlan: Deus absconditus.²

De Isten az Ő jóságában valamiképpen mégis megnyilatkozik szentjeiben, sőt a buzgó lelkekben is. A természetfölötti fény tehát átszivárog és felcsillan azoknak a hívőknek szemében, kik felfognak valamit Isten titkaiból.

Mi tehát a természetfölöttinek ez a szétáradása? Nem a szentség fénye-e az isteni befolyás ragyogása, melyet a hittudomány általában megszentelő malasztának nevez, de mely talán még inkább mondható az isteni Személyek megmagyarázhatatlan jelenlétének azokban a lelkekben, akiket megszentelnek?

Szent Bazilius is így magyarázza: a Szentlélek azért egyesül a kegyelme által megtisztult lelkekkel, hogy életüket még szelle-

1 Öszents. X. Pius Encikl. az olasz püspökökhöz 1905. jún. 11.
2 Is. XLV. 15.

mibb jellegüvé tegye. Hatása a nap fényéhez hasonlít, mely tündöklőbbé teszi a kristályt, melyet érint s amelyen áthatol. Így a megszentelő Lélek is még tündöklőbbé teszi azokat a tiszta lelkeket, melyekben lakozik és jelenlétének hatása alatt mindmennyi gócpontokká válnak, melyek kegyelmet és szeretetet árasztanak maguk körül.¹

Az isteni jellegnek ezt a megnyilatkozását, mely az Istenembernek minden mozdulatában, sőt nyugalmi helyzetében is elárulta magát, szemlélhetjük néhány bensőbb lelkülettel megáldott embernél is. Azok a csodálatos megtérések, melyek némely szent erényeinek hírére történtek és a szenteket követni vágyó tökéletes élet után sóvárgó hívek ezrei, elég hangosan hirdetik az ő csendes apostolkodásuk titkát. Így népesedtek be Szent Antal követőivel Napkelet pusztái. Szent Benedek nyomán a szent szerzetesek megszámlálhatatlan sora támadt, kik Európa tanítómesterei voltak. Hasonlíthatatlan befolyást gyakorolt Szent Bernát mind az Egyházra, mind az uralkodókra és népeikre. Ferreri Szent Vince térítő útjában beláthatatlan sokaságot lelkesít és megszilárdítja megtérésüket. Szent Ignác követőiből telt ki az a bátor hadsereg, melynek csak egy tagja is, — Xavéri Szent Ferenc — hihetetlenül nagy tömeg pogányt térített meg.

Csak az Isten hatalmának az emberi esz-

¹ De Sp. Sancto, c. IX. n. 23.

közökön való átsugárzása magyarázhatja meg ezeket a csodákat.

Milyen nagy baj, ha a fontos intézmények élén álló emberek nem élnek igazi benső életet. A természetfölötti elem elhomályosul és Isten hatalma mintha bilincsekbe volna verve. A szentek tanításai szerint ilyenkor egy egész ország romlásnak indul és úgy látszik, mintha a Gondviselés a sátán minden romboló hatalmát szabadjára engedte volna.

Jegyezzük meg jól, hogy az emberi lélek mintegy ösztönszerűen, szinte nem is tudva számot adni érzéseiről, megsejti a természetfölöttinek ezt a kisugárzását. Nézzétek csak, milyen készséggel borul a pap lábai elé a bocsánatot esdeklő bűnös, ki Istent Magát ismeri fel helyettesében. És holtbizonyosan elmaradnak a gyóntatószéktől attól a naptól kezdve, midőn papjuk nem az életszentségben látja többé nélkülözhetetlen eszményképét.

Joannes quidem signum fecit nullum.¹ Keresztelő szent János nagy népsokaságot vonzott maga köré, pedig semmiféle csodát sem tett. A Szent Vianney gyenge hangja nem ért el a körülötte tolongó tömeghez. De ha a hangját nem hallották is, látták őt, látták benne az Istent és ez a látvány maga is meggyőzte, megtérítette a jelenvoltakat. Egy ügyvéd Arsban járt. Kérdez-

¹ János ugyan egy csodajelt sem cselekedett. (Ján. X. 41.)

ték, mi hatotta meg ott a legjobban? „Megláttam az Istent egy emberben,” felelte.

Hadd foglaljam össze a fentieket egy kissé közönséges hasonlattal. Ismerjük az elektromossági kísérletet: A szigetelően álló személyt összekötjük az áramfejlesztő géppel. Teste villamos árammal telik meg és ha közelednek hozzá, szikra pattan ki belőle és megérinti azt, aki vele érintkezik. Így van az isteni kegyelem hordozójával is. A teremtényektől elszigetelten Jézus és ő közte szakadatlan érintkezés fejlődik, mint egy állandó elektromos áram. Az apostol a természetfeletti élet akkumulátorává válva isteni áramot sűrít magába, mely annak a környezetnek körülményeihez és szükségleteihez hasonul, amelyben működik. *Virtus de illo exhibat et sanabat omnes.*¹ Szavai és cselekedetei már csak ennek a titkos erőnek kiáramlásai, mely fölényesen hárít el minden akadályt, hogy térítsen vagy a hitbuzgalmat növelje.

Minél több vallásos erény van egy apostol szívében, annál hathatósabban segítik ezek a kisugárzások ugyanezeknek az erényeknek a mások szívében való megszületését.

A benső életet élő apostol sugárzik a hittől. — Istennek benne való jelenléte világosan megmutatkozik hallgatói előtt.

Nézzük Szent Bernát példáját, akiről írva

¹ Erő mène ki belőle és meggyógyitá mindnyájokat. (Luk. VI. 19.)

van: Solitudinem cordis circumferens ubique solus erat, mindenkitől visszavonulva, benső lelki magányt teremtett magának. De mégistudjuk, hogy nincs egyedül, hogy szívének egy titokzatos és meghitt vendége van, akihez úgyszólván percről-percre visszatér, hogy mindent megbeszéljen vele és csak az Ő irányításai, tanácsai, parancsai szerint szóljon. Érezzük, hogy Ő élteni, Ő vezeti és hogy az ajkáról elhangzó szavak ennek a benső Szózatnak hű visszhangjai: Quasi sermones Dei.¹

Nem annyira az érvek észszerűsége és ereje nyilvánul itt, mint inkább a benső Ige, a Verbum docens, mely a teremtmény ajkán szólal meg: Verba, quae ego loquor vobis, a meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.² Mély és tartós befolyás ez, egészen más, mint az a felületes csodálat, vagy futólagos hódolat, melyet a benső lélek nélküli apostol felkelteni képes. Ez legfeljebb annyira viheti, hogy hallgatója így szól: Ez igaznak és érdekesnek látszik. Ez az érzés pedig magában véve teljesen tehetetlen arra, hogy a természetfeletti hithez és az e hitből való élethez vezessen.

Gábrriel trappista testvér,³ házigazda, ven-

1 I. Pét. IV. 11.

2 Az igéket, melyeket én nektek mondok, magamtól nem mondom. Az Atya pedig énbennem lakván, Ő cselekszi a tetteket is. (Ján. XIV. 10.)

3 Ennek a dragonyos kapitánynak az élettörténete, ki az 1870-ki gravelottei ütközetben fogadalmat tett, hogy egyszerű

déglátó tisztét végezve, sok látogató hitét újraélesztette, jobban, mint akárhány tanult pap, kinek szavai inkább az értelemhez, mint a szívhez szólnak. Miribel tábornok több ízben jött el beszélgetni az alázatos fráterhez és szeretettel mondogatta: „eljöttem, hogy megerősödjem a hitben.”

Soha nem prédikáltak, vitatkoztak annyit, soha annyi tudós hitvédelmi cikket nem írtak, mint manapság és talán, legalább is a hívek nagy tömegében, soha a hit ilyen gyenge lábón nem állt. Sokszor úgy látszik, hogy maguk a hitoktatók sem látnak mást a hit cselekedeteiben, mint észszerű dolgokat, még akkor is, ha az akaratból indulnak ki. Elfelejtik, hogy a hit természetfölötti ajándék és hogy a hihetőség elemeinek felfogása és a hit határozott cselekedete közt óriási szakadék tátong. Ezt a szakadékot pedig egyedül Isten és az Ő tanítványainak jóakarata töltheti be. De mennyire segít azt betölteni az apostol lelkét elárasztó isteni világosság visszfénye!

Sugárzik a reménytől. — Hogy is ne sugározna az imádság embere a reménytől? Hite mindörökre megszerezte neki azt a meggyőződést, hogy a boldogságot csak egyedül Istenben találhatja meg. Milyen meggyőző hangon szólhat tehát az égről és a vigasztalásnak milyen forrásaival rendelkezhetik! Hogy az emberek szívesen meghall-

szolgálattévő trappista fráter lesz. A csatatérről a trappista rendbe című szép könyvben van megírva. (Perrin et Cie kiadása.)

gassanak bennünket, annak legjobb módja az, hogy tanítsuk meg őket arra, hogyan kell könnyű szívvel viselni mindnyájunk közös sorsát, az élet keresztjét. Ennek titka az Euchariszián kívül a túlvilági boldogság reményében rejlik.

Milyen eleven erejű vigasztaló szavakat mondhat az az ember, aki hazugság nélkül hangoztathatja: *Nostra conversatio in coeli est.*¹ Más talán szebb szavakkal, több szónoki készséggel tud a mennyei haza örömeiről beszélni és szavai mégis hatástalanul hangzanak el. Az előbbinek pedig egyetlen meggyőző szava, mely saját lelkének érzelmeit tárja fel, lecsendesíti a szív viharát, elringatja a bánatot és segít, hogy az égető fájdalmat is megnyugvással tűrjük. A benső életű apostol ellenállhatatlanul beleönti a reménység erényét azokba a lelkekbe, kiknek eddig tán sohasem volt részük benne s a kétségbeesés örvényének szélén állottak.

Sugárzik a szeretettől. — A szentség után vágyakozó lélek mindenekfölött szeretetre vágyik. Jézusnak és a saját lelkének egymással való szoros egyesülése, a *Manet in Me et Ego in eo* elve, minden benső életű ember fő célja.

A tapasztalt hitszónokok valamennyien egyetértenek abban, hogy bár a halálról, ítéletről és a pokolról szóló bevezető elméledések egy lelkigyakorlat vagy misszió al-

¹ A mi társalkodásunk pedig a mennyekben van. (Filipp. III. 20.)

kalmával elengedhetetlenek és igen üdvösségesek, az Üdvözítő szeretetéről szóló tanítás rendszerint még sokkal üdvösségesebb hatást gyakorol. Egy valódi hittérítő ajkáról, ki hallgatóságával a saját lelkét eltöltő érzelmeket közölheti, ez a tanítás biztosítja az eredményt és teljessé teszi a megtérés művét.

Ha egy lelket a bűnből akarunk kimenteni vagy a buzgóságból a tökéletesség fokára emelni, Jézus szeretete mindig a legbiztosabb emelődaru. A keresztény lélek még ha sárba merült is, de még meg tudja látni embertársában a láthatatlan igazságok lángjaitól izzó szeretetet s másfelől látja a földi szerelmek álnokságát és ürességét, kezd megundorodni a vétectől. Megértett valamit az Istenről, Jézusnak teremtményeihez való mérhetetlen szeretetéről. Érezte megremegni lelkében keresztségének és első áldozásának titokzatos kegyelmeit. Az élő Jézus megjelent neki, mert Szívének gyengédsége kiütközött szolgája arcán és hangján. Belepillantott egy más, nemes, tiszta, forró szeretet mélységébe és így szólt magában: Lehetséges hát, hogy itt a földön is egy teremtménynek szereteténél hatékonyabb szeretettel szeressünk?

Még néhány bensőbb megnyilatkozása a Szeretet Istenének az Ő hirnöke által s a veszendő lélek kiemelkedik a sárból, melyben elmerülve élt és nem fog többé visszarettenni az áldozatoktól, melyek az előtte

eddig majdnem ismeretlen isteni szeretet kincseinek megszerzéséhez szükségesek.

Anélkül, hogy ezt a szempontot bővebben kellene fejtegetnünk, levonhatjuk a következtetést, hogy a szeretetnek és az erényeknek milyen gyarapodását idézheti elő a jó lelkipásztor azokban a lelkekben, kik a bűnt már elhagyták, vagy a buzgóság magasabb fokán állnak. A tevékenykedés emberei, ha nem is az Egyház felszentelt szolgálói, lángoló szeretetük által hathatósan terjeszthetik maguk körül ezt a legkiválóbb isteni erényt.

Sugárzik a jóságtól. — A buzgóság, mely nem szeretetteljes, mondaná Szalézi Szent Ferenc, nem is fakadhat valódi szeretetből. Ha imádságában megízlelte már annak édes-ségét, kit Bonitatis oceanus-nak¹ neveznek, akkor átalakul a lélek. Ha természetes hajlamai tán önzővé és rideggé is tették volna, ezek a hibák lassankint mind el fognak tűnni. Ha Abból táplálkoznak, akiben az Isten kegyessége testet öltve leszállt e világra: *Benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei.*² Abból, aki az isteni Jóság képe és tökéletes kifejezője: *Imago Bonitatis illius,*³ akkor az apostol az Isten jótékony-ságának cselekvő részesévé válik és érzi, hogy Hozzá hasonlónak kell lennie „diffusivus.”

1 A Jóság tengere.

2 A mi Üdvözítőnk kegyessége és embersége megjelent. (Tit. III. 4.)

3 Bölcs. VII. 26.

Minél szorosabb egységben van a szív Jézus Krisztussal, annál inkább uralkodik benne a Megváltó isteni és emberi Szívének főtulajdonsága: a jóság. Elnézése, jóindulata, könyörületesége tízszeres mértékben nyilvánul és nagylelkűsége és önfeláldozása az örömteljes és magasztos életáldozat magaslátára emelkedik.

Az isteni szeretettől átalakult apostol erőfeszítés nélkül megnyeri az emberek szeretetét. *In bonitate et alacritate animae suae placuit.*¹ Szavaiból és tetteiből jóság sugárzik, önzetien jóság, mely nem hasonlít ahhoz, melyet a népszerűség hajhászása vagy a ravasz önzés sugallt.

Isten azt akarja, írja Lacordaire, hogy az embernek csak az ő szeretetéből jusson minden jó, és hogy szeretetlenségtől mindörökre távol álljon, hogy világosságot gyűjtsen vagy erényt sugalljon az emberiségnek. És valóban az ember ellentáll ennek az erőnek és szinte becsületkérdést csinál abból, hogy a győzelemben biztos igazságot el kell utasítanunk, de mivel végeredményben senkire nézve sem megalázó, ha a jóságnak enged, csakhamar mindenki könnyűszerrel meghódol védenceinek kedvessége előtt.

A Szegények Nővérekéi, a Mária Mennybemenetele Nővérekéi, az Isteni Szeretet Leányai egy sereg megtérést tudnának felsorolni, melyeket minden szószaporítás nélkül,

¹ Lelkének jámborsága és készsége által megengesztelé Istent (Eccl. XI.V. 29.)

egyedül a fáradhatatlan és sokszor hősie erejű jóság erényének köszönhetnek.

Itt Isten van jelen! kiáltja a hitetlen, vagy bűnös az ilyen odaadó alázat láttára. Megnyilvánulásaiban látom Őt, a „Jó Istent.“ De milyen nagyon jó is lehet Ő, ha a Vele való érintkezés olyan jóvá tesz egy teremtetett lényt is, hogy magát megtagadva elnémita annyira jogos ellenszenvét.

Ezek a földi angyalok megvalósítják Fáber atya következő meghatározását: A jóság, önmagunknak másokba való beolvasztása. Jónak lenni annyi, mint másokat tenni a magunk helyébe. A jóság maga több bűnöst térített már meg, mint a buzgóság, ékesszólás, oktatás együttvéve és e három dolog sohasem térített még meg senkit, a jóság hozzájárulása nélkül. Egyszóval a jóság egymásiránt mintegy istenekké tesz bennünket. Az apostolokhoz ennek az erénynek megnyilvánulása vonzza az embereket s vezérli őket el: kép a megtérés útjára.

És hozzáfűzi még: A jóság mindenütt a drága Vér beáramlásának legjobb útegyengetője. Az Istentől való félelem bizonyára gyakran válik kútfejévé annak a hőlcességnek, melyet megtérésnek nevezünk, de a félelmetesnek a jóságossal kell párosulnia, különben csak hittagadókat nevel . . .¹

Anyai szívetek legyen, mondja Ferreri Szent Vince. Akár bátorítani kell, akár elret-

1 Conf. spirit.

tenteni, mindenkinek gyengéd szeretettől áthatott szíveteket mutassátok, hogy a bűnös érezze, hogy egyedül csak az ihleti szavaitokat. Ha szolgálni akarjátok a lelkek javát, mindenekelőtt forduljatok Istenhez teljes szívetekkel, hogy eltöltsön benneteket azzal a szeretettel, amelyben minden erény gyökeredzik s hogy általa biztosan elérjétek kitűzött célotokat.²

Az emberit az istenitől elválasztó minden különbség fennáll a természetes jószág, a vérmérséklet egyszerű produktuma és egy apostoli lélek természetfeletti jósága közt. Az előbbi tiszteletet, sőt vonzalmat kelthet az evangélium munkása iránt és néha a teremtmény felé tévelyíti azt a vonzalmat is, amely csak Istent illeti meg. Sohasem elég arra, hogy valóban Isten iránti tekintetből bírja rá az embereket a szükséges áldozatokra, hogy Teremtőjükhöz visszatérjenek. Ezt az eredményt egyedül a Jézussal való testvériségből fakadó jószág tudja meg valósítani.

A Jézus iránti forró szeretet és a lelkek helyes célkitűzésének felelőssége megadja az apostolnak „a merészséget,” mely a tapintattal és okossággal jól összeegyeztethető. Egy kiváló laikustól hallottam a következő történetet. X. Piussal beszélgetve a társalgás folyamán néhány csípős szó csúszott ki a száján az Egyház egyik ellenségének rovására. „Fiam, mondá a pápa, nem helyeslem ezt a hangot. Büntetésül hallgasd meg

2 Szemelvények a lelki életből II. rész X. fejezet.

ezt a történetet. Egy pap, akit jól ismertem, először került ki plébániára. Kötelességének tartotta, hogy minden családot meglátogasson. Zsidókkal, protestánsokkal, sőt szabadkőművesekkel sem tett kivételt és a szószékről kijelentette, hogy minden évben megismétli látogatásait. Ez nagy visszatetszést keltett paptársainál, kik bepanaszolták a püspöknél. Ez rögtön megidézte és keményen megróttá a vádlottat, „Atyám, felelé a plébános szerényen, Jézus az Evangéliumban azt parancsolja a Pásztornak, hogy minden bárányát vezesse az Ő aklába, oportet illas adducere. Hogy tegyem ezt, ha nem keresem fel őket? Egyébként sohasem vitatkozom a hitelvekről és csak arra szoritkozom, hogy érdeklődést és szeretetet tanúsítsak mindenki iránt, a tévelygők iránt is, kiket Isten szintén rámbízott. Ezeket a látogatásokat a szószékről jelentem be, ha Méltóságod határozott kívánsága, hogy tartózkodom tőlük, kegyeskedjék nekem ezt a tilalmat írásban adni, hogy az emberek tudják, hogy felsőbb parancsnak engedelmeskedem.” Meggyőzve e szavak igazságától, a püspök nem ellenkezett többé. A jövő különben igazat adott annak a papnak, aki megérte azt az örömet, hogy az eltévelyedettek közül néhányat megtérített, és mind a többit is szent hitünk nagy tiszteletére kényszerítette. Az egyszerű plébánosból Isten akaratából az a pápa lett, aki most neked, fiam, ezt a leckét adja a szeretetből. Légy tehát

rendíthetetlen a hitelveidben, de szereteted terjedjen ki minden emberre, még az Egyház legádázabb ellenségeire is.”

Sugárzik az alázattól. — Könnyen érthető, hogy Jézus jósága és szelídsége tömegestül vonzotta az embereket. Vajjon alázatosságának is ugyanekkora hatalma volt? Kétségtelenül.

Sine me nihil potestis facere.¹ Az apostol, kit a Teremtő munkatársának méltóságára emelt, természetfölötti működéseket közvetíthet, feltéve, ha Jézus maga van jelen. Minél jobban ért hozzá, hogy a maga személyét háttérbe szorítsa s mintegy megsemmisítse, annál több gondja lesz Jézusnak arra, hogy Magát általa kinyilatkoztassa. E személytelenség nélkül, mely a benső élet gyümölcse, az apostol hiába vet és öntöz, semmi sem csírázik.

Az igazi alázatosságnak valami különös bája van, melynek kútfeje maga Jézus. Az isteni ihlet árad belőle. A buzgóság mértéke szerint, melyet az apostol a maga személyének kisebbitésére fordít, hogy egyedül csak Jézus kerüljön előtérbe, *Illum oportet crescere, me autem minui,*² kapja meg az Údvözítő ajándékát, mellyel szolgáját mind ékebben felruházza, hogy minél könnyebben megnyerje a szíveket.

Így válik az alázatosság a lelkekre való be-

1 Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek (Ján. XV. 5.)

2 Öneki növekednie kell, nekem pedig kisebbülnöm. (Ján. III. 30.)

folyás egyik legnagyobb eszközévé. Higgyétek el nekem, mondá De Paul Szent Vince papjainak, sohasem leszünk képesek az Isten művét hathatósan munkálni, ha nem hat át bennünket az a tudat, hogy egymagunkban többet ronthatunk, mint alkothatunk.

Egyesek talán kifogásolják, hogy bizonyos gondolatokra minduntalan visszatérünk. Ez azért van, mert véleményünk szerint szeretett olvasóink lelkébe csak az ismétlésekkel véshetjük be igazán és csak így mutathatjuk ki fontosságukat.

Kihívó magaviselet, fennhézázó modor, nem egyszer járul hozzá a művek eredménytelenségéhez.

A „modern“ keresztény szereti megóvni függetlenségét. Szívesen engedelmeskedik Istennek, de csakis Istennek. Az Isten szolgájától sem parancsot, sőt még tanácsot sem fogad el, hacsak fel nem ismeri rajta Isten kézjegyét.

Ezért kell, hogy az apostol a benső áhítatból fakadó alázatosság gyakorlása által annyira meg tudjon semmisülni és eltűnni saját személyében, hogy végül mindenki szemében úgy tűnjék fel, mint Isten lényét átsugárzó transparens, megvalósítván a Mester szavait: Qui maior est vestrum, erit minister vester. Vos autem nolite vocari: Rabbi . . . nec vocemini Magistri.¹

¹ Ti pedig ne hívassatok rabbiknak . . . és ne hívassatok mestereknek . . . aki nagyobb köztetek, legyen a ti szolgátok. (Máté XXIII. 8 és 11.)

A benső embernek maga a látása már rávezet az élet, vagyis az imádság tudományára.¹ Miért? Mert alázatosságával az Istentől való függését hirdeti. Ez a függés abban a szokásban nyilvánul, hogy minden alkalommal Istenhez fordul, akár hogy elhatározását döntőre vigye, akár hogy nehézségeiben vigasztalást keressen, különösen pedig, hogy elég erőt nyerjen az akadályok legyőzésére.

A breviáriumban a Hitvaló Püspökökről szóló homiliában a pap Szent Béda szavait olvassa, melyekkel oly megszívlelendő módon ajánlja e szavakat: „Pusillus grex.” A Megváltó, úgy mond, „kicsi”-nek nevezi a választottak csoportját, akár a kárhozottak sokaságához hasonlítva, akár tán inkább az alázatosságban való szenvedélyes buzgalmuk miatt, mert bármilyen számos tagú és kiterjedt is az Ő Egyháza, azt akarja, hogy mindig növekedjék alázatosságban a világ végéig és ilyképpen bejusson a királyságba, mely az alázatosoknak ígértetett²

E szavakat az Üdvözítőnek az apostolokhoz intézett szigorú tanítása sugallta, mikor pl. személyes előnyöket akarnak húzni, apostoli hivatásukból és e törekvésükben olyan erőszakosoknak és féltékenyeknek mutatkoznak. Tudjátok, mondá nekik, hogy akik kormányozni látszanak a nemzeteket,

1 Szt. Ágoston.

2 Szt. Béda IV. kv. LIV. fej. Szt. Luk. XII. fejezetéhez.

valójában elnyomják őket és a hatalmasok zsarnok módra parancsolnak a népnek. Nátatok nem így lesz. Hanem, aki közületek a legnagyobb, legyen mint a legcsekélyebb és aki első akar lenni, legyen mindenki rabszolgája.¹

De, kérdi Bourdaloue, nem gyengül-e ezáltal a tekintély? Lesz mindig elegendő tekintélyetek, míg elegendő alázatosságotok lesz. Ha az alázatosság megszűnik, a tekintély uralma is elviselhetetlenné válik.

Alázatosság nélkül az apostol a túlzott szelidség, de gyakrabban a zsarnokoskodás hibájába esik.

Tekintsünk el most a tudományosság kérdésétől. Feltételezzük, hogy az apostol elég világosult ahhoz, hogy megóvja elméjét mind a határtalan türelem, mind a fanyar buzgóság túlzásaitól s ezeknek kinövéseit Isten már lenyesegette. Elvei egészségesek és tudása kifogástalan. Mindezt feltéve is újra csak azt állíthatjuk, hogy alázatosság nélkül az apostol nem tudja eltalálni a helyes közéletet, túlzásba esik és viseletében gyávaság, de gyakrabban gőg lesz úrrá. Vagy hamis alázatosságtól vezérelve kislelkűvé válik, a szeretet szelleme gyengeséggé korcsosul benne, a túlzott engedmények, mindenáron való buzgólkodása megsemmisül az ezer ürügy, bölcselkedés és rövidlátó latolgatás kátyújában.

1. Máté. XX. — Luk. XXII.

Vagy a természet és az akarat eltévelyedése a büszkeséget, érzékenységet, az Én kultuszát keverik a játékba. Ebből pedig személyes gyűlölködés, uralomvágy, nehezte-
lés, bosszú, versengés, ellenszenv, részre-
hajlás, kapzsiság, megtorlás, törtetés, félté-
kenység, az elsőbbségért való tülekedés, rá-
galom, megszólás, keserű szavak, teljesen
világias testületi szellem, a hitelvek védel-
mében való fanyarság mótelye származik.

Az Isten dicsősége végcélja legyen egy
olyan törekvésnek, melytől a szenvedélyek
megnemesbülnek. Ehelyett az ilyen apostol
működése alatt az Eszköz és Űrügy szerepe
arra szorul, hogy ugyanazokat a szenved-
élyeket túlságosan emberi mivoltukban alá-
támassza, fejlessze és mentegesse. Isten dicső-
sége és az Anyaszentegyház tekintélye elleni
legcsekélyebb támadás is haragra gerjeszti
ezt az apostolt. De ebben a haragban a
lélekismerő sokkal inkább az ő saját sze-
mélye vagy társadalmi osztálya, mint tisz-
tán emberi társaság előjogainak védelmét
látja, mintsem az Isten ügye iránti odaadást,
mely az Anyaszentegyház, mint az Űdvözítő
által alapított tökéletes társaság, létének
egyetlen értelme.

A hittudományban való biztonság és az
egészséges ítélőképesség nem elég arra, hogy
ezektől az eltévelyedésektől megóvjon; mert
az az apostol, akinek igazi benső élete s
ennélfogva valódi alázata sincs, a szenved-
élyek hatása alá kerül. Egyedül az aláza-

tosság önthet életébe egyensúlyt és szilárdságot, mert fenntartja életének őszinteségét és megakadályozza abban, hogy a külső hatások szerint cselekedjek. Egyesítve őt Istennel, úgyszólván az isteni változhatatlanság részesévé teszi. Így válik a gyenge repkény erőssé és állhatatossá a tölgy rendíthetetlen erejétől, ha minden gyökérszállal hozzátapad az erdők királyának hatalmas törzséhez.

Ismerjük hát el húzódozás nélkül, hogy alázatosság híján egyik vagy másik végletbe okvetlen beleesünk, vagy még inkább csapongva, körülményeink és szenvedélyeink szerint majd az egyik, majd a másik felé ingadozunk. És bebizonyul rajtunk Szent Tamás mondása: Az ember változékony; csak állhatatlansága állandó.

Az ilyen helytelen apostolkodás magától értetődő eredménye: vagy megvetés a kishitű vezető iránt, vagy bizalmatlanság, sőt gyakran gyűlölet az olyan vezetővel szemben, akiből nem sugárzik az Isten.

Sugárzik a határozottságtól és szelidségtől. — A szentek néha nagyon hevesen kikeltek az eretnokség, botránkoztatás és képmutatás ellen. Szent Bernátot, századának legnagyobb tekintélyét elsőnek említhetjük azok közt a szentek közt, kiknek élete leginkább sugárzik a határozottságtól. De figyelmesen olvasva életét megíthetjük, mennyire személytelenné tette a benső áhítat Istennek szolgáját. Csak akkor lép fel határo-

zoltan, ha szemelláthatólag megállapította a többi módszer hatástalanságát. A lelkek iránti nagy szeretetében gyakran modort is változtat. Miután a hittételek sérelmeinek megtorlásában szent méltatlankodás tanúsított orvoslást, jóvátételt, zálogokat és ígéreteket követelt, atyái szelídséggel szentelte magát azok megtérítésére, akik ellen lelkiismerete harcra kényszerítette. Irgalmatlan volt Abailard eltévelyedéseivel szemben, de mégis barátjává tudta tenni, miután előbb diadalmasan elhallgattatta.

Ha csupán az eszközök alkalmazásáról volt szó és látta, hogy nem a hitelvek ügye forog kockán, bajnokként emelkedett fel, hogy az Egyház embereinek heves szóvitákba bonyolódását megakadályozza. Megtudta, hogy ki akarják fosztani és irtani a zsidókat Németországban. Habozás nélkül otthagya kolostorát, hogy védelmükre siessen és a béke kereszteshadjáratát hirdesse. Egy emlékezetes okirat, melyet Ratisbonne atya említ Szent Bernát élete című művében, tanuskodik róla, hogy az ország fő-rabbija háláját nyilvánítja a clairvaux-i szerzetesnek, aki nélkül, úgymond, egy sem maradt volna közülünk életben Németországban. És felszólítja a zsidók jövő nemzedékeit is, hogy sohase feledkezzenek meg a háláról, mellyel a szent apátnak tartoznak. „Mi, mondá ez alkalommal Szent Bernát, a béke katonái, a békességesek fegyverei vagyunk. Deo et paci militantibus,

A meggyőzés, a példa és az önfeláldozás az Evangélium fiainak egyedül méltó fegyverei."

Semmi sem teremtheti meg a benső áhítaton kívül a személytelenségnek azt a szellemét, mely minden szent buzgalmát jellemzi.

Chablaisban minden erőfeszítés hiábavaló Szalézi Szent Ferenc megérkezéséig. A protestantizmus vezérei elkeseredett küzdelemre készülnek. Nem akarnak kevesebbet, mint megölni Gonf püspökét. Ez megjelenik szelidségének és alázatosságának sugárözönében. Megismerik benne azt az embert, akiben az Én megsemmisülése által az isteni és felebaráti szeretet fénye ragyog. A történelemből ismerjük az általa elért gyors és szinte hihetetlen eredményeket.

De ha kellett, még a szelíd Szalézi Szent Ferenc is kérlelhetetlen határozottságot tudott tanusítani. Habozás nélkül élt az emberi törvények erejével, hogy megszilárdítsa a szelíd szavai és példás erényei által elért eredményeket. Így a savoyai hercegnek szigorú rendszabályok életbeléptetését ajánlja az eretnekek ellen.

A szentek csak a Mester példáját követték. Az evangéliumban az Üdvözítő úgy jelenik meg előttünk, mint a bűnösök irgalmas pártfogója, Zakeus és a publikánusok barátja, csupa jóság a betegek, nyomorultak és kisdedek iránt. És mégis Ő, a megtestesült szelidség és megértés, habozás nél-

kül korbácsot ragad, hogy kikergesse az árusokat a templomból. És milyen szigorúság, mennyi erő van szavaiban, mikor Heródesről szól vagy megbélyegzi a képmutató írástudók és farizeusok gonoszságait.

Csak ritka esetben, ha már minden mást hiába próbáltunk, vagy előre látjuk, hogy minden hiába, csak akkor folyamodjunk kénytelen-kelletlen a heveseknek látszó kifakadásokhoz a lelki mételey meggátlása végett, tehát mindig csak szeretetből.

E kivételes esetektől eltekintve és ha nem a hitelvekről van szó, szelídség hassa át az evangéliumi munkás egész megjelenését. Több legyet foghatunk egy kevés mézzel, mint egy hordó ecettel, mondja Szalézi Szent Ferenc.

Emlékezzünk csak, mennyire megróttá az Üdvözítő apostolait, mikor emberi méltóságukban sértve és megalázva, tehát nem tiszta és önzetlen buzgalomtól indítatva erőszakhoz akarnak folyamodni és kérik, hogy az Ég tüzével pusztítsa el Szamaria városát, mely nem akarta befogadni őket. Nem tudjátok, minő lelkűek vagytok, mondá.¹

Egyik püspökünk, kinek elvszilárdságát példaként emlegetik, nemrég meglátogatta székhelyén azokat a gyászoló családokat, melyek köréből az akkor dúló háború áldozatokat követelt. Egyiktől a másikhöz menvén, egy kálvinistát is felkeresett rész-

¹ Luk. IX. 55.

vétével, ki a harctéren elesett fiát siratta s vigasztaló és bensőséges szavakat intézett hozzá. Az alázatos szeretet e szép cselekedetétől meghatva, a protestáns így kiáltott: „Lehetséges-e, hogy egy ilyen előkelő születésű és kiváló tudós püspök olyan kegyes volt és a valláskülönbségre való tekintet nélkül átlépte szerény házam küszöbét? Cselekedete és szavai szívemig hatottak.” A gyáros, akinél alkalmazva volt s ki ezt az esetet elbeszélte, hozzátette még: „Szerintem ez a protestáns már félig megtért és a püspök mindenestre jobban előmozdította megtérését szelídségével, mint véget nem érő heves szóvitákkal.” Ez a lelkipásztor az Üdvözítő gyengédségét tanusította. A protestáns úgyszólván Őt látta maga előtt és önkénytelenül ezt gondolta magában: amely Egyháznak ilyen főpapjai vannak, akikben ily híven tükröződik Az, akit az evangéliumban csodállok, annak az igaz Egyháznak kell lenni.

A benső élet az értelmet, akaratot egyaránt az evangélium szolgálatába állítja. Sem közönyösség, sem indokolatlan hevesség el nem térítheti céljától azt a lelket, aki Jézus Szíve szerint lát és cselekszik. Minden bölcsességét és buzgalmát ettől az imádandó Szívtől nyeri. Ebben van sikerének titka.

Ezzel szemben a benső áhitat hiánya s következképpen az emberi szenvedélyek felülkerekedése adja meg a kudarc magyarázatát.

Sugárzik a szenvedéstől. — A szenvedés szelleme szintén táplálja a művek termékenységét. Minden élet a Keresztben összpontosul. És míg a lelkeket át nem járta a Kereszt, addig csak felületesen érinthettük őket. De vajjon ki képes velük elfogadtatni egy olyan titkot, mellyel az emberi természetnek a szenvedésektől való természetes iszonyata annyira ellenkezik? Csakis az, aki elmondhatja a nagy Apostollal: *Christo confixus sum cruci.*¹ Azok, akik magukban hordozzák a szenvedő Jézust: *Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes ut vita Jesu manifestetur in corporibus nostris.*² Ha sanyargatjuk magunkat, megvalósítjuk a *Christus sibi non placuit*³ elméletét, minden körülmények közt meg tudjuk tagadni önmagunkat, tudjuk szeretni azt, ami nekünk kellemetlen és végül elérkezünk a szüntelenül szenvedő áldozat eszményéhez.

Nos, a benső élet nélkül lehetetlen ilyen gyökeresen megváltoztatni legmakacsabb ösztöneinket.

És míg Assisi Poverellója halkan lépkedve a város utcáin át, pusztá megjelenésével is a Kereszt titkát dicsőíti; a szenvedést nem ismerő Apostol hiába kölcsönözné akár

1 A Krisztussal keresztre szegeztettem (Gal. II. 19.)

2 A mi testünkön mindenkor velünk hordozván Jézus sanyargatását, hogy Jézus élete is kinyilváníttassék a mi testeinken. (II. Kor. IV. 10.)

3 Krisztus sem kedvezett magának. (Róm. XV. 3.)

Bossuetnek a Kálváriáról szóló hatalmas szavait. A világ annyira elmerült az élvezetek szellemébe, hogy várának megrendítésére nagyon is gyengék a mindennapi érvek, sőt bármily nagyszerű cikkek is. A Kínszenvedést magát kell mintegy érzékelhetővé tenni az Isten szolgájának önmegtagadása és a világtól való elszakadása által.

Inimicos crucis Christi, mondaná újra Szent Pál; a Kereszt ellensége az a sok keresztény, ki a vallásban csak a „nagyképüsködés” valamiféle formáját látja, külsőséges szertartásokat, melyeket a hagyományok átörökítettek és időnkint tisztelettel töltöttek ugyan meg, melyek azonban semmi vonatkozásban sincsenek az élet megjavításával, a szenvedélyek elleni küzdelemmel és az Evangélium szellemének az erkölcsökbe való beoltásával. Ez a nép csak látszólag tisztel engem, mondhatná az Údvözítő, ajakival tisztel engem, szíve pedig távol van tőlem.¹

Inimicos crucis Christi, a Kereszt ellenségei azok az elpuhult keresztények, akik nélkülözhetetlennek tartanak a maguk számára minden kényelmet, alávetik magukat a világ minden követeléseinek, átadják magukat rendetlen örömeiknek, szenvedélyesen követnek minden divatot és megbotránkoznak azokon a szavakon, melyeket nem értenek többé s melyeket Jézus Krisztus mégis min-

¹ Máté XV. 8.

denkihez egyaránt intézett. Ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan hasonlóképpen elvesztek.¹ A Kereszt, szent Pál szavaival élve, botránkozássá vált előttük.²

És vajjon benső élet nélkül nevelhet-e az apostol másmilyen keresztényeket?

Az istentiszteletek tömeges látogatása bizonyára örömmel tölti el a jó pap szívét, de lelkesedése lelohad, ha tapasztalja, hogy ezt a tódulást csak a gépies megszokásnak, néhány családi hagyományhoz való tiszteltreméltó ragaszkodásnak vagy olyan szerencsés beosztásnak tulajdoníthatja, mely semmiben sem zavarja az élet folyását. Vagy arra eszmél, hogy a jó zene vagy nagyszerű külső pompa kedvéért jönnek, vagy arra, hogy ékesszólási gyakorlatot akarnak élvezni, melynek csak külső formájában gyönyörködnek.

De a gyakori áldozások csak megérdemlik lelkesedésünket! Az Egyesült Államokba való utazásom egy emléke jut eszembe. Egyes plébániákat meglátogatva, el voltam ragadtatva, mikor megtudtam, milyen sokan járulnak az elsöpénteki szentáldozáshoz. „Homo videt in facie, Deus autem in corde”³ mondá New-York egy szentéletű papja. Ne feledje, hogy abban az országban van, ahol az emberi tekintély ismeretlen és mindenütt a Bluff uralkodik. Tartsa fenn elis-

¹ Luk. XIII. 3—5.

² I. Kor. I. 23.

³ Breviarium. Az ember az arcot látja, Isten a szívet.

merését azoknak a plébániáknak, hol az elfogulatlan megfigyelő valóban megállapíthatja, hogy a gyakori áldozások, ha nem is az élet teljes megjavítását jelentik, jelentik legalább az igazi keresztény életre való komoly törekvést és annak becsületes szándékát, hogy nem értenek egyet a mértéktelenséggel, a pénz zabolátlan hajhászásával stb.”

Távol legyen tőlünk, hogy a keresztény élet legcsekélyebb megnyilvánulását is leki csinyeljük. E sorok célja inkább az, hogy felfedje azt a sajnálatos tehetetlenséget, melybe benső élet nélkül juthatunk, amikor is csak nyomorúságos vagy éppen megvetendő eredményeket érhetünk el.

Az Údvözítő csak a szívünket akarja. Azért, hogy uralkodjék rajta, hogy akaratunkat bírja és arra serkentsen, hogy nyomában járjuk az önmegettagadás útját, melyen Ő jött, hogy feltárja előttünk a hit magasztos igazságait.

Ezt az önmegettagadást, mely minden erkölcsi tökéletesség alapja, csak az Abneget semetipsum-ra¹ épült benső életű apostolnak van hatalma híveiben felkelteni. De nem áll hatalmában annak, aki csak messziről követi a keresztjét vivő Megváltót. *Nemo dat, quod non habet.*² Ha ő maga gyáva arra, hogy a megfeszített Krisztust utánozza, hogyan hirdethetné népének a szenvedélyek

1 Tagadja meg önmagát. (Máté XVI. 24.)

2 Senki sem adhat azt, amije nincs.

elleni szent háborút, melyre Üdvözítőnk hív bennünket?

Csak az önzetlen, alázatos, tiszta életű apostol képes magához vonzani a lelkeket, hogy vele együtt harcoljanak a kapzsiság, nagyravágyás, fajtalanság egyre növekvő áramlata ellen. Csak annak van elég hatalma, hogy gátat vessen a szünni nem akaró élvezethajhászásának, a gyönyörök kultuszának, mely mindent elárasztással fenyeget és tönkre teheti a családokat és nemzeteket, — aki a kereszt tudományának tudója.

A keresztrefeszített Jézust hirdetni, ez Szent Pál szerint az apostolkodás lényege. És mert Jézusból, a megfeszített Jézusból él, meg tudja értetni a lelkekkel a Kereszt titkát és megtanítja őket, hogy azt át is éljék. Manapság nagyon sok apostolnak nincs elég benső élete ahhoz, hogy ezt az éltető titkot elmélyítse, belehatoljon, magába szívja és tündököljön tőle. Nagyon is elkülönítve kezelik a ma vallásbölcészeti és társadalmi vonatkozásait, sőt gyakran találkozunk esztétákkal, akik kizárólag az észt akarják érdekelni s az érzelmességet és képzeletet izgatni. Céljukat abban fejtik ki, hogy a vallásban különösen magasszárnyalású és hasonlíthatatlan művészet elemeit tanulmányozzák. A vallásban bizonyára megvannak ezek az elemek is, de ha csak ezeket a másodlagos szempontokat tekintenők benne, az egyenlő volna az evangélium szerveztének eltorzításával, célnak állítván be, ami

csak eszköz. A Getsemáne, a Tábor, a Kálvária Krisztusából egy gyöngyvirágkoszorús Krisztust csinálni szentségtörés. A bűnbeesés óta a vezeklés, jóvátétel, lelki harc az élet elengedhetetlen tartozékai. Jézus Krisztus keresztje mindenütt erre emlékeztet. A testté vált Ige buzgósága nem elégszik meg azzal, hogy bámulókat toborozzon Atyja dicsőségének. Neki követők kellene. Nem hívta-e fel XV. Benedek pápa 1914 novemberi Enciklikájában a buzgó apostolokat, hogy vájjanak mélyebb barázdát a lelkekbe, hogy elszakítsák őket a jólét szeretetétől, az önzéstől, az izlés könnyelműségétől, a túlvilági javak feledésétől? Ez az isteni Megfeszített szolgáinak benső életre való sarkalása.

Isten, ki annyit adott nekünk, azt kívánja, hogy a komoly öntudat ébredésétől kezdve a keresztény hívő adjon hozzá Jézus véres áldozatához önmagából is valamit, amit a lélek vérének nevezhetnénk, vagyis az isteni törvények szerint szükséges áldozatokat. Mi más indíthatná a hívőt javainak, örömeinek, kitüntetéseinek feláldozására, mint lelki vezérének példája, ki maga is az áldozat szellemében cselekszik?

Honnan jön hát az emberiség üdve, kérdezzük aggódva a pokoli ellenség ismételt győzelmeinek láttára? Mikor lesz az Egyházon a győzelem sora? A mester szavaival könnyen megadhatjuk a választ: *Hoc autem genus non eiicitur nisi per orationem et*

ieiunium.¹ Ha a papság és a szerzetesek soraiból a szenvedő emberek tündöklő serege emelkedik ki, akik minden népek között fennragyogtatják a Kereszt titkát, akkor ezek a népek, megismervén a vezeklő papban vagy szerzetesben a világ bűneiért való engesztelést, meg fogják érteni a megváltást a Krisztus vére által. Csak ekkor riad vissza a sátán sötét serege és a megsértett, de végre engesztelőkre talált Üdvözítő fájdalmas panaszának nem lesz szemrehányó visszhangja századokon át. Et quaesivi de eis virum, qui interponeret sepem et staret oppositus contra me pro terra ne dissiparem eam, et non inveni.²

Valaki ki akarta fejteni, hogy miért gyakorolt De Ravignani Atyának egyszerű keresztvetése olyan varázslatos hatást a közönyösökre, sőt a megátalkodottakra is, akik kíváncsiságból jöttek őt meghallgatni. Számos hallgatójához intézett kérdések eredménye az volt, hogy a szónok benső életének feddhetetlensége megkapó formában nyilatkozott meg a keresztjel által, mely őt a Kálvária Misztériumával egyesítette.

¹ Ez a faj pedig nem üzetik ki, hanem csak imádság és böjtölés által. (Máté XVII. 20.)

² És keresék közülük férfiat, ki sövényt emelne közbe, és ellenembe állana a földért, hogy el ne pusztítsam azt; és nem találtam. (Ezek. XXII. 30.)

d) *Az evangélium munkásának megadja
a valódi ékesszólás tudományát.*

Az ékesszólást elég nagy kegyelemajándéknak tartjuk arra, hogy képes legyen a lelkeket megtéríteni és az erényre vezetni. Alkalmilag már szoltam is róla. Csak pár szót fűzök még hozzá.

Szent János officiumában olvassuk: *Supra pectus Domini recumbens, Evangelii fluenta de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit et Verbi Dei gratiam in toto terrarum orbe diffudit.* Milyen mélységes tanulság rejlik e néhány szóban mindazok számára, kiknek a prédikátor, író vagy hitoktató minőségében kell hirdetniök Isten ígét! S vajjon az Egyház nem látja-e meg e súlyos szavakban az igazi ékesszólás forrásait papjai számára?

Az evangélisták tollát egyforma ihlet vezérli. Mindnyájuk elé ugyanegy célt tűzött a Gondviselés. Mégis mindegyiknek külön-külön sajátos egyéni ékesszólása van. Szent Jánosban a többenél nagyobb mértékben megtaláljuk azt a hangot, mely a szíven át az akaratra hat, melyben elárasztja a *verbi Dei gratiam*. Szent Pál leveleivel együtt kedvelt olvasmányuk azoknak a lelkeknek, akik előtt a földi létnek nincs értelme a Jézus Krisztussal való egyesülés nélkül.

Honnan van Szent Jánosnak ez az elragadó ékesszó'ása? Mely hegyből ered ez a nagy folyam, melynek jótékony hullámai

az egész világot öntözik: *Fluenta in toto terrarum orbe diffudit?*

A Paradicsom folyói közül való, mondja a liturgikus szöveg: *Quasi unus ex Paradisi fluminibus Evangelista Joannes.*

Mire való az a sok magas hegység és jégmező? Ezek a roppant területek, kérdi a tudatlan, nem volnának-e sokkal nagyobb hasznunkra, ha szelíd rónaságokká símulnának? Nem is sejtik, hogy e titokzatos magaslatok nélkül a rónák és völgyek olyan terméketlenek volnának, akárcsak a Szahara. A hegyek adják, a belőlük eredő folyók által, a földnek termő erejét.

Az a paradicsomi magaslat, ahonnan a Szent János evangéliumát tápláló forrás fakad, mi lehetne más, mint Jézus Szíve: *Evangeliu fluenta de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit.*

Az evangélista benső élete által megértette az Istenember Szíve dobbanásait és az emberek iránti szeretetének nagyságát, ezért lett az ő szava az Isten Igéjének kegyelemhordozója: *Verbi Dei gratiam diffudit.*

Azonképen nevezhetjük a benső életű embereket mind bizonyos mértékben a Paradicsom folyóinak. Nemcsak imádságaikkal és önsanyargatásaikkal hívják le az égből a földre a kegyelem élő vizeit és hártják el vagy enyhítik a világ bűneinek megérdemelt büntetéseit, hanem azáltal, hogy a legmagasabb egekbe emelkedve, Annak Szívéből merítenek, akiben Isten benső életének

teljessége lakozik s ennek az életnek hullámait bőven árasztják a lelkekre: Haurietis aquas de fontibus Salvatoris. Az Isten ígéjének hirdetésére hivatva, ezt olyan ékesszólással teszik, melynek csak ők bírják a titkát. Leprédikálják az eget a földre. Világítanak, melegítenek, vigasztalnak, erősítenek. Ezek nélkül a tulajdonságok nélkül az ékesszólás nem lehet tökéletes. A hitszónok csak úgy egyesítheti őket, ha Jézusból él.

Vajjon jó magam is azok közül való vagyok-e, akik imádságaikban, szentséglátogatósaikban, miséjükben és főképp szentáldozásaikban szerzik meg ékesszólásuk tettekre indító erejét? Ha nem, akkor ám lehetek lármás cymbalum tinniens, vagy ünnepélyesen zengő érc, velut aes sonans, de nem vagyok a szeretet vezető csatornája, azé a szereteté, mely ellenállhatatlanná teszi Isten barátainak ékesszólását.

Ha egy tudós, de közepes áhítatú hitszónok tárja elénk az igazi kereszténység képét, megindíthatja a szíveket, közelebb vezetheti őket Istenhez, sőt hitüket is növelheti. De áthatni híveit az erény éltető ízével csak akkor tudja, ha ő maga már előbb megízlelte s az imádság által élete lényegévé tette az evangélium szellemét.¹

Nec enim assueti cum Deo colloqui, quum de eo ad homines dicunt vel consilia christianae vitae impertiunt, prorsus carent divino afflatu: ut evangelicum verbum videatur in ipsis fere intermortuum. Vox eorum quantavis prudentiae vel facundiae laude clarescat, vocem minime reddit Pastoris boni,

Ismétlem, egyedül az isteni Lélek, minden szellemi termékenység kútfeje, hozza létre a megtéréseket és osztogatja a kegyelmeket, melyek az embert a bűn kerülésére és az erény gyakorlására serkentik. Az evangéliumi munkás szava, melyet a megszentelő Lélek kenete hat át, élő vizek csatornájává válik, melyben semmi sem vet gátat az Isten működésének. Pünkösöd előtt az apostolok úgyszólván minden eredmény nélkül prédikáltak. Tíz napi visszavonultság után, mely teljesen a lelki életnek volt szentelve, az Úr Lelke elragadja, átalakítja őket. Első prédikáló próbálkozásaik csodálatos halászatok voltak. Ugyanígy vannak az evangéliumi magvetők. Benső életük által valóban Krisztust hordozzák magukban. Nem hiába ültetnek és öntöznek. A Szentlélek mindig megadja a virágzást. Az ő szavuk széthulló mag és termékenyítő eső egyaránt. A nevelő és érlelő nap sohasem hiányzik róla.

Est tantum lucere vanum, mondá Szent Bernát, tantum ardere parum, ardere et lucere perfectum. Majd alább: Singulariter apostolis et apostolicis viris dicitur: Luceat

quam oves salutariter audiant : strepit enim diffluitque inanis... (X. Pius, Exhort. ad clerum cathol. 1908 aug. 4.)

Ez a figyelmeztetés, melyet X. Pius atyai szíve intéz az Isten szolgálóihoz, megható felhívás a szent papi életre. Fejtegeti annak szükségességét és természetét és gyakorlati tanácsok kíséretében rámutat az eszközökre, melyekkel megszerzhetjük és meg is tarthatjuk. (Lásd: Ami du Clergé, 1908. évf. 787. old.)

lux vestra coram hominibus, nimirum tanquam accensis et vehementer accensis.¹

Az evangéliumi ékesszólást az apostol a Jézussal egyesült életből meríti. Az imádság és szívvédelem által, de a Szentírásból is, melyet szenvedélyesen és élvezettel tanulmányoz. Isten minden ígéje, melyet az emberhez intéz, minden szó, mely Jézus imádozt ajkairól elhangzik, egy-egy gyémántszem az ő számára, melynek művészi csiszolását kiválóan kifejlett értelme fényénél elragadtatva szemléli. De mivel az ihlet könyvét csak előzetes imádság után nyitja ki, nemcsak bámulja, de magáévá is teszi tanításait, mintha csak neki mondta volna őket tollba a Szentlélek. S mennyi kenetelenség van abban, ha a szószékre lépve Isten szavait idézi és milyen különbség van a fénysugarak, melyeket belőlük kicsillogtat és az olyan hitszónok elmés és tudományos megjegyzései közt, aki csupán a józan ész és egy elvont, úgyszólván holt hit forrásából merít. Az első az eleven igazságot mutatja meg, betöltve a lelkeket olyan átélt bizonyossággal, mely nemcsak megvilágítja, hanem élteni is őket. A másik csak úgy tud róla beszélni, mint egy algebrai egyenletről, mely bizonyos ugyan, de igazsága hideg és

1 A fény magában hiúság, a melegség magában csekélység, a fény és melegség együtt a tökéletesség. — Különösen az apostoloknak és az apostolkodóknak szól: a ti világosságotok tündököljön az emberek előtt. Valóban lelkeseknek, nagyon lelkeseknek kell lenniök. (Ker. Szent Jánosról szóló szentbeszédből.)

semmi vonatkozásban sincs az élet bensőségével. Elvont fogalmakat ad és ezeket is úgyszólván csak ötletszerűen és a szíveket inkább a kereszténység úgynevezett esztétikai jellegével ragadja el. „Az Írás fensége bámulatba ejt. Az Evangélium egyszerűsége szívemhez szól”, vallotta be a szentimentalista Rousseau. De ugyan mivel növelték Isten dicsőségét ezek a bizonytalan és meddő indulatok? Csak az igazi apostol tudja a maga teljes valóságában megmutatni az Evangéliumot, mely nemcsak mindig időszzerű, de mindig egyformán hatásos is és isteni eredeténél fogva folytonosan megújul annak a léleknek számára, ki állandóan él vele. És nem sokat időzve az érzélem meghódításával, az isteni ige erejével az akaratig hatol, mely az igazi étellel érintkezik. Az általa keletkezett meggyőződések-ből szeretet és szilárd elhatározás fakad. Egyedül övé az igazi evangéliumi ékesszólás.

Benső életünk nem lehet teljes a szeplőtelen Szűz Mária iránti gyengéd hódolat nélkül, ki minden kegyelmek, különösen az elhatározás kegyelmének közvetítője. Az az apostol, aki megszokta, hogy mindenben Máriához folyamodjék, ami nélkül Szent Bernát sem tudta e hasonlíthatatlan Anya hű fiát elképzelni, annak az Isten és minden ember Anyjáról szólva olyan szavak tódulnak ajkára, melyek hallgatóit nemcsak érdeklik és meghatják, hanem azt a szükségérzetet is felkeltik bennük, hogy ők is min-

den nehézségükben az Isteni Vér áldásainak bőkezű Széosztójához forduljanak. Csak a maga tapasztalatát és szívét kell megszólaltatnia, hogy megnyerje a lelkeket a Mennysország Királynéjának, ki Jézus Szent Szívéhez vezeti őket.

e) Mivel a benső élet ismét benső életet gerjeszt, lelki hatásai mélyek és tartósak.

Ezt az előbbi kiadásokat bővítő fejezetet tulajdonképpen minden egyes paptársam szívéhez intézett külön levél alakjában kellene megírnom.

Megállapítottuk, hogy a cselekedetek sorsa mindenekfelett az evangéliumi munkás benső életétől függ. Az imádság és elmélkedés által más szempontból vettem észre egyes cselekedetek sikertelenségét és azt hiszem, igazunk van, ha így állítjuk fel a tételt:

Valamely mű csak úgy gyökeresedhetik meg mélyen, akkor lesz igazán szilárd és állandó, ha az evangéliumi munkás benső életet gerjesztett a lélekben. Ezt pedig csak úgy teheti, ha maga is bőségesen táplálkozik a benső élet kincseiből.

A második rész III. fejezetében idéztem Timon-David kanonok szavait, ki feltétlenül szükségesnek tartja, hogy minden hitbuzgalmi intézmény keretében szervezzük meg a kiválóan buzgó katolikusok egy kis csapatát, kik viszont valóságos apostoli működést fejtsen-

nek ki hozzájuk hasonló társaik között. Ki ne ismerné el a sejtépítő munka értékét s azt, hogy ezek a munkatársak mennyire meg tudják sokszorozni az apostol munkájának eredményét. Immár nem egymaga dolgozik, munkaeszközei megszázsorozódtak.

Siessünk ismételni, hogy a valóban bensőséges apostolban elég élet van ahhoz, hogy a termékeny életnek más tűzhelyeket is gyujtson. A világi intézmények úgy érnek el sikereket, ha olyan munkásokat nyerne meg, akik baráti összeköttetés, testületi szellem vagy versengés révén az eszme terjesztésére és emberek befolyásolására alkalmasak. Rajongás vagy vetélkedés, felekezetieskedés vagy kicsinyes dicsvágy, érdek vagy nagyra-vágyás, minden jó nekik művük emeléséhez. De apostolokat nevelni Jézus Krisztus Szíve szerint, apostolokat, kikben az Ő szelídsége és alázatossága, önzetlen jósága és az Atya dicsőségéért való buzgólkodás szelleme él, ehhez nem segít bennünket más, mint a bensőséges lelkület élő kovásza!

Mihelyt egy intézmény nem tudja ezt az eredményt felmutatni, napjai meg vannak számolva. Majdnem bizonyos, hogy nem éli túl alapítóját. Másokat ellenben, elhíhetitek, egyedül az a tény tart fenn, hogy a benső életből benső élet fakadt.

Idézzünk egy példát:

Egy Allemand nevű pap, ki szentség hírében halt meg, a forradalom előtt Marseilleben ifjúsági egyesületet alapított diákok és tanoncok

részére. Ez a mű ma is alapítója nevét viseli és több mint egy század óta csodálatos virágzásban van. Pedig ez a derék pap ugyancsak szűken volt megáldva a természet ajándékaival. Igen rövidlátó és félszeg volt, szónoki tehetsége meg éppenséggel semmi. Szóval emberileg alkalmatlannak látszott a vállalatában megkívánt rendkívüli tevékenységre.

Arcának természetből aránytalan vonásai csúfolódásra indíthatták volna növendékeit, ha tekintetében és egész magatartásában nem tükröződött volna a lélek szépsége. Ennek köszönhető, hogy Isten emberének ezen a rakoncátlan ifjúságon olyan nagy hatalma volt, hogy nemcsak megfékezte őket, de tekintélyt, tiszteletet és ragaszkodást is keltett bennük. A buzgólelkű pap csak a benső életre épített és sikerült műve kebelében egy olyan ifjakkból álló kis csoportot szerveznie, kiktől bátran követelhetett megalkuvás nélküli benső életet, feltétlen szívtisztaságot, rendszeres reggeli ájtatosságot stb., egyszóval a tökéletes keresztény életet, úgy, ahogy azt az első századok keresztényei értették és gyakorolták.

És ezek az egymás nyomába lépő ifjú apostolok valóban lelkévé lettek ennek a marseillei egyesületnek, mely az Anyaszentegyháznak több püspököt adott s még ma is annyi világi pap, hittérítő szerzetes és ezer meg ezer jó családapa kerül ki belőle,

kik a város egyházközsége intézményeinek mindenkor legfontosabb törzsökét alkotják és olyan tisztos csoportot képeznek, mely nemcsak a kereskedelmi, ipari és szabad pályáknak válik becsületükre, hanem valóságos apostoli gócpontot alkot.

Mondom, családapák. Ez a név felkelti annak a szólásmondásnak a visszhangját, melyet többé-kevésbé mindenfelé lehet hallani: „Aránylag könnyű a fiatal fiúkra, lányokra és családanyákra hatni. De az apostolkodás csaknem lehetlenné válik, mihelyt férfiakról van szó. Pedig míg el nem értük, hogy a családapák ne csak keresztények, de apostolok is legyenek, a keresztény anyának egyébként oly látható befolyása megszűnik vagy megbénul és sohasem sikerül megszilárdítanunk Jézus Krisztus társadalmi uralmát. Már pedig ebben a plébániában, városban, kórházban, gyártelepen semmivel sem lehet rávenni a férfiakat, hogy bensőséges keresztények legyenek.“

Tehetetlenségünk bevallásával csak saját magunknak állítunk ki szegénységi bizonyítványt benső életünk gyengeségéről, mely pedig egyedül adhatná a kezünkbe az eszközöket annak a szomorú ténynek megakadályozására, hogy ennyi ember kisiklik az Egyház karjai közül. Vajjon nem szívesebben tetszelgünk-e a fiatal fiúk és nők körében elérhető könnyű szónoki sikerekben, mintsem olyan szentbeszédre való készüléttel fáradjunk, melyekkel a férfiak eszébe és

szívében is meggyőződést, szeretetet és komoly eltökéléseket ébreszthetünk? Csak a benső élet tarthat fenn bennünket a magvetés bizonytalan és kényes munkájában, mely látszólag soká eredménytelen. Csak az értetheti meg velünk, hogy mennyi tett-készségre tehetünk szert az imádsággal és vezekléssel alátámasztott munka folyamán és hogy Jézus Krisztus minden erényben való gyarapodásunkkal megtízszerezi apostoli működésünknek a férfiakra való hatását. Annyira meglepett, amit Normandia egyik nagy városának katonai intézményéről hallottam, hogy szinte el sem akartam hinni. Hogyan lehet az pl., hogy a katonák sokkal többen jönnek a körbe, mikor ott hosszú imaestét tartanak, hogy a kaszárnyai káromkodásokat és kicsapongásokat levezekeljék, mint mikor hangversenyt vagy színdarabot rendeznek? El kellett mennem, hogy magam győződjem meg róla. Meglepetésem azonnal eltűnt, mikor hallottam, hogy a gyóntató atya milyen mélységesen magáévá tette az Oltáriszentség titkát és milyen apostolokat tudott ezáltal maga körül nevelni.

Mit gondoljunk már most ilyen példa mellett azokról az apostolokról, akiknél szinte egy ötödik evangélium szerepét tölti be a mozi, színház és cirkuszi mutatványok mősora.

Más híján mindenesetre ezek az eszközök is jók arra, hogy az egyesületbe édesgessékek s a rossztól visszatartsák a híveket, de a

velük elért eredmény többnyire olyan kicsinyes és rövidéletű! Isten ments, hogy lehűtsem azoknak a kedves paptársaimnak buzgalmát, akik más módszert sem elfogadni, sem használni nem akarnak (mint jómagam is fiatal, tapasztalatlan pap koromban) és már is ridegnek képzelik egyesületük életét, ha kevesebb időt szentelnek ezeknek a modern szórakozásoknak előkészületeire, melyek szemükben a siker sine qua non feltételei. Megelégszem azzal, hogy figyelemzettem őket arra a veszélyre, mely ezeknek a szórakozásoknak túltengésében rejlik és kívánom nekik Isten kegyelmét, hogy megértsék Timon-Dávid kanonok elvét, melyet egy e könyvben közölt beszélgetés alkalmával előttem kifejtett.

Egy napon (még csak két éve voltam felszentelt pap) ez a tiszteletreméltó lelkiatya társalgásunk befejeztével kénytelen volt nagyon kedvesen, de sajnálkozva így szólni hozzám: „Non potestis portare modo; majd később, ha már előbbrehaladt a benső életben, jobban megért engem. Ma mindent összevetve, nem tud megenni ezek nélkül az eszközök nélkül. Használja őket bátran jobb híján. Ami engem illet, fiatal munkásaim és diákjaim nagyon jól megvannak nálam, sőt újoncokat is szerzek, noha nálunk nincs más szórakozás, mint azok a régi és mégis mindig új játékok, melyek amellet, hogy semmibe sem kerülnek, éppen egyszerűségükkel üdítik fel a lelket. Lássá, tette

hozzá csendesen, megmutattam a padláson heverő hangszereket, melyeket eleinte magam is nélkülözhetetlennek tartottam, íme, éppen itt jön a jelenlegi zenekar: ítélhet felőle." Csakugyan, pár perc múlva elléptetett előttünk egy 12—17 éves fiúkból álló, mintegy 40—50 főnyi csapatot. Micsoda zenebona! Ki tarthatta volna vissza nevetését e furcsa hadsereg láttára, melyen az öreg kanonok derült tekintete oly benső meglepéssel nyugodott? „Nézze, szólt, az, aki ott a csapat élén hátrafelé lépked és karmesteri pálcát helyettesítő hatalmas dorongjával hadonász, majd hirtelen tréfás mozdulattal klarinét gyanánt a szája elé tartja, az egy szabadságon levő altiszt, legügyesebb munkatársaim egyike. Lehetőleg mindennap a szentáldozáshoz járul, főképp azonban el nem mulasztja félórai reggeli imáját. Ez a kiváló tréfamester, egyúttal irgalmas angyal, minden igyekezetével azon van, hogy a játékos eszközökből ki ne fogyanak. É tekintetben bámulatosan találékony és ennek a kis fiatal seregnek lelkesedését állandóan ébren tartja. De közben semmi sem kerüli ki jó katona szemének és apostoli szívének figyelmét." Nem fojthattam el kitörő nevetésemet e furcsa banda láttára, mely egyik közismert dallamot a másik után rögtönözte: „Kutya, kutya tarka", „Szeretnék szántani" stb. aszerint, amint a karmester jelt adott. Minden fiú más-más hangszer utánzott: némelyek kezeiket háztető-

formában tartották szájuk elé, mások ajkai közt egy papírlap rezgett, itt-ott néhány szájharmonika is akadt stb. Majd elfelejtem : az első sorban hegedű és nagydob is volt : két egymáson ide-oda húzigált bot jelképezte az elsőt, rozzant petróleumos kanná a másikat. A fiúk sugárzó arca mutatta, hogy játékkuk a szó szoros értelmében elragadta őket. „Gyerünk utánuk“, szólta a kanonok. Az út végén a Szent Szűz szobra állt. „Térdre, pajtások, kiált a karmester. Egy Ave maris stella-t a mi jó Anyánknak, aztán egy rózsafüzér-tizedet.“ A kis sereg egy percre megáll, majd halkán, áhítattal, akár csak a kápolnában volna, rákezd az Ave Máriára. Ezek a kis proletárok pár perccel ezelőtt még valóságos kis csirkefogók, egyszerre Fra Angelico lesütött szemű angyalkáivá változtak. „Ne feledje el, mondá vezetőm, hogy az ilyen művek jóságának főkelléke : egyszerű, élénk játékokkal elfoglalni még húsz éven felüli ifjainkat is, arra törekedni, hogy e körben az áhítat és pihenés idejére visszanyerjék gyermeki lelkületüket és semmiségekkel elszórakozzanak akár játékaik közben is. Minden munkatársunk erre törekszik.“ A banda most feláll s új művészi teljesítményekbe fog, csakúgy hangzik belé a nagy udvar. Pár perc múlva harci játék tombolt. Közben észrevettem, hogy az altiszt az Ave maris stella után két-három fiúnak a fülébe súgott valamit, mire ezek rögtön vidáman és mintegy álta-

lánosan bevett szokásnak engedelmeskedve, abbahagyták a játékot s a kápolna felé siettek, hogy egy negyedórát isteni Lakója lábainál töltsenek.

„A mi törekvésünk, jegyzé meg akkor a tiszteletreméltó kanonok mélységes meggyőződéssel, a mi törekvésünk az legyen, hogy növendékeinket annyira áthassa az Isten iránti szeretet, hogy mikor az ifjúsági körből kinőve családot alapítanak, apostolok maradjanak, kik minél több lélekben igyekezzenek elterjeszteni szeretetük melegét. Ha apostolkodásunknak csak az volna a célja, hogy jó keresztényeket neveljünk, ó, milyen szegényes volna a mi eszményképünk! Az apostolkodók légióit kell nevelnünk, hogy a társadalomnak az az alapsejtje, melyet családnak nevezünk, szintén apostoli gócponttá váljék. E csorbíthatatlan munkaterv megvalósításának titkát s a hozzávaló erőt egyedül az áldozatos és Jézussal való bensőségben élt életben találjuk meg. Csak így válik működésünk a társadalom javára és így valósulnak meg a Mester szavai: *Ignem veni mittere in terram. et quid volo nisi ut accendantur.*¹”

Sajnos, csak jóval később tudtam felfogni a kanonok ez élő tanításának horderejét és megismerni az ő igazságát, ki annyira otthon volt a lélek ismeretében és módszerekben egyaránt s oly találóan tudta megítélni a

1 Tüzet jöttem bocsátani a földre és mit akarok, ha nem, hogy felgyulladjon. (Luk. XII. 49.)

különböző használt módszerek értékét Isten szeme előtt, ki a felszínes sikereket semmibe sem veszi.

Ezek a módszerek, aszerint, hogy egyszerűek-e, mint az Evangélium, vagy bonyolultak, mint minden, ami nagyon is emberi, határozzák meg mind a mű, mind a vezetők értékét.

Góliát ellen, kivel hiába harcoltak Izrael hatalmasainak seregei, elindult a kicsi Dávid. Parittyá, pásztorbot és öt kavics a patakából, több nem kellett az ifjúnak. De az *In nomine Domini exercituum*² jelszava már egy szentségi magaslat felé emelkedő lélek kiáltása volt.

Sokat beszélnek manapság az iskolánkülső népművelés világi intézményeiről. Bármily hallatlan összeget bocsát is hivatalosan rendelkezésükre az állam, bármily nagyszerű helyiségekben működnek, az Egyház iskolánkülső intézményei szegénységük mellett is felvehetik velük a versenyt, ha kormányzatuk a benső életre van alapítva és eszményképüknek az ifjúságra gyakorolt vonzóerejével az ifjak javát fogadhatják falaik közé.

Befejezésül még egy vonással akarom jellemezni azt az apostolt, aki látszólag az Üdvözítőhöz akarja vezetni a lelkeket azzal a céllal, hogy apostolokat neveljen belőlük, a valóságban azonban csak a saját személye iránt való természetes ragaszkodásból és a

² A seregek Urának... nevében jövök ellened. (I. Kir. XVII. 45.)

környezetében kifejtett tevékenységének de-
lejes hatásából származó lelkesedést tud ben-
nük ébreszteni. Hívei, kik el vannak ragad-
tatva a gondolattól, hogy egy szent varázs-
lóval vannak összeköttetésben és büszkék,
hogy velük foglalkozik, mintegy udvart al-
kotnak körülötte. Hogy tetszését megnyerjék,
vetélkedve vállalják a legterhesebb felada-
tokat is, mely buzgalmuk a valódi alázatos-
ság látszatát kelti.

Hitoktatással foglalkozó buzgó nővérek
egyik kongregációját egy szerzetes igazgatta,
kinek most írták meg életrajzát. „Anyám,
szólt ez a benső lelkületű ember egy napon
a helyi főnöknőhöz, nézetem szerint X. nő-
vérnek legalább egy évre abba kellene
hagynia a hitoktatást.

— De Atyám, csak nem komolyan gon-
dolja? Ő a legjobb hitoktató. A gyer-
mekek, pompás módszerétől vonzatra a város
minden részéből tódulnak hozzá. Ha elvon-
juk őt a hitoktatástól, akkor ezeknek a
fiúcskáknak javarésze elpártol tőlünk. — Je-
len voltam egyik oktatásán, szólt az Atya.
Csakugyan elragadja a gyermekeket, de na-
gyon is emberi módon. Egy új gyakorlati
év után, ha majd erősebb lesz a benső élet-
ben, mind a maga, mind a gyermekek lel-
két meg fogja szentelni buzgalmával és te-
hetségeivel. De ezidőszerint tudtán kívül
akadályozza az Üdvözítőnek az első áldo-
zásra készülő gyermekek lelkére való hatá-
sát. Ej, Anyám, látom, hogy kérésem elszo-

morítja. No jó, egyezzünk meg. Ismerek egy nagyon benső, de nem valami különös tehetségű lelket, N... nővért. Kérje meg tartományi főnöknőjét, hogy küldje ide egy időre. Az első eleinte tanítson egy negyed-óraig csak azért, hogy az elpártolás miatti félelmét lecsillapítsa, azután lassanként teljesen vonuljon vissza. Majd meglátja akkor, hogy a gyermekek jobban imádkoznak és ájtatosabban énekelnek. Fegyelmezettségük és engedelmességük természetfölöttibb jellegű lesz. Ez lesz a bizonyíték."

Két hét múlva N... nővér egyedül tartotta az órákat és a főnöknő megállapíthatta, hogy a gyermekek száma nőttön-nőtt. Valóban, maga Jézus volt a tanítójuk. Tekintete, szerénysége, szelídsége, jósága, ahogyan keresztet vetett, ahogyan szólt, megjelenítette az Údvözítőt. X... nővér csupán ügyesen fejtette ki és érdekesen adta elő a szárazabb részeket. N... nővér többet tett. Kétségtelenül lelkiismeretesen készült magyarázataira s azokat világosan adta elő, de az ő valódi titka, tanításának uralkodó eleme a kenetesség volt. E kenet által a lelkek valóságosan érintkeznek Jézussal.

N... nővér hittanóráin sokkal kevesebb szerepük volt azoknak a tüzes kifakadásoknak, kábult pillantásoknak, annak az ígézésnek, melyet ép úgy előidézhetett volna egy szélhámus igen érdekes előadása, vagy egy csata igen megindító elbeszélése. Ezzel szemben áll a megfeszített figyelem légköre. A

kis fiúk úgy ülnek a hittanteremben, mint a templomban. Semmiféle emberi eszközt sem használ a szórakozottság és unalom leküzdésére. Milyen titokzatos befolyás érvényesült hát e hallgatóságon? Ne áltassuk magunkat, itt Jézus van jelen, aki közvetlenül nyilatkozik meg. Mert egy istenes lélek, ki a hittani leckéket magyarázza, olyan lant, mely csak az isteni Művész ujjai alatt zendül meg. És az emberi művészet, bármilyen csodálatos is, nem hasonlítható Jézus működéséhez.

f) *A legjobbak kiválasztásának és a lelkivezetésnek fontossága.*

Térjünk vissza még egyszer a Timon-Dávid kanonokkal folytatott fentebbi beszélgetésre.¹ Ennek a tapasztalt lelkivezetőnek egy szava bizonyára meglepte az olvasót. „Mankók“-nak nevezte azokat a modern szórakozásokat (színház, zenekar, mozi és egyéb költséges és bonyolult játékok), melyekkel a fiúkat az ifjúsági körökbe édesgetik és állandóan megtartják. Ezek a csalétek amellet, hogy gyakran túlkiadást és ezért kedvetlenséget okoznak, nem annyira arra való, hogy pihentessék és felderítsék a lelket, vagy fenntartsák a testi egészséget, hanem inkább arra, hogy a hiúságot legyezgessék és a képzelőtehetséget és érzel-

1 Lásd 78. oldalt.

mességet izgassák. A „mankó“ elnevezés azonban nem vonatkozik azokra a bár teljesen egyszerű, de nagyon szórakoztató játékokra, melyek a lélek felüdítése mellett a testet is erősítik és már annyi generációt kielégítettek.

Ha az oly józan ítéletű kanonok véleményét csak felületesen hasonlítjuk össze más intézmények kiváló vezetőinek nézetével, méltán kérdezhetjük, vajjon nem általánosította-e a „mankók“ használatára vonatkozó lesújtó véleményét?

Kivéve azokat, melyek főképp a testi nyomorúság istápolására alakultak, a műveket két osztályba sorozhatjuk: az elsők csak egy válogatott csapatot fogadjanak be, a másodikkból csupán a mêtelyes bárányok vannak kizárva.

Kívánatos, hogy ez utóbbi esetben egy kis külön kört igyekezzünk alkotni a kiválókból, akik a többiek előtt példájukkal és apostolkodásukkal kidomborítsák a mű alapvető célját: hogy minden tagját necsak felületes, de mélységesen keresztény életre vezesse. Másként „egy plébános vezetése alatt álló világi intézmény“ lesz belőle, egy kiváló középiskolai tanár gúnyos elnevezése szerint, ki minden egyházi cégér mögött legalább is annyi tökéletlenséget sejtett, mint amennyit ő maga művelt az Egyház befolyásán kívül álló intézményekben.

Azok a vezetők, akik könnyűszerrel kiutasítják intézeteikből a nem különösen ki-

váló elemet, pompásnak tartják a „mankó” elnevezést annak jellemzésére, mennyire másodrendűnek tekintenek minden eszközt, amit könnyen nélkülözhetnek, vagy éppen ellenszenvvel alkalmaznak.

És bizonytalán elég érvük van álláspontjuk védelmére.

Szerintük a társadalom és különösen Franciaország megújulása csak az Egyház szentségének fényesebb ragyogása által lehetséges. Sokkal inkább ez a módszer, mint a hitvédelmi szónoklatok hatása indította az Egyházat történelme első századában olyan gyors virágzásra a kereszténység ellenségeinek hatalma és üldözése s az általános erkölcsi romlottság ellenére.

Minden ellenvetést elhallgattatnak az ilyenféle válaszokkal: Ugyan mondjanak egy esetet, csak egyetlen-egy, mely arról tanuskodik, hogy az Egyháznak ebben a korszakban szórakozásokat kellett kitalálnia, hogy híveit a pogány színjátékok gyalázatosságaitól elfordítsa!

Egyik ilyen igazgató arra az aranyszomjúságra és mozi-őrületre célozva, ami manapság a gyönyörhajhászó sokaságot lázban tartja, így szólt hozzám: A romlott rómaiak Panem et Circenses kiáltását ma így fordíthatják: Süteményt és mozit!” Nézze csak például Szent Ambrust vagy Szent Ágostont, e csodálatos térítőket: alapítottak-e csak egy művet is oly célból, hogy hallgatóikat szórakoztatva feledtessék velük a po-

gányság kínálta élvezeteket? És vajjon hol olvassuk Néri Szent Fülöpről, hogy a Renaissance szellemétől annyira áthatott Róma megtérítéséhez ilyen „mankók“-ra volt szüksége, melyek Timon-Dávid kanonoknak erre a szellemes élcre adtak alkalmat?

Annyi bizonyos, hogy az ősi Egyház a hívek közt, mint már mondtam, hasonlíthatatlan és nagyszámú kiváló lelkek körét tudta megszervezni, kiknek erényei bámulatba ejtették a pogányokat és kivívták még a keresztény vallás iránt elveik, hagyományaik és erkölcsaik folytán legelfogultabb igazságos emberek tiszteletét is. A megtérések egymást követték azokban a körökben is, ahová pap be sem juthatott.

Miért nem vetjük fel a múltnak e tanulságai előtt a kérdést, hogy vajjon a jelen században nem bizunk-e szinte talán túlságosan egyes váratlan változásokban és a lelkek javulásának különféle eszközeiben (zarándoklatok, fényes egyházi ünnepek, kongresszusok, beszédek, kiadványok, alkalmi szövetségek, politikai mozgalmak stb.), melyek ma már oly pazar mértékben vannak kifejlődve és kétségkívül nagyon hasznosak is, de persze csak másodlagos hatóeszközöknek számítanak. A jó példával való hithirdetés mindig a legelső sorban jöhet számításba. Csak exempla trahunt. Előadások, jó könyvek, keresztény sajtó s még a szentbeszédek is az alapvető cél körül csoportosuljanak. Meg kell szervezni az apostolko-

dást a nép közt, buzgó keresztények példája által, akikben újjászületik Jézus Krisztus és az Ő erényeinek illata leng körülöttük.

Azok a papok, akik hivatásuk egyéb gondjaival túlterhelve nem fordítanak elég gondot a fődolgokra, vagyis, hogy mintacsoportokat alakítsanak a jó példa által való apostolkodás céljára, ne csodálkozzanak, hogy Franciaországban az emberek háromnegyedrésze (és sok más nemzetnél még ennél is nagyobb arányszáma) közönyösségekben, tesped és az Egyházat csak valami társadalmi hasznosságú, tiszteletreméltó intézménynek nézi, nem pedig minden egyéni élet kútforrásának, családok és nemzetek mennyországkulcsának és különösen az igazság és örökélet nagy példaképeinek.

„Milyen vallás ez, mely így megvilágosítja, megerősíti és lángragyújtja az emberi szívet?” Kiáltották a pogányok, megdöbbenve, a csodálatos eredménytől, melyet a jó példával apostolkodók hallgatag szövetsége hozott létre.

Az öskeresztények e szövetségének ereje bizonyára nem a Declina a malo elvének kizárólagos alkalmazásából származott. A tizparancsolat egyszerű betartása nem keltette volna fel a tisztelet érzésével egyidejűleg a követés hatalmas vágyát. Exempla trahunt-tal a Fac bonum¹ jelszava csatlakozott. Az evangéliumi erények tündöklése

1 XXXVI. Zsolt.

kellett hozzá, úgy, ahogy az Üdvözítő mutatta meg őket az embereknek a Hegyi beszédben.

Ha az egyház, mondá egy kiváló, de hitetlen államférfiú, mélyebben be tudná vésni a szívekbe Alapítója végrendeletét: Szeressétek egymást, akkor a nemzetek nélkülözhetetlen hatalmi tényezőjévé válna. Nem áll-e ez a gondolat a többi erényre is?

Az Anyaszentegyház szükségéit olyan jól ismerő X. Pius pápa sokszor ritka ítélőképességről tanuskodó nézeteket nyilvánított. A Papság Barátja c. francia lap¹ a szent Egyházfőnek néhány bíborossal folytatott érdekes beszélgetését közli. „Mi a legszükségesebb manapság az emberiség üdvösségére? — kérdi a pápa. — Katolikus iskolákat építeni, — felelt az egyik. — Nem. — Szaporítani a templomokat, vélekedett a másik. — Az sem. — Papokat toborozni, mondá a harmadik. — Nem, nem, szólt X. Pius. Jelenleg a legszükségesebb, hogy minden plébánián alakuljon egy apostolkodó csoport, olyan világiakból, akik nagyon erényesek, felvilágosultak, határozottak és igazán apostoli lelkek.“² Más részletek alapján is meg-

1 Szentbeszéd, 1921. 20.

2 Ha X. Pius első enciklikájának néhány, később bővebben kifejtett szakaszát közelebbről vizsgáljuk, láthatjuk belőlük, mint az itt idézett beszélgetésből is, hogy a papok buzgalmától várja az általa említett apostoli csoportok megalakítását; és azután mindennél inkább rájuk számít, hogy az igazi hívek számát szaporítsák. Ha ezt az eredményt elértük, akkor bizto-

erősíthetjük, hogy a szent pápa élete végén különösen hangoztatta, hogy a világ üdvösségét egyedül a papság buzgalma folytán világiakból alakult apostoli szervektől várja, melyek szóval és tettel, de különösen példával terjeszkednek. Azokban az évtizedekben, melyeket pápává választása előtt papi szolgálatban töltött, kevesebb fontosságot tulajdonított a status animarum nyilvántartásának, mint az apostolkodásban buzgólkodó keresztények névsorának. Azt tartotta, hogy bármilyen környezetben lehet „elitgárdát” nevelni. Papjait is aszerint osztályozta, amit buzgalmukkal és képességeikkel e ponton el tudtak érni.

A szent pápa véleménye különleges fensőbbiséget tulajdonít amaz elsőosztályú intézmények igazgatói érzelmének, melyekről fentebb szoltunk: Ha a tömegek feletti uralom egyetlen és valódi haditudomány a kiváló lelkek megszervezésében rejlik, akkor nagy hibát követünk el, ha e csoportokban olyanokat is megtűrünk, akiknek állandó buzgalmára nem számíthatunk, — mert egyebek közt kiteszük magunkat annak, hogy elitgárdánk színvonala esetleg olyan mélyre süllyed, hogy már csak névleg lesz elit.

A többi igazgatók, kik a veszélyes ele-

sítva van a papok kellő száma éppúgy, mint az iskolák és templomok szaporodása.

Ha a mennyiség növelését nem előzi meg a minőség színvonalának emelése, akkor csak homályos, külsőséges, ál-vallássosság kifejlődésére számíthatunk.

mek egyszerű kizárására szorítkoznak, élénken tiltakoznak a „mankó“ elnevezés ellen, mellyel egyes, szerintük nem is a legkevésbé eredményes módszerüket illetik.

Hangoztatják, milyen veszélyeknek volnának kitéve azok a lelkek, kik nem találnának menedéket az intézményekben és azt, hogyha csak a választottakra vagyunk tekintettel, akkor meg kell elégednünk az újoncok legcsekélyebb számával; panaszoznak, hogy mennyire meg van fertőzve az erkölcsi légkör abban a környezetben, amelyekben működniök kell stb. Igazságtalanság és kegyetlenség volna, úgy mondják, elhanyagolni a tömegeket és csak a választottak tündöklésével vonzani őket ahelyett, hogy közvetlenül próbálnánk hatni a középszerűekre, hacsak azért is, hogy jelölteket neveljünk a kiválók táborába.

*

Nagy tisztelettel hallgattam végig ezeket a különböző véleményeket, melyek mind jóhiszemű és lankadatlan buzgóságú vezető férfiak és nők álláspontját fejezték ki. Nem próbálom meg a kétféle irányzat összeegyeztetését. De mivel tisztelendő paptársaimnak írom e művet, inkább azt a kérdést vetem föl, vajjon mit szólna a buzgó Allemand plébános vagy Timon-Dávid kanonok, ha megkérném őket, egyeztessék össze a két tételt és jelöljék meg a követendő közéletet.

Mindkettőjük terve ez volt :

1. Az intézmény több száz ifjú tagja közül ki kell választani egy kis csoportot, melynek tagjai bármily kevesen vannak is, de egytől-egyig lelkesen óhajtják és komolyan átélik a benső életet.

2. Ezekben a lelkekben a legfelsőbb fokig kell izzítanunk az Údvözítő iránti szenvedélyes szeretetet, beléjük sugallva az evangéliumi erények eszményképét és a lehető legjobban elszigetelni őket a többi diák, munkás, hivatalnok, stb. társaságától, míg csak benső életük nem emelkedett arra a magaslatra, melyben már megközelíthetlenné váltak a csábításokkal szemben.

3. Végül mikor elérkezettnek látjuk az idejét, megismertetjük az ifjakkal a lelkekért való buzgólkodás apostoli munkáját s beállítjuk őket, hogy általuk társaikat is jobban megnyerhessük.

Túlságosan hosszúra kellene nyújtanom értekezésemet, ha annak a minimumnak a meghatározásán kezdeném, melyet e két lelkes pap a kevésbé buzgó lelkek számára megállapított, hogy kis időre az intézethez kösse őket. Inkább a kiváló szellemi oktatására hívom fel olvasóim figyelmét, melynek törekvésük megvalósításában oly fontos szerepet szántak.

Allemand plébános¹ az ifjakat egyenként kezelve szent lelkesedést tudott bennük ébresz-

¹ Gaduel: Allemand József élete és szelleme. — Lecoffre, Párizs.

teni a tökéletesség eszménye iránt s meggyőzte őket arról, hogy a Szent Szív iránti hódolatuk legnagyobb bizonyítéka az isteni példakép erényeinek utánzása.

Timon-Dávid kanonok viszont mint kitűnő gyóntató, ügyesen kipuhította, bekötöztette a lelki sebeket és pompás lelkivezető volt. Ő tudta legjobban lángra gyújtani a szívekben az erények szeretetét és munkatársait is mindig arra biztatta, hogy ne elégedjenek meg az erkölcstannak az élettisztaságra vezető elveivel, hanem vezető állásukat arra is használják ki, hogy híveiket az élet világossága felé irányítsák. Páratlan gondnal igyekezett paptársait jó lelkivezetőkke képezni.

Egyikük sem elégedett meg a heti feloldozást megelőző általános rövid intelmekkel, sem az ifjaknak együttesen tartott szentbeszédekkel a liturgikus élet megszervezésével, sőt választottaiknak tartott elragadó konferencia-beszédekkel sem. Elengedhetetlenek tartották az egyeseknek külön-külön adott lelki irányítást.

Meg voltak róla győződve, hogy imádságon és áldozaton kívül a jó papnak egész lelkipásztori működése, de különösen lelkivezetése legyen az az eszköz, amellyel Isten kegyelmével megtalálja azokat a kiváló lelkeket, akik apostolkodásukkal újjáalakíthatják a világot.

Lépjünk ki az ifjúsági művek szűk keretéből, hogy áttekinthessük az egész terepet, melyet az Egyháznak meg kell művelnie; a

mindenféle fajtájú intézményeket: plébániákat, szemináriumokat éppúgy, mint szerzeteket és missziókat.

Senki sem tudja magát vezetni. Mindenkinek vannak gyengéi, melyeket le kell győznie, vonzalmi, melyek fegyelmezésre szorulnak, kötelességei, melyeket teljesítenie, veszélyei, melyektől óvakodnia, kísértő alkalmi, melyeket elhárítania, nehézségei, melyeket áthidalnia és kétségei, melyeket felderítenie kell. Mindezekhez segítségre van szüksége, de még inkább a tökéletesség felé való törekvésben.

Súlyos mulasztást követne el a pap, ha elhanyagolná tanítói és lelkiorvosi kötelességeit, megfosztván a lelkeket a gyóntatószék menedékétől, a benső élet e nélkülözhetetlen fokmérőjétől, egyszóval a lelkivezetéstől.

Ugyancsak sajnálatraméltók azok az intézmények, melyekben a gyóntatóatyák sohasem érnek rá és a feloldozás előtt csak általános, homályos értelmű tanítást adnak, sokszor mindenkinek ugyanazt, ahelyett, hogy esetenként megfelelő orvosságot rendelnének lelkibetegeiknek, akiknek baját egy gyakorlott és lelkiismeretes orvosnak kell megállapítania, hogy aszerint írja elő az orvosságot. Bármennyire bízzék is a gyónó a penitenciatartás szentségi erejében, nincs-e ilyenkor mégis kitéve annak, hogy a papban csak egy „feloldozó automatát” lásson, olyanformát, mint a pályaudvarokon látható szerke-

zetek, melyek automatikusan kicsúsztatják a csokoládét.

Viszont boldogok azok a menhelyek, ott-honok, iskolák, árvaházak stb., hol a gyón-tató ismeri a lelkivezetés művészetét és él benne az a meggyőződés, hogy mindenkel-előtt azt kell sorompóba állítania, ha el akarja érni, hogy minden rábízott lélek, egy esz-ményért lángolva szent elhatározással töre-kedjék benső élete kialakítására.

Hány családapa és anya köszönheti övéire gyakorolt jó befolyásának megnövekedését annak, hogy rátalált az igazi lelkivezetőre.

Mennyi kincs rejlik egy gyermeki lélekben! Ez az az idő, mikor a gyenge csemete amarra hajlik s gyakran már határozott irányt vesz. Koruknak és értelmüknek megfelelő lelki-vezető híján serdülnek fel úgy, hogy soha-sem lesznek belőlük Jézus keresztjének szép virágai. Hány papi és szerzetesi hivatás her-vadt így el csírájában.

Van rá eset, hogy egy-egy plébánián vagy misszióban több nemzedéken keresztül meg-érezni egy olyan pap hatását, ki hívei szá-mára több volt, mint egyszerű feloldozás-osz-togató. Ars és Mesnil-Saint-Loup-on kívül még sok község van, melyek az általános ellanyhulás közepette valóságos gócpontjai voltak a természetfölötti életnek, mert olyan szerencsések voltak, hogy buzgó, bölcs és tapasztalatokban gazdag lelkivezetőjük akadt.

Mekkora volt meghatottságom és csodál-kozásom, mikor tizenkét évvel ezelőtt Japán-

ban járván, találkoztam azoknak a keresztény családoknak néhány tagjával, akiket mintegy félszázaddal ezelőtt fedeztek fel Nagaszaki mellett. Szinte hihetetlen! Ezek az istenáldott lelkek pogányoktól körülvéve, vallásuk titkolására kényszerítve, háromszáz év óta papok nélkül atyáiknak nemcsak hitét, hanem lelkes buzgalmát is megőrizték. Honnan való az a hatalmas lendület, mely az ilyen csodálatos átöröklés erejét és tartósságát megmagyarázza? A felelet könnyű. Őseik lelkivezetője Xavéri Szent Ferenc volt, ki pompás elitgárdát nevelt.

Mivé lennének lelkivezetők nélkül a kieszemináriumok, a jövőendő papok e csemeteiskolái? Nem lévén elég jókor a tökéletesség felé irányítva, vajjon képesek lesznek-e később a növendékek papi hivatásukban a középszerűségeen felülemelkedni? Még jó, ha ezek az ifjú lelkek esetleg tanáruk természetes tehetségének ragyogásától elkápráztatva nem csalódtak papi hivatásukban s nem ütközött ki bennük a benső élet iránti közömbösség és a nyert lelki irányítás megvetése.

Hogy egyes szerzetes házakban, — még pusztán szemlélődő életet folytató szerzeteseknél is — gyakran előforduló ellanyhulás a kellő lelkivezetés hiányából származik, azt bizonyítja, hogy mihelyt lelkiismeretes vezetőt kaptak, a helyzet gyökeresen megjavult s a hideg lelkek csakhamar visszatértek hivatásuk buzgalmához.

Némely gyóntatóatya, úglátszik, elfelejti, hogy azok az Istennek szentelt lelkek, akikért felelősek, hivatva vannak a tökéletességre törekedni és hogy valósággal kézzelfogható segítségre és ösztönzésre van szükségük, hogy fokozatosan emelkedhessenek hivatásuk magaslatára, mint a zsoltár mondja: *Ascensiones in corde suo disposuit . . . ibunt de virtute in virtutem,*¹ s hogy azután a benső életnek hivatott apostolai legyenek.

Hány világi pap lenne sokkal buzgóbb és hány találná fel boldogságát az eucharisztikus és liturgikus életben s hívei lelkeinek emelésében, ha a választott lelkiatya a vezetésben tapintatosabban, a meggyőződésben és szellemi irányításban lelkesebben segítette volna a tökéletesség felé: hiszen nekik erre még a szerzeteseknél is jobban kell törekedniök.

Nem láttuk-e, milyen fontos szerepet tulajdonítanak az egyházi írók a szentek lelki-vezetőinek.

Nem volna-e több szentje az Anyaszentegyháznak, ha a buzgó lelkek, különösen a papok és szerzetesek lelkiismeretesebb vezetésben részesülnének? És vajjon a kisdéd Jézusról nevezett Szent Teréz nővér² szüleire gyakorolt erős papi befolyás és később közvetlenül kapott lelki irányítás nélkül hullott-e volna a földre Istennek e választottja által a rózsaeső, mellyel most el van árasztva?

1 LXXXIII. zsolt.

2 Lisieux-i Szt. Teréz.

Desurmont atya gyakran tér vissza írásai-
ban erre a gondolatra : Vannak lelkek, akik-
nél az üdvösség a szentséggel összefügg.
Minden, vagy semmi. Jézus lángoló szeretete,
vagy a világ mámora és a sátán vezetése.
Üdvösség, vagy kárhozat.

Kétkelkedhetünk-e abban, hogy a különíté-
let fájdalmas meglepetés lesz azokra a pa-
pokra nézve, akik nem tanulmányozván
eléggké a lelkivezetés művészetét és nem vál-
lálván annak gyakorlati kivitelével járó fá-
radságos munkát, sok tekintetben felelősek
a rájuk bízott lelkek középszerűségéért, sőt
vesztükért is. Lehettek bár jó szervezők,
kitűnő szónokok, segítő részvétellel telve a
betegek és szegények iránt, de elhanyagolták
az Üdvözítő nagy haditervét : megváltoztatni
a társadalmat a kiválasztottak által. A
Jézus által választott tanítványokból alakult
kis csapat, mely a Szentlélek lángjától nyert
ihletet, elég volt ahhoz, hogy megindítsa a
világ újjászületését.

Hajoljunk meg tisztelettel azok előtt a
püspökök előtt, kik X. Pius példájára be-
látták, hogy nagyszemináriumukban sok-
kal nagyobb szükség van az aszkétikáról,
sőt a misztikáról tartott előadásokra, mint a
társadalomtudomány művelésére.

Hogy a lelkivezetés fontosságát minél job-
ban kiemeljék, megkívánják, hogy a szemi-
narium növendékei saját javuk érdekében
ennek követését tekintsék legelső feladatuk-
nak, a tanárok pedig különös figyelmet for-

dítsanak rá s ezt benső életük minél több tündöklésével bizonyítsák.

Sőt még tovább mennek: azt akarják, hogy minden papjelölt jól megtanulja mindazt, ami a Regimen animarum művészetére vonatkozik, amely oly szép elveket tartalmaz és bölcs tanácsokat olyanoktól, kik ezeket már kipróbálták. Erre az Ars artium-ra igazán ráillik az az igazság, hogy a gyakorlat a tudás anyja.

*

A lelkipavezetésre vonatkozólag mennyi tévhitet és előítéletet lehet elosztatni, ha azokat az írókat tanulmányozzuk, akiket az Egyház a lelkiélet mestereinek tekint!

Vannak emberek, akik különösen alkalmasak arra, hogy a lelkipavezetést eltérítsék helyes irányától, mihelyt a pap buzgalma iránytű nélkül csapong és erőtlen kéz tartja a gyepelőt!

Az összejöveteleken meddő fecsegés vagy kábító tömjénezés folyik, ami legyezgeti az önszeretetet és eltompítja a felelősségérzetet. A jámbor szemforgatás és érzelgősség iskolája ez, hol az érzelmes megindulások vagy egy csupa külsőséges áhítatból álló vallásosság iránti hajlam fejlődik. Olyan jegyzői hivatal féle, ahová az emberek tanácsért mennek legaprólékosabb ügyeikben, földi gondjaikban, családi vitáikban. És még számos ily téves vágány van, melyre oly könnyen kisiklanak vezetők és vezetettek egyaránt!

A papnak arra is vigyáznia kell, hogy a lelkivezetés a kétszínűség jellegét ne öltse. Mindennek a következő szavakban meghatározott fogalom felé kell irányulnia: A lelkiirányítás rendszerbe foglalt és folytatólagos tanácsokból áll, melyeket egy megfelelő állapottudomány és tapasztalat kegyelmeivel élő egyén (különösen pap) ad egy egyenes, nemes léleknek, hogy a megingathatatlan hitbuzgalom, sőt tökéletesség felé haladni segítse. Ez mindennek előtt az akarat fegyelmezése, azé az uralkodó képességünké, melyet Szent Tamás Vis unitiva-nak nevez s végső elemezésben az egyetlen, melyben az Üdvözítővel való egyesülés és erényei utánzásának lehetősége lakozik.

A nevére méltó lelkivezető számot vet nemcsak a hiányosságok benső okaival, hanem a lélek különféle földi vonzalmaival is. Elemzi a lelki küzdelmekben előforduló nehézségeket és ellenkezéseket. Teljes fényben megcsillogtatja az eszményképet, egyénenként próbálja, kiválasztja és ellenőrzi követésének módját, jelzi a szirteket és csalóka tüneteményeket, fölrázza az elkábultat, bátorít, újrakezd és vigasztal szükség szerint, de mindig úgy, hogy újra megerősítse az akaratot a csüggedés és kétségbeesés ellen.

A lelkivezetés rendszerint a gyónáshoz kapcsolódik, már amennyire a lélek visszavissza esik a bűnbe és tisztulást kíván. Mihelyt a lélek egészen komolyan az áhítat felé fordult, a lelkivezetés a gyónástól

könnyebben elkülöníthető. Nehogy a kettőt összetéveszthessék, némely lelkiatya azt a gyakorlatot követi, hogy irányító tanácsait csak a feloldozás után adja, és pedig heti gyónóknak minden hónapban egyszer.

E könyvnek nem célja a lelkivezető eljárásait fejtegetni. De mivel tudom, hogy sokan vannak, akiknek komolyabban kellene tanulmányozniuk ezt a lelki művészetet, nagy örömmre szolgálna, ha azoknak a testvéreimnek, kik kötetes munkák áttanulmányozásától húzódnak, egy rövid és célszerűen összeállított sorozatot ajánlhatnék, mely magában foglalja mindannak a legjavát amit csak e tárgyról írtak.¹ Ez a compendium

1 Szakmunkák: Tiszt. P. Libermann: La direction spirituelle: (Oeuvre de saint Paul 6, rue Cassette, Paris.) — Olier: L'esprit d' un directeur des âmes (Poussielgeu, Paris.) — P. Desurmont: La charité sacerdotale, (Sainte-Famille, rue Servandoni, Paris.) — Timon-Dávid különféle művei.

Saudreau: Les degrés de la vie spirituelle, (Grassin et Richou, Angers). — La pratique progressive de la Confession et de la Direction, és egyéb művek az erkölcsi és vallásos nevelésről, ugyanattól a szerzőtől. (Lib. Saint—Paul, Paris). — Simon: Direction des enfant (Téqui, Paris). — Monfat: Pratique de l'éducation (Téqui). — Guibert: L'éducateur apôtre (Gigord, Paris) stb.

A lelki irányításról ír még többek között: Kasszián, Nagy Szent Gergely pápa, Szent Bernát, Szent Bonaventura, Ferrieri Szent Vince, Szent Teréz, Szalézi Szent Ferenc, De Paul Szent Vince, Szent Alfonz. Továbbá Szent Jeromos, Chantal, Bossuet, Fénelon, Dupanloup stb. leveleikben. Aquaviva, Lallemand, Grou, Scaramelli jezsuiták. — Ribet: L'ascétisme chrétien (Poussielgeu, Paris. — Meynard, O. P. (Jules Vic. Paris). — (Mgr. Gay. Saudreau (L'idéal de l'âme fervente; La voie qui mène à Dieu; Manuel de spiritualité). — Schievers, C. SS. Principes de la Vie spirituelle (Devit, Bruxelles) stb.

Nagy hasznukra válhatnak a lelkivezetőknek a neveléstani és pedagógiai lélektanról szóló munkák, mint P. Eymieu (Per-

nemcsak megkönnyíti a lelkek alakítását és osztályozását, hanem megállapítja a Duc in altum legjobb módszereit is főbb vonásaikban.

Minden lélek egy külön világ. Megvannak a különös sajátságai. Mégis, ex communiter contingentibus, néhány főbb osztályba sorolhatjuk a keresztény híveket. Ez osztályozás alapjául veszem egyrészt a bűnt, illetve tökéletlenséget, másrészt az imádságot. Bár sikerülne e tervezettel csak néhányat is tisztelt paptársaim közül gondolkodóba ejteni annak a tanulmánynak szükséges volta felől, mely megismerteti velük azokat a gyakorlati szabályokat, amiknek segítségével minden lelket állapota szerint irányíthatnak.

A két első csoportban a pap nem férközhetik a lelkekhez, de ha jó lelki vezető, sokkal hatásosabban befolyásolhatja a hozzátartozókat, kiknek szívéükön fekszik, hogy még az eldurvultságból is kiszakítsák a nekik drága lelket, kiket Isten tán nem vetett még el végkép.

1. ELDURVULT LÉLEK.

Halálos bűn. — Megrögzöttség e bűnben tudatlanságból vagy rosszakaratból tévúton járó lelkiismeret miatt. Lelkiismeret elfojtva vagy teljesen hiányzik.

rin, Paris) és P. de la Vaissière jezsuita (Beauchesne) és P. Noble, O. P. (Lethielleux, Paris) művei.

Egyébként P. Desurmont La Charité sacerdotale vagy Saudreau kanonok Degrès de la Vie spirituelle c. művének komoly tanulmányozása magábanvéve is már értékes utasításokkal szolgál minden lelkivezetőnek.

Imádság. — Istennel való minden összeköttetés szándékos elnyomása.

2. KÜLSZÍNRE KERESZTÉNY.

Halálos bűn. — Csekély és könnyen megbocsájtható hibának minősül: a lélek bármely alkalom vagy kísértés folytán könnyen elköveti. Majdnem teljesen töredelem nélküli gyónás.

Imádság. — Gépies, minden figyelem nélkül, vagy a pillanatnyi érdek sugallatára. Ritka és felületes magabaszállás.

3. KÖZEPES ÁHÍTAT.

Halálos bűn. — Gyenge ellenállás. Az alkalmakat nem szorgosan kerüli, de komolyan bánkódik s gyónása őszinte.

Bocsánatos bűn. — Könnyű megalkuvás e jelentéktelennek tartott bűnnel, tehát lanyha akarat. Semmi törekvés megelőzésére, elhagyására, vagy akár pusztá megállapítására.

Imádság. — Időnkint, ritkán, elég jól. Futólagos hajlandóságok az áhítatra.

4. IDŐSZAKOS ÁHÍTAT.

Halálos bűn — Becsületes harc ellene. Az alkalmak következetes kerülése. Nagyon töredelmes bánat. Vezeklés, hogy jóvátegye.

Bocsánatos bűn. — Néha szándékos. Gyenge ellenállás. Elégtelen bánat. Lelkiismeret vizsgálat, de csak időnkint ötletszerűen.

Imádság. — Elégtelen elhatározás a buzgalomban való kitarásra. Mindjárt feladja, ha lelki szárazság vagy sokféle elfoglaltság jelentkezik.

5. KITARTÓ ÁHÍTAT.

Halálos bűn. — Soha. Legfeljebb, igen ritkán heves és hirtelen elragadtatások. Ilyenkor kétséges halálos bűn, melyet égető töredelem és vezeklés követ.

Bocsánatos bűn. — Éberség az elkerülésben és legyőzésben. Ritkán szándékos. Heves bánat, de kevés jóvátétel. Rendszeres lelkiismeret vizsgálat. de csak a bocsánatos bűnök elleni védekezésre tekintettel.

Hibák. — A lélek óvakodik felkutató-suktól, hogy elkerülje az ellenük való küzdelmet, vagy könnyen kimentti őket. Bámulja, sőt óhajtja a lemondást, de alig gyakorolja.

Imádság. — Mindennek ellenére kitaró hűség, sokszor megindító imák. Lelki vigasz és nehezen elhatalmasodó szárazságok váltakozva.

6. BUZGÓ ÁHÍTAT.

Bocsánatos bűn. — Sohasem szándékos. Ritkán, meglepetésszerűen vagy fél ellenkezéssel. Élénk bánat és komoly jóvátétel.

Hibák. — Bátran megtagadva, ellenőrizve és leküzdve az Isten kedvéért. Néha mégis elfogadva, de azonnali bánat. Gyakori le-

mondás. Rendszeres lelkiismeret vizsgálat, egy erényben való tökéletesedést célozva.

Imádság. — Lélekből, szívesen meghoszszabítva. Egyszerűségben megható. Erős vizasztalódások és aggasztó próbák váltokozása.

7. VISZONYLAGOS TÖKÉLETESÉG.

Hibák. — Erélyesen és nagy szeretettel megelőzve. Csak félig öntudatlanul jelentkeznek.

Imádság. — Vérré vált imádságos élet, még külső elfoglaltság mellett is. Lemondás, önmegtagadás, hűség és isteni szeretet sóvárgása. Az Oltáriszentség és mennyország utáni vágy. Különböző fokú ima-kegyelem. Gyakran, múló jellegű szeretet-lángolások.

8. HÖSIES ÁHÍTAT.

Hibák. — Csak önkénytelenül.

Imádság. — A szemlélődés természetfeletti adományai, néha különleges jelenségek-től kísérve. Erősebb, de múló jellegű szeretet-lángolások. Önmegvetés az önfeledésig. A szenvedéseknek az örömök fölé helyezése.

9. TÖKÉLETES ÉLETSZENTSÉG.

Hibák. — Alig fedezhetők fel.

Imádság. — Legtöbbnyire: elragadtatott egyesülés. Lelki jegyesség. Szeretet-lángolá-

sok. Szenvedések és megaláztatások égő szomjuhozása.

Fehér hollók azok a választott lelkek, akik a három utolsó fokot elérik. Náluk a bocsánatos bűn is mind ritkábban fordul elő. Érthető tehát, hogy a papok várva-várják, hogy ilyen hívük akadjon, akin alkalmazzák a legjobb író utasításait, hogy vezetésük azután biztos és bölcs legyen.

De ugyan menthető-e az a gyóntatóatyja, aki nem elég buzgón tanulmányozva és alkalmazva a közepes, időszakos, kitartó és buzgó áhítat osztályába sorolt híveit, egy sereget hagyna szomorú lanyhaságban tepsedni, vagy megállapodni jóval alul a lelkiélet azon fokán, melyre Istentől hivatva voltak.

*

Az áhítatra való nevelés irányításának kézzelfogható szempontjait kutatva, általában leginkább a következő négyet vehetjük számításba:

1. *Békesség.* — Vizsgáljuk meg, vajjon a lélek az igazi békességet élvezi-e és nemcsak azt, amit a világ adhat, vagy ami egyszerűen a küzdelem hiányának eredménye. Nehézségei ellenére teremtsük meg lelkében a viszonylagos békét. Ez minden lelkivezetés alapja. Nyugalom, higgadtság, bizalom, mind erre a pontra tartoznak.

2. *Eszménykép.* — Miután a lélek osztályozásához gyenge oldalainak, jelleme és vérmérséklete indító erőinek és tökéletességre törekvése fokának ismeretéhez szükséges elemeket egybegyűjtöttük, meg kell találnunk a módokat, melyekkel élénkíthetjük vágyát, hogy komolyan Jézusból éljen és ledönthetjük a korlátokat, melyek benne a kegyelem gyarapodásának útját állják. Egyszóval, megpróbáljuk a lelket odajuttatni, hogy mindig feljebb törjön, mindig excelsior.

3. *Imádság.* — Tájékozódjunk, hogyan imádkozik az illető lélek; külön-külön elemezzük az imádságban való kitartásának fokát, imádságának jellegét, az akadályokat, melyeket útjában talál s a belőlük levont következtetéseit. Fordítsuk e téren javára a szentségek, a liturgikus élet, különleges ima-felajánlások, fohászok hatóerejét és Isten jelenlétének öntudatába rögzítését.

4. *Lemondás.* — Tudjuk meg, milyen szempontok szerint és különösen hogyan végzi lelkiismeretvizsgálatát és hogyan nyilvánul nála a lemondás, a bűn elleni küzdelemből vagy az erény szeretetéből fakad-e, mennyire halad a szívvédelemben, vagyis a szellemi éberség, küzdelem és imádság szellemében a nap folyamán.

E négy ponton lehet összpontosítani mindent, ami fontos a lelkivezetésben. Lehet mind a négyet havonként vizsgálni, vagy felváltva csak egyet-egyet kiemelni, ne-

hogy tanításaink túlságosan hosszúak legyenek.

Ilykép megbénítva egy lélekben a halál elemeit és élesztve az élet csiráit, a buzgó pap végül valóságos szenvedéllyel gyakorolja e magasztos művészetet és a Szentlélek nem vonja meg hűségétől az Ő kimondhatatlan vigasztalásait, melyek a papi hivatásnak legfőbb örömei e földön.

Oly mértékben részesíti őt bennük, amennyire feláldozza magát, hogy érvényesítse hívei lelkében a megismert elveket.

Ki érezte át jobban az apostolkodás örömeit, mint Szent Pál? De milyen égető tűznek is kellett lelkében lobognia, hogy így tudjon írni: *Per triennium nocte et die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum.*¹

„Kedves doktor úr, hallom, hogy fia pap akar lenni. Ha ő és pályatársai a gondjaikra bízott lelkeknél az Ön odaadásáról és lelkiismeretességéről vesznek példát a diagnosis megállapításában s az orvosságok és rendszabályok előírásában, melyekkel a beteg virágzó egészségét vannak hivatva visszaadni, akkor sem zsidók, sem szabadkőművesek, sem protestánsok nem lesznek képesek megakadályozni nálunk a hit diadalát.“ Az elismerés és hála fennidézett szavait egy prelátus intézte orvosához, kinek fáradságát

¹ Három éven át éjjel-nappal könnyek között szüntelenül intettem mindegyiteket. (Csel. XX., 31.)

ságos erőfeszítéssel sikerült őt halálos betegségéből kigyógyítani és új erőre éleszteni.

A tudomány és hitbuzgóság együttműködését bizonyára megáldja az Isten.

De milyen emberfölötti hatalommá válhatik ez a két tényező, ha a pap, aki velük él, hivatását nem tudja elképzelni az élet-szentségre való törekvés nélkül.

Szent forradalom támadna a világon, ha minden plébánián, minden miszióban, minden egyházközség és más katolikus testület élén igazi lelkivezetők állnának. Akkor még azokban az intézményekben is (pl. árvaházak, menhelyek stb.), melyekben a legegyszerűbb lelkeket gondozzák, ez volna a munkaterv alapja: válasszuk ki a legjobbkat és a lehetőség szerint különítsük el őket a gyengébbektől, míg csak nem neveltük őket képesekké arra, hogy társaik közt csendes, de buzgó apostolkodást fejtsenek ki.

Aki az intézményeket akarja elbírálni, melyeket Jézus vár tőlük, annak szükségképpen a következő megállapításra kell jutnia: Ahol az igazi lelkivezető szívének lángjai lobognak, ott nincs szükség „mankók”-ra, hogy csodálatos eredmények létesüljenek. E minden elképzelhető és leghasználatosabb ilyen „mankó” együttes alkalmazása sem való másra, minthogy a jó lelkivezetés hiányait leplezze. Arra pedig semmi esetre sem jó, hogy amannak szükségességeit kevésbé éreztesse.

Minél tökéletesebbek lesznek a papok a

lelkivezetés művészetében s minél inkább szentelik magukat ennek munkájára, annál kisebbre zsugorodik szemükben bizonyos külső eszközök fontossága, melyek kezdetben igen jó szolgálatot tesznek arra, hogy a hívekkel összeköttetésbe jussunk, őket magunkhoz édesgessük, megszervezzük, érdeklődésüket fölkeltsük, megtartsuk és megőrizzük az Anyaszentegyház számára, mely csak akkor lesz teljesen elégedett, ha a lelkek bensőleg Jézus Krisztus testének tagjaivá válnak.

g) *A benső élet az Eucharisztia által hozza létre az apostolkodás minden termékenységét.*

A megtestesülés s ennél fogva minden apostolkodás célja az emberiség megistenítése: *Christus incarnatus est, ut homo fieret Deus.*¹ *Unigenitus Dei Filius suae divinitatis volens nos esse participes, naturam nostram assumpsit, ut homines deos faceret factus homo.*² Nem ismételtjük tehát eléggé, hogy egyedül az Eucharisztiaiban, az eucharisztikus életben, vagyis a szilárd, az isteni lakomából táplálkozó, benső életben töltözik az apostol az isteni léttel. Ime a

1 A Krisztus emberré lett, hogy az ember istenné lehessen (Szt. Ágoston.)

2 Mivel Istenségének részeseivé akart bennünket tenni, az Isten egyszülött Fia felvette emberi természetünket, hogy ekkép emberré lévén, bennünket istenekké tegyen. (Szt. Tamás úrnapi offic.)

Mester döntő szava, mely minden kétséget kizár: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.¹ Az eucharisztikus élet az Úr élete mibennünk, nemcsak a nélkülözhetetlen kegyelmi állapot, de az Ő tevékenységének túlradása által. Veni ut vitam habeant et abundantius habeant.² Ha az apostolnak isteni életet kell árasztania, hogy azt a hívekkel megoszthassa s ha ennek forrását csak az Eucharisziában leli, hogy képzelhetjük akkor, hogy az Eucharisztia nélkül működő intézmények áldásthozók lesznek azokra, kik közvetve vagy közvetlenül hivatva vannak az isteni élet terjesztésére e művek által.

Lehetetlen a valóságos jelenlét, az oltár áldozata, a szent áldozás hitcikkelyeinek következményeiről elmélkednünk, hogy arra a következtetésre ne jussunk, hogy az Úr azért létesítette ezt a szentséget, hogy minden az Egyház érdekében való tevékenység, hódolat és apostolkodás gócpontjává tegye. Amint az egész megváltás súlya a Kálvária körül összpontosul, úgy e titoknak minden kegyelme az oltárról árad szét. És az evangéliumi igének az a munkása, ki nem az oltárról táplálja lelkét, csak holt szavakban szól, melyeknek nincsen megváltó erejük,

1 Ha nem eszitek az ember Fia testét és nem isszátok az ő véré, nem leszen élet tibennetek. (Ján. VI. 54.)

2 Azért jöttem, hogy életük legyen és bővebben legyen. (Ján. X. 10.)

mert oly szívből fakadnak, mely nincs teljesen áthatva a megváltó Vér melegétől.

Mélységes oka kellett hogy legyen annak, hogy az Úr közvetlenül az utolsó vacsorán oly részletes és beható pontossággal fejtette ki a töke és a szőlővesszők példabeszédében minden munka hiábavalóságát, melyet nem a benső lélek táplál: *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, sic nec vos, nisi in me manseritis.*¹ De egyúttal rámutat, milyen értékes a benső eucharisztikus életből táplálkozó apostol munkássága! *Qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum.*² Hic, de csakis az Isten csak általa gyakorolja üdvözítő hatalmát. Vagyis, mint Szent Athanáz mondja: „Megistenülünk a Krisztus teste által.” Ha a hit szónok vagy hitoktató megőrzi magában az isteni vér hevét, ha szívüket betölti a tűz, mely Jézus eucharisztikus Szívében lobog, milyen élő, forró, lángoló szavak hagyják el ajkukat! És hogy tündöklenek az eucharisztia hatásának sugarai pl. egy osztályban vagy kórházteremben, otthonban stb., ha Isten hivatott vezetői a szentáldozásból új buzgalmat merítettek és krisztushordozókká váltak!

Akár a settenkedő Gonosszal állunk szem-

¹ Miképpen a szőlővessző nem hozhat gyümölcsöt önmagától, ha nem marad a szőlőtőn: azonképpen ti sem, ha én bennem nem maradtok. (Ján. XV. 4.)

² Aki énbennem marad és én őbenne, az sok gyümölcsöt terem. (Ján. XV. 5.)

ben, aki a tudatlanság béklyóiban tartja a lelkeket, akár a fölényes és tisztátalan emberi szellemmel, mely a gögőtől megkótyagosítani vagy a sárba fullasztani akarja őket, az Eucharisztia, az igazi apostol élete, érzeteti páratlan hatását az üdvösség ellenségeivel szemben.

Az Eucharisztia tökéletesíti a szeretetet. Jézus kínszenvedésének ez az eleven emlékjele új lángra szítja az apostol tüzét mihelyt kialudni készül. Ujra átéleti vele a Getsemánit, a Tanácstermet, a Kálváriát, és felfegyverzi őt a szenvedés és megaláztatás bölcsességével. Az apostoli munkás a szenvedők nyelvén szól a szenvedőkhöz és megtanítja őket e magasatos iskola tudományára.

Jézus erényeinek nyelvén szól, mert minden egyes szava egy-egy cseppje a lelkére hullott eucharisztikus vérnek. Az eucharisztikus élet e tükrözése nélkül a tevékenység emberének szava csak ideiglenes vonzóerőt gyakorol. Csak a lélek másodrendű képességeit tudja megrázni és a bejáratot megszállni. A belső vár, a szív, az akarat a legtöbb esetben bevehetetlenek számára.

A lélek eucharisztikus életének színvonala határozza meg majdnem hajszálnyira apostolkodásának eredményességét. Az igazán hathatós apostolkodás ismertető jele az, ha elérjük, hogy a lelkek szomjuhozzák az isteni lakomán való gyakori ájtatos részvételt. És ez az eredmény csakis ott érhető el, ahol az apostol maga is valósággal a

szent Ostya színe alatt jelenlevő Jézusból él.

Miként Szent Tamás, ki a Tabernákulumra hajtja fejét, hogy egy nehéz kérdés megoldását megtalálja, úgy az apostol is mindent az isteni Vendég gondjaira bíz és a lélekre gyakorolt hatása az élet Kútfejében való bizalmának tettekre váltása lesz.

Csodálatraméltó Szentséges Atyánk, X. Pius, a gyakori áldozás pápája, egyúttal a benső élet pápája is. Instaurare omnia in Christo,¹ ez volt mindig első szava, különösen a lelkipásztorokhoz. Ez a munkatere annak az apostolnak, aki az Eucharisziából él és az Egyház sikereit csak az Eucharisziában való haladás mértékével méri.

A mai világban annyi az intézmény és köztük mégis annyi a meddő. Vajjon, miért nem tudják újjáteremteni a társadalmat? Valljuk meg, sokkal több intézmény működik, mint az előbbi századokban és mégsem tudtak gátat vetni az istentelenségnek, mely rettentő arányokban terjedve elpusztította a családapák birodalmát. Miért? Mert nincsenek eléggé beoltva benső étellel, eucharisztikus étellel, jól felfogott liturgikus étellel. Vezetőik tündökölhetnek az észről, tehetségtől, sőt némi áhítattól is. Lelkük fénykévéikkel nagy területet bevilágítottak és az Isten iránti odaadó hódolat néhány gyakorlatát is elfogadtatták esetleg a lelkekkel.

1 Helyreállítson Krisztusban mindent. (Ef. I. 10.)

Mindenesetre már jelentékeny eredmények. De mivel nem eléggé merítették az Élet Forrásából, nem tudtak elég hőt kisugározni, hogy a hívek akaratát elhatározásra indítsák. Hiába akarták volna fellobbantani a titokzatos, de ellenállhatatlan önfeláldozások tüzeit, működésbe hozni az intézmények tettekre serkentő kovaszát s a természetfeletti vonzóerőknek azokat a gócpontjait, melyeket nem pótolhat semmi s melyek csendben, de szakadatlan szívóssággal terjesztik a tüzet maguk körül és lassan, de biztosan behatolnak mindazon személyek társadalmi osztályába, akikhez hozzáférhetnek. Az ő életük Jézusban túlgyenge volt ahhoz, hogy ilyen eredményeket érhetek volna el.

A mult századokban a gonoszság ragálya ellen a lelkek egyszerű áhítattal védekezhettek. A mai világ csábításainak százsoros erejű mérge ellen sokkal hatásosabb ellenméregre van szükség. Ez ellenméreg készítésére berendezett megfelelő laboratóriumok híján az intézmények csak az érzelmi buzgóság, azonmód kialvó nagy fellobbanások gerjesztésére szorítkoztak, és csak elenyésző kisebbségeket tudtak meghódítani. Szemináriumaink és ujoncházaink nem ontották az eucharisztikus Vértől megittasult papok, szerzetesek és szerzetesnők raját. Így csak pislógó lángocskává enyészett az a tűz, melynek Isten választottaiból kellett volna az intézményekhez ragaszkodó buzgó világiakra áradnia. Szó sincs róla, akadtak az Egyház-

nak áhítatos apostolai is. De csak ritkán olyanok, akik eucharisztikus életük erejénél fogva a szívvédelemnek azt a csorbíthatatlan áhítátát, azt a buzgalmat, lelkesedést, tevékenységet, nagylelkűséget és bölcsességet tanusították volna, melyet valódi, benső életnek nevezünk.

Sokszor hallja az ember, milyen jó, milyen kiváló egyik vagy másik plébánia, melyben az emberek illedelmesen köszönnek a papnak, tisztelettudóan felelgetnek neki, némi rokonszenvet tanusítanak iránta, sőt szükség esetén szívesen szolgálatára is állanak neki, a vasárnapi szentmise idején azonban legtöbbször munkában állnak, a szentségek el vannak hagyatva, a vallásbeli tudatlanság, mértékletlenség, istenkáromlás szennyezi be a lelkeket s az erkölcsi élet ugyancsak rossz lábon áll. Milyen nyomorúság! És ezt nevezik kiváló plébániának? Keresztényeknek mondhatjuk-e ezeket a teljesen pogánymódra élő embereket?

Évangéliumi munkások, kik ilyen szomorú eredményekre jutottunk, ó, miért is nem jártuk szorgalmasan⁷ azt az iskolát, ahol maga az Ige tanítja apostolait! Miért is nem szívtuk magunkba mélyebben az Élet Igéit, mikor az Eucharisztia Istenének szíven pihentünk! Isten nem szólott a mi ajkaink által. De nem is szólhatott. Ne csodálkozzunk tehát, hogy a mi emberi szavunk hatástalan maradt.

Nem tündököltünk a lelkek előtt, mint

Jézusnak és az Ő Egyházunkban való életének visszfénye! Hogy a nép higgyen bennünk, valamiféle dicsfényt kellett volna látnia homlokunk körül, mint Mózesnek, midőn a Sinai hegyről lejövén, visszatért az izraelitákhoz. Ez az égi fény a zsidók szemében Isten tanuságtétele volt az Ő küldötte mellett.

A mi küldetésünkhez sem volt elég, hogy csak derék és meggyőződéses emberek legyünk. De az kellett volna, hogy az Eucharisziának egy belőlünk kiáradó sugara éreztesse a néppel az élő Istent, akinek semmi sem állhat ellent. Szónokok, népvezérek, előadók, hitoktatók, tanárok, halljátok-e? Nem jó munkát végeztünk, mert nem tükröztük az isteni bensőséget.

Apostolok, mi, akik panaszkodunk műveink sikertelensége miatt, mi, akik tudjuk, hogy az embert végeredményben csak a boldogság utáni vágy vezeti, tegyük fel magunkban a kérdést: vajjon kiütközött-e rajtunk az Isten örök és véghetetlen boldogságának az a sugárzó fénye, melynek belénk kellett volna öröködni a Vele való egyesülésünk pillanatában, ki a tabernákulum rejtekében is az Ég királyi udvarának Öröme.

Ő, a Mester, nem feledkezett meg a menygyei öröm eledeléről, melyet apostolai nem nélkülözhetnek. Haec locutus sum vobis: ut gaudium meum sit in vobis et gaudium vestrum impleatur,¹ mondja közvetlenül az

¹ Ezeket szólottam nektek, hogy az én örömöm tibennetek állandó és az örömtök teljes legyen. (Ján. XV. 11.)

utolsó vacsora után, hogy emlékeztesse őket az Eucharisziára, minden földi örömök forrására.

Nekünk, az Úr szolgálóinak, kik előtt a tabernákulum néma, az áldozati oltár hideg s a szent Ostya kegyeletes, de semmitmondó emlékjel volt, meg kellett hagynunk a lelkeket tévesztett útjaikon. Hogy is ragadhattuk volna ki őket tiltott örömeik sarából? Beszéltünk nekik a vallás és a jó lelkiismeret öröméről. De mivel magunk sem tudtunk megújulni a Bárany élő vizeinél, csak dadogni tudtunk a kimondhatatlan gyönyörűségekről szólván, holott az utánuk szóló lelkes vágyódás jobban széttörte volna a tespedő lelkek bilincseit, mint a pokolról mondott dörgedelmes szónoklataink. Istenben, aki pedig csupa szeretet, rajtunk keresztül elsősorban a szigorú törvényhozót látták, a zordon bírót, ki kérlelhetetlenül ítél és büntet. Ajkaink nem tudtak a szerető Isten nyelvén szólni, mert Szívével való érintkezéseink ritkák és hidegek voltak.

Ne hárítsuk a hibát a társadalom mély erkölcsi züllöttségére, mert példák mutatják, milyen hatással van a már teljesen vallástalan népre is egy világosfejű, önfeláldozó, tetterős és mindenekfelett az Eucharisziához ragaszkodó pap megjelenése. A sátán hadának minden erőlködése ellenére, facti diabolo terribiles, ezek a sajnos, ritka lelkipásztorok, olyan láthatatlan fegyvereket tudnak kovácsolni, melyeket a pokol minden

serege sem bír összetörni. Mert erejüket minden erők gócpontjából a tabernákulum izzó parazsából merítik.

Az oltár előtt elhangzott imádságuk nem meddő, mert meg tudták érteni Assisii Szent Ferenc szavait: Az imádság a kegyelem forrása. A szentbeszéd a csatorna, mely széthordja az égből nyert kegyelmeket. Isten igéjének szolgái a nagy Király választottai, hogy tovább adják a népnek, amit ők maguk tanultak és tapasztaltak Tőle különösen az Oltáriszentségben.

Legfőbb reménységünk egy olyan papi nemzedék, mely nem elégszik meg a parádés közös szentáldozások szorgalmazásával, ha nem elő tudja mozdítani az igazán áldozó lelkek kivirágzását.

ÖTÖDIK RÉSZ.

Néhány elv és tanács a benső életre.

Néhány a benső életre vonatkozó tanács a tevékenység apostolainak.

Ha kedves olvasómban e könyv tárgya érdeklődést keltett, máris sikerről szólhatok, bár ez még korántsem elég.

E könyv valódi célja, hogy aki olvassa, így szóljon magában: Én így akarok élni.

És még egy testvéri figyelmeztetésem van e lapok olvasója, a tevékenység munkása, az apostol számára, különösen, ha ez a könyv lelkiolvasmány volt: E tanítások alkalmazása úgyszólván teljesen meddő marad, ha nem járul hozzá az a szilárd elhatározás, hogy benső életünket kimélyítjük.

Ez az ötödik rész tehát segítségére siet

az elmélkedő léleknek, hogy a kívánt lelki-állapotra edződjenek s hogy a benső élet hatatosan megtermékenyítse műveit.

MEGÁLLAPÍTOTT IGAZSÁGOK :

A buzgalom csak akkor eredményes, ha Jézus Krisztus közreműködése járul hozzá.

Jézus cselekszik, mi csak eszközei vagyunk.

Jézus nem áldja meg azokat a műveket, hol az emberek csak a saját eszközeikben bíznak.

Jézus nem áldja meg azokat a műveket, melyeket pusztán a természetes tevékenység tart fenn.

Jézus nem áldja meg azokat a műveket, melyekben az isteni szeretet helyett az önszeretet munkálkodik.¹

Jaj annak, aki nem vállalja a munkát, melyre Istentől hivatott.

Jaj annak, aki munkába fog, mielőtt Isten akaratáról meggyőződött volna.

Jaj annak, aki az intézményekben munkálkodván, nem él az eszközökkel, melyekkel fenntarthatja vagy újraélesztheti a benső életet.

Jaj annak, aki nem tudja úgy összeegyeztetni a szemlélődő és cselekvő életet, hogy egyik a másiknak ne ártson.

ELVEK :

1. — Ne csak pusztán természetes tettvágyból tevékenykedjünk, hanem Istentől kér-

1. P. Desurmont. C. SS. R.

jünk tanácsot, hogy megbizonyosodjunk afelől, hogy az Ő kegyelméből és az Ő akaratából cselekszünk.

2. — Oktalan és ártalmas, ha túlhosszúra nyújtjuk a külső foglalatosságok idejét, mert ez lelkünket alkalmatlanná teszi a benső élet gyakorlására. Ez esetben, főleg a szerzeteseknek és papoknak, még a legszentebb érdekekkel szemben is alkalmazkodniok kell a parancshoz: Erue eum et projice abs te.¹

3. — A cselekvő élet túltengésének ellensúlyozására készítsünk rendes, és egy bölcs, bensőséges és tapasztalt pap életével összhangban álló időbeosztást.

4. — A magunk és mások érdekében elsősorban benső életet éljünk. Minél jobban el vagyunk foglalva, annál nagyobb szükségünk van rá. Eszerint annál jobban kell kívánczoznunk is utána, de vigyázzunk, nehogy e vágyódásunk csak olyan üres és álmatag sóvárgás legyen, mellyel a sátán néha oly ügyesen elkábítja és csalódásba ringatja a lelkeket.

5. — Előfordulhat, hogy a valóban Isten akarata szerint munkálkodó lélek annyira túlhalmozva látja magát, hogy szinte lehetlenségnek látszik, hogy az áhítat gyakorlatainak kellő időt szentelhessen. Van egy csalhatatlan hőmérő, amely mindig megmutatja, hogy igazán megmaradt-e áhítatos buzgalmában. Ha valósággal szomjúhozza a ben-

1. Vájd ki azt és vesd el magadtól (Máté V. 29.) Lásd a Szent Bernátról szóló részt a 101. oldalon.

Regina Apostolorum

*Salve, Virgo Parens, stillans m elle Alvearium; in
Te suum posuit tabernaculum Verbum verbo illuminans
mundum: Verbum Patris tecum portemus intime.*

*Salve, clarum Solis justitiae Speculum; eo ferventius
Jesum agendo manifestemus quo plus de Jesu contem-
plando vivemus.*

Salve, Cordis Jesu vivum Receptaculum; ex hoc divino fonte per Te hauriamus spiritum sacrificii et precum.

Salve, stans juxta Crucem consors sacerdotii; fac ut per Eucharistiam vivat in nobis Christus, ut sancti simus sanctificantes.

Az 1904—1905. évben Rómában rendezett szűzmáriás kiállításnak egyik leginkább megbámult darabja volt az a kép, amelynek másolatát itt közreadjuk. Wuescher-Becchi, a pápai régészeti akadémia tagja szerint ez a festmény azonos a kincset érő *Panhagia Parthenos*-ával, amely egyike a világ legrégebb és leghíresebb képeinek s a fenséges Istenanya kultuszának egyik legmarkánsabb kifejezője.

Az eredeti festmény, mint Pulhéria császárnő (450—453) ajándéka, a XIV. század végén még Konstantinápoly egyik legszebb és leggazdagabb templomát díszítette. A *Parthenos* elnevezésen kívül a *Nicopotas* néven is ismerték.

Másolatai elég sűrűn forognak közkézen Oroszországban, különösen Kiewben, Nowgorodban és Moszkvában, Görögországban pedig a bizánci kor ércpénzein fordulnak gyakran elő.

(Lásd a Végszót a könyv végén.)

ső életet, ha minden alkalmat mohón megragad, hogy a lényeges áhítatgyakorlatokat el ne mulassza, akkor nyugton lehet és bizvást számíthat egészen különös isteni kegyelmekre. Az Úr megadja a léleknek a kellő erőt, hogy munkáival megbirkózva a benső életben is előre jusson.

6. — Míg a lélek el nem érte a magába szállás és az isteni kegyelemtől való függés állandó állapotát, addig nincs elég benső élete. E nélkülözhetetlen lelkiállapotot könnyen felismerhetjük. Egy inkább a szívből, mint az értelemből kiinduló biztos, tiszta és átható pillantás megmondja, hogy megmaradtunk-e cselekedeteinkben Jézus befolyása alatt.

GYAKORLATI ÚTMUTATÁSOK :

1. — Véssük jól az emlékezetünkbe, hogy a fenntemlített rendszeres időbeosztás és annak erős akarattal való keresztülvitele nélkül — különös tekintettel a szigorúan megállapított felkelési idő pontos betartására — nem tudunk benső életet élni.

2. — A benső élet alapjává tegyük annak elengedhetetlen elemét, a reggeli elmélkedést. „Fele útját megjárta már, — mondja Szent Teréz, — aki török-szakad, de eltökélte, hogy félórai reggeli elmélkedését okvetlen betartja.“ Az elmélkedés nélkül kezdett napon szinte szükségszerűen erőt vesz rajtunk a lanyhaság.

3. — Szentmise, áldozás, a breviárium és liturgikus ájtatosságok a benső élet kifogyhatatlan kincses bányái. Termeljük ki őket fokozott hittel és buzgalommal.

4. — A részletes és általános lelkiismeretvizsgálásnak, valamint az elmélkedésnek és liturgikus életnek is a szívórségben kell összpontosulnia, mely megvalósítja a *Vigilate* és *Orate* ígét. Az a lélek, amely szorgalmasan figyeli önmagát és az imádandó Szentháromság jelenlétét, ösztönszerűleg minden dolgában Jézushoz fordul, de különösen akkor, ha érzi a szórakozottság vagy elgyengülés veszélyét.

5. — Ebből következik a folytonos imádkozás szüksége lelkiáldozások és rövid fohászok által, ami oly könnyen megy, ha igazán akarjuk, még a legnagyobb elfoglaltság közben is, és a pillanatnyi szükséghez képest a legkedvesebb változatosságban gyakorolható veszedelem, nehézség, ellanyhulás, csaldások stb. idején.

6. — A Szentírás, különösen az Újszövetség áhíthatos tanulmányozására naponta, vagy legalább is hetenként többször találjon alkalmat a pap. — A minden délutánra besztott lelkiolvasmányt egy öntudatos lélek se hanyagolja el. Szükségünk van rá, hogy a természetfölötti igazságokat, az áhítat forrásait kiárasztó hittételeket és a belőlük levonható és oly könnyen elfelejthető erkölcsi következtetéseket minduntalan szemünk elé tartsuk.

7. — A szívvédelem segítségével, mely ennek mintegy távoli előkészítése gyanánt tekinthető, heti gyónásunkat az őszinte töredelem, igaz bánat és minél becsületesebb és határozottabb egyszerű őszinteség fogja mind biztosabban áthatni.

8. — Az évenként tartott lelki gyakorlat nagyon üdvös, de nem elég. Havonként egy vagy legalább félnapi magábaszállás a tevékeny életet folytató apostolnak csaknem nélkülözhetetlenül szükséges lelke egyensúlyozására.

2. Az elmélkedés a benső életnek, tehát az apostolkodásnak is elengedhetetlen kelléke.

Egy könyv futólagos átolvasása folytán keletkezett bizonytalan vágyódás a benső élet után még semmit sem jelent.

Ennek a vágyódásnak határozott, heves és gyakorlati szellemű elhatározássá kell érnie.

Sok apostolkodó lélek fordult hozzám azzal a kéréssel, hogy könnyítsem meg számára a benső életre való törekvés módját néhány általános elhatározás szavakba foglalásával.

Hogy kívánságuknak megfeleljek, egy függelékként kellett könyvemet megtoldanom.

Mindazonáltal szívesen teszem, egyrészt mert meg vagyok győződve, hogy tevékeny életet folytató, akár pap, akár laikus, csak úgy meríthet igazán hasznot az előzőkből,

ha erősen eltökéli, hogy minden reggel egy kis lélekből fakadó elmélkedéssel kezdje a napot; és másrészt, mert a pap, ha a benső életben haladni akar, nem hanyagolhatja el a liturgikus életet és a szívórség gyakorlását. Célszerűnek tartottam e három pont tárgyalásánál az első személy használatát.

Nem szándékom új elmélkedő - módot szerkeszteni, de megkísérlem a legjobb módszerek lényegét kivonni.

AZ ELMÉLKEDÉS ELHATÁROZÁSA.¹

Következetesen ragaszkodom reggeli elmélkedésemhez.

I. Fel tudom-e kelteni magamban ezt az állhatatosságot?

Én a pap, pappá szentelés előtti lelki-gyakorlatomon hallottam ezeket a súlyos szavakat: Sacerdos alter Christus! Akkor megértettem, hogy ha nem élek kiváltképpen Jézusból, nem vagyok az Ő Szíve szerinti pap, nem vagyok papi lélek. Pap létetre meghitt viszonyban kell lennem Jézussal. Ezt elvárja tőlem; Iam non dicam vos servos . . . Vos autem dixi amicos.²

De Jézussal való életem kezdete, módja és végcélja csak ahhoz képest alakul ki,

¹ Mind a három elhatározást lassan vagy inkább elmélkedve olvassuk. Egyszerű átolvasásuk semmi haszonnal sem jár.

² Már nem mondalak titeket szolgálóknak . . . hanem barátainak. (Ján. XV. 15.)

amennyiben Őt elmém és cselekedeteim Világosságává, szívem minden vonzalmát irányító Szeretetévé, megpróbáltatásaim, küzdelmeim és tevékenységem erejévé és az Istenben való természetfölötti életem Táplálékává teszem.

Nos ez a krisztusi élet, melyet az elmélkedésben való állhatatosság biztosít, elmélkedés nélkül erkölcsi képtelenség.

Megsérthetem-e visszautasításommal Annak Szívét, ki nekem a Vele való életnek ezt az eszközét felajánlja ?

Más fontos, bár negatív nézőpontja elmélkedésem szükségessé voltának: Az isteni intézkedések célszerűsége folytán hathatós fegyver a gyarlóságaimmal, világi és állapotbeli kötelezettségeimmel járó veszélyek ellen.

Ha elmélkedem, úgy érzem, mintha acélvértbe öltözködném és sérthetetlen vagyok az ellenség nyilaival szemben. Elmélkedés nélkül egészen bizonyosan utólérhetnének. Következésképp számos olyan hiba, melyet éppen nem vagy csak alig vettem észre magamban, általuk elhatalmasodik rajtam.

„Vagy az elmélkedés, vagy az elkárkozás komoly veszélye közt kell választania a világban élő papnak,” jelentette ki teljes határozottsággal a jámbor, nagytudású és bölcs Desurmont atya, a papi lelkigyakorlatok egyik legtapasztaltabb szónoka.

„Az apostol számára nincs középút: vagy az életszentség, melyet ha el nem is ér, de legalább óhajtja és küzd érte (különösen a

mindennapi elmélkedés által), vagy a fokozatos erkölcsi süllyedés", mondja Lavigerie bíboros.

Minden pap elmélkedésére vonatkoztathatók a zsoltáros eme szavai: Nisi quod LEX TUA meditatio mea est, tunc forte periissem in humilitate mea.¹ Ez a törvény valósággal kötelességévé teszi a papnak, hogy az Üdvözítő hasonmásává váljék.

A pap annyit ér, amennyit az elmélkedése.

Kétféle pap van:

1. Olyan, akinek elhatározása oly erős, hogy elmélkedését még illendőség, elfoglaltság stb. ürügyével sem halasztja el. Csak nagyon ritka vis maior esetén végzi a reggelnek egy későbbi félórájában.

Az ilyen igazi pap a szíven viseli, hogy elmélkedésével számbavehető eredményeket érjen el, függetlenül a szentmise utáni hálaadástól és a lelkiolvasmánytól és a fortiori egy szentbeszéd megszerkesztésétől.

Nem hiába óhajtja a szent életet. Ha így folytatja, üdvössége erkölcsileg biztosítva van.

2. Olyan, akinek csak félig érvényes elhatározása van, ezért könnyen elhalasztja, sőt el is hagyja az elmélkedést, megfosztja természetes céljától, vagy semmi különös fáradságot sem vesz miatta.

Mi következik ebből? Végzetes renyhe-

¹ Ha a Te törvényed nem lett volna elmélkedésem, talán már elveszttem volna lealáztatásomban. (CXVIII. Zsolt. 92.)

ség, aprólékos ábrándozások, alvó vagy tév-
útra került lelkiismeret . . . Lépésről-lépésre
siklik az örvény felé.

Hát én melyik akarok lenni a kettő kö-
zül? Ha habozom a választásban, jele, hogy
nem jól végeztem lelkigyakorlataimat. Min-
den egymásból következik. Ha elmulasztom
félórai elmélkedésemet, még szentmisém,
tehát szentáldozásom is csakhamar meddő
lesz, sőt idővel vétekné lesz betudható.

Breviáriumom keserves, csaknem gépies
lemorzsolása nem lesz többé liturgikus éle-
tem meleg és örömteli kifejezése. Éberségem
csekély, fegyelmezettségem semmi, nincse-
nek tehát szívből fakadó fohászaim. Lelki-
olvasmányom sem érdekel többé. Apostol-
kodásom mind terméketlenebb. Nem tar-
tom számon becsülettel hibáimat, még ke-
vésbé tartok különös lelkiismeretvizsgálatot.
Gyónásaim gépiesek, néha kétesek . . . és
közeledem a szentségtörés felé!

Lelkem mind gyengébben „védelmezett
vára ki van szolgáltatta az ellenséges hadak
ostromának: rések támadnak rajta . . . és
csakhamar rombadől.

II. Milyen legyen az én elmélkedésem?

Ascensio mentis in Deum.¹ „Az ilyen
lelki felemelkedés, mondja Szent Tamás, az
értelemnek nem vizsgálódó, hanem gyakor-

1 A lélek felemelkedése Istenhez.

lati ténykedése lévén, az akarat közreműködését feltételezi." Ennélfogva :

Az elmélkedés valóságos munka, különösen kezdőknek. Munka, mely arra irányul, hogy egy időre mindentől elszakítsuk magunkat, ami nem Isten. — Munka, amely alatt egy félóráig Istennél maradunk s így új lendületet nyerünk a jó felé. — Eleinte bizony, fáradságos munka, melyet azonban bátran akarok vállalni. — Munka, mely végül hamarosan megkapja a földi vigasztalások legszebb koronáját: a Jézussal való barátság és egyesülés békéjét.

„Az elmélkedés, mondja Szent Teréz, nem más, mint bizalmas baráti beszélgetés, melyben szív-szíven szólunk Azzal, akiről tudjuk, hogy szeret.”

Bizalmas beszélgetés. Vétek volna feltételezni, hogy Isten, aki a Vele való beszélgetés szükségét, sőt, néha szinte ellenállhatatlan vágyát belém oltotta, nem könnyíti meg azt számomra, annyival inkább, minél jobban kifejlesztette ez érzést lelkemben. Még ha hosszú időn át elhanyagoltam is, Jézus gyengéd szóval hív magához és különös segítségéről biztosít, hogy megtaláljam hitem, reményem, és szeretetem nyelvezetét, melyek, Bossuet szerint, meg kell hogy határozzák az én elmélkedésemet.

Hogy állhatnék ellene az Atya hívó szavának, aki még a tékozló fiút is magához szólítja, hogy hallgassa az Ő szavát, hogy gyermeki bizalommal társalogjon vele, hogy

ajánlja neki szívét és hallgassa az övének dobogását.

Közvetlen beszélgetés. Természetesnek kell lennem. Tehát állapotom szerint mint rest, bűnös, tékozló vagy buzgó gyermeke szólok Hozzá. Gyermeeki egyszerűséggel tárom elébe lelkemet és csak annak mondom magam, aki vagyok.

Gyakorlati szellemű beszélgetés. A kovács nem azért tartja tűzben a vasat, hogy izzóvá és ragyogóvá tegye, hanem hogy hajlítható legyen. Így az elmélkedés is azért hevíti szívemet és világosítja meg elmémet, hogy lelkem hajlékonyá váljék, hogy kovácsolhassa, hogy hibáit vagy egész régi alakját elvegye tőle és Jézus Krisztus erényeinek és külsejének megfelelően formálja.

Beszélgetéseim eredménye tehát lelkem felemelkedése lesz, egészen Jézus szentségének magaslatáig,¹ hogy az Ő saját képére alakíthassa. Tu, Domine Jesu, Tu Ipse, Manu mitissima, misericordissima, sed tamen fortissima formans ac pertractans cor meum.²

III. Hogyan elmélkedjem?

Hogy az elmélkedés fogalmát és célját megvalósítsam, ezt az észszerű gondolatmenetet követem: Értelmemet, de különösen hite-

1 Alvarez de Paz szép szavai az elmélkedés céljáról.

2 Te, ó, Uram Jézus, Te magad formáld és gyúrd az én szívemet, a Te lágy és könyörületes, és mégis oly erős kezeiddel. (Szt. Ágost.)

met és szívemet az Úr elé tárom és egy igazság vagy erény tanulmányozását tűzöm magam elé. Felkeltem sóvárgásomat lelkemnek a kitűzött eszményképpel való összehangosítása iránt. Felkutatom, ami bennem ellenkezik vele. Az akadályok láttára eltökélem, hogy leküzdöm őket. De meglévén győződve, hogy magamban semmire sem megyek, könyörgéseimmel megszerzem a sikerhez szükséges kegyelmet.

Kimerült, lihegő vándor vagyok, el szeretném oltani szomjúságomat... Végre Video:¹ meglátom a forrást. De meredek sziklából fakad... Sitio: Minél tovább nézem azt a tiszta vizet, melytől felüdülve folytathatnám utamat, annál jobban nő bennem a vágy, hogy bármily küzdelmek árán is ihasam belőle... Volo: Mindenáron el akarom érni azt a forrást és minden erőmet megfeszítem, hogy odajussak. De jaj, be kell látnom tehetetlenségemet... Volo Tecum: Végre jön a vezető. Csak kérésemre vár, hogy segítsen. Még vállaira is vesz a nehéz ösvényeken. Csakhamar hosszú kortyokban élvezem az üdítő italt.

Így van a Jézus Szívéből fakadó kegyelem élő vizeivel is.

Esti lelkiolvasmányom, benső életemnek ez az értékes eleme, újraéleszti bennem a vágyat, hogy holnap megint elmélkedjem... Lefekvés előtt röviden, de határozott és erős

¹ Video: látok. Sitio: szomjazom. Volo: akarok. Volo Tecum: Veled akarok.

vonásokban megállapítom holnapi elmélkedésem tárgyát¹ úgy mint azokat a külső eredményeket, melyeket általa magamnak biztosítani akarok, kérem Istent, hogy javamra válják.

Elérkezett az elmélkedés ideje.² Földre borulok és kényszerítem képzeletemet, hogy élénk és beszédes képet fessen elém, mely teljesen lekösse figyelmemet.³ Hirtelen és nagyvonalú képet, mely azonban elég vonzó legyen ahhoz, hogy megragadjon és annak az Istennek a színe elé állítson, kinek csupa szeretet-lénye be akar burkolni és át akar hatni engem. Így összeköttetésbe kerülök

1 Egy elmélkedő könyv úgyszólván nélkülözhetetlen, hogy a lélek az ide-oda való csapongásoktól megmeneküljön.

Számtalan különféle jellegű régi és új könyv van, mely nemcsak lelkiolvasmányt, hanem igazi elmélkedéseket tartalmaz. Minden pont kerekded formában, meggyőző erővel mutat rá egy fontos igazságra úgy, hogy az elmélkedés végén önként következik az Istennel való társalgás vágya.

Egy pont elég egy félórára. Valamely bibliai vagy liturgiai szövegből, vagy állapotomnak megfelelő alapeszméből indulhat ki. Mindenek előtt az ember végső célját és a bűnt válasszuk elmélkedés tárgyául legalább egyszer havonkint, aztán a hivatást, az állapotbeli kötelességeket, a főbűnöket, a főerényeket, Isten tulajdonságait, a Rózsafüzér titkait vagy az Evangélium, különösen a kinszenvedés más-más jeleneteit. A liturgikus ünnepeken a tárgy magától adódik.

2 Az Üdvözítő Clauso ostio-jának mintájára olyan helyet keressünk az elmélkedésre, ahol legkevésbé zavarnak: templom, szoba, kert stb.

3 Pl. az Üdvözítőt, amint Szívére mutatva szól: Ego sum resurrectio et vita — vagy: Íme a Szív, mely annyira szerette az embereket; vagy egy jelenetet az Ő életéből: Betlehem, a Tábor, a Kálvária képeit stb. Ha rövid, de becsületes erőfeszítéssel sem sikerül ez az elképzelés, hagyjuk abba, Isten majd pótolja.

az élő,¹ imádandó és szeretetreméltó *Társal-
góval*.

Csakhamar mélységes áhítattal imádok. Ezt meg lehet tanulni. Megalázkodom, bűnbánatot tartok, elismerem alárendeltségemet, alázattal és bizalommal imádkozom, hogy áldott legyen ez a meghitt beszélgetés az én Istenemmel.²

VIDEO.

Elragadtatva élő jelenlétedtől, ó, Jézus s ilykép minden természetes külsőségeken felülemelkedve a hit nyelvén, mely gazdagabb, mint elmém megnyilatkozásai, kezdek szólni hozzád. E célból gondosan olvasom vagy emlékezetembe idézem elmélkedésem tárgyát. Összefoglalom és köréje összpontosítom minden figyelmemet.

Te szólsz hozzám, Te tanítasz erre az igazságra, ó Jézus. Hitem újraéled és gyorsabban abban, amit Te társz elém, mint feltétlenül bizonyosat, mert a Te igazmondásodon alapszik.

És te, én lelkem, ne szűnj meg folytonosan ismételni: Hiszek. Ismételd még erő-

1 Az elmélkedés sikere sokszor attól az igyekezettől függ, hogy az isteni Társalgó eleven jelenlétét elképzeljük és ne csak távoli, mozdulatlan jelenségnek, mintegy elvont fogalomnak tekintsük.

2 Legyünk szilárdan meggyőződve arról, hogy Isten e beszélgetéshez csak jószándékunkat kívánja. Az a lélek, amely szórakozottságtól akadályozva is mindennap türelmesen és gyermeki bizalommal fordul az isteni Társalgóhoz, nagyon jól elmélkedik. Isten kipótolja a többit.

sebben. Mint a gyermek, ki leckéjét tanulja, mondd el számtalanszor, hogy törhetetlenül ragaszkodol ehhez az igazsághoz és következményeihez örök életedért.¹ Ő Jézus, ez igaz, feltétlenül igaz. Hiszem. Azt akarom, hogy a Kinyilatkoztatás napjának ez a sugara az én életem világító szövétneke legyen. Tedd hitemet bensőbbé. Sugallj belém égő vágyat, hogy ebből az eszményképből éljek és szent haragot minden ellen, mi vele szembeszáll. Habzsolni akarom az Igazság eledelét és azt akarom, hogy véremmé váljék.

Ha mégis néhány perc elmúltával látnám, hogy hasztalan lelkesítettem hitemet s érzéketlen maradtam az elem tárt igazságok iránt, nem erőltetném a dolgot. Gyermeki lélekkel elpanaszolnám Neked, ó, jóságos Mesterem, mennyire szomorít tehetetlenségem és kérnélek, istápoljad azt.

SITIO.

Hitbuzgalmi gyakorlataim gyakori megisméltetésétől és erejétől s az isteni Értelem egy sugarába való tényleges bekapcsolódásomtól függ, mennyire jön rezgésbe szívem, hogy a megindító szeretet nyelvén szólhasson.

Maguktól vagy akaratom erejéből születnek a benső megindulások virágai, melye-

¹ Így verhetnek gyökeret az erős meggyőzések és születnek meg az élő hit és a természetfölötti indítások lelki ajándékai.

ket gyermeki lelkem Jézus lábai elé hint és hallgatja az Ő szavát: Imádj, adj hálát, szeress, örülj, add át magadat Isten akaratának és vess el magadtól minden egyebet: idegenkedést, gyűlöletet, félelmet, haragot, vérmes reménykedést, lelkielhagyatottságot.

Szívem kiválaszt egyet vagy többet az érzelmek közül, beléjük mélyed, elmondja és százszor elismétli előtted Jézusom, gyengéden, határozottan és egyszerűen.

Ha érzéseim segítségemre vannak, szívesen fogadom. Ha nem is okvetlenül szükséges, de hasznomra lehet. A csendes, de mélységes odaadás biztosabb és eredményesebb, mint a felületes megindulások. Ez utóbbiak nem tőlem függnék és sohasem igazi fokmérői az elmélkedés gyümölcsözésének. De mindig rajtam múlik és mindennél többet ér az igyekezet, hogy szívem merevségét megtörjem és e szavakra indítsam: Istenem, egyesülni akarok Veled. Meg akarok semmisülni előtted. El akarom zengeni hálámat és örömeimet, hogy a Te akaratodat teljesíthetem. Nem akarok többé hazudni, mikor azt mondom, hogy szeretlek és gyűlölök mindent, ami ellenedre van stb.

Habár törekvésem őszinte, megeshetik, hogy szívem hideg marad és csak immelámmal fejezi ki érzelmeit. Akkor elmondom Neked őszintén, Jézusom, hogy kudarcot vallottam s hogy most mit teszek. Újra meg újra el akarom sírni panaszaimat abban a meggyőződésben, hogy hosszasan keseregve

előtted, lelkem ürességén, mégis jogot nyerek ahhoz, hogy ha kényszeredetten, vakon és hidegen is, de mégis hathatósan egyesülhetek isteni Szíved indulataival.

Ó Jézusom, milyen szép az Eszménykép, melyet Benned megismerek. De vajjon az életem összhangban van-e e tökéletes Példaképpel? A Te átható tekinteted előtt vizsgálom ki ezt, ó isteni Társalgó, ki most Irgalom vagy, de csupa Igazság leszel a különítelek négy szemközti csendjében, amikor egyetlen pillantással átlátod földi létem legjelentéktelenebb cselekedeteinek titkos rúgóit is. Vajjon az Eszménykép szerint élek-e? Ha meghalnék e percben, ó Jézusom, nem úgy itélnél-e, hogy annak ellentéte voltam?

Miben kívánod, ó jóságos Mester, hogy megjavuljak? Segíts, hogy rátaláljak az akadályokra, melyek utánzásodban utamat állják és engedd, hogy megismerjem gyengeségem belső vagy külső okait és közvetlen vagy közvetett alkalmait.

Nyomorúságain és nehézségeim kényszerítik szívemet, hogy megmondja Neked, imádtott Megváltóm: Kétségeimet, fájdalmaimat, szomorúságaimat, keserű önvádjaimat, jobbulás utáni égő szomjúságomat. Egész lényemet alázattal és fenntartás nélkül felajánlom Neked. *Volo placere Deo in omnibus.*¹

¹ Mindenben Istennek akarok tetszeni. — Suarez ezekbe a szavakba foglalja össze minden aszkétikai tanulmány gyümölcsét. A *Sitio* jelenségei a lélekre olyan irányban hatnak, hogy elhatározása mindenre képes Istenért.

VOLO.

Egy fokkal előbbre lépek az akarat iskolájába.

Ez a tevékeny Szeretet nyelvezete. A jóindulatok nyomán feltámadt bennem a vágy, hogy megjavuljak. Megismertem az akadályokat. Most az akaratomon a sor, hogy így szóljon: le akarom győzni őket. Ó Jézusom, buzgalmam, mellyel ezt az akarom-ot ismétlem előtted, abból a buzgalomból fakad, mellyel e szavakat mondogattam: Hiszek, szeretek, bánok gyűlölök.

Ha néha az a Volo nem tör ki belőlem olyan erővel, mint szeretném, akkor, ó édes Údvözítőm, megsiratom akaratom gyengeségeit, de nem csüggedek és fáradhatatlanul ismétlölgetem, mennyire szeretnék Hozzád hasonlóan odaadó lenni Atyád szolgálatában.

Ahhoz az általános elhatározásomhoz, hogy igyekszem megmenteni magamat és szeretni Istent, hozzáfűzöm még, hogy elmélkedésemmel a mindennapi nehézségek-, kísértések-, és veszedelmekhez alkalmazkodom. De különösen igyekszem, hogy még forróbb szeretettel acélozzam elhatározásomat,¹ különös lelkiismeretvizsgálatom tárgyát (egy hiba leküzdésére vagy egy erény gyakorlására vo-

1 Még többet ér, ha ugyanahhoz az elhatározáshoz ragaszkodunk egy teljes hónapon keresztül vagy egyik magábaszálástól a másikig. Az Údvözítővel való rövid beszélgetés formájában tartott részletes lelkiismeretvizsgálat kiegészíti az elmélkedést és megállapítva az abban való haladást vagy visszaesést, rendkívüli módon megkönnyíti előmenetelünket.

natkozólag). A Mester Szívéről való elemekkel erősítem meg mindjobban. Mint jó hadvezér, megállapítom a biztosítására szolgáló eszközöket, mérlegelem az eshetőségeket és felkészülök a harcra.

Ha a szórakozottság, testi jólét, meghunyászkodás, kísértés, nehézkesség stb. különös esetével kerülök szembe, akkor éberséggel és tetterővel állok elébe, de különösen segít Jézussal való egyesülesem és Szűz Mária oltalmának ereje.

Ha mindez óvatosság ellenére is elbukom, milyen más ez a meglepetésszerű bukás a többiekénél! Félre a csüggedéssel, hiszen tudom, hogy Isten segítségét szolgálják lan-kadatlanul megújított törekvéseim arranézve, hogy elhatározásomat megszilárdítsam, hogy bizalmatlanabb legyek magam és bízóbb Ő iránta. Ezen az áron vívom ki a sikert.

VOLO TECUM.

Könnyebb a sántának egyenesen járni, mint Nélküled, ó Uram, lelkemben előre jutni. (Szt. Ágost.) Miért maradtak meddők elhatározásaim? Csakis azért, mert a büszke Omnia possum-hoz nem tettem hozzá alázattal: In eo, qui me confortat.¹ Elmélkedésem taglalásában elérkeztem tehát a legfontosabb ponthoz, a könyörgéshez, vagyis a reménység nyelvezetéhez.

¹ Mindent megtehetek azáltal, ki engem megerősít. (Fil. V. 13.)

Kegyelmed nélkül, ó Jézus, semmit sem tehetek. Ezt a kegyelmet semmiféle címen sem érdemlem meg. De tudom, hogy nem fáradsz bele könyörgéseim hallgatásába és szerintük állapítod meg a segítség mértékét, mely annál nagyobb, minél inkább tükröződik elmélkedéseimben a vágy, hogy a Tied lehessenek, a magam iránti bizalmatlanság és a Te Szívedhez való határtalan, mondhatnám eszeveszett bizalom. Miként a kananeai asszony, lábaidhoz borulok, ó végzetlen Jóság! Az ő kitartásával, reményével és alázatosságával kérek Tőled nemcsak pár morzsát, de részt az ünnepi lakomából, melyről Te mondtad: Abból táplálkozom, hogy Atyám akaratát teljesítem.

Kegyelmed által titokzatos Tested tagja lévén, részese vagyok a Te életednek és érdemeidnek és általad imádkozom, ó Jézus! Ó mennyei Atyám, az irgalomért kiáltó isteni Vér által könyörgök: megvetheted-e esdeklésemet? A koldus kiált feléd, ó kimeríthetetlen Gazdagság! Exaudi me, quoniam inops et pauper sum ego.¹ Öltöztess engem a Te erődbe és dicsőítsd meg hatalmadat az én gyengeségemben. A Te jósgod, ígéreteid és érdemeid, ó Jézus, a nyomorúságom, küzdelmem s esdeklésem egyetlen reménysége arra, hogy a mai napon elnyeri szívem az erőt és békességet a Veled való egyesülés által. Bármilyen akadály,

¹ Hallgass meg engem, mert nyomorult és szegény vagyok én. (LXXXV. zsolt.)

kísértés, áldozat jöjjön is közbe és bénítsa meg valamelyik képességemet, a szent szöveg vagy a gondolat, melyet mint lelkcicsokrot magamban hordok, az áhitat illatát árasztja körülöttem, mely áthatja elhatározásaimat és most is mindig kiáltom az esdeklés szavát. Ez a megszokás, elmélkedésem gyümölcse, egyúttal annak próbaköve is lesz: *A fructibus cognoscetis.*

*

Ha már ott tartok, hogy Istenben való hitből és utánavaló szomjúságból élek, akkor a Video működése időnkint el is marad! A Sitio és Volo már elmélkedésem kezdetétől fogva tündöklök és lelkemben érezve a hűség s önfelajánlás szellemét, megerősíti elhatározott akaratomat, majd vagy közvetlenül Jézus, vagy a Szepültelen Szűz Mária, az angyalok vagy szentek által kér még szorosabb egyesülést az isteni Akarral.

A szentmise vár. Az elmélkedés elkészített reá. A Kálvária áldozatában való részese-désem az Egyház nevében és szentáldozáson mintegy folytatása lesz elmélkedésemnek.¹ Hálaadásomban kiterjesztem kérései-

¹ Az elmélkedés a parázs, ahonnan megújítja hevét a szív-védelem.

Ennek az elmélkedésnek állhatatossága minden más ajtatosági gyakorlatba is életet önt. A lélek lassankint mind éberebb lesz s az imádság lelke úrrá lesz rajta, vagyis természetes szokásává válik, hogy mindig gyakrabban forduljon Istenhez.

met az Egyház és a kezem alatt lévő hívek érdekeire, az elhúnytakra, munkáimra, ro-

Istennel az imádságban való egyesülésünk folytán állandó benső egyesülést érünk el Vele, még a legsúlyosabb elfoglaltságaink közben is.

Az ily módon, Jézussal egyesült lélek számára a szívvédelem lassankint megszerzi a Szentlélek ajándékait és az erények dús virágzását Isten talán még magasabb fokra emeli.

Dom Vital Lehodey: *Les Voies de l'oraison mentale* c. kitűnő könyve (Lecoffre kiad.) jól meghatározza, mennyire emelkedik a lélek az imádság különböző fokain és megtanít, hogyan állapíthatjuk meg, vajjon egy magasabbrendű imádság csakugyan Isten ajándéka-e vagy csak a képzelet szüleménye.

Mielőtt a megindító imádságról szólnánk, a magasabbrendű imádság első fokozatáról, melynek kegyelmét Isten többnyire csak az elmélkedés által a szívvédelem művészetéig eljutott léleknek adja meg, Rigoleuc jezsuita atya kiváló *Oeuvres spirituelles* (Avignon 1843, 17. és köv. old.) c. művét idézzük, melyben az Istennel való társalkodásunk tizféle módját adja meg, ha komoly próbálkozás után erkölcsileg képtelennek érezzük magunkat az előző este előkészített tárgyról elmélkedni.

Lássuk kivonatban a jámbor szerző gondolatmenetét.

1. módszer: Vegyünk egy lelkiolvasmányt, (Újszövetség vagy Kr. követése) — olvassunk helyel-közzel pár sort — elmélkedjünk kissé az olvasottakon, próbáljunk értelmébe behatolni és jól elménkbe vésni. Merítsünk belőle néhány szent indulatot, szeretetet, töredelmet stb. és tegyük fel, hogy ezeket alkalomadtán gyakorolni fogjuk.

Vigyázzunk, hogy túlsokat ne olvassunk vagy elmélkedjünk. Minden pontnál addig időzzünk, míg lelkünk kellemes és hasznos tanulságot talál benne.

2. módszer: Vegyünk néhány szót a szentírásból vagy valamely általános imádságból pl. Miatyánk, Üdvözlégy, Hiszekegy, taglaljuk szöszerint, minden szóból merítsünk ájtatos érzelmeket s foglalkozunk velük mindaddig, míg kedvünk telik bennük.

Végül kérjük Istentől az elmélkedésünk tárgyára vonatkozó erényeket vagy kegyelmeket.

Ne időzzünk unalommal vagy idegenkedéssel egy szónál, hanem mikor már nem találunk benne táplálékot elmélkedésünk számára, térjünk át egy másikra. Ha észre vesszük, hogy egy jó érzés erőt vesz rajtunk, engedjük át magunkat neki és ne aggódjunk, hogy nem jutunk előbbre elmélkedésünkben. Nem kell mindig valami újat tennünk, néha elég, ha

konaimra, barátaimra, jótevőimre, ellenségeimre stb.

Isten színe előtt maradunk és ismételten átgondoljuk a már felvett szavakat vagy beleéljük magunkat az érzelmekbe, melyet bennünk fakasztottak.

3. módszer: Ha az előkészített tárgy nem szolgáltat elég anyagot a társalgásra, végezzük a hit, imádás, hálaadás, remény, szeretet stb. gyakorlatait tetszésszerűen ideig és mind-egyiknél időzzünk egy keveset izelítőül.

4. módszer: Ha sem elmélkedni, sem érzelmeket magunkban felkelteni nem tudunk (tehetetlenség és lelkimeddség), nyilvánítsuk Isten előtt azt a szándékunkat, hogy bünbánatunkat különféle módon fogjuk tanusítani, pl. rózsafüzért morzsolunk ujjaink közt vagy gépiesen elmondunk néhány rövid imádságot.

Újítsuk meg időnkint ezt a kijelentésünket. Ha Isten más jó érzést ad, fogadjuk alázattal és tegyük magunkévá.

5. módszer: A szomorúság, a lelkiszárazság idején, ha képtelenek vagyunk gondolkodni vagy cselekedni, szenvedjünk bátran és ne nyugtalankodjunk, csak ajánljuk magunkat Isten kezébe, hogy elviselhessük ezt, mint egyéb megpróbáltatásokat, melyeket ránk mérni akar.

Vagy egyesítsük imádságainkat Jézusnak a getsemani kertben kiállott szenvedéseivel és elhagyatottságával a keresztfán. Győzzük meg magunkat arról, hogy ott vagyunk vele együtt és példáján lelkesülve tökéljük el, hogy kitartunk a szenvedésben, állhatatosan, mindhalálig.

6. módszer: Vizsgáljuk meg lelkünket. Ismerjük meg hibáinkat, szenvedélyeinket, gyengeségeinket, állhatatlanságainkat, nyomorúságainkat, semmisségünket. Bármily helyzetben vessük alá magunkat Isten ítéletének. Nyugodjunk meg akaratóban. Egyaránt áldjuk Őt ítélete kérelhetetlenségéért és könyörületességéért, irgalmáért. Alázkodjunk meg isteni fölsége előtt. Gyónjunk meg Neki őszintén minden hűtlenségünket és vétkeinket és kérjük bocsánatát. Tegyük jóvá helytelen ítéleteinket és tévedéseinket. Gyűlöljük mindazt a rosszat, amit elkövettünk és tegyük fel magunkban, hogy megjavulunk.

Ez az elmélkedés nagyon szabad és mindenféle érzelmekkel gazdagodhatik; bármikor gyakorolható, különösen, ha váratlanul sújt bennünket Isten igazságossága és nem tudunk azonnal belenyugodni vagy ha kudarcot vallott igyekezetünk, hogy összeszedjük magunkat.

7. módszer: Képzeljük el élénken az utolsó dolgokat. Képzeljük el halálküzdelmünket az idő és az örökélet — az elmúlt élet és Isten ítélete közt. Mit kellett volna tennem?

Kedves breviáriumom horáinak elmondásával töltött időm, az Egyházzal való egység-

Milyen kínos lesz az a perc! Minden eszünkbe jut: bűneink, eltévelyedéseink, visszaéléseink az isteni kegyelemmel. Hogy is kellett volna cselekednünk ilyen és ilyen alkalommal? Tegyük fel magunkban, hogy alaposan helyrehozzuk azokat a hibáinkat, melyek miatt félnünk kellene.

Képzeljük magunkat eltemetve, elrothadva, mindenkitől elfeledve, — Jézus Krisztus ítélőszéke előtt — a tisztító tűzben — a pokolban.

Minél élénkebben elképzeljük mindezt, annál jobban tudunk elmélkedni.

E titokzatos halál által lelkünket mintegy elhamvasztjuk, hogy aztán újra feltámadjon, vagyis felszabaduljon a bűn romboló hatása alól. At kell mennünk ezen a lelkitisztuláson, hogy még e földi életben élvezzük az Úr örömét.

8. módszer: Szemléljük lélekben Jézust a legméltóságosabb Oltáriszentségben.

Köszöntsük az Üdvözítőt az Oltáriszentségben azzal a tisztelettel, mit személyes jelenléte megkíván, egyesüljünk Vele és minden isteni működésében, melyeket az Eucharisziában kifejt, ahol szüntelenül imádja, dicséri, szereti Atyját az egész emberiség nevében, áldozati minőségében.

Gondoljunk méltóságos lelkületére, rejtett életére, szegénységére, engedelmességére, alázatosságára stb. Biztassuk magunkat utánzására és tegyük fel, hogy alkalomadtán Hozzá hasonlóan cselekszünk.

Ajánljuk fel az Atyának Jézus Krisztust, mint egyetlen Hozzá méltó áldozatot, mely által megadhatjuk neki a kellő tiszteletet, hálát adhatunk jótéteményeiért, eleget tehetünk igazságosságának és irgalmasságát megindíthatjuk, hogy segítsen.

Ajánljuk fel neki önmagunkat, létünket, életünket, hivatalkunkat. Ajánljuk fel neki egy erényes szándékunkat, önsanyargatást a magunk legyőzése érdekében és mindezeket ugyanazért, amiért Jézus felajánlja magát az Oltáriszentségben. Hozzuk meg ezt az áldozatot azzal a forró vággyal, hogy általa tőlünk telhetőleg hozzájárulunk a dicséret nagyságához, mellyel Ő magasztalja Atyját ebben a fenséges titokban.

Fejezzük be lelkiáldozással.

Ez pompás elmélkedés — különösen szentséglátogatás alkalmával. Gyakoroljuk minél többször, mert boldogságunk ez életben az Oltáriszentségben jelenlevő Jézussal való egyesülésünkötől függ.

9. módszer: Kezdjük a Jézus nevében. Ez az imádság fel-

ben érte és magamért imádkozva, gyakori és buzgó rövid fohászaim, lelkiáldozások, különös lelkiismeretvizsgálat, szentséglátogatások,

kelti Isten iránti bizalmunkat és bevezet bennünket az Údvözítő gondolat- és érzelmi világába.

Azon alapszik, hogy az Isten Fiához tartozunk, testvérei, titokzatos Testének tagjai vagyunk, hogy ránk hagyományozta minden érdemét és mindazt a kárpótlást, mellyel Atyja neki tartozik munkálkodásáért és haláláért. Csakis ezáltal tudjuk Istent Istenhez méltóan tisztelni és imádni és ez jogosít fel arra, hogy Istenhez emeljük szavunkat és valamiképpen mintegy megérdemelten kérjük kegyelmeit. Ehhez nem lenne jogunk mint teremtményeknek, még kevésbé, mint bűnösöknek, mert végtelen különbség van Isten és a teremtmény és végtelen ellentét Isten és a bűnös között. De a testté vált Ige hozzátartozóinak, testvéreinek, tagjainak minőségében bizalommal léphetünk Isten színe elé, gyermeki meghittséggel szólhatunk hozzá és kérhetjük, hogy hallgasson meg kegyelmesen, teljesítse kéréseinket és áldjon meg kegyelmeivel a Fiával való szövetségünk és egységünk kedvéért.

Meg kell tehát jelenünk Isten előtt, hogy imádjuk, szeressük vagy dicsérjük Jézus Krisztus által, ki vezér gyanánt működik bennünk, tagjaiban és lelke isteni magaslatokra emel bennünket, vagy hogy valami különös kegyet kérjünk tőle Fia eredményeiért. És ezért olyan szolgálatokat kell ajánlanunk, melyeket az Ő szerelmes Fia tett neki, felajánlván életét, halálát és szenvedéseit, melyért a kárpótlás a mienk az Ő átruházása folytán.

Ebben a szellemben mondjuk el a breviáriumot.

10. módszer: Egyszerűen képzeljük el Isten jelenlétét és elmélkedjünk rajta.

Mielőtt megállapított tárgy felett elmélkedni kezdenénk, minden egyéb gondolatot félretéve csupán Isten jelenlétének tudatát és iránta való szeretetünk érzetét keltsük fel lelkünkben. Míg jólesik, élvezzük csendben ezt a nyugalmas lelkiállapotot az Ő színe előtt. Azután elmélkedjünk a szokott módon.

Jó, ha ezzel a gondolattal kezdjük és végezzük minden elmélkedésünket és azt az egyes szakaszok közé is beillesztjük. Ez az egyszerű figyelmi állapot legyen pihenésünk. Ezzel tökéletesbitjük benső nyugalmunkat. Így megszokjuk, hogy Istenre összpontosítsuk gondolatainkat és lassankint képesek leszünk a komoly szemlélődésre. De nehogy csupa lustaságból gyakoroljuk ezt a lelkipihenést, vagy mert az elmélkedéssel nem akarunk fáradni!

szent olvasmányok, rózsafüzér, általános lelkiismeretvizsgálat stb. egyengetik utamat, megújítják erőimet és fenntartják a reggeli lendületemet, hogy napomból semmi el ne vesszen az Úr munkálkodása számára. Hála e lendületnek, ebből az eleinte gyakori, majd rendszeresen felvett szokásból minden kétségekben közvetlenül, vagy Szűz Anyja által, Jézushoz menekülök, aki elhallgattatja az ellentéteket, melyek földi életem és az Ő tana, áhítatom és cselekedeteim között felmerülnek.

*

Le kell küzdenem szívemnek azt a vágyát, hogy apostolkodó testvéreim eredményes működése érdekében itt a különös lelkiismeretvizsgálat taglalásának egy külön fejezetet szenteljek, mert félek, hogyha vágyamnak engedek, művem túlságos hosszúra talál nyúlni. Pedig Cassian, több Egyház- atya, valamint Szent Ignác, Szalézi Szent Ferenc és de Paul Szent Vince írásaiból kitűnik, hogy a részletes és általános lelkiismeretvizsgálat az elmélkedés szükségszerű következménye és a szívórséggel szorosan összefügg.

Vezetőjével egyetértésben a lélek elhatározta, hogy különös figyelemmel kíséri elmélkedéseiben és általában a nap folyamán ezt vagy azt a hibát vagy erényt, mely a többi hiba, illetve erény főforrásának látszik.

A kocsit sok ló húzza. Szemünk állandóan figyeli valamennyit. De egyre különös gondja van. És méltán, mert ha ez az egy a kelleténél jobban húz jobbra vagy balra, a többit is mind eltéríti az útról.

A léleknek a különös lelkiismeretvizsgálat által való elemzése avégett, hogy megállapíthassuk, vajjon haladás, visszaesés vagy stagnálás van-e benne egy bizonyos jól megválasztott ponton, a szívórségnek csak egy alkotó eleme.

3. A liturgikus élet, a benső élet tehát az apostolkodás forrása.

A liturgikus élet elhatározása.

Szentmisém, breviáriumom és egyéb liturgikus ténykedésem által, mint az Anyaszentegyház tagja vagy követe, mind erősebben bele akarok kapcsolódni az Ő életébe, s így mégjobban magamra öltetni Jézus, a megfeszített Jézus lényét, különösen, ha az Ő felszentelt szolgálja vagyok.

I. Mi a liturgia ?

Ó, Jézusom, Téged imádunk a liturgia középpontjában. Te adod meg az egységét a liturgiának, melynek fogalmát így határozhatnám meg: Az Egyház által Istennek adott nyilvános, társadalmi és hivatalos

tiszteletadás ; vagy még inkább : Azoknak a módoknak az összessége, melyeket az Egyház különösen a Misekönyvben, Szertartáskönyvben és a Breviáriumban jelölt ki, hogy az imádandó Szentháromság iránti hitét kifejezze, a lelkeket tanítsa és megszentelje.

Magában az imádandó Szentháromságban is szemlélheted, én lelkem, az örökkévaló liturgiát, melynél fogva e három Személy az isteni életről és a végtelen szentségről zengi egymásnak az Ige származásának és a Szentlélek diadalmenetének kimondhatatlan himnuszát. *Sicut erat in principio . . .*

Isten saját Lényén kívül álló dicséretet is akart. Megteremti az angyalokat s a menny visszhangzik éneküktől : Sanctus, Sanctus, Sanctus. Megteremti a látható világot s az Ő hatalma tündöklék benne : *Coeli enarrant gloriam Dei.*

Megjelenik Ádám és a teremtett világ nevében megzendíti a dicséret himnuszát, az örök liturgia visszhangját. Ábel, Noé, Melchizedek, Ábrahám, Mózes, az Isten Népe, Dávid s az Ószövetség minden szentje örvendezve zengik utána. A zsidó húsvét, az áldozatok s a Jehova templomában tartott ünnepélyes isteni tiszteletek hivatalos formát adnak neki. De e himnusz még tökéletlen, különösen Ádám bukása után : *Non est speciosa laus in ore peccatoris.*¹

Ó, Jézus, Te, egyedül csak Te, zendít-

1 Nem szép a dicséret a bűnös szájában. (Eccli. XV. 9.)

hetted meg a tökéletes himnuszt, mert Te vagy az Atya örök dicsősége. Senki sem dicsérheti méltóképen az Atyát, hanem csak Teáltalad. Per Ipsum, et cum Ipso et in Ipso est tibi Deo Patri... omnis honor et gloria.¹ Te vagy a kapocs a földi és a mennyei liturgia közt, mely utóbbiba közvetlenebbül vezeted be választottaidat. Megtestesülésed teljesen és szervesen egyesítette az emberiséget és az egész teremtett világot az isteni liturgiával. Isten dicséri Istent. Teljes és tökéletes ez a dicséret, mely a Kálvárián éri el tetőpontját.

Mielőtt elhagytad a földet, isteni Megváltónk, megalkottad az Újszövetség Áldozatát, hogy megújítsad kinszenvedéseidet. Rendelted a szentségeket is, hogy átöntsöd a lelkekbe a Te életedet.

Egyházadra bíztad, hogy ezt az áldozatot, ezeket a szentségeket jelképekkel, szertartásokkal, intelmekkel, imádságokkal ékesítse s ezáltal mégjobban felmagasztalja a megváltás titkát, megkönnyítse annak megértését gyermekei számára és segítse őket, hogy minél nagyobb hasznukra fordíthassák s lelkükben iránta félelemmel vegyes tiszteletet ápoljanak.

Ugyanezen Egyházadra bíztad, hogy az idők végezetéig folytassa azt az imádságot és dicséretet, melyet a Te Szíved halandó életedben Atyádnak szüntelen bemutatott s

¹ Ő általa, Ővele és Őbenne adatik Neked minden dicséret és dicsőség, ó Atya Úristen. (A szentmise kánonja.)

mit most is szünet nélkül felajánl az Oltáriszentségben és a mennyei dicsőség fényében.

A jegyes szeretetével, melyet Irántad érez, az anya gondosságával, melyet szent Szíved oltott bele irántunk, vállalta az Egyház e kettős feladatát. Így jöttek létre azok a csodálatos gyűjtemények, melyek a liturgia kincseit tartalmazzák.

Azóta az Egyház egyesíti dicséreteit az angyalok és Isten választott gyermekeinek mennyei karával. Így készíti elő munkájának örök érvényességét.

Ez a dicséret, az Egyháznak ez az imádsága az Istenember imájával egyesülve megistenül és a föld liturgiája egybeolvad a mennyei Hierarchia liturgiájával Jézus Szívében, hogy visszhangja legyen annak az örök dicséretnek, mely a végtelen szeretet tüzhelyéről, a Szentháromságból fakad.

II. Mi a liturgikus élet?

Uram, Te szorosán véve nem kívánsz tőlem mást, mint a szertartások hűséges megtartását, a szavak helyes kiejtését és az általános jószándékot Istent dicsérni, vagy azt tenni, amit az Egyház óhajt.

De bizonyára megkívánod, hogy jóakaratom ennél többet adjon Neked. Azt akarod, hogy elmém és szívem gazdagodjék a liturgia rejtett kincseiből, hogy bensőségebben

ragaszkodjék Egyházához s végül a legszorosabb egységbe kerüljön Veled.

Leghívebb szolgálid példáján lelkesülve, jó Mesterem, sietek helyet foglalni a dús lakomán, melyre Egyházad meghívott. Bizonyos vagyok benne, hogy a mise fenséges áldozatát és a szentségek kiszolgáltatását kísérő hivatalos istentiszteletben, külsőségekben, szertartások-, leckék-, s evangéliumokban stb. egészséges és bőséges táplálékot találok benső életem kifejlődéséhez.

Egy kis elmélkedés a liturgia elemeit összefoglaló alapgondolatról és az eredményekről, melyekről haladásomat felismerhetem, megóv a csalódástól.

*

A szent szertartások mindegyike egy-egy drágakövhöz hasonlít. De mennyire mindenkifölött áll azoknak értéke és fényessége, melyek a szentmisére és zsolozsmára vonatkoznak, ha bele tudom őket illeszteni az egyházi év csodálatos foglalataiba.¹ Az

¹ Az Egyház Isten sugallatára és a szent apostolok tanítása szerint, úgy osztotta be éveit, hogy Jézus Krisztus életének csodatetteivel, szentbeszédeivel és tanításával együtt ezeknek csodálatos gyümölcseit is szemlélhetjük az Ő szolgálainak erényeiben és szentjeinek példáiban és végül az Ő- és Újszövetség és az egész egyháztörténet csodálatos összefoglalását. Ezáltal az egyházi év minden időszaka gyümölcsöző a keresztény lélek számára: minden Jézussal van tele. Ebben a változatosságban, mely mindenben a Jézus által annyira sürgetett egységet célozza, a tiszta és ájtatos lélek a szent örömökkal együtt buzgalmának hathatós táplálékot és folytonos megújhdást találhat. (Bossuet: Gyászbeszéd Mária Terézia királynő felett.)

egész egyházi ünnepkörben ugyanazon titok hatása alatt állva, az Írás és a Hagymányok erre vonatkozó legtanulságosabb és leglelkesebb tartalmából merítve, állandóan egyazon eszme felé irányítva, lelkemnek okvetlenül be kell fogadnia az ilyen ájtossági rendszer befolyásait és az Egyház által beléje sugallt érzelmekben bőséges és ízletes táplálékot kell találnia, hogy elnyerhesse a különös kegyelmeket, melyeket Isten az egyházi év minden ünnepén ad.

A titok átjárja az egész valómat, nemcsak mint elvont igazság, melyet értelmemmel elsajátítok, hanem érzelmileg is teljesen leköt, hogy szívemet felhevítse és akaratom elhatározásra bírja. Nemcsak egyszerű emlékezés a multa, nem közönséges évforduló csupán, hanem a jelen cselekvés jellegével bír, melyet az Egyház időszerűvé tesz s melyben valósággal részt is vesz.

Karácsonykor pl. mikor az oltárnál ünnepeljük az isteni Gyermek eljövetelét, lelkem is ujjongva zengheti: *Hodie Christus natus est, hodie Salvator apparuit, hodie in terra canunt Angeli . . .*¹

A misekönyv és a breviárium az egyházi év minden korszakában egy-egy új sugarat hintenek reám Annak szeretetéből, aki egyszerre lett Királyunk, Tudósunk, Orvosunk, Vigasztalónk, Megváltónk és Barátunk. Az oltárnál csakúgy, mint Betlehemben, Ná-

¹ Ma megszületett a Krisztus, ma eljött a Megváltó, ma angyalok énekeltek a földön. (Karácsonyi offic.)

záretben vagy a tiberiaszi tó partjainál Jézust látom, a Világosságot, Jóságot, Gyengédséget, Irgalmasságot. Különösen a megtestesült Szeretet gyanánt látom Őt, Ki a testet öltött Szenvedés, a Getsemani Verejtékezője és a Kálvária Engesztelője egy személyben.

Így adja meg a liturgia az eucharisztikus élet teljes kivirágzását. És a Te megtestesülésed, ó, Jézus, mely Istent közénk hozta, láthatóvá tévén Őt Tebenned, most is folyton ugyanezt ismétli minden Titokban, melyet ünnepelünk.

Ily módon, ó, Jézusom, a liturgia által részese vagyok az Egyház életének és a Te rejtett, nyilvános, szenvedő és dicsőséges életednek minden titkát átélem, leszedem annak minden gyümölcsét. Az egyházi év időszaki ünnepei pedig Szűz Mária és a szentek példáját tárják elém, kik legtökéletesebben utánozták a Te benső életedet. Ezáltal is növeli bennem a világosságot és erőt, hogy erényeidet önmagamban utánozhassam, a hívek lelkébe pedig belegyökerettessem Evangéliumod szellemét.

Hogy is tudnám apostolkodásomban érvényre juttatni X. Pius szándékát, hogyan vehetnének a hívek vezetésem alatt tevékeny részt a szent Titokban s az Egyház nyilvános és ünnepélyes könyörgéseiben, ami, mint a pápa mondja, az igazi kereszteni szellem fő- és nélkülözhetetlen forrása ¹,

1 Motu proprio X. Pius 1903. november 22.

ha én magam is csak úgy elmegyek a liturgia kincsei mellett, nem is sejtve csodáit?

*

Hogy lelki életem még egységesebb legyen és az Egyház életével is jobban egyesüljek, eltökélem, hogy többi ájtatossági gyakorlataimmal is lehetőleg a liturgiába kapcsolódok bele. Például olyan elmélkedő tárgyat választok, mely vonatkozásban van az egyházi év megfelelő időszakával vagy ünnepével: szentséglátogatásaimban az évszak szerint a gyermek Jézussal, a szenvedő és dicsőséges Jézussal, vagy az Egyházban élő Jézussal társalgok stb. Magánolvasmányaim, annak a szentnek csodatetteiről vagy életéről, akinek emlékét aznap tiszteljük, szintén segíteni fognak a liturgikus lelkület kialakításában.

*

Imádott Mester, óvj meg engem a liturgikus élet hamis utánzásától. Ezek minden benső életre ártalmasok, különösen, mert erőtlenné teszik a lelki küzdelmet.

Órizz meg az olyan áhítattól, mely e liturgikus élet lényegét csupán költői gyönyörűségekben vagy a vallásos régészet vonzó tanulmányában látja, ami lassankint eltompítja érzéseimet s rámszűdítja mindazt a bajt, ami ezzel velejár, vagyis erőtlenné tesz mindent,

ami a liturgikus élet hatáskörébe tartozik: istenfélelmet, reményt, az üdvösség és tökéletesség utáni vágyat, a hibák elleni küzdelmet és az erényért való munkálkodást.

Add meg nekem azt a meggyőződést, hogy a túlhalmozott és veszélyes munkák e századában bármilyen tökéletes liturgikus élet sem lehet meg reggeli elmélkedés nélkül.

Távotaszd el tőlem az érzelgősséget és az álbuzgalmat, melyek a liturgikus élet lényegét hangulatokban és megindulásokban látják s akaratunkat a képzelet és érzékiség rabjává teszik.

Bizonyára nem kívánod, hogy érzéketlen maradjak a liturgia szépségei és költészete iránt. Ellenkezőleg. Énekei és szertartásai által Egyházad éppen az érzéki képességekre akar hatni, hogy gyermekei lelkét még teljesebben megnyerje, hogy akaratuknak megkönnyítse az igazi értékek felismerését és hogy biztosabban, könnyebben és teljesebben Istenhez emelje őket.

Megízlelhetem tehát a liturgia által elénkbe tárt dogmák minden változatlan és üdvösséges üdeségét, átengedhetem lelkemet a meghatottságnak egy ünnepi nagymise fenségés látványán, gyönyörködhetem a feloldozás imádságaiban, vagy a keresztség, utolsó kenet, temetés stb. oly megható szertartásaiban.

De sohase tévesszem szem elől, hogy a szent liturgia minden külsősége csak eszköz

a benső élet egyetlen céljának elérésére: haljon meg bennem a régi ember, hogy Te, ó, Jézus, élj és uralkodjál helyette.

Akkor élek tehát valódi liturgikus életet, ha a liturgia szellemétől áthatva, a szentmisét és nyilvános imádságokat és szertartásokat az Anyaszentegyházzal való egység fokozására használom fel, hogy ily módon bővebben részesüljek Jézus benső életéből, tehát erényeiből is és hívebben tükrözhessem Őt a hívek szeme elé.

III. Liturgikus szellem.

A liturgikus élet különleges vonzódást tételez fel bennünk mindahhoz, ami az egyházi szertartásokkal összefügg.

Némelyeknek kegyesen megadtad ezt a vonzódást, Jézusom. Másoknak kevésbé. De ha kériek Tőled és maguk is hozzá segítenek elmélkedéseikkel és tanulmányaikkal, megadod nekik is.

A liturgikus élet előnyeir való elmélkedésem növelni fogja szomjúságomat, hogy elnyerjem, bármi áron. Most azokra a jellemző vonásokra fordítom figyelmemet, melyek ezt az életet kiváltképpen megkülönböztetik és oly fontos helyet biztosítanak neki a lelki életben.

*

Egyesíteni, hacsak távolról is, gondolatainkat s szándékainkat az Egyház által a Te

áldozatoddal, ó, Jézusom; egybeolvasztani imádságainkat az Egyház nyilvános és soha nem szünő imádságaival, már ez is milyen nagy dolog! A legegyszerűbb keresztény hívő lelke is biztosabban szárnyal Isten felé a Te dicsérő, szemlélődő, hálaadó, engesztelő és könyörgő imádságaid szárnyán.¹

Tevékenyen résztvenni — ezek X. Pius saját szavai — és közreműködni a szent Titokban s a közös és ünnepi ájtatosságokban buzgó és értelmes figyelemmel, azzal a vágygal, hogy az ünnepek és szertartások javunkra szolgáljanak, vagy még inkább a szentmisénél segédkezni és felelni, vagy a karima elmondásában vagy éneklésében résztvenni — nem jó módja-e ez annak,

1 A közös imádsághoz való csatlakozás által előbbre haladhatunk az áhitatban. Példa erre az paraszt, aki jószántából ajánlkozott, hogy Szt. Ignác és társainak poggýaszát viszi. Látván, hogy az Atyák, mihelyt valami vendéglőbe szálltak, egy csendes zugot kerestek, hogy felüdütsék lelküket Isten előtt, ő is így tett és térdreborult, mint ők. Egyszer megkérdezték, mit csinál ilyenkor. „Semmi különöset, felelte, csak ezt mondom: „Uram, ezek az emberek szentek és én az ő teherhordó barmuk vagyok, de én is úgy akarok tenni, mint ők; és ezt felajánlom Istennek.” (v. ö. Rodriguez, Ker. tökélet., I. könyv 5. rész, XIX. fejezet.)

Eme állandó gyakorlat által kiváló buzgalmat nyer az imádságban és lelkiéletben. Példájából látjuk, hogy a tanulatlan ember is mennyire viheti, ha az Egyház liturgikus életébe belekapsolódik.

Egy laikus testvér Clairvauxban bárányokat őrzött Nagybaldogasszony éjszakáján. Igyekezett tőle telhetőleg csatlakozni a szerzetesek Máriát dicsérő hajnali ájtatosságához, melynek énekhangjai messziről hozzá hallatszottak. Isten kinyilatkozta Szent Bernátnak, hogy alázatos és egyszerű hódolatában a Szűzanyának több öröme tellett, mint az áhitatos szerzetesek imáiban. (Exordium magnum Ord. Cisterc. Distinct. 4a, c, XIII.)

hogy Egyházad elgondolásával közvetlenebb kapcsolatba jussunk s hogy az első és nélkülözhetetlen forrásból merítsük az igaz keresztény szellemet? ¹

De, a papi méltóság vagy a szerzetesi hivatás erejénél fogva az angyalok és szentek közösségével mint a Te kinevezett követed minden nap megjelenni és megadni a hivatalos tiszteletet Isten trónja előtt, ez csak a nemes hivatás!

És még hasonlíthatatlanul magasztosabb és minden dicsőségen felül álló méltóság, ha mint felszentelt szolgád, ó, isteni Megváltóm, a szentségek kiszolgáltatása és különösen a szent áldozat bemutatása által a Te második éneddé válik.

*

1. *Gondolat*: Mint az Egyház tagjának meg kell győződve lennem arról, hogy, ha mint keresztény ² részt veszek egy liturgikus szertartáson, akkor az egész Egyházzal közösségben vagyok nemcsak a szentek egyesége által, hanem egy vallásos ténykedésben való valóságos és tevékeny együttműködés erejénél fogva, melyet az Anyaszentegyház, Jézus Krisztus e titokzatos teste mint tár-

1 X. Pius Motu proprio 1903. nov. 22.

2 A pap, sőt a püspök is úgy vehet részt az egyházi szertartásokban, mint bármelyik egyszerű keresztény hívő, ha nincs funkciója és így akarja lelkének hasznára fordítani szent cselekményének érdemeit

saság felajánl. És e közösség által az Egyház anyai gondoskodással megkönnyíti lelkesnek a keresztény erények szerint való alakítását.¹

A Te Egyházad, Jézusom, tökéletes társaság, melynek egymással szoros kapcsolatban lévő tagjai hivatva vannak egy még tökéletesebb és szentebb társaságot alkotni: a választottak társaságát.

Mint keresztény tagja vagyok ennek a Testnek, melynek Vezére és Lelke Te vagy. E minőségemben tekintesz engem isteni Megváltóm és különös örömdre szolgál, ha én is Vezéremet látom Benned és magamat amaz akol bárányának tekintem, melynek Te vagy egyetlen Pásztor a mely egyazon közösségben egyesíti a küzdő, szenvedő és győzedelmes Anyaszentegyházhoz tartozó minden testvéremet.

A Te apostolod tanított erre az igazságra, mely kitágítja lelkemet és növeli szellemi

1 Jobban megértjük, miért könnyíti meg a Liturgia a kegyelemszerzést és benső életünk kifejlődését, ha meggondoljuk, hogy az Egyház minden közös imádsága és szertartása csaknem ellenállhatatlan hatású, per se efficacissima. Mert nemcsak egyetlen, bár kiválóan áhítatos lélek egyéni cselekménye, magánimádsága, könyörög egy bizonyos kegyelemért, hanem az egész Egyház imádsága, a szeretett jegyes hangja száll fel az Úrhoz, mely mindenkor megörvendezteti az Ő Szívét és valamilyen módon mindig meghallgatásra talál.

Kevés szóval úgy fejezhetjük ki legjobban, ha azt mondjuk, hogy a liturgikus imádság eredményességét két elem biztosítja: a Liturgia erejét felhasználó lélek, Opus operantis-a és az Opus operantis Ecclesiae. Ez a kétféle közreműködés: az egyéné és az Egyházé két erő eredőjét adja, melyeket ugyanaz a lendület indított Isten felé.

mivoltomat. Valamint, úgymond, egy testnek több tagja van, úgy mindnyájan együttvéve, mint egyazon test tagjai, egyek vagyunk a Krisztusban.¹ Valamint egy a test, mondja ismét, noha több tagja van s viszont mind-ezek a tagok, noha többen vannak, csupán egy testet alkotnak, azonképpen vagyunk a Krisztusban.²

Ez jelképezi a Te Egyházad egységét, mely egészben és részeiben oszthatatlan, teljes egész a maga egységében és külön-külön minden egyes részében,³ egy a Szentlélekben, egy Veled, ó, Jézusom és ez egység által részese az Atya, Fiú és Szentlélek egyetlen és örök egységének.⁴

Az Anyaszentegyház mindazoknak a híveknek a gyülekezete, kik egyazon felsőség kormányzata alatt, egy hitben és egy szeretetben egyesülnek és ugyanaz a céljuk: egyesülés a Krisztusban, ugyanazon eszközök által, melyek abban a kegyelemben összpontosulnak, aminek rendszeres terjesztői a szentségek és az imádság.

A fő imádság, a kegyelem legbiztosabb

1 Sicut enim in uno corpore multa membra habemus... ita multi unum sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. (Róm. XII. 4, 5.)

2 Sicut enim corpus unum est et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita et Christus. (I. Kor. XII, 12.)

3 Unusquisque fidelium quasi quaedam minor videtur esse Ecclesia, dum salvo unitatis arcanæ mysterio, etiam cuncta Redemptionis humanae unus homo suscipit Sacramenta. (S. Pet. Dam. Opusc. XI. cap. X. — Patr. lat. t. CXLV. col. 239.)

4 S. Pet. Dam. idézete D. Gréa művében: A szent Liturgia 51. old.

útja a liturgikus imádság, az Egyház imája. Ez egymaga hathatósabb, mint az egyesek, sőt a jámbor társulatok imái, bármennyire ajánlja is az Evangélium a magányos és együttes imádságot.¹

Az igazi Anyaszentegyház kebelében Isten gyermeke és Krisztus testének tagja vagyok a keresztség szentsége által. Jogom van hozzá, hogy más szentségekben, a szent officiumban, a szentmise gyümölcseiben és az Egyház búcsúkegyelmeiben és imádságaiban is részesüljek. Hasznomra fordíthatom testvéreim minden kegyelmét és érdemét.

A keresztség kitörülhetetlen jelleggel ruház fel, mely Istennek a keresztény vallás szertartásai szerint való tiszteletére felhatalmaz.² A keresztség szentsége által Isten országának tagja leszek, a választott faj, a királyi papság, a szent nép része.³

Ettől fogva, mint keresztény, a szent szolgálathoz tartozom, hacsak távoli és közvetett módon is: imádságaim, a felajánlásban való részességem, a szentmisében és a liturgikus ténykedésekben való részvételem és az erények gyakorlása által, megsokszorozván Szent Péter intelmeihez híven a lelki

1 Szent Ignác: Epist. ad Eph. n. 5. Liguori Szent Alfonz szerint a breviárium egyetlen imádsága többet ér száz külön imádságnál.

2 *Characteres sacramentali insignitur homo ut ad cultum Dei deputatus secundum ritum Christianae religionis.* (Billot biboros, *De Ecclesiae Sacram. t. I. thes. 2.*)

3 *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.* (I. Pét., II. 9.)

áldozatokat és úgy teljesítvén minden dolgomat, hogy Isten tetszését megnyerjem, Vele egyesülhessek és testemből az Úr élő, szent és kedvelt áldozatát alakítsam.¹ Ezt érteted meg velem, ó, szent Egyház, mikor a pap által így szólsz a hívekhez: *Orate fratres, ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat . . .* A pap is így mondja a Kánonban: Emlékezzél meg Uram . . . azokról, kikért Neked bemutatjuk, vagy kik Neked bemutatják a dicséretnek ez áldozatát. És később: Kérünk, Uram, fogadd kegyelmesen ezt az áldozatot, melyet Neked felajánlunk, én, a Te szolgád és a Te egész családod.²

1 *Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum* (I. Pét. II. 5.) — Ebben az értelemben mondja Szent Ambrus: *Omnes filii Ecclesiae sacerdotes sunt, unguimur enim in Sacerdotium sanctum offerentes nosmetipsos Deo hostias spirituales.* (In Lucam, lib. IV. n. 33. — *Patr. lat. t. XV., col. 1645.*) — *Sicut omnes Christianos dicimus, propter mysticum Chrisma, sic omnes Sacerdotes, quoniam membra sunt unius Sacerdotis.* (Szent Ágoston *De Civ. Dei. lib. XX. c. X. Patr. lat., t. XLI., col. 671.*)

2 *Memento, Domine . . . et omnium circumstantium pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, — Hanc igitur oblationem servitutis nostrae sed et cunctae familiae tuae quaesumus, Domine, ut placatus accipias.* (Canon) — Mindent együtt ajánlunk fel a pappal, mindennel egyetértünk, amit tesz, amit mond. És mit is mond? „Ímádkozzatok Testvérek, hogy az én áldozatom és a ti áldozatok kedves legyen az Úristennek.” És mit felelünk mi? „Fogadja az Úr a te kezeidből.” Mit? „Az én áldozatomat és a tiedet.” És mit mond még a pap? „Emlékezzél meg a Te szolgálóidról, akikért Téged felajánlunk.” Ez minden? Hozzá teszi még: „Vagy akik Neked felajánlják ezt az áldozatot.” Vele együtt tehát ajánljuk fel. „Ajánljuk fel Jézus Krisztust; ajánljuk fel magunkat az egész világon elterjedt katolikus anyaszentegyházzal együtt.” (Bossuet: *Elmélkedések az Evangéliumról.* — Utolsó vacsora. I. rész. LXIII. nap.)

A szent Liturgia valóban annyira az egész Egyháznak, tehát mind a papságnak, mind a népnek közös műve, hogy egységünk titka benne mindig kézzelfoghatóan érvényesül a szentek egységének törhetetlen ereje által, mely egységet az apostoli hitvallásban megvallunk.

A szent Officium és a szentmise, a Liturgia főrésze, nem mondható el ill. nem mutatható be az egész Egyház bekapcsolódása és titokzatos jelenléte nélkül.¹

Ép ezért a liturgiában minden közösen történik, mindenki nevében és mindenki javára. Minden imádságot többszámban mondunk.

E szoros kötelékből, mely a tagokat egyazon hit és egyazon szentségekben való részesülés által egymáshoz fűzi, születik meg lelkünkben a testvéri szeretet, ismertetője mindazoknak, kik Jézus Krisztus példája szerint és az Ő nyomdokaiban akarnak haladni. Arról ismernek meg mindnyájan, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymáshoz.² Az Egyház tagjai közti kötelék folytán még inkább részesülnek a tagok az Úr kegyelmeiben, ki nekik a természetfölötti és isteni életet adja.

Ezeken az igazságokon alapul a liturgikus élet s viszont állandóan vissza is vezet hozzájuk.

¹ S. Petr. Dam. idézete D. Gréa művében: A szent Liturgia (51. old.)

² Ján. XIII. 35.

Ó, Istennek szent Egyháza, milyen szeretetre gyúl lelkem irántad e gondolatra: A te tagjaid közül való vagyok! A Krisztus tagja vagyok! Milyen szeretetre gyúlok minden keresztény ember iránt, mert tudom, hogy testvérek és Krisztusban mindnyájan egyek vagyunk. Milyen szeretetre gyúlok isteni Vezérem, Jézus Krisztus iránt!

Semmi sem közönyös előttem, ami Rád vonatkozik. Szomorkodom ha üldöznek, örvendek hódításaid és győzelmeid hallatán.

Milyen öröm arra gondolnom, hogy ha magamat megszentelem, ezzel a szépségedet növelem és közreműködöm az Egyház többi gyermekének, testvéreimnek, sőt az emberiség egész nagy családjának üdvözítésén!

Ó, Isten szent Egyháza, tőlem telhetőleg arra törekszem, hogy minél szebb, szentebb és nagyobb légy; hiszen lényed összességének tündöklése minden egyes gyermeked tökéletességének eredménye, mert azon a szoros összetartozáson alapszik, mely Jézus utolsó vacsorája utáni imádságának eredendő gondolata és Szívének végrendelete volt: Ut sint unum!... Ut sint consummati in unum.¹

Mennyire tisztellem liturgikus imádságaidat, ó, szent Egyház, Anyám! Mivel tagjaid közé tartozom, ezek az én imádságaim is, különösen, ha istentiszteleteden jelen vagyok vagy közreműködöm. Amid van, minden az enyém s amim van, minden a tiéd.

¹ Ján. XVII. 21, 23.

Egy csepp víz, az semmi. Mint az óceán része azonban hozzátartozik hatalmához és roppant nagyságához. Így van ez a Tiédhez fűzött imádsággal is, Isten előtt, akinek tekintete az idő végtelenjében egyszerre öleli át a multat, jelent és jövőt, egybeolvad a dicséretnek világszerte hangzó nagyszerű karával, melyet megalapításod óta zengesz és zengeni fogsz az Örökkévaló trónusa felé az idők végezetéig.

Úgy akarod, ó Jézusom, hogy imádságom bizonyos tekintetben haszonleső, szükség-szerű és érdekelt legyen.

De megtanítottál rá a Miatyánk kérései-nek sorrendje által, hogy ájtatosságaim előbb Isten dicsőítésének legyen szentelve¹ és, hogy önzővé, szűkkeblűvé és elszigeteltté ne váljak, könnyörgéseimbe befoglaltatod felebarátaim minden szükségét is.

Könnyítsd meg nekem a liturgikus élet által ezt a magasztos és nemes imádságot, mely anélkül, hogy a lelki küzdelem rová-sára menne, Istennek is bőségesen megadja a dicséretet; ezt az irgalmas, testvéri és katolikus ájtatosságot, mely minden lelket magához ölel és az Egyház minden gondja iránt érdeklődik.

1 *Creatus est homo ad hunc finem, ut Dominum Deum suum laudet, ac revereatur ei que serviens tandem salvus fiat.* (S. Ign. Exerc. spirit.)

Életünk célja az, hogy az Istennek szolgáljunk és azért kell hibáinktól megjavulnunk és erényesen élnünk, hogy Őt jobban szolgálhassuk; a szentség is arravaló, hogy méltóbban szolgáljunk. (Tiszt. P. Eymard.)

A te hivatásod, ó, szent Egyház, hogy mind több és több gyermeket vezess isteni Jegyesedhez és hogy in mensuram aetatis plenitudinis Christi¹ neveld őket. E cél eléréséhez bőségesen megvan minden eszközöd. Az a fontosság, melyet a liturgiának tulajdonítasz, kitűnik abból, hogy felszentelsz engem az Isten dicséretére és ez irányban segíted elő lelki előmeneteletem.

Nyilvános életében Krisztus mindig úgy beszélt, mint akinek tekintélye van.² Így beszélsz te is, szent Egyház, Anyám. Mint az igazság kincsének letéteményese, tudatában vagy hivatásodnak. Mint a megváltó Vér osztogatója, ismered a megszentelődés minden forrását, melyeket az isteni Üdvözítő rád bízott.

Te nem fordulsz eszemhez, mondván: kutass, tanulmányozz, Te hitemre hivatkozol, mondván: Bízzál bennem; nem vagyok-e Anyád? És mit kívánhatnék jobban, mint-hogy napról-napra gyarapodni lássalak isteni Mintaképedhez való hasonlatosságban? Vajjon ki ismeri jobban Krisztust, mint az Ő jegyese? Hol láthatod meg jobban Megváltód szellemét, mint a liturgiában, mely gondolataim és érzelmeim illetékes kifejezője?

Igen, szent és szeretett Anyám, rád bízom magam, hogy vezess és alakíts, gyermeki egyszerűséggel és bizalommal szólván ma-

1 Ef. IV. 13.

2 Sicut potestatem habens. (Máté VII. 20.)

gamban: Anyámmal imádkozom. Saját szavait adja ajkaimra, hogy az ő szelleme átjárjon engem és szívembe az ő érzelmeit oltsa.

Veled tehát, ó, szent Egyház, veled örvendezem: gaudeamus, exultemus; veled síránkozom: ploremus; veled dicsérek: confitemini Domino; veled könyörgök irgalomért: miserere; veled reménykedem: speravi, sperabo; veled szeretek: diligam. Hévvvel csatlakozom a kérésekhez, melyeket te öntesz szavakba csodálatos imádságaidban, hogy az üdvösséges indulatok, melyeket e szavakkal és szertartásaiddal kelteni akarsz, mélyebben átjárják szívemet, fogékonyabbá tegyék a Szentlélek érintésére s végül, eggyéolvasszák akaratomat az Isten akaratával.

*

2. *Gondolat*: Ha egy liturgikus ténykedésben mint az Anyaszentegyház képviselője veszek részt,¹ Isten megkívánja tőlem, hogy megtisztelő, hivatalos küldetésem tudatában juttassam kifejezésre az általam képviselt vallás jellegét s hogy ilymódon mindinkább

1 A breviárium elmondására kötelezett papok, klérikusok és szerzetesek akkor is az Egyházat képviselik, ha magukban imádkozzák el azt. Nemkülönben azok, akik a Szentszék által jóváhagyott templomokban kötelesek jelen lenni a karimán, a káptalani vagy konventuális szentmiséken. Sőt még azok is, akik, bár nem kapták fel az egyházi rendeket, az Anyaszentegyház engedékenysége folytán funkcionálnak, mint pl. a ministránsok.

egyesülve az Egyházzal, gyarapodjam minden erényben.

Mint Egyháza képviselője, ki az ő és minden gyermeke nevében szüntelen bemutatom általad, ó, Jézus, az Istennek a dicséret és könyörgés áldozatát, szienai szent Bernát szép szavai szerint: *persona publica, totius Ecclesiae* vagyok.¹

Minden liturgikus működésem alkalmával, tehát mintegy meg kell kétszereződnie személyemnek olyanformán, mint a követeknél van. Magánéletében a követ is csak egyszerű magánember. De mihelyt hivatalának jelvényeivel felruházva, uralkodója nevében szól és cselekszik, abban a percben annak képviselőjévé, sőt bizonyos tekintetben valóságos énjévé válik.

Igy vagyok én is, ha liturgikus teendőimet teljesítem. Egyéni lényemhez oly méltóság csatlakozik, mely nyilvános küldetéssel ruház fel. Akkor az egész Anyaszentegyház hivatalos kiküldöttjének kell magamat tekintenem.

Ha imádkozom, ha *officiumomat* mondom, akár ha magamban is, az nemcsak a magam nevében történik. Kifejezésemet nem magam választom meg. Az Egyház adja őket ajkaimra.² Ennélfogva az Egyház imádkozik, szól és cselekszik általam, mint ahogy a király szól és cselekszik követe által. Én tehát damiáni szent Péter kifejezése szerint az

1 *Sermo XX.*

2 *Sacerdos personam induit Ecclesiae, verba illius gerit, vocem assumit.* (Gulielm. Paris, *De Sacram. Ordinis.*)

egész Egyház vagyok.¹ Általam egyesül az Egyház Jézus Krisztus isteni vallásával és intézi a Szentháromsághoz dicsérő, hálaadó, engesztelő és könyörgő imádságait.

Ennélfogva, hacsak némileg is tudatában vagyok méltóságomnak, hogyan foghatnék hozzá pl. breviáriumomhoz anélkül, hogy lényemben valami titokzatos változást éreznék, mely önmagam, gondolataim természetes folyása fölé emel s teljessé teszi bennem azt az érzést, hogy közvetítő vagyok az Ég és Föld között? ²

Jaj nekem, ha elfeledném ezeket az igazságokat! A szentek teljesen át voltak hatva tőlük.³ Belőlük éltek. Isten elvárja tőlem, hogy megemlékezzem róluk, ha hivatásomat gyakorlom. Az Egyház a liturgikus élet által állandóan elem tárja a tudatot, hogy Isten képviselője vagyok és Ő megköveteli, hogy

1 Per unitatem Fidei Sacerdos Ecclesia tota est et eius vices gerit. (S. Pet. Dam. Opusc. XI. c. X. — Patr. lat. t. CXLV. col. 239.) — Quid mirum si Sacerdos quilibet . . . vicem Ecclesiae expleat . . . cum per unitatis intimae Sacramentum, tota spiritualiter sit Ecclesia. (S. Pet. Dam. loc. cit.)

2 Medius stat Sacerdos inter Deum et humanam naturam; illinc venientia beneficia ad nos deferens et nostras petitiones illuc perferens. (S. Joan. Chrisost. Hom. V. in. I. in illud: Vidi Dominum.)

3 Miért mondja a breviáriumát végző pap akkor is, ha egyedül van: Dominus vobiscum? És miért feleli: Et cum spiritu tuo helyett: Et cum spiritu meo? Nem, mondja Damiáni Szt. Péter, a pap nincs egyedül. Ha valamely szertartást végez vagy imádkozik, maga előtt látja az egész titokzatos módon jelenlevő Egyházat és azt köszönti mondván: Dominus vobiscum. Aztán mint az Egyház képviselője felel rá önmagának: Et cum spiritu tuo. (Cf. S. Pet. Dam. I. Dom. vob. c. 6. 10. etc.) Az ő gondolatait idézzük.

e címmel a hivatás példás teljesítése együtt járjon.¹

Ó, Istenem, tölts el engem az Egyház által rám bízott küldetés mélységes megbecsülésének érzetével. Milyen ösztönzés lesz ez számomra a lanyhaság ellen vívott lelki küzdelmeimben! De mint keresztény hívőbe is oltsd belém méltóságom érzetét, Egyházzal szemben pedig adj gyermeki lelket, hogy bőséges részem legyen a szent liturgiával kapcsolatos benső életben.

*

3. *Gondolat:* Mint papnak, mikor az Eucharisziát consecrálom vagy a szentségeket

I Laudate Dominum; sed laudate de vobis, id est ut non sola lingua et vox vestra laudet Deum, sed et conscientia vestra, vita vestra, facta vestra. (Szt. Ágost. Enarrat in Psalm. in Ps. CXLVIII. n. 2.) — Valamint az emberek megkívánják tőled, hogy szent légy, midőn Isten követe gyanánt megjelensz előttük, azonképpen Isten is megkívánja, ha mint az emberek közbenjárója fordulsz Hozzá. A követ a földi nyomorúságok szószólója az isteni igazság előtt. Az ilyen követ szereplése két feltételhez van kötve, hogy Isten kegyesen fogadja, mondja Szent Tamás. Az első, hogy méltó legyen az őt küldő nép bizalmára, a másik, hogy barátságos viszonyban legyen az uralkodóval, akihez küldik. Ti papok, vajjon méltó képviselői lehettek-e a keresztény népnek, ha nem vagytok a keresztény erények tökéletes megszemélyesítői? Lehettek-e Isten barátai, ha még hűséges szolgálói sem tudtok lenni?

És ha ez áll a közönyös közbenjáróra, a fortiori áll a bűnös közbenjáróra, mert ki tudná leírni az ő képtelen helyzetét? Imádkozzál érettem, Atyám, mert kedves vagy Isten előtt, kérnek a jó lelkek; és akarod-e tudni, milyen hatást vált ki ez a jámbor kérés: Plus placet Deo latratus canum, quam oratio talium clericorum. (Szt. Ágost. Serm., 37.) — P. Causette, Manréza du Pretre, 1 jour, 2 discours.

kiszolgáltatom, mindig fel kell elevenítenem magamban azt a tudatot, hogy Jézus Krisztus megbízottja, *Alter Christus* vagyok; és erősen hinnem kell, hogy tőlem függ a hivatásom gyakorlásában szükségés különös kegyelmek elnyerése és erények megszerzése.¹

Híveid, ó, Jézus, egyetlen testet alkotnak, de e testben nem minden tagnak van egyforma szerepe.² *Divisiones gratiarum sunt.*³

Látható alakban akartad áldozatodat az Egyházra örökül hagyni, azért papi hivatalt szerveztél, melynek főcélja, hogy kínszenvedéseidet az oltáron megújítsa, azután, hogy Véredet a szentségek útján közkinccsé tegye és titokzatos Testedet felmagasztosítsa, belőle terjesztvén szét isteni Életedet.

Legfőbb Főpap, te öröktől fogva elhátározta, hogy szolgáltnak választasz és szentelsz fel, hogy általam gyakorold papi hivatásodat.⁴ Átadtad nekem hatalmadat, hogy közreműködésem által,⁵ még a világ megteremtésénél is nagyobb művet alkoss: az átlényegülés csodáját és e csoda által Egyházad áldozata és vallása maradj.

1 Amit az áldozópapról mondtunk, bizonyos mértékben a diakonusra és subdiakonusra is vonatkozik.

2 *Omnia autem membra non eundem actum habent.* (Róm. XII. 4.)

3 I. Kor. XII. 4.

4 *Ipsa est principalis Sacerdos, qui, in omnibus et per omnes Sacerdotes novi Testamenti, offert. Ideo enim quia erat Sacerdos in aeternum instituit Apostolos Sacerdotes, ut per ipsos suum Sacerdotium exsequeretur.* (De Lugo, De Euchar. disp. XIX., sect. VI. n. 86.)

5 *Dei adiutores sumus.* (I. Kor., III. 9.)

Mennyire érthetők az Egyházatyák elragadtatott szavai, melyekkel a papi méltóságot dicsőítették!¹ Szavaikból önként következik, hogy magamat a papi hivatal viselésének erejénél fogva a Te második énednek tekintsem: Sacerdos alter Christus.

Nincs-e csakugyan azonosság Közted és köztem, amennyiben a Te Személyed és az enyém egyek annyiban, hogy magadévá teszed e szavakat: Hoc est Corpus meum, Hic est calix Sanguinis mei, mikor én ki Mondom őket?² Az én ajkam által szólsz,

1 A szentatyák mintha kimerítették volna ékesszólásukat, midőn a papi méltóságot magasztalták. Gondolataikat a következőkben foglalhatjuk össze: Ez a méltóság minden teremtett dolgon felül áll; csak Isten nagyobb nála. — *Sublimitas sacerdotis nullis comparationibus potest adaequari.* (Szt. Ambrus lib. de Dign. Sacerd. cap. II.) *Qui sacerdotem dixit, prorsus divinum insinuat virum* (S. Dion. Areop.) *Praetulit vos regibus et imperatoribus, praetulit vestrum ordinem ordinibus omnibus, imo ut altius loquar, praetulit vos Angelis et Archangelis, Thronis et Dominationibus.* (Szt. Ber. Sermo ad Past. in Syn. — *Inter apocryp. opp.* — *Patr. lat. t. CLXXXIV. col. 1086.*) — *Perspicuum est illam esse illorum Sacerdotum functionem qua nulla maior excogitari possit. Quare merito non solum Angeli, sed Dii etiam, quia Dei immortalis vim et numen apud nos teneant, appellantur.* (Cat. Roman. De Ord. 1.)

2 *Reliqua omnia quae dicuntur in superioribus, a Sacerdote dicuntur . . . Ubi venit ut conficiatur venerabile Sacramentum iam non suis sermonibus utitur Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Quis est sermo Christi? Nempe in quo facta sunt omnia.* (Szt. Ambr. De Sacramentis, lib. IV. cap. IV. n. 14 et seq. — *Inter dubia opp.* — *Patr. lat. t. XVI. col. 439.* —) *Ecce Ambrosius non solum vult sacerdotem loqui in persona Christi, sed etiam non loqui in propria persona, neque illa esse verba Sacerdotis. Quia, cum Sacerdos assumatur a Christo ut eum repraesentet, et ut Christus per os Sacerdotis loquatur, non decuit sacerdotem, adhuc retinere in his verbis propriam personam.* (De Lugo, De Euch. disp. XI. sect. V. n. 103.)

midőn hazugság nélkül mondhatom: Az én Testem, az én Vérem;¹ Elég, hogy akarjam bemutatni az áldozatot, hogy Te is úgy akarjad. Akaratod egy lett az enyémmel. A legnagyobb cselekedetben, amit csak véghez vihetsz a földön, lelked össze van kötve az enyémmel. Átadom Neked azt, amit leginkább nevezhetek sajátomnak: az akaratomat. S viszont a Tied legott az enyémmel egyesül.

Annyira Téma magad cselekszel általam, hogy ha ehelyett: Ez az én testem, azt merném mondani: Ez Jézus Krisztus teste, áldozatom érvénytelenné válna.

Az Eucharisztia Te magad vagy, ó, Jézusom, a kenyér színe alatt. És vajjon nem domborítja-e ki minden szentmise újra meg újra előttem, hogy a pap is Te magad vagy, ó, egyetlen örök Pap, egy ember színe alatt, kit helyettesednek választottál?²

Alter Christus. Újra meg újra átélem e szavakat a többi szentségek kiszolgáltatása közben is. Csak én mondhatom el a Megváltó nevében: Ego te baptizo, Ego te absolvo, s gyakorolhatok ezáltal a teremtéssel egyenlő isteni hatalmat. Én is kiejtem ezeket a szavakat. És az angyalok jobban felfigyelnek rájuk, mint a Fiat-ra, mely az űrt megter-

¹ Ipse est Christus, qui sanctificat et immolat . . . Cum videris Sacerdotem offerentem, ne ut Sacerdotem esse putes, sed Christi manum invisibiliter extentam . . . Sacerdos linguam suam commodat. (Aranysz. Szt. Ján. Hom. 86. in Joan., n. 4.)

² Nil aliud Sacrifex est, quam Christi simulacrum. (Petr. Bles. Tract. rythm. de Euch. cap. VII.)

mékenyítette,¹ mert ezek a szavak, ó, csoda! Istent képesek megjeleníteni egy emberi lélekben és Istengyermekeket alakítani, aki az Istenség benső életének részese.

Minden papi ténykedésem közben hallani vélem szavadat: Ó, fiam, hogyan képzelheted, hogyha ez isteni hatalmak által Alter Christus-sá tettelek, eltűrném, hogy életed rendes folyásában meg „Krisztustalan“, vagy éppen „Anti-Krisztus“ légy?

Hogy is volna lehetséges! E ténykedések közben egy voltál velem. És egy perccel utóbb a sátán foglalja el helyemet, hogy a bűn által valami antikrisztus-félét csináljon belőled vagy annyira elkábítson, hogy készakarva elfelejted kötelességedet: Engem utánozni és apostolom szavai szerint énbelém öltözködni?

Absit! Számíthatsz irgalmasságomra, míg azonnal megbánt és jóvátett hibáidban egyedül az emberi gyarlóság működik közre. De ha ridegen kitartasz hűtlenséged mellett és aztán lelkiismeretfurdalás nélkül térsz vissza magasztos teendőidhez, akkor bizonyosan magadra vonod haragomat!

Beláthatatlan különbség van közted és az Ószövetség papjai közt. És mégis midőn prófétáim megfenyegették Siont a nép vagy a fejedelem bűneiért, halld csak mi következett a papok kötelességmulasztásából: *Complevit Dominus furorem suum, effudit*

¹ *Maius opus est ex impio iustum facere, quam creare coelum et terram.* (Szt. Ágost.)

iram indignationis suae; et succendit ignem in Sion, et devoravit fundamenta eius . . . propter iniquitates sacerdotum eius.¹

Ép azért milyen szigorúan tiltja Egyházam a papnak, hogy az oltárhoz lépjen, vagy a szentségeket kiszolgáltassa, hacsak egyetlen halálos bűn is terheli a lelkét!

Sugallatomra még ennél is tovább megy. Szertartásai által válaszütra állít az áhítat vagy képmutatás közé. Vagy határozottan benső életet kell élned, vagy a mise elejétől végéig azt kell mondanod nekem, amire nem gondolsz és olyant kell kérned tőlem, amit nem kívánsz: a töredelem és a legcsekélyebb vétekiig való megtisztulás szelleme, vagyis a szívvédelem az imádás szelleme, vagyis a lelki összeszedettség, a hit, remény és szeretet szelleme, vagyis magaviseletünk és cselekedeteink természetfölötti irányítása: mindez bensőleg összefügg a szent szavakkal és szertartásokkal.

Tudom, Jézusom, hogy rút kétszínűség volna a szent ruhákat magamra öltetni anélkül az elhatározás nélkül, hogy megszerzem az erényeket is, melyeket jelképeznek. Azt akarom hát, hogy a térdhajtás, keresztvetés, imádság sohase legyen pusztalátszat, mely ürességet, hidegséget s a benső élet iránt való közönyösséget takar, és hibáimat még a hazug képmutatás bűnével is tetézné az Örökkévaló színe előtt.

¹ Thren., IV. II. 13.

Szent borzadály fogjon el tehát, valahányszor félelmetes titkaidhoz közeledem és a szent öltönyöket magamra veszem. Az ezt kísérő imádságaim, a Missale és a Rituale erő- és kenetteljes formái szívem megvizsgálására intenek, hogy megítélhessem, vajjon valóban összhangban áll-e a Tieddel, ó, Jézus, abban az őszinte és benső óhajtásban, hogy benső életem által Hozzád hasonló legyek.

Vessed el lelkem a kibúvókat, melyek azt akarják elhíttetni velem, hogy elég, ha csak a szent ténykedések alatt vagyok „Alter Christus” és azután, ha nem is vagyok éppen „Anti-Krisztus”, már megkímélhetem magam a fáradságtól, hogy Krisztusba öltözzem.

Nemcsak követe, hanem valóságos mása vagyok a megfeszített Jézusnak és mint ilyen, a kényelmes jámborság páholyába ülve ne elégedjem meg a polgári erkölcsökkel!

Hiába akarnám meggyőzni magamat arról, hogy a szerzeteseknek inkább kötelességük Krisztust utánozni s benső életre törekedni. Alapos tévedés, mely homályos fogalmakból származik.

A szerzetesi szentség elérésére bizonyos eszközök alkalmazására kötelezi magát a rend, tagja: engedelmességet, szegénységet fogad és szabályainak betartását. Rám, mint papra ezek az eszközök nem kötelezők, de hivatásom mégis ugyanannak a célnak kitűzését és megvalósítását követeli tő-

lem, mégpedig sokkal több jogcímmel, mint az olyan felszentelt lélektől, akik nem kaptak megbízatást az isteni Vér szétosztására.¹

Jaj nekem tehát, ha ebben a mindenestre bűnös tévedésben ringatom magam, mert hiszen az Egyház és szentjeinek tanításából könnyen megismerhetem a helyes álláspontot. Hamis ábránd ez s könnyen elállhatná utamat az örökkévalóság küszöbén.

Jaj nekem, ha hivatásomból nem meríték elég képességet, hogy felfogjam követeléseit

¹ Vos estis lux mundi, vos estis sal terrae. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? (Máté V. 13.) — Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. (I. Tim. IV. 12.) — In divino omni quis audeat aliis dux fieri, nisi secundum omnem habitum suum factus sit Deo formissimus et Deo simillimus. (S. Dionys. De Eccl. hier.) — Sacerdos debet vitam habere immaculatam, ut omnes in illum, veluti in aliquod exemplum excellens, intueantur. (S. Joan. Chrisost. Hom. 10 in Tim.) — Nihil in Sacerdote commune cum multitudine. Vita sacerdotis praeponderare debet, sicut praeponderat gratia. (S. Ambr. Epist. 82.) — Aut caeteris honestiores, aut fabula omnibus sunt Sacerdotes. (S. Bern. De Consider., lib. IV. c. 6.) — Sicut illi, qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis. (S. Th. Suppl. q. 35.) — Sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nihil nisi grave, moderatum ac religione plenum prae se ferant. (Conc. Trid. sess. 22. c. 1. de Reform.) Si religiosus careat Ordine, manifestum est excellere praeminentiam Ordinis quantum ad dignitatem, quia per sacrum Ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in sacramento altaris; ad quod requiritur maior sanctitas interior, quam requirat etiam religionis status. (S. Th. 2a 2ae q. 184.) — Vix bonus monachus facit bonum clericum. (S. Aug. ad. Val.) Nullam ascensus et deficiationis mensuram agnoscant. (S. Greg. Naz.) — Pares Deo conentur esse sanctitate, ut qui viderit ministrum altaris, Dominum veneretur. (S. Ambr. S. Offic. c. 5.)

det, vagy ha süket volnék a hangra, melyen a körülöttem levő szent tárgyak: az oltár, a gyóntatószék, keresztkút, szent edények, ruhák és ékességek szólnak hozzám. *Imitamini quod tractatis.*¹ *Mundamini, qui fertis vasa Domini.*² *Incensum et panes offerunt Deo, et ideo sancti erunt.*³

Annál kevésbé menthető, ha elzárom füleimet e hangok elől, ó, Jézus, mert hiszen mindenegyes papi ténykedésem alkalmat ad egy időszerű kegyelem elnyerésére, melyet azért adsz nekem, hogy lelkemet a te képedre és hasonlatosságodra alakítsam.

Ezt a kegyelmet az Egyház segíti elő. Úgy őriz engem, mint szemefényét, csak-hogy várakozásodnak megfeleljek. Még felszentelésem előtt figyelmeztetett a Veled való azonosság súlyos felelősségére.

Impone, Domine, capiti meo galeam salutis . . . Praecinge me cingulo puritatis . . . Ut indulgeris omnia peccata mea. Fac me tuis semper inhaerere mandatis et a te numquam separari permittas, etc. Már nemcsak én magam kérem ezeket magamnak. Minden igazi híved, minden Neked szentelt buzgó lélek, az egyházi kormányzat minden tagja magáévá teszi az én szerény imádságomat. Az ő kiáltásuk trónusodig emelkedik. Jegyessed szava az, mely nem marad meghallgatatlanul. És ha a Te szolgálid el-

1 Pontificale Rom.

2. Is. LII. 12.

3. Levit. XXI. 6.

tökélvén, hogy követik a Te benső életedet, összhangba hozzák szívüket és cselekedeteiket, akkor mindig meghallgatod Egyházad értük való esdekléseit.

Ahelyett, hogy szántszándékos hanyagsággal eredménytelenné tenném a szentmisében vagy a szentségek kiszolgáltatásánál a hívek összességéért Atyádhoz intézett imádságaimat, teljes mértékben ki akarom használni ezeket a kegyelmeket, Jézusom. Minden papi ténykedésem alkalmával szélesre tárom szívem ajtaját, hogy betérj és zavartalanul működhess benne. Világító, vigasztaló és erősítő sugarakat fogsz beléje lövelni, melyek minden nehézség ellenére is képesítenek majd arra, hogy ítéleteimet, vonzalmaimat és akaratomat a Tieddel azonosítsam, mint ahogy a papi méltóság azonosít engem Veled, örök Főpap, midőn általam leszel az oltár Áldozatává vagy a lélek Megváltójává.

*

Pár szóval összefoglalom a liturgia szellemének három fő gondolatát.

Cum Ecclesia. Ha mint egyszerű keresztény azonosítom magam az Anyaszentegyházzal, eme azonosítás folytán osztom az Ő érzelmeit.

Ecclesia. Ha az Egyház személyében, mint annak követe járulok Isten trónja elé, méginkább magamévá kell tennem az ő szándé-

kait, hogy minél méltóbb lehessenek a háromszorosan szent Felség elé lépni és az Egyház imái által hathatósabb apostolkodást gyakorolni.

Christus. De ha Krisztus főpapi méltóságában való részességem folytán Alter Christus lettem, milyen szavakkal írhatnám le hívó szózatod édességét, ó Jézus, hogy mindinkább törekedjem a Te hasonlatosságodra, hogy hirdesselek a híveknek és a példa apostolkodásával serkentsem őket a Te követésedre.

IV. A liturgikus élet előnyei.

- a) *Cselekedeteimben mindinkább érvényre juttatja a természetfölötti elemet.*

Ó, Istenem, milyen nehéz mindig természetfölötti indítóokból cselekednem! A sáttán és a teremtmények segítségével önzésem elidegeníti lelkemet s annak képességeit a bennem élő Jézustól való függés gondolatától. Hányszor esik folt napjában éberség vagy hűség híján szándékaim tisztaságán, mely egyedül teheti cselekedeteimet eredményessé és apostolkodásomat gyümölcsözővé!

Csak folytonos erőfeszítéssel és Isten segítségével érhetem el, hogy cselekedeteim javarészen indítóoka az az éltető kegyelem legyen, mely őket Isten, mint végcéljuk, felé irányítja.

Elmélkedés nélkül erre hasztalan törek-

szem. De mennyivel többet érek el, ha a liturgikus élet kebelében történnek törekvéseim! Elmélkedés és liturgikus élet két egytestvér, kik egymást kölcsönösen támogatják. A szentmisémet és breviáriumomat megelőző elmélkedés természetfölötti légkörbe emel. A liturgikus élet segítségével viszont jól tudom végezni napi elmélkedésemet.¹

*

A te iskoládban, ó, szent Egyház, milyen könnyen megszokom Teremtőmet és Atyámat megillető tiszteletadást. Mint Annak Jegyese, ki maga a megtestesült Imádás, Hálaadás, Engesztelés és Közbenjárás, a liturgia által felszítod bennem Jézus szomjúságát, hogy Atyját dicsőítse. Istent dicsérni: ez volt főcélod, mikor a liturgiát megalkottad.

Misem természetesebb, minthogy ha a liturgikus életben élek, át meg át fog járni a vallásosság erénye. Hiszen az egész liturgia nem más, mint szakadatlan és nyilvános érvényre juttatása ennek az erénynek, mely legelső az isteni erények után.

Ha a hit megvilágosító erejére támaszkodom, akkor az Istentől való függésemnek minden tehetséggel való kimutatása által az áhítat, éberség és lelki harcrakészség is kifejlődhetik lelkemben. Nagyon is latba

¹ Jól elmélkedem, hogy jól mondhassam el misémet; és jól, ájtatosan mondom el misémet és breviáriumomat, hogy másnap jól elmélkedhessek. (P. Olivaint.)

kell vetni az emberi lénynek valamennyi képességét, hogy elméje az örök javakra összpontosuljon, szíve azok elnyeréséért epedjen és akarata oly indulatba jöjjön, hogy sokszor könyörögjön és mindig küzdjön érettük.

A liturgia egész valómat megragadja. A szertartások, térdhajtások, jelképek, énekek, szavak összességével, melyek a szemekhez, fülekhez, az érzelmekhez, képzelethez, észhez, szívhez szólnak, teljesen Isten felé fordít engem; eszembe juttatja, hogy mindennek, mi csak bennem van, os, lingua, mens, sensus, vigor, Istenre kell vonatkoznia.

Az Egyház azáltal, hogy elém tárja Isten jogait és fiúi tiszteletemre és teljes odaadásomra való igényeit, kifejleszti bennem a vallásosság erényét s általa a természetfölötti lelkületet.

A liturgiában minden Istenről, az Ő tökéletességéről, ajándékairól beszél; minden Istenhez vezet; minden az Ő Gondviselésére utal, mely a megpróbáltatás, segítség, tanács, bátorítás, ígéret, felvilágosítás, sőt fenyegetés eszközeit használja lelkem megszentelésére.

A liturgia által állandóan társalgok Istenrel és vallásos érzéseimet a legkülönbébb alakokba öltöztethetem.

Ha tanulni vágyva átadom magamat ennek a liturgikus életnek, hogyis ne verne bennem mélyebb gyökeret a vallásosság

erénye a papi ténykedéseimmel összefüggő számtalan ájtatos gyakorlat által? Hogyan ne válnék bennem minden megszokássá, állandó lelkiállapottá, vagyis benső életté?

*

A liturgia Isten jelenlétének iskolája, mégpedig azé a mi Istenünké, akit a megtestesülés csodájában megismertünk! Vagy még inkább: a liturgia Jézus és az isteni Szeretet jelenlétének iskolája.

A szeretet a szeretett lény kiválóságának megismeréséből, a tőle kapott szeretetnyilvánításokból, de különösen mint Szent Tamás mondja, jelenlétéből táplálkozik.

A liturgia megjeleníti, magyarázza és vonatkoztatja Jézus Krisztus köztünk leélt életének különféle nyilvánulásait. Úgyszólván folytatja Üdvözítőnk életét, miáltal egy természetfölötti és isteni légkörbe emel bennünket és kinyilvánítja előttünk az Ő Szíve szeretetreméltóságának és gyengédségének minden titkát.

A liturgia által, ó, Jézus, Te magad folytatod nagy tanításaidat és nyilatkozataidat a szeretetről. Mindjobban megértelek, Uram, és pedig nem a történettudós elmélete szerint, azaz az elmúlt századok távolságában elfátyolozva, sem úgy, ahogy néha a hit-tudós nehézkes vizsgálódásai ismertetik. Te egészen közel vagy hozzám. Te mindig az Emmanuel vagy, az Isten velünk, Egyházad-

dal, tehát velem. Veled együtt él Egyházad minden tagja, Veled, akit a liturgia minden körülmények közt elsősorban mint szeretetem tárgyát és célját állít szemem elé.

Az ünnepek sorozata, az Evangéliumodból és apostolaid írásaiból választott szent leckék, a szentségeidből kisugározott ragyogó sugarak és különösen Eucharisziád által az Egyház köztünk éltes Téged és halatja velünk Szíved dobbanását.

Hiszem, hogy Jézus él és cselekedni akar bennem, ha meg nem akadályozom. Milyen természetfölötti életet kelt bennem ez az igazság, melyet az elmélkedés rögzít meg lelkemben!

De ha állandó természetfölötti befolyás alatt, Jézussal teljes egységben s az Ő szeretetének állandó menedékében akarok élni, akkor a liturgia változatos és érzékeltető eszközei által napjában többször kellene megerősítenem magamat a kegyelem dogmájával, Jézussal, aki együtt él, imádkozik és dolgozik velünk és könyörög értünk, tehát énérettem is.

A szeretet legkülönbözőbb alakjai: szíves figyelem, jóindulat, kitüntetés, reménység sugároznak a liturgia csodálatos könyörgéseiből s a zsoltárok, szertartások, imádságok által átjárják lelkemet.

Hogy megerősíti és nemesíti lelkemet az élő és mindig jelenvaló Jézus elgondolása! És ha azért, hogy természetfölötti módon élhessek, az állhatatosság és lemondás ál-

dozatát kellene meghoznom, súlyos kötelességeket teljesítenem, szenvedést vagy igazságtalanságokat elviselnem, mennyivel könnyebb a lelki harc, erény, megpróbáltatás, ha ahelyett, hogy a puszta keresztfát nézném, Téged látlak függni rajta, ó, én Megváltóm és hallom, amint sebeidet mutatva, szeretetem bizonyosságául kéred tőlem ezt az áldozatot.

Másrészről is hathatós támaszt ad nekem a liturgia abban a tudatban, hogy szeretetem nem áll elszigetelten. Nem vagyok egyedül az emberi természet elleni küzdelemben, mely szüntelen erőt igyekszik venni rajtam. Az Egyház, mely szeretettel kíséri figyelemmel Krisztussal való életemet, anyai oltalma alá vesz, részt ad a szentek egységében élő lelkek millióinak érdemeiből, kik a szeretetnek ugyanazt a nyelvét beszélik, mint én és ismételten biztosít arról, hogy a mennyország és a tisztítóhely lakói velem vannak, bátorítanak és támogatnak.

*

Semmi sem irányítja cselekedeteinket oly állandósággal Isten felé, mint az örökkévalóság gondolata.

A liturgiában minden a *Novissima mea*-ra emlékeztet. *Vita aeterna*, *Coelum*, *Infernum*, *Mors*, *Saeculum saeculi* és hasonló kifejezések gyakran fordulnak elő.

A holtakért való imádságok, az *Officium*

defunctorum, temetések eszembe juttatják a halált, az ítéletet, az örökkévaló jutalmakat és büntetéseket, az idő értékét és a lélekben való megtisztulás szükségességét e földön vagy a tisztítóhelyen, hogy a mennybe juthassunk.

A szentek ünnepei azok dicsőségéről szólnak nekem, akik megelőztek e földön és megragyogtatják előttem a koronát, mely számomra is fenn van tartva, ha az ő nyomdokukban haladok és példájukat követem.

E leckékben az Egyház folyton így kiált felém: Kedves lélek, gondolj az örökkévaló századokra, hogy hű maradj jelmondatodhoz: Isten mindenben, mindig és mindenütt.

Isteni liturgia! minden erényt fel kell sorolnom, hogy méltóképpen szólhassak irántam való jótéteményeidről. Hála az Írás választott szövegeinek, melyeket folyton szemem előtt tartasz, hála a szertartásoknak és jelképeknek, melyek az isteni titkokat magyarázzák, lelkem állandóan felülemelkedik a földről s részint a hitigazságok, részint az Istenfélelem, a büntől és a világ szellemétől való irtózás, a ragaszkodás, töredelem, bizalom felé szárnyal.

b) *Hathatósan segít, hogy benső életemet Jézuséhoz hasonlóvá tegyem.*

Három érzelem uralkodik Szívedben, ó, imádott Mesterem. Mennyei Atyád iránti teljes odaadásból folyó tökéletes alázatosság,

a lángoló és mindent átölelő szeretet az emberek iránt és az áldozat lelkülete.

Tökéletes alázatosság. — Nyilvános életem kezdetén ezt mondtad: Ime, itt vagyok, Atyám, hogy akarodat teljesítsem.¹ Sokszor emlegetted, hogy egész benső életem abban az óhajtásban összpontosul, hogy mindenben Atyád kedve szerint cselekedjél.² Te maga vagy az Engedelmesség, ó Jézus, ki engedelmes vagy a halálig és pedig a keresztnak haláláig.³ Még papjaidnak is engedelmeskedel. Szavukra leszállsz a földre. *Obediente Domino voci hominis.*⁴

Milyen jó iskola a liturgia. Megtanulom belőle, hogyan utánozzam engedelmességedet, ha a szívem a legjelentéktelenebb szertartásokhoz is azzal a kívánsággal ragaszkodik, hogy az Istentől való függés szellemében alakítsa magát, hogy erős kézzel megfékezzem azt a szabadságra éhes „én“-t és csillapítsam ítéletemet és akaratomat, mely mindig hajlandó ellene szegülni az alapvető szellemnek, melyet példáidból ismertünk meg: az isteni akarat tiszteletének.

Valahányszor erőszakkal elnyomom egyé-

1 *Ingradiens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti... Tunc dixi: Ecce venio... ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* (Zsid. X. 5. 7.)

2 *Ego, quae placita sunt ei, facio semper.* (Ján. VIII. 29.) *Meus cibus est ut faciam voluntatem eius, qui misit me.* (Ján. IV. 34.) *Descendi de coelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me* (Ján. VI. 38.)

3 *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* (Filipp. II. 5.)

4 József, X. 14.

niségemet, hogy az Egyháznak, akárcsak Neked magadnak engedelmeskedjék, hogy az ő nevében cselekedjék és engemet vele, tehát Veled egyesítsen, lelkem művelésére milyen értékes gyakorlatokat és benyomásokat kaphatok ettől a legcsekélyebb előírásokhoz is ragaszkodó hűségűtől az esetre, ha a legnehezebb körülmények közt kell büszkeségemnek meghajolnia.¹

Még többet mondok. Ha felidézem magamban azt a biztos tudatot, hogy bennem élsz s hogy kegyelmedre szükségem van, ha akár csak egyetlen egyszerű gondolatot akarok hasznosítani, a liturgia legyőzi önhittségemet és elbizakodottságomat, nehogy feldúlják benső életemet. A majdnem valamennyi liturgikus imádságot befejező *Per Dominum nostrum* eszembe juttatná, ha valaha el tudnám feledni, hogy magamban semmit, de semmit sem tudok, csak vétkezni és haszontalan dolgokat csinálni. Kénytelen vagyok annál gyakrabban Hozzád fordulni. Minden arra int, hogy csak azért kívánod tőlem az irántad való teljes odaadást, hogy életem ne tévedjen csalóka káprázatok nyomába.

Az Egyház a liturgia által igyekszik gyermekeit meggyőzni a könyörgés szükséges voltáról. A liturgiát valósággal az imádság, tehát az alázat iskolájává tette. Formulái, a szentségek és szentelmények által rátanít, hogy mindenem a Te drága Véred által van,

¹ Qui fidelis est in minimo, et in maiori fidelis est (Luk. XVI. 10.)

s hogy annak gyümölcseit élvezhessem, alá-
zatos imádságaimat egyesítenem kell azzal
a Te élénk vágyaddal, hogy részesíthess
belőlük.

Add, ó, Jézusom, hogy tanuljak ezekből
a sorozatos leckékből, hogy növeljem kicsi-
ségem tudatát s hogy meggyőződjem arról,
hogy a szent Ostyának, a Te titokzatos Tes-
tednek, én csak egy parányi részecskéje s
a dicséretnek hatalmas karában, melyet Te
vezetsz, egyetlen gyenge hang vagyok.

Hogy a liturgia jóvoltából mindinkább be-
lássam, hogy ezt a hangot mind tisztábbá s
ezt a részecskét mind fehérebbé csak alá-
zatossággal tehetem.

Mindent átölelő szeretet. — Szíved, ó,
Jézusom, minden emberre kiterjesztette meg-
váltói hivatását.

A Sitio-ra, mit haldokolva kiáltottál bele
a világba s ami állandóan visszhangzik oltá-
raidról, a tabernákulumból, dicsőséged trón-
usáról és az egyszerű keresztény lelkéből
is annak az élénk vágyának kellene felelnie,
hogy testvéreiért odaadja magát, égető szor-
júságnak minden ember lelkiüdvösségéért és
az evangélium elterjedéséért, nagy buzgalom-
nak a papi és szerzetesi hivatás tiszteletében,
és állhatatos imádságoknak, hogy a hívek
megértsék kötelességeiket és a felszentelt
lelkek a benső élet szükségességét.

Mennyivel magasabb lánggal kell még lo-
bogniok ezeknek az óhajtásoknak a Te szol-
gáid lelkében, kiket a szertartások állandóan

emlékeztetnek arra, hogy kiváltságos helyet adtál nekik titokzatos Testedben, hogy Téged minél több lélek számára kell megtestesíteniök, hogy ők a megváltás művében segítőtársaid, közbenjárók inter vestibulum et altare,¹ hogy sirassák a világ bűneit, hogy szentekké kell lenniök nemcsak önmagukért, hanem azért is, hogy másokat megszenteljenek, a lelkeket átalakítsák, tanítsák és vezessék s megindítsák bennük a Te életed vérkeringését: Ego sanctifico me ipsum ut sint et ipsi sanctificati.²

Megváltóm Anyaszentegyháza, testvéreimnek, minden gyermekednek anyja, hogy is élhetnék liturgiádból anélkül, hogy bekapcsolódnám a Te isteni Jegyesed Szívének munkájába teremtményeid üdvösségéért s a tisztítóüzben szenvedő lelkek megszabadításáért?

Bizonyos, hogy kiváltságos részem van a szentmiséből, melyet bemutatok s a breviáriumból, melyet imádkozom. De Te azt kívánod, hogy a kiváltságosok a sokaság élén haladjanak, melyet gondjaidba vettél: In primis, quae tibi offerimus pro Ecclesia sancta tua catholica.³ Ezer módját ejted, hogy megnyisd szívemet s benső életemet Jézuséhoz tedd hasonlóvá.

Drága liturgikus élet, növeld fiúi szeretetemet az Egyház és minden hívők közös

1 Joel. II. 17.

2 Ján. VII. 19.

3 Kánon.

Atyja iránt. Tégy engedelmesebbé és alázasabbá egyházi feljebbvalóim iránt, hogy minden gondjukban részem legyen. Segíts, hogy el ne felejtsem, hogy Jézus Szívében hordja őket. Vezérelj elhatározásomat, hogy engedékenység, béketűrés, türelem és szolgálatkészség erényeiben tündököljem előttük, hogy lássák tükröződni bennem az Üdvözítő szelidségét.

Tarts meg abban a meggyőződésben, hogy csak a Kereszt által juthatok az égbe, hogy minden dicséretem, imádságom, áldozatom és egyéb cselekedetem csak Jézus Vére által nyer értéket az Ég előtt, s hogy minden kereszténnyel együtt kell elnyernem a mennyországot, mert hiszen minden választottakkal együtt hívsz, hogy örvendezzem benne s folytassam velük együtt Jézus Krisztus által az örökkévalóságon át a dicséret énekét, melyhez már a földön csatlakoztam.

Az áldozat szelleme. — Ó, Jézus, tudtad, hogy az emberiséget csak áldozat árán lehet megváltani, azért egész földi életedet az áldozatok sorozatává tetted.

Mint Veled azonos papod, ó, isteni Megfeszített, a szentmise felajánlása közben Veled együtt áldozati bárány akarok lenni én is. Minden, mi benned van, Kereszted körül összpontosul. Minden, ami bennem van, szentmisémben leli központját. A szentmise lesz életem középpontja és napja, mint ahogy a Te áldozatod középpontja a liturgiának.

Mivel ez az oltár és a tabernákulum által szüntelen visszavezet a Kálvária gondolatához, számomra az áldozat szellemének iskolájává válik. Midőn az Egyház érzelmeiből részt ad, közli velem a Tiedet is, ó, Jézus, s így megvalósíthatom Szent Pál szavait. Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Jesu¹ és azt, amit felszentelésemkor mondtak nekem: Imitantini quod tractatis.²

Misekönyv, rituále és breviárium a legkülönbözőbb módokon — hacsak a számtalan keresztvetés által is — arra figyelmeztet, hogy a bűnbeesés óta az áldozat az emberiség törvényévé vált, s hogy csak a Tiedével együtt van értéke. Áldozatot áldozatért adok tehát Neked, isteni Megváltóm. Saját magamat adom Neked szenvedő áldozat gyanánt, melyet teljesen beleolvasztok a Te gólgotai szenvedéseidbe, hogy azzal együtt percenkint megújuljon a szentmisékben, melyeket folyton-folyvást mondanak az egész világon.

A Liturgia megkönnyíti ezt a magam feláldozását és képesít arra, hogy pótoljam, ami a Te Testedben még hiányzik kínszenvedéseidből.³

Hozzáadom a magam részét a minden keresztények áldozatából készült ostyához.⁴

1 Filipp. II. 5.

2 Rom. pontif.

3 Adimpleo quae desunt passionum Christi pro corpore eius quod est Ecclesia. (I. Kolossz. 24.)

4 Tota ipsa redempta civitas, hoc est congregatio societisque sanctorum, universale Sacrificium offertur Deo per Sa-

És ez az ostya felszáll az égbe, hogy kiengesztelje a világ bűneit és a küzdelmes és szenvedő Anyaszentegyháznak megszerzi megváltásod gyümölcseit.

Így lesz igazi liturgikus életem. Mert beléd öltözködni, ó, megfeszített Jézus, valóságosan egyesülni a Te áldozatoddal, az Abneget semetipsum által — vajjon nem ez-e a cél, hova Egyházad vezetni akar engem, midőn imádságai és szent szertartásai által átítat a Te érzelmeiddel s általuk megvalósítja azt, ami a tiedben minden felül áll: az áldozat lelkületét.¹

Így egyike leszek azoknak a kiválasztott eleven köveknek, melyek a megpróbáltatásokban megcsiszolódva, Scalpri salubris ictibus et tunsione plurima Fabri politi malleo,² hivatva vannak részt venni az égi Jeruzsálem felépítésében.

cerdotem magnum, qui etiam obtulit in Passione pro nobis, ut tanti capitis corpus essemus . . . Cum itaque nos hortatus esset Apostolus ut exhibeamus corpora nostra hostiam viventem . . . Hoc est sacrificium Christianorum: multi unum corpus in Christo. Quod etiam sacramento altaris, fidelibus noto, frequentat Ecclesia, ubi ei demonstratur quod in ea re, quam offert, ipsa offeratur. (Szt. Ágost. De Civit. Dei, lib. X. cap. VI.)

1 Tunc demum sacerdoti Hostia proderit si, seipsum Hostiam faciens, velit humiliter et efficaciter imitari quod agit. (Petr. Bles. Epist. CXXIII.) — Qui passionis Dominicae mysteria celebramus, debemus imitari quod agimus. Tunc ergo vere pro nobis Hostia erit Deo, cum nosmetipsos Hostiam fecerimus. (Szt. Gerg. Dialogor. lib. IV. LIX. fejezet.)

2 Hymnus de dedicatione Ecclesiae.

c) *A liturgikus élet a mennyei életből élteti lelkemet.*

Conversatio nostra in coelis est,¹ mondá Szent Pál. Hol tanulhatnám meg könnyebben ezt az igazságot, mint a liturgiában? Ez a földi liturgia vajjon nem az éginek mása-e, melyet a szeretet Apostola a Jelenések könyvében leírt? Ha az officiumot mondom vagy énekelem, mi más ez, mint amit az angyalok cselekszenek az Örökkévaló trónusa előtt?

Mit mondjak még? Minden zsoltár, minden himnusz minden imádság befejező szavai nem hívnak-e a Szentháromság imádatára?

A szentek számtalan ünnepe mintegy bizalmas viszonyba hoz mennyben lakozó testvéreimmel, kik pártfogásukba vesznek és imádkoznak érettem. A Szent Szűz ünnepei arra emlékeztetnek, hogy van oda-fönn egy nagyjóságú és nagyhatalmú Anyám, aki nem nyugszik, míg biztonságban nem lát lábainál, Fia országában. Mindezek az ünnepek, az én édes Üdvözítőm titkai, Karácsony, Húsvét és különösen a Mennybemenetel ünnepe, hogy is ne töltene el honvágygal az ég felé, mit Szent Gergely a predestináció zálogának tekint.

V. A liturgikus élet gyakorlása.

Jó Mesterem, Te megérttetted velem, mi a liturgikus élet. Ürügynek használjam-e papi

¹ Filipp. III. 20.

szolgálataimmal járó kötelezettségeimet, hogy lerázzam a fáradságot, melyet tőlem kívánsz az élet gyakorlására? Erre bizonyára azt felelnéd, hogy a liturgikus ténykedéseknek a Te kívánságaid szerint való teljesítése sem kíván több időt, mint amennyi gépies teljesítésükhöz szükséges. Utalnál annyi hü szolgád, többek közt a boldog Perboyre atya példájára,¹ kire folytonos és valóban túlságosan kimerítő foglalatosságok terhét róttad és mégis kiválóan liturgikus lelkületű volt.

a) *Távolabbi előkészület.*

Tedd, jóságos Üdvözítőm, hogy a liturgikus élet utáni vágyam a hit fennkölt lelkületében nyilvánuljon minden iránt, ami az istentiszteletre vonatkozik.

Angyalaidd és szentjeidd színről-színre látnak Téged. Semmi sem fordítja el lelküket a fenséges cselekménytől, melyek leírhatatlan örömeik főelemeit alkotják. De én, aki az emberi természet minden gyarlóságának vagyok alávetve, hogy állhassak meg jelenlétedben, midőn az Egyházzal együtt szólok Hozzád, ha nem fejleszted bennem a hit ajándékát, melyet a szent keresztségben nyertem?

Úgy érzem, sohasem tudnám a liturgikus cselekményeket robotnak tekinteni, melyet az ember igyekszik mielőbb lerázni vagy

1 Lásd életrajzát III. könyv 8. és 9. fejezet, Párizs 1890.

csak azért végzi, mert fizetik érte. Remélem, hogy sohasem mernék a felséges és szent Istenhez olyan nemtörődomséggel szólni vagy tiszteletének szertartásait úgy teljesíteni, ahogyan a legalacsonyabb szolgálával szemben is szégyelnék eljárni. Sohasem botránkoztatok azzal, aminek az emberek épülésére kellene szolgálni. És mégis láthatom-e előre, hol fogok megállni, ha egyszer a hit szellemének szempontjából elhanyagolni kezdeném magamat?

Ó, Istenem, ha már erre a lejtőre jutottam volna, tarts vissza vagy méginkább adj olyan eleven hitet, hogy elragadva a liturgikus cselekményeknek a Te szemeidben való fontosságától, örüljek, ha érzem, hogy lelkesíti az ő fenségük mindjobban az akaratomat.

Ugyan volna-e bennem a hitnek csak egy szikrányi szelleme is, ha nem akarnám teljes buzgalommal megismerni és megfigyelni a liturgia előírt szabályait? A liturgia legszebb gondolatai sem menthetnék előtted, ó Istenem, ezt a hanyagságomat. Mitsem tesz, ha e munka iránt semmiféle természetes vonzódást nem érzek, elég, hogy Neked tessék engedelmességem s hogy tudjam, hogy majdan nagy javamra válik.

Lelkigyakorlataim alatt sohasem fogom elfelejteni, hogy e pontra vonatkozólag megvizsgáljam lelkemet a Miskönyv, Szertartáskönyv és Breviárium segítségével.

Egyházad, ó Jézus, elsősorban a Zsoltárok

gazdagságából merített istentiszteletében. Ha liturgikus lelkületű vagyok, akkor lelkem a zoltároskönyv részeiben is megtalál Téged, különösen szenvedő életed elgondolásában.

Tudja, hogy azok a bizalmas szavak, azok az érzelmek, melyekkel Szíved halandó életed alatt Istenhez fordult, igen sok prófétai vonatkozásban fordul elő, melyeket a zoltárosnak Te sugalltál.

Csodálatos összegezésben már eleve megtalálja bennük Evangéliumod legfőbb tanításait.

Ugyanezen díszletek közt zendül majd felém Egyházad szava, folytatva megpróbáltatásokkal telt életed ecsetelését, szenvedéseid és diadalaid alatt isteni Jegyeséhez méltó érzelmeket nyilvánítva. Érzelmeket, melyeket kísértései, vereségei, küzdelmei, bánatai, csüggedései, csalódásai közepette épp úgy, mint győzelmei és vigasztalásai alkalmával is elsajátíthat minden lélek, melyben a Te életed megnyilatkozhatott.

Ha olvasmányaimban sort kerítek a Szentírás egyes részeire is, a liturgiához való vonzalmamat fejlesztem vele és az egyes szavakra való figyelmemet megkönnyítem.¹

Elmélkedésem közben észreveszem, hogy minden liturgikus szövegben egy-egy köz-

¹ Plus lucratur qui orat et intelligit, quam qui tantum lingua orat. Nam qui intelligit reficitur quantum ad intellectum et quantum ad affectum. (S. Thom. in I. Cor. XIV. 14.)

ponti eszme köré csoportosulnak a különféle oktatások.

Milyen fegyvereket kovácsolhatsz ekképpen, ó lelkem, képzeleted ingatagságai ellen, különösen, ha a jelképekből le tudod vonni a tanulságot.

Az Egyház azért használja őket, hogy az érzékekhez oly nyelven szóljon, mely rabul ejti őket s az elmondott igazságokat érzékelhetőkké teszi. Agnoscite quod agitis, így szólt hozzám felszentelésemkor. Anyám, az Egyház mindent jelképes szavakban ad nekem: szertartásokat, ruhákat, szent tárgyakat. Hogyan világosítanám meg elméjüket és indíthatnám meg szívüket a híveknek, kiket az Egyház ezzel az egyszerű és magasztos nyelvezettel akar megnyerni, ha én magam sem bírom annak kulcsát?

b) *Közvetlen előkészület.*

Ante orationem praepara animam tuam.¹ Közvetlenül a mise és a breviárium különböző elkezdései előtt csendesen, de erélyesen összeszedem gondolataimat, hogy elvonjam őket mindattól, ami nem Istenre vonatkozik és Istenre irányítsam figyelmemet. Hiszen Isten az, akihez szólni akarok.

De Ő Atyám is. Azt a tiszteletteljes félelmet, melyet még maga az angyalok Királynéja is érez, ha isteni Fiával beszél, egyesítem

¹ Az imádság előtt készítsd el lelkedet. (Eccli. XVIII. 23.)

az egyszerű őszinteséggel, mely a végtelen Felséggel való érintkezéssel az aggastyánt is gyermeteg lelküvé teszi.

Atyámmal szemben való egyszerű és gyermeteg magatartásomban híven tükröződik az a meggyőződés, hogy Jézus Krisztussal egyesülve vagyok és bár méltatlanul, de az Ő Egyházát képviselem és a bizonyosság, hogy imádságomhoz csatlakoznak a küzdő Egyház tagjai: *In conspectu Angelorum psallam tibi.*¹

Számodra, lelkem, ez már nem az okoskodás, elmélkedés ideje. Most gyermeteg lélekkel kell lenned. Mihelyt elérted az értelem korát, elfogadtad kétségtelen igazság gyánánt mindazt, mit anyád mondott neked. Ugyanazzal az egyszerű, őszinte bizalommal kell fogadnod Anyaszentegyházadtól is mindazt, mit hited táplálására eléd ad.

Nélkülözhetetlen a léleknek ez a megifjulása! Amilyen mértékben tudom lelkeket gyermekivé tenni, oly mértékben válnak javamra a liturgia kincsei és oly mértékben ragad magával belőle a kiáradó költészet. Így növekszik bennem a liturgikus szellem.

Akkor lelkem könnyen esik az imádat hangulatába és meg is marad benne az egyházi cselekmények (a szertartás, breviárium, mise, szentségek stb.) alatt, melyekben mint az Egyház tagja vagy megbízottja, vagy mint Isten szolgája veszek részt.

¹ Az angyalok színe előtt énekelnek neked. (CXXXVII. zsolt.)

Az imádás megkezdésének formájától függ nagyrészt nemcsak a liturgikus ténykedés haszna és érdeme, hanem azok a lelki vigasztalások is, melyeket Isten ennek tökéletes betöltéséhez fűz azért, hogy állhatatos maradjak apostoli munkálkodásomban.

Imádni akarok tehát. Akaratom lendületét egyesíteni akarom az Istenember imádatával, hogy Istennek illő tiszteletet adhaszak. Inkább a szív felemelkedése ez, mint az ész munkája.

A Te kegyelmeddel akarom ezt, ó Jézusom. S ezt a kegyelmet elnyerhetem például a breviáriumra nézve *Deus in adiutorium*, a szentmisére nézve pedig a jól elmondott *Introibo* által.

Akarok : gyermeki és ragaszkodó, erős és alázatos akaratot kívánsz tőlem, mely élénk vággyal egyesül a Te segítséged után.

Ha megadatik nekem, hogy értelmem szép látókört tárjon hitem elé vagy ha érzékenységem némi ájtatos megindulásokat ad neki, akaratom legott hasznára fordítja ezeket, hogy jobban imádhasson. De jól megjegyzem azt az igazságot, hogy az Istennel való egyesülés végelemzésében a lelki működés tetőpontjában, az akaratban rejlik és még ha elborulás és fásultság fátyolozza is, ez az önmagában száraz és hideg képesség is fel fog lendülni csupán magára a hitre támaszkodva.

c) *A liturgikus feladatok betöltése.*

Hogy jól be tudjam tölteni a liturgikus feladatokat, az a Te bőkezűséged ajándéka, ó Istenem. Omnipotens et misericors Deus, de cuius munere venit ut tibi a fidelibus tuis digne et laudabiliter serviat.¹ Méltóztassál nekem megadni ezt az ajándékodat, Uram. Imádni akarlak Téged, liturgikus működéseim alatt. E szó minden módszert egyesít.

Akaratom Isten Fensége elé vitte és ott tartja szívemet. És én munkája minden eredményét az Aperi imádság e három szavába foglalom: digne, attente, devote, . . . melyek pontosan kifejezik, milyen legyen testem, elmém és szívem magatartása.

Digne: tiszteletgerjesztő magatartással, a szavak pontos és fontosabb részeknél lassúbb kiejtésével, az előírások pontos betartásával, hangommal és a keresztvetés, térdhajtás stb. módjával testi magatartásom nemcsak azt fejezi ki, hogy tudom kivel beszélek, mit mondok, milyen apostolkodás gyakorlására van hatalmam,² hanem azt is, hogy szívem cselekszi ezt.

¹ Imádság Pünkösöd u. 12. vas.

² Apostolkodás vagy botránkoztatás: Sok lélekre nézve, kik a vallást valami bizonytalan értelmiség vagy szertartásosság folytán keresztül tekintik, egy közepes áhítatú pap szentbeszéde kevesebb hatással van, mint egy igazi pap apostolkodása, kinek nagy hite, töredelmessége és áhítata beragyogja a keresztelés, temetés szertartását, de különösen a szentmisét. Szavaik és szertartásaik megindítják a szíveket. Az átélt litur-

A földi királyok udvarában még az egyszerű szolgák is nagyra becsülik a legcsekélyebb megbízatásokat is; teljesítésük közben önkénytelenül fenséges és ünnepélyes arcot öltenek. Nem sikerülne-e nekem is ez a tiszteletmegadás, mely mind lelkem magatartásában, mind külső fellépésében is megnyilvánulna feladatom teljesítése közben, minthogy a királyok Királyának, a fenséges Istennek testőrségéhez tartozom?

Attente: Lelkem csupa buzgóság lesz, hogy a szent ígéből és szertartásokból kiragadjam mindazt, ami szívemet táplálhatja.

gia a Titkot bizonyosságnak, a láthatatlant létezőnek mutatja be előttük és arra indítja őket, hogy hívják azt a Jézust, akit alig ismernek, de akivel úgy érzik, ez az igazi pap bizalmas összeköttetésben van.

De hitük megfogyatkozhatik vagy teljesen elvész, ha undorodva így kiáltanak fel: „Nem, igazán lehetetlen, hogy ez a pap higgye és félje az Istent, mikor így misézik, keresztel, imádkozik és végzi a szertartásokat.” Milyen felelősség! És ki merné kétségbevonni, hogy az ilyen botrányok majdan szigorúan lesznek elbírálva?

Milyen hatása lehet a hivekre a tiszteletteljes istenfélelem kifejezésének vagy ellenkezőleg a szent cselekmények immelámmal való végzésének!

Főiskolai diákkoromban minden papi befolyáson kívül álltam, mikor egyszer véletlenül alkalmam volt egy papot tudtán kívül megfigyelni, amint breviáriumát mondta. Tiszteletteljes és áhítatos magatartása valóságos új felfedezés volt számomra és egyszerre úgy éreztem, hogy most mindjárt imádkoznom kell és pedig lehetőleg úgy, mint ez a pap. Az Egyházat mintegy megtestesülve láttam Istennek e méltó és Vele oly szoros összeköttetésben levő szolgájában.

Viszont, mesélte nemrég egy szavahihető ismerősöm, mikor láttam, hogy hadarja el a mi plébánosunk a misét, meg voltam botránkozva és bizonyos voltam benne, hogy ez az ember nem lehet hívő. Azóta nem tudtam imádkozni, sőt hinni sem és mivel undor fogott el, hogy ezt az embert megint misézni látom, a templomból is egészen elmaradtam.

Figyelmem egyidejűleg a szövegek szó szerinti értelmére terelődik. Akár mondatonkint megyek előre, akár egyfolytában mondom a szöveget és addig elmélkedem minden szó felett, ami figyelmemet felkeltette, míg csak szükségét nem érzem, hogy más virágban keressem a hódolat, alázat mézét. Mindkét esetben hű maradok a Mens concordet voci¹ elvéhez.

Majd az aznapi titokkal vagy a liturgikus időszak főgondolatával foglalkozik elmém.

Szerepe azonban másodrendű marad az akaratéhoz képest, melynek csupán gondolatokat közvetít, segítve neki, hogy az imádás hangulatába jusson vagy abban megmaradjon.

Valahányszor erőt vesz rajtam a szóra-kozottság, nem bosszúsán kapkodva és hirtelenkedve akarok visszatérni imádó gondolatszárnyalásaimhoz, hanem jókedvvel, mint ahogy mindent teszek, amit a Te segítségével tehetek, ó Jézusom, és erélyesen, mint ahogy mindennek történni kell, ami a segítségére derekasan rá is akar szolgálni.

Devote: Ez a legfontosabb. Mindennek arra kell irányulnia, hogy az istentisztelet és minden liturgikus ténykedés az áhítat gyakorlása legyen, tehát szívből fakadjon.

„Elhamarkodás az áhítat halála”. — A breviáriumról és a fortiori szentmiséről szólva Szalézi Szent Ferenc ezt a mondást elvül

1 Gondolatod összhangban legyen a szíveddel. (Szt. Bernát.)

állítja fel. Kötelezőleg felteszem tehát magamban, hogy szentmisémre legalább félórát szánok. Így nemcsak a Kánont, hanem valamennyi többi részt is ájtatosan mondom el. Könyörtelenül elvetek minden ürügyet, melyek napom e központi cselekményének elsietésére indíthatnának. Ha megszokottságból egyes szavakat vagy szertartásokat megcsonkítanék, egy ideig igyekszem ezeket a hiányos részeket még kissé túlzottan, lassan mondani, illetve végezni.¹

Ha sikerült helyreállítanom a helyes arányt, akkor kiterjesztem ezt az elhatározásomat minden liturgikus működéseimre: szentségek, áldások, temetések stb-re is.

Ami a breviáriumot illeti, gondom lesz rá, hogy előre megállapított időben mondjam. Ha itt az ideje, kényszerítem magam, hogy bármi történjék is, mindent abbahagyjak. Minden áron azt akarom, hogy imádságom igazi, szívből jövő imádság legyen. Ó, isteni Közbenjáró, tartsd fenn bennem az elhamarkodottságtól való irtózatot, midőn a Te helyeden állok vagy az Egyház nevében cselekszem. Győzz meg engem arról, hogy az elhamarkodás megbénítja a liturgiát, ezt a nagy szentségi szervezetet és megakadályozza abban, hogy fenntartsa az imádságnak azt a szellemét, mely nélkül a

¹ Ki akarván figurázni valakit, aki sebesen beszél és maga sem tudja mit, a múlt század egy hitetlenségéről és realiztikus leírásáról egyaránt híres író nem talált jobb hasonlatot „a papnál, aki lehadarja miséjét”.

legbuzgóbb pap külszíne alatt is lanyha vagy még rosszabb szolgád lennék. Vésd jól tudatomba ezeket a szavakat, melyektől úgy megremeg a lelkem: *Maledictus, qui facit opus Dei fraudulentem.*¹

Olykor szívem egy hatalmas lendületével egyetlen hittételbe foglalom az egyházi év időszerű titkának fő értelmét lelkem táplálására.

Olykor pedig hosszasan élvezett foglaltosságommá válik a hit, remény, vágy vagy bánat, felajánlás vagy szeretet jegyében.

Egyebekben egyetlen tekintet elég lesz nekem. Egyetlen bensőséges, hosszú tekintet, Istennek egy titkára vagy tökéletességére, neveid egyikére, ó, Jézus, Egyházadra, semmiségemre, nyomorúságaimra, szükségeimre vagy keresztényi, papi, szerzetesi méltóságomra. Egészen különböző attól az elméből kisugárzó figyelő tekintettől pl. egy hittudományi leckeórán. Ez a tekintet növeli hitemet, de még inkább szeretetemet. Bizonyára csak halvány visszatükrözése a boldogító Isten-látásnak, de földi viszonylatban mégis megvalósítja, amit a tiszta és buzgó lelkeknek ígért: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*²

*

1 Átkozott, ki az Úr dolgát álnokul végzi. (Jer. XLVIII. 10.)

2 Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent. (Máté, V. 8.)

Így minden szertartás üdítő szórakozássá válik, mert valóban lelkem kilégzése, melyet az elfoglaltságok visszafojtottak volna.

Szent Liturgia, milyen enyhülést szerzesz lelkemnek különböző cselekményeid által! Nem terhes szolgálatok immár, hanem életem legnagyobb vigasztalásai.

Hogy is lehetne máskép, mikor a Te jóvoltodból mindig emlékeztetve lévén az Egyház gyermekének és követének, Jézus Krisztus tagjának és meghatalmazottjának méltóságára, mind jobban és jobban Őbeléje öltözöm, ki a választottak Gyönyörűsége!

Vele való egyesülesem által megtanulom javamra fordítani a földi élet keresztjét, hogy elvessem örök boldogságom aratásának magvát és liturgikus életem által, mely bármily apostolkodásnál hathatósabb, tudatosan vonzok más lelkeket is magam után az üdvösség és szentség útjára.

**4. A szívvédelem, a benső élet kapujának kulcsa
tehát, az apostolkodáshoz elengedhetetlenül
szükséges.**

A szívvédelemnek elhatározása.

Akarom, ó, Jézusom, hogy szívem megszokásból tisztán tartsa magát minden folttól és mindinkább egyesüljön Szíveddel, minden foglalkozásomban, társalgásomban, szórakozásomban stb.

Ennek az elhatározásnak negatív, de elengedhetetlen eleme, hogy elhárítsunk minden szennyet, úgy a cselekvés indító okából, mint annak kiviteléből.¹

A pozitív elem oda irányítja törekvéseimet, hogy bensővé tegyem a hitet, reményt és szeretetet, melyek a cselekvést éltetik.

Ez az elhatározás lesz az igazi fokmérője reggeli imádságaim és liturgikus életem értékének. Mert benső életem az lesz, ami szívvédelmem: *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.*²

Imádság és liturgikus élet új lendületet

1 Hogyan biztosíthatjuk szándékunk tisztaságát? — Minden cselekvésünk megkezdésénél, de különösen folyamata közben nagyon vigyázzunk magunkra.

Miért kell vigyáznunk cselekvésünk kezdetén? — Mert ha e cselekvések természetes hajlamainak kedvesek, hasznosak, megfelelőek, akkor kedvtelésből vagy érdekből a maga indító-okait juttatja érvényre. Nos, milyen figyelem, sőt önuralom kell hozzá, hogy akaratunkat ne elsősorban a neki hízogó, sőt támogató és elbájoló indítóokok befolyásolják?

Miért tette hozzá, hogy ez a vigyázat különösen a cselekvés folyama közben szükséges?

Mert ha kezdetben volt is erőnk érzéseinknek és önzésünknek hízogó vonzóerőket legyűrni, hogy mindenben csak a hit szempontjait nézzük szándékaink tisztasága folytán, később elfelejtjük közelről vizsgálni magunkat, a megízlelt örömök vagy a bizonyos dolgok iránt támadt érdeklődésünk láza, mely minden újabb benyomásra csak fokozódik, lassankint elpuhítja a szívet, a természet, melyet kezdetben sikerült legyűrni, felébred és visszahódítja uralmát; az önzés halkán és szinte tudatunkon kívül becsempészi a maga érdekszpontjait e jó szándékok helyébe, melyekkel cselekedeteinket elhatároztuk és megkezdjük; amiből aztán tud' Isten, miféle álutakon, lassankint következhettek, amit Szent Pál mond, hogy a szellem eltévelyedése után a test lesz az úr, vagyis az alacsony, földies vagy haszonlesó szándékok. (P. Caussade.)

2 Minden őrizettel óvjad szívedet, mert az élet abból származik. (Péld. IV. 23.)

ad Istennel való egyesülésemnek. De a szív védelme teszi lehetővé az utasnak, hogy az utazás előtt vagy pihenés közben magához vett táplálékából erőt merítsen, hogy mindig abban az erőben maradjon, mint az elinduláskor volt.

Ez a szívvédelem nem más, mint szokás, vagy legalább is gondoskodás arról, hogy minden cselekedetemet kellőképp megóvjam mindentől, ami indító okaiknak vagy bevégzésüknek kárára lehetne.

Nyugodt, könnyű, feltétlen és egyúttal alázatos és erőteljes gondoskodás ez, mert Istentől való segélykérésre s e kérdésben rejlő bizalomra van alapítva.

Inkább szívem és akaratom munkája ez, mint eszemé, melynek szabadnak kell maradnia, hogy teljesítse kötelességeimet. Ahelyett, hogy tevékenységemet gátolná, a szívvédelem inkább tökéletesíti azt Isten szellemében irányítva és állapotbeli kötelességeimmel összhangba hozva.

Ezt a műveletet minden percben gyakorolni akarom. Ez mindenkori cselekvéseimnek a szív által való áttekintése lesz és a cselekvések egyes részeinek átlagos megfigyelése; sorrendben, ahogy következnek. Ez az *Age quod agis*¹ pontos betartása lesz. Lelkem mint éber őr, kiterjeszti minden gondoskodását szívem minden megmozdu-

¹ Tedd azt, amit teszel, vagyis minden figyelmedet az éppen most folyó munkádra fordítsd.

lására, mindenre, ami bensőben történik: benyomásaimra, szándékaimra, szenvedélyeimre, hajlandóságaimra, egyszóval minden belső és külső tevékenységemre, gondolataimra, szavaimra és cselekedeteimre.

Annyi bizonyos, hogy ez a szívvédelem megkívánja a lelki összeszedettséget s nem valósítható meg, ha lelkem szórakozott.

De e gyakorlat gyakori ismétlése által lassankint megszokottá s ezáltal könnyűvé válik.

Quo vadam et ad quid? ¹ Mit tenne Jézus? Hogyan viselkednék az én helyemben? Mit tanácsolna nekem? Mit kíván tőlem e pillanatban? Ezek a kérdések rohanják meg benső életet áhítózó lelkemet.

Még megindítóbb jellegűvé válik szívvédelmem, ha Mária által akarok Jézushoz jutni. E jó Anyához való folyamodás szívünk állandó szükségletévé válik. Így válik valóra a *Manete in Me et Ego in vobis*, ² ami a benső élet minden szabályát magában foglalja.

Lelkem a *Veled* egyesítő szívvédelem által akarja elnyerni azt, amit az Eucharisztia gyümölcsének mondasz, ó, Jézus: *In Me manet et Ego in eo*.

In Me manet. Igen, valóban otthon fogom érezni magamat isteni Szívvedben és jogom lesz minden javadhoz a megszentelő ma-

¹ Hová menjek és miért? — Szent Ignác gyakran ismételt szavai, melyekre lelkigyakorlatai hivatkoznak.

² Ján. XV. 4.

laszt határtalan kincsei és a segítő malaszt kimeríthetetlen bányája által.

Et Ego in eo. De hála szívem védelmének, Te is valóban otthon leszel lelkemben, szeretett Üdvözítőm. Mert miközben minden erőmmel azon vagyok, hogy állandó uralmadat minden képességem működésére biztosítsam, egyúttal nemcsak arra vigyázok, hogy nélküled semmit se tegyek, hanem törekvésem annyira fog menni, hogy minden cselekedetembe a szeretet napról-napra növekvő erejét vigyem bele.

Szívvédelmemnek ilyenformán a benső higadtság és lelki éberség megszokottsága, a tevékeny és rendszeres élet és érdemeim felmérhetetlen gyarapodása lesz a következője.

Így, ó, Jézusom, a munkáim által Veled való közvetett egyesülésem, vagyis a teremtményekhez a Te akaratodból való viszonyom abból a közvetlen egyesülésből fog kiindulni, melyet az imádság, a liturgikus élet és a szentségek használata teremtett meg számomra. Mind a kétféle egyesülés a hitben és Irántad való szeretetben gyökeredzik és a Te kegyelmedből létesül. A közvetlen érintkezésben Te magad és egyedül csak Te vagy szemeim előtt, ó, Istenem. A közvetettben más dolgokhoz is kell alkalmazkodnom. De mivel Irántad való engedelmességből foglalkozom velük, a tárgyak, melyeket figyelembe kell vennem, a Veled való egyesülésemnek általad rendelt eszkö-

zeivé válnak. Elhagylak, hogy újra Rád találjak. Mindig csak Téged kereslek, és mindig ugyanazzal az érzéssel, de a Te akaratod szerint. És ez az isteni akarat az egyetlen világító torony, melyre szívvédelmem szüntelen irányítja tekintetemet, hogy tetterőmet a Te szolgálatodba állítsa. Mindkét esetben egyaránt elmondhatom tehát: *Mihi adhaerere Deo bonum est.*¹

Tévedés tehát azt hinnem, hogy azért, hogy Veled lehessenek, halogatnom kell munkámat vagy megvárnom, míg készen leszek vele. Tévedés azt képzelnem, hogy valamely munka, akár természeténél, akár teljesítésének ideje folytán uralkodhatik rajtam és béklyóba verheti szabadságomat annyira, hogy Veled való egyesülesem lehetetlenné válik. Nem, Te azt akarod, hogy szabad legyek. Nem akarod, hogy cselekedeteim úrrá legyenek rajtam. Azt akarod, hogy uruk és ne rabszolgájuk legyek. És ennek megvalósításához kegyelmedet ajánlod, ha híven védem szívemet.

Attól fogva tehát, hogy a gyakorlati természetfölötti érzék a Te Gondviselésed irányította események, körülmények és részletek által megismertette velem, hogy munkásságom igazán a Te akaratod szerint való kötelességem, hogy el ne mulasszam, de különös kedvemet se leljem benne. Vállaljam és tegyem is meg, de csakis azért, hogy

1 LXXII. Zsolt. 28.

akaratodnak engedelmeskedjem. Mert az önszeretet megrontja értékét és kisebbíti érdemét.¹ Ha megértettem, ó, Jézusom, hogy mit akarsz tőlem és hogyan: Quod et quomodo Deus vult, megteszem, mert Te akard: Et quia Deus vult, s a Veleđ való egységem nemhogy gyengülne, de inkább még bensőbbé válik.

I. A szívvédelem szükségessége.

Istenem, Te magad vagy a Szentség és csak oly mértékben fogadsz egy földi lényt bizalmadba, amily mértékben szétrombol vagy eltávolít mindent, ami beszennyezhetné.

Ha szellemünk lusta, hogy Hozzád emelkedjék, a teremtett dolgokhoz való rendetlen ragaszkodás; durvaság vagy türelmetlenség; harag, szeszély, puhaság, gyönyörhajhászás; mások hibáinak igaz ok nélkül való meg gondolatlan felhánytorgatása, szórakozottság, kíváncsiság, mely semmiben sem keresi Isten dicsőségét, fecsegés, csacsckaság, másoknak

1 A jóban, mondja Desurmont atya, olyan gyönyörűség, tisztesség, dicsőség és valami kimondhatatlan finom íz rejtőzik, mely izletesebb mint a rossz. A lélek nem fél a habzó serleget kiinni, nem fél attól a finom önzéstől, mely elfojtja a segítő malasztot.

Az Úr irántunk való jóságában és saját dicsőségének fenn tartása végett közömbösnek mutatkozik minden különös javak iránt. Egyetlen dolog fontos csak előtte; az Ő akarata. Ezért a legcsekélyebb cselekedet, mely az Ő akaratával egyezik, megérdemelheti az eget, s ha nélküle csodákat tennénk is, semmi hasznunk sem volna belőle. Ezért mindenben ne csak egyszerűen a jót, hanem Isten akaratából való jót cselekedjünk. (Vissza Istenhez.)

alaptalan és vakmerő megítélése ; hiú öntet-
szelgés ; másoknak megvetése, viselkedésük
bírálgatása ; az emberek tiszteletének és
dicséretének elnyeréséért való cselekvés ;
jótulajdonságaink fitogtatása ; elbizakodottság,
önfejtés, irígység, a felsőbbtség iránti tiszte-
let hiánya, zúgolódás, mértéktelenség evés-
ivásban stb. a bocsánatos bűnöknek vagy
legalább is tudatos hibáknak egész hangya-
bolya foszthat meg engem azoktól a tuláradó
kegyelmektől, melyeket öröktől fogva fenn-
tartottál számomra.

Mit ér elmélkedésem és liturgikus életem,
ha nem vezetnek fokozatosan arra, hogy
lelkemet elég szilárdan tartsam, hogy résen
legyek még a pusztá gyarlóságából származó
hibákkal szemben is, ha nem segítenek nyom-
ban felemelkedni, mihelyt akaratom inogni
kezd, sőt akkor is, ha nem buzdítanak arra,
hogy a kísértésekben megerősítsem magamat?

A szívvédelem hiányára vall, ha megtör-
ténhetik, ó, Jézusom, hogy megbénítom
magamban a Te működésedet!

Szentmisék, áldozások, gyónások s az áj-
tatosság egyéb gyakorlatai, az isteni Gond-
viselésnek üdvösségem érdekében való kü-
lönös pártfogása, őrangyalom segítsége, s
mit mondjak még? igen, még a Te anyai
örködésed is, ó, szeplőtelen Szűzanyám,
megbénulhat, meddő maradhat az én hi-
bámból.

Ha még nincs meg bennem a jóakarát,
hogy magamra parancsoljam azt az ellen-

kezést, melyre e szavakban hivatkozol, ó, Jézus: Violenti rapiunt illud,¹ akkor a sátán szüntelen mesterkedik, hogy erőt vegyen szívemen, hogy megtévessze és elgyengítse azt, sőt hiú ábrándok által lelkiismeretemet is félrevezetheti.

Ó, lelkem, e bukások némelyike, melyeket pusztá gyarlóságoknak minősíthetsz, Isten szemében tán már egészen más természetűek. Ha nem gyakorlod a szívvédelem szokását, ha nem ragaszkodol ehhez a feltételhez: Akarom, hogy minden cselekedetem indítóoka Jézus legyen, akkor hogy állíthatod az ellenkezőt?

A szívvédelemnek ennek az elhatározása nélkül nemcsak a tisztítóhelyen való rettentés és hosszantartó bűnhődést vonom magamra, de ha még eddig elkerültem is a halálos bünt, arra a lejtőre jutottam, mely végzet-szerűen feléje vezet. Gondolsz-e erre, én lelkem?

II. Isten je'nléte a szívvédelem alapja.

Szentháromság Isten, ha, mint remélem, a kegyelem állapotában vagyok, Te szívemben lakozol minden dicsőséggel, minden határtalan tökéletességgel, azaz úgy, ahogy az égben lakozol, habár elrejtve is, a hit fátyola alatt.

Egy pillanat sincs, hogy ne lenne a sze-

1 Máté XI. 12.

med rajtam, hogy megismered cselekedeteimet.

Igazságosságod és irgalmasságod szüntelenül működik bennem. Hogy hűtlenségemet megtorold, hol megvonod tőlem nekem szánt kegyelmeidet, vagy nem rendezed többé atyai gonddal az eseményeket, melyek javamra válhatnak, hol pedig új jótéteményekkel halmoztál el, hogy visszatéríts Magadhoz.

Ha a Te bennem-lakásod a legfontosabb és legfigyelemreméltóbb esemény számomra, hogy lehetnék el gyakran és sokáig anélkül, hogy rágondoljak?

Vajjon, nem létem ez alapvető tényének elhanyagolásából származnak-e azok a sikertelenségek, melyek eddig szívvédelmi kísérleteimet követték?

A nap folyamán egymást rendszeresen követő röpiráknak emlékeztetniük kellene engem Istennek e csupa szeretetből való bennem-lakására. Eleget tettél-e, ó lelkem, a mai napig arra nézve, hogy így rendezed el életedet óránként legalább egyszer? Eléggé javadra fordítottad-e mindennapi imádat és liturgikus életedet, hogy időnkint, hacsak pár pillanatra is, beléphess szíved meghitt szentélyébe s ott imádd a végtelen Szépséget, a hasonlíthatatlan Nagyságot, a Mindenhatóságot, Szentséget, Életet, Szeretetet, egy szóval a legfelsőbb és legtökéletesebb Jót, aki benned lakozni méltóztatik és aki a Te léted Kezde és Vége?

Lelkiáldozások, hát ti milyen szerepet

visztek életemben? Hiszen minden pillanatban rendelkezésemre álltok nemcsak azért, hogy emlékeztessetek a Szentháromság jelenlétére, de azért is, hogy a megváltó Vér új beáramlása által e jelenlétet lelkemben fokozzátok!

Mennyire becsültem eddig ezeket az utamban heverő kincseket? Csak le kellett volna hajolnom értük, hogy gyémántokkal ékesítssem koronámat. Milyen messze vagyok azoktól a lelkektől, kik amellet, hogy folytatják rendes munkájukat, vagy társalgásukat, napjában milliószor felkeresik isteni vendégüket! Szokásukká váit már, mert szívük odahúzza, ahol kincsüket őrzik.

III. Szűz Mária iránti hódolatunk megkönnyíti a szívvédelmet.

Ó, szeplőtelen Szüzanyám, Fiadnak a Kálvárián elhangzott szava azért tett engem gyermekeddé, hogy segíts megőrizni Jézus által a Szentháromsággal egyesült szívemet.

Azt akarom, hogy fohászaim célja, melyekkel mind gyakrabban felkereslek, különösen szívem védelme legyen s annak irányát, szándékait, vonzalmaait és akaratait megtisztítsák.

Nem lehetek tovább édes hangod nélkül: „Megállj, fiam, tisztítsd meg szívedet. Nem, nem igaz, hogy e percben csak Isten dicsőségét szolgálod.” Szórakozottságom vagy rendszertelen munkáim közben hányszor in-

tézed hozzám ezt az anyai szózatot! És ah, hányszor fojtottam el azt?

Anyám, ezentúl meg fogom hallani Szíved hívó szavát és lelkem erélyes és gyökeres megtorpanással fog felelni rá. Lehet, hogy csak egy villámlásnyit tart, de elég lesz, hogy ily kérdéseket vessen fel szívemben: Hogyan cselekednék Jézus az én helyemben? Kiért cselekszem most? Ez a bizalmas kérdés megszokássá válva alkotja a szívvédelmet. Ez teszi lehetővé, hogy képességeimet s azok szándékait a bennem élő Isten akaratából mind tökéletesebb és természetes függésben tartsa.

IV. A szívvédelem elsajátítása.

Nehezemre esik munkáim közben sokáig nélkülözni Isten jelenlétét. Elszomorít, hogy világi elfoglaltságaim közt sok hibát követek el, mert lelkiállapotom a buzgóság, tökéletlenség vagy jellegzetes lanyhaság keveréke. Mától fogva a szívvédelem gyakorlásában keresek rá orvosságot.

Reggeli elmélkedésem alkalmával határozottan és pontosan megjelölök egy percet munka közben, melyben erőt veszek magamon és amellet, hogy minden buzgalommal Isten akaratából való munkámnak szenteltem magam, a lehető legtökéletesebb benső életet élem, óvom szívemet, vagyis éber leszek a Te tekinteted előtt, ó, Jézusom és úgy fohászok Hozzád, mintha csak a

legtökéletesebb életre tettem volna fogadalmat.

Eleinte öt percnyi vagy még kevesebb időt szánok erre a gyakorlatra reggel és este,¹ a fősúlyt inkább annak tökéletes keresztülvitelére, mint hosszúságára fektetve és igyekszem azt mindjobban végezni munkáim közepette, sőt — és különösen ha igen nehéz munkával vagyok terhelve és szándékaim tisztaságára, szívem és minden képességeim védelmére, magatartásom nemességére való tekintettel valósággal úgy cselekedni, mint egy szent, mint ahogy maga Jézus cselekedett volna hasonló körülmények között.

Ez lesz a benső élet gyakorlati időszaka és tiltakozás a megszokott szórakozottság és evagatio mentis ellen. Istent akarom. Az Ő országát akarom. Azt akarom, hogy a külső elfoglaltságaim közben is mindig Ő uralkodjék bennem. Nem akarom többé, hogy lelkem minden szél járta tornác legyen és lehetetlenné váljék számára, hogy Jézussal egyesülve éber, esdeklő és nagylelkű életet éljen.

1 Ez a gyakorlatba átvitt „szeretetteljes magány” pillanata, melyet mindenáron fenn kell magunknak tartanunk a nap folyamán.

Ezt ajánlotta annyira Szalézi Szent Ferenc is a „lelki magány” néven. Ezeknek a lelki magányba vonulásoknak és fohászoknak gyakorlatából sarjad a hódolat műve. Ez a gyakorlat pótolhatja esetleg más elmulasztott imádságainkat is, de a magunkba mélyedés hiányát úgyszólván semmisesem hozhatja helyre. Enélkül cselekvő életünkben hibát hibára halmozunk. (Intr. à la vie dév. II. c. 3.)

E rövid idő alatt minden bosszankodás nélkül, de éles tekintettel figyelem cselekedeteim különböző rúgóit és semmit sem bocsátok meg magamnak. Jószándékom is mindent elkövet, hogy e rövid idő alatt teljes tökéletességben éljek. Szívem pedig gyakran fordul az Üdvözítőhöz, hogy a szentség e próbáját szilárdan és tartósan állja.

Ez a gyakorlat szívből jövő örömteljes lesz és kitágul tőle a lélek. Éberségre és önsanyargatásra okvetlen szükségem lesz, hogy Isten közelségében maradhassak és tehetségeimtől és érzéseimtől minden egyéni természetemből eredő befolyást távoltartsak. De nem elégszem meg a dolgoknak ezzel a negatív oldalával. Különösen arra fogok törekedni, hogy ezt a gyakorlatot azzal a mélységes szeretettel töltssem be, mely mellett, hogy a legnagyobb gonddal valósította meg velem az Age quod agis elvét, először a szándék tisztasága, majd mind nagyobb buzgalom, önmegtagadás és nagylelkűség által műveim minden tökéletességének és értékének megteremtője.

Este az általános lelkiismeretvizsgálat alkalmával (vagy a részletes vizsgálatkor, ha annak tárgyául ezt a gyakorlatot választom) szigorúan elemezgetem, hogy vajjon a szívvédelemre szánt percek szorosabban és fenntartás nélkül közel vittek-e Jézushoz. Megerősítésül egy kis penitenciát szabok magamra (lehet ez akár egy kis borról vagy csemegéről való lemondás, rövid imádság

keresztbetett kezekkel, vagy vonalzóval, vagy más kemény tárggyal ujjaimra mért néhány erős ütés), ha úgy találom, hogy nem voltam elég buzgó, elég éber, elég esdeklő vagy szeretetteljes a szívvédelem e kísérlete, vagyis a benső életnek a tevékeny étellel való egyesítése alkalmával.

Milyen bámulatos eredményük lesz ezeknek a gyakorlatoknak! Milyen iskolája ez a szívvédelemnek!

Milyen új áttekintést nyerek olyan büneimről és gyarlóságaimról, melyek létezéséről eddig sejtelmem sem volt!

Ez áldott percek hatása mind erőteljesebben fog tündökölni azokon, akik kihasználják őket. Mégis csak akkor nyujtanám hosszabbra idejük tartamát, ha már minden látókörömbe eső forrást kimerítettem, ami a szentségre, a kivitel tökéletességére és a szeretet mélységére vonatkozik.

Ínkább benső értékét nézem, mint a hosszúságát. Az idő meghosszabbítása utáni vágyam oly mértékben fog növekedni, ahogy mindjobban megismerem magamat és hogy mit kívánsz tőlem Jézusom. És lassankint egészen megbarátkozván ezzel az üdvösséges gyakorlattal, az végül nélkülözhetetlen szokásommá válik és Te rá fogsz találni ilyképp megtisztult lelkemben a Veled való egységes élet titkaira.

V. A szívvédelem feltételei.

Életem egész szövédéke többé-kevésbé be van mocskolva. Ebből a meggyőződésből, amellyel a sátán nyugtalanná akar tenni, származik a magam és embertársaim iránt való bizalmatlanság. Ez a bizalmatlanság, beoltva vágyamba, hogy Jézusé legyek, természetyszerűen a következőket eredményezi:

A becsületes és pontos, szelíd, csendes, az isteni kegyelemben bízó éberséget, mely a szórakozottság s a természetes benyomások túltengésének meggátlásán alapszik. Elhatározásom gyakori megújítását. Fáradhatatlan újrakezdéseket tele Jézus irgalmába vetett bizalommal az iránt a lélek iránt, aki igazán küzd a szívvédelem elsajátításáért. Növekvő biztonságérzetet, hogy immár nem küzdök egyedül, hanem a bennem élő Jézussal, Szűz Mária Anyámmal, Órangyalommal és a szentekkel egyesülve. Meggyőződést, hogy ezek a hatalmas szövetségeseim minden pillanatban velem vannak, feltéve, hogy következetesen keresztülviszem ezt a szívvédelmet és nem vetem el segítségüket. Végül gyakori és szívből jövő fohászzkodást mindezekhez a mennyei segítőtársakhoz, hogy segítsenek azt tennem, quod Deus vult s úgy és azért tennem; quomodo Deus vult et quia Deus vult.¹ Ó, Jézusom, milyen más lesz az én életem, ha szívemet Veled egyesülve védem!

1 Amit Isten akar, ahogyan Ő akarja és mert Ő akarja.

Elmémet teljesen a jelenlegi cselekvésnek szentelhetem. De amit azokban a halatlanul elfoglalt egyénekből megállapítottam, kiknek szíve sohasem szűnt meg Benned élni, azt magamban is meg akarom valósítani bármily súlyos munkáim közt is.

Ha jól felfogtam a szívvédelem lényegét, akkor ahelyett, hogy korlátoznám képességeim cselekvési szabadságát, amire állapotbeli kötelességeim teljesítéséhez szükségem van, lelkenek a Te szereteted légkörében való lélekezése inkább növeli azt és életemet derültté, napsugarassá, hathatóssá és termékennyé teszi.

Ahelyett, hogy büszkeségem, önzésem és restségem rabszolgája lennék, ahelyett, hogy a szenvedélyek és befolyások igáját nyög-ném, mindig szabadabb leszek. És e tökéletesített szabadságomból, ó, Istenem, annál gyakrabban ajánlhatom fel Neked függőségemet hódolatul. Így erősödöm meg a valódi alázatosságban, benső életem alapjában, mely nélkül az csak csalóka káprázat volna. Így fejtem ki magamban az „Isten rabjainak” szellemét: *Submissio ad Deum*,¹ mely az Üdvözítő egész benső életének lényege volt.

Részesülvén a szeretet lángjából, mely Téged, ó, Jézus, mindig olyan figyelmessé és engedelmessé tett, ahogy mennyei Atyádnak kedve telt Benned, ki fogom érdemelni

¹ Az alázatosság főképp az embernek Isten iránti alávetettségében áll. (Szt. Tam.)

az égi dicsőségből való részt is, melynek Emberséged örvend kárpótlásul alázatosság- és szeretetszülte alávetettségedért: Factus obediens... propter quod et Deus exaltavit illum.¹

5. Az apostol buzgó tisztelője legyen a Szeplőtelen Szűz Máriának.

Mint a Szűz Máriával oly szoros kapcsolatban levő cisztercita rend tagja, mint Európa félszázadon keresztül páratlan apostolának, Szent Bernátnak fia, feledhetem-e, hogy a szent clairveauxi apát Jézussal való egyesülésében való haladását és apostolkodásának minden sikerét Szűz Máriának tulajdonította?

Mindenki tudja, mit jelentett a népek és királyok mellett a zsinatok kebelében és a pápák szívében gyakorolt apostolkodása annak a férfiúnak, kit Szent Benedek pátriárka mindenkor legnagyobb fiának dicsőitenek.

Mindenki magasztalja az utolsó egyház- atya szentségét, lángelméjét, a szent könyvekben való mély tudományát és írásának fennkölt kenetességét.

De ami a szent Egyháztudós számára mind- ezekfelett biztosítja századok tiszteletét, az a Cytharista Mariae cím, mellyel kitüntették.

Mint „Mária dalnokát“ senkisésem múlta őt

¹ Engedelmes lévén... annakokáért az Isten is felmagasztalta őt. (Filipp II. 9.)

felül az Isten Anyjának dicséretében. Szienai Szent Bernardin, Szalézi Szent Ferenc, valamint Bossuet, Szent Alfonz, Boldog Grignon de Montfort stb. stb. bőven merítenek Szent Bernát lelki kincseiből, midőn Róla szólnak és érveket sorolnak föl annak az igazságnak megerősítésére, melyet a szent férfiú állapított meg. „Mindenünk Mária által van.“

„Lássuk, testvéreim, a hódolatnak mely érzelmeivel akarta Isten, hogy tiszteljük Szűz Máriát, kibe minden jóságnak teljességét helyezte. Ha van bennünk némi reménység, kegyelem, s az üdvösségnek némi záloga, ismerjük meg, hogy az által árad ránk, ki a gyönyörúségek Gyönyörúsége... Vegyétek le az égről a fénylő napot és vége a világosságnak. Vegyétek el tőlünk Szűz Máriát, a mi roppant nagy és pusztá tengerünk Csillagát, mi marad más, mint a sötét mélységek s a halál árnyéka? Szívünk-lelkünk legmélyéből és minden vágyunkkal kell tisztelnünk Szűz Máriát. Annak akarata szerint, aki úgy rendelte, hogy mindenünk Ő általa legyen.¹

E tanításra hivatkozva bátran merem tehát állítani, hogy bármit tegyen is az apostol üdvösségéért, lelki előhaladásáért és apostolkodása eredményességéért, homokra épít, ha munkássága nem a Boldogasszony különös nagy tiszteletén alapszik.

1 Serm. in Nativ. B. M. V. alias de Aquaeductu. (Szt. Bern.)

a) *Saját benső életünkért.* Az apostolnak a Szűzanya iránti hódolata nem elégséges, ha benne való bizalmában nincs semmi lelkesedés és tisztelete majdnem teljesen külsőséges. Mint Fia, intuetur cor, Ő is csak szíveinket nézi és csak aszerint tekint bennünket igazi gyermekeinek, amilyen forrósággal szívünk az Ő szeretetét viszonzza.

Szívünk, mely szilárdan meg van győződve Annak nagyságáról, kiváltságairól és tevékenységéről, kit Isten és ember egyformán nevez Anyjának.

Szívünk, melybe mélyen gyökeret vert az az igazság, hogy a bűn elleni sikeres küzdelem, az erények elnyerése, Jézus Krisztusnak a lelkeken való uralma, tehát üdvösségünk és megszentelődésünk biztosítása, mind arányban áll Szűz Mária iránti hódolatunkkal;¹

Szívünk, melyet áthat az a gondolat, hogy minden könnyebb, biztosabb, kedvesebb és gyorsabb a benső életben, ha Szűz Máriával cselekszünk;²

Szívünk, mely bármily körülmények közt is túlárado gyermeki bizalommal van Iránta, kinek finomságát, előzékenységét, gyengéd-

1 Senkisémet menekül meg, hanem csak Teáltalad, Isten Anyja. Senkisémet kapja meg Isten ajándékát, hanem csak Teáltalad, ó, malasztal teljes (Szt. Germ.)

2 Máriával egy hónap alatt előbbre juthatunk Jézus szeretetében, mint amennyire évek alatt juthatunk e jó Anya nélkül (B. Grig. de Montf.)

ségét, irgalmasságát és nagylelkűségét tapasztalatból ismerjük;¹

Szívünk, mely mindinkább lángra gyul a szeretettől Ő iránta, kit semmi örömeben sem feled, minden bánatába beavat és minden vonzalmának részesévé tesz;

Mindezeket az érzelmeket pedig Szent Bernátnak, a szent tevékenység példaképének szíve tükrözi. Ki ne ismerné e szent Apát lelkéből a Missus est evangéliumának magyarázata közben fakadt szavakat:

„O, ti, akik tudjátok, hogy e század viharainak árában és apályában sokkal többet hányódtok a szélvészről úgy, mint amennyit jártok síma földön, függesszétok szemeket e csillagra, nehogy elvesztek a fergetegben. Ha a kísértés viharai rátok szabadulnak, ha megvértitek szíveteket a bánat szirtjeiben, nézzetek e csillagra, hívjátok Máriát. Ha gőg, nagyravágyás, megszólás, féltékenység hullámai csapkodnak, nézzetek e csillagra, hívjátok Máriát. Ha harag, kapzsiság, vagy bűnös sóvárgás rohanja meg lelketek gyenge csónakját, emeljétek szemeket Máriához. Ha hibáitok sokasága alatt görnyedve, lelkiismeretetek iszonyú sebeitől borzadva s az ítélet kérlelhetetlenségétől megrémülve a szomorúság és kétségbeesés örvényébe merültök, gondoljatok Máriára, hívjátok Máriát, Mária sohase legyen távol

¹ Filioli, haec mea maxima fiducia est, haec tota ratio spei meae . . . Gyermekeim, Ő az én bizalmam alapja és reményem oka (Szt. Bern.)

ajkaitoktól, sohase távol szívetektől; és hogy elnyerjétek imádsága támaszát, ne feledjétek élete példáját. Őt követve el nem tévedtek, Őt kérve kétségbe nem estek, Rá tekintve meg nem csalatkoztok. Ha Ő támogat, el nem eshettek, ha Ő oltalmaz, nem félhettek, ha Ő vezet, el nem fáradhattok, ha Ő kegyes hozzátok, biztosan révbe értek."

Nem akarok túlságosan kiterjeszkedni, de mégis szeretném kedves apostolkodó testvéreimmel Szent Bernát tanácsait a maguk összességében megismertetni, hogy Mária valóságos gyermekeivé lehessenek. Erre nézve azt hiszem, nem tehetek jobbat, mint hogy szeretettel ajánlom, olvassák el figyelemmel Lhomeau atya tartalmas és értékes könyvét: „A lelki élet Boldog Grignon de Montfort iskolájában.”¹ Szent Alfonz műveivel és Desurmont atya magyarázataival, Faber és Giraud de la Salette atyák írásai mellett Lhoumeau atya könyve leghívebben tükrözi Szent Bernát gondolatait, melyeket minden kínálkozó alkalommal idéz. Hatalmas hittudományi alap, kenetteljesség, gyakorlati jelleg, semmisem hiányzik belőle, hogy elérjék azt a hatást, melyre Clairveaux nagy apátja mindig törekedett: hogy gyermekei szívét a magáéhoz hasonlóvá formálja és megadja nekik a cisztercita írók fő jellemvonását: a Máriához való folyamodás magától értetődő

1 Oudin könyvk. — Lhomeau atya a B. Grig. de Montf. által alapított Kongregáció főnöke volt.

szükségességének tudatát s a Vele egységes életet.

Végezzük e szakaszt azokkal a vigasztaló szavakkal, melyeket a Dom Guéranger által Nagy Gertrudnak nevezett apáca, Szent Gertrud hallott a Szent Szűz ajkairól: „Ne az én egyszülött Fiamhoz forduljatok, hanem elsőszülettemhez, az én édes Jézusomhoz. Elsőnek fogantam Őt méhemben, de utána, vagyis inkább általa valamennyiötöket fogantalak, hogy anyai szeretetem mélyébe zárván benneteket, az Ő testvérei és az én gyermekeim lehessetek.” A trappista szerzetesnők e szent Pártfogónőjének minden művében boldogult lelkiatyja, Szent Bernát szelleme tükröződik, a Máriával való egysülésre vonatkozólag.

b) Apostolkodásunk eredményességéért. Akár a bűnt akarja a tevékeny élet embere kiirtani a lelkekből, akár az erényeket akarja felvirágoztatni bennük, első célja Szent Pál példája szerint mindig az legyen, hogy az Üdvözítőt megjelenítse bennük. Isten szándéka, mondja Bossuet, nem változott, amennyiben Jézus Krisztust a Szent Szűz által akarta adni nekünk: Ő szülte a Főt, ugyanígy kell szülnie a tagokat is.

Ha Máriát különválasztanánk az apostolkodástól, félreismernénk Isten tervének legfontosabb részeit. „Mind e választottak e világon, — mondja Szent Ágoston, — a Szent Szűz méhében vannak elrejtve, ahol ez a

jó Anya védi, óvja, táplálja, fenntartja és felneveli, míg nem megszüli őket a halál utáni dicsőségre."

A megtestesülés óta, mint szienai Szent Bernardin igen helyesen következteti, Mária rendelkezési jogot nyert a Szentlélek minden időszaki működése felett, amennyiben senki sem kapja a Lélek kegyelmét, hanem csak az Ő kezeiből.

Viszont a Mária iránti hódolattal mindent elnyerünk az Ő anyai szívetől. Mely apostol kételkedhetik tehát apostolkodásának jó eredményében, ha hódolata által Máriának a a megváltó Vérre való mindenhatóságával rendelkezhetik?

Látjuk, hogy a legnagyobb térítők is milyen lelkes hódolattal voltak eltelve a Szent Szűz iránt. Ki akarnak ragadni egy lelket a bűnből? Milyen meggyőző hévvel teszik ezt, mikor a rossz gyűlöletében és a tisztaság szeretetében azonosak Vele, ki maga nevezi magát szeplőtelen Fogantatásnak.

Mária hangjából ismerte meg a Hirnök Jézus közelségét és megremegett anyja méhében. Mily hangon szól Mária az Ő fiaihoz, hogy megnyissa Jézus számára elzárt szíveiket.

És mily szavakat tudnak találni az Irgalom Anyjának meghittjei, hogy elúzzék a kétségbeesést, mely végleg úrrá akar válni a lelkeken, kik hosszú ideig visszaéltek Isten kegyelmével!

Ime, egy szerencsétlen, aki nem ismeri

Máriát. Az a biztonság, amellyel az apostol megmutatja neki Öt, mint a bűnösök igazi Anyját és Oltalmát, új látóhatárokat nyit meg előtte.

A szent arsi plébános találkozott néha olyan bűnösökkel, kik képzelgéseitektől elvakulva a maguk megnyugtására a Szent Szűz tiszteletének valamiféle külső gyakorlatára támaszkodtak, hogy nyugodtabban vétkezessenek és ne kelljen félniök az örök tüztől. Fenséges szavakkal tárta ilyenkor a bűnös elé az Irgalom Anyjával szemben tanúsított jogtalan önhittségének rútságát s használtatta fel vele a Szűzanya iránti tiszteletét arra, hogy kiedje a kegyelmet, melynek segítségével kimenekülhet a pokolbeli kígyó halálos szorításából.

Hasonló esetben egy kevésbé Mária tisztelő pap metsző és hideg szavaival nem ér el más eredményt, mint hogy e szegény hajótöröttet megfosztja bitorlott jószágától, mely az üdvösség hídjává lehetett volna számára.

Ha az apostol szívében Mária él, biztosítva van számára az az anyai ékesszólás, melytől megindulnak azok a lelkek is, akik már mindenüket elvesztették. Úgy látszik, mintha az Üdvözítő bámulatos gyengédséggel Anyja közbenjárásának akarta volna fenntartani az apostolkodás legnehezebb győzelmeit és csupán azokat részesítette volna bennük, kik benső egységben élnek Vele. Per te ad nihilum redegit inimicos nostros.

Mária igazi fia sohasem fogy ki az érvekből, eszközökből, sőt a furiangból sem, ha már csaknem kétségbeesett helyzetekben kell erősíteni a gyengéket és vigasztalni a vigasztalhatatlanokat.

A rendelet, mely a litániákhoz a Mater boni consilii megszólítást hozzáfűzi, Coelestium gratiarum thesauraria és a Consolatrix universalis címekre hivatkozik, melyek Máriát méltán megilletik. A „Jó tanács Anyja“, mikép Kánában, ma is csak az ő igazi tisztelőivel közli az erő és öröm bora elnyerésének titkát, hogy azt szétoszthassák.

De a „szívek elrablója“, Raptrix cordium, szent Bernát szavai szerint, a túlradó Szeretet Jegyese különösen akkor adja meghittjeinek ajkára a legtüzesebb szavakat, ha Jézus szeretetéről kell szólniok, melyekkel lánggra gyujtják a szíveket Jézus iránt, hogy minden erény melegágyaivá váljanak.

Apostolok, szenvedélyesen szeressétek Őt, kit IX. Pius Virgo sacerdos-nak nevez s kinek méltósága felülmúlja a papokét és főpapokét. Ez a szeretet feljogosít bennünket arra, hogy sohase tekintsünk egy ügyet elveszettnek, ha Máriával kezdtük és Vele is akarjuk folytatni. Mária valóban mindennek a kezdeténél és betetőzésénél jelen van, ami csak Fia által Isten országára vonatkozik.

De óvakodjunk attól a hiedelemtől, hogy Vele dolgozunk, hacsak arra szorítkozunk, hogy oltárokat emeljünk Neki és énekeket zengjünk tiszteletére. Olyan tiszteletet kíván

Ő tőlünk, melyben őszintén állíthatjuk, hogy állandó egységben élünk Vele, hogy Hozzafordulunk tanácsért, hogy érzelmeinket az Ő szívéen keresztül érezzük s kéréseinket az Ő ajkaival mondjuk el Istennek. De amit leginkább megkíván Szűz Mária az Ő hódolóitól, az mindama erények utánzása, melyeket Őbenne csodálunk és magunknak az Ő kezébe való teljes átadása, hogy Ő viszont átadhassa nekünk isteni Fiát.

Ami a Máriához való állandó folyamodásunkat illeti, utánozzuk az Isten népének azt a hadvezérét, ki mielőtt az ellenség ellen indult volna, így szólt Deborához: „Ha velem jössz, megyek; ha nem jössz, maradok“, s akkor valóban Vele fogjuk végezni minden cselekedetünket. Ilyképpen nemcsak fő elhatározásunkba lesz Ő beavatva, hanem minden előre nem láthatóba, sőt a kivitel legkisebb részleteibe is.

Egyesülve azzal, kinek minden címe számunkra a Szentséges Szív Boldogasszony Anyánknak a nevében öszzpontosul sohasem kockáztatjuk tevékenységünk eltévelyedését, megengedvén, hogy azok benső életünk ellenére haladva lelkünk veszedelmévé váljanak és inkább a magunk, mint Isten dicsőségét szolgálják. Ellenkezőleg, a tevékeny élet által eljutunk a benső élethez s így a mind bensőbb egyesüléshez Vele, ki biztosítja számunkra szent Fiának örömét mindörökké.

VÉGSZÓ.

A Szeplőtelen Szűz Mária trónjának zsá-molyához teszem le szerény munkámat.

Szeretem a Szent Szűz Szívében látni az apostolkodás reményképét úgy, ahogy ezt e könyv közepébe illesztett VI. századbeli bizanci metszet mutatja.

A Szűz keblében hordja a testté vált Igét fénykoszorúval körülvéve. Miként az örök Atya, úgy Ő is mindig magában hordja az Igét, kit Ő adott a világnak. Rohault de Fleury kifejezése szerint a Megváltó úgy ragyog a kebelében, mint egy Eucharisztia, melyről fellebbent a fátyol; Jézus benne él. Ő szíve, lehelete, minden gondolata, élete: a benső élet eszményi képe.

De az isteni Ifjú apostolkodik. Méltóságos magatartása, az Evangélium tekercse, melyet baljában tart, jobb kezének mozdulata, szemének tekintete, minden arra vall, hogy tanít. És a Szűz csatlakozik szavaihoz. Arc-kifejezése mintha azt mondaná, hogy Ő is szólni akar. Tágra nyílt szemei lelkeket keresnek, kiknek odakínálhatja Fiát: Íme, a szentbeszédben és tanításban nyilvánuló világi élet képe.

Karjait kitarja, mint a katakombák imádkozói vagy a pap, ki a szent Áldozatot bemutatja s arra emlékeztet, hogy különösen az imádság és a Jézus áldozatával való egyesülés által mélyül el benső életünk és válik termékennyé apostolkodásunk. Ő Jézus-

ból, Jézus által él, az Ő életéből, az Ő szeretetéből, az Ő áldozatával való egysülésből, és benne és általa Jézus szól hozzánk. Jézus az Ő élete s Ő Jézus ígénének, hangjának hordozója, Jézus szentségtartója.

Így kell a legkiválóbb munkára, az apostolkodásra szentelt léleknek is Istenből élnie, hogy hathatósan szólhasson Róla és cselekvő élete benső életének kiáradása legyen.

VÉGE.

TARTALOMJEGYZÉK

XV. Benedek Pápa és több püspök elismerő levele	7
Előszó	13

ELSŐ RÉSZ

Isten világi tevékenykedést és benső életet kíván.

1. A világi cselekedetek, illetőleg a bennük való buzgólkodás is Isten akaratából való	17
2. Isten azt akarja, hogy Jézus legyen tevékeny életünk lelke	22
3. Mi a benső élet?	27
4. Mennyire félreismerik a benső életet	40
5. Válasz egy ellenvetésre: Nem tétlen-e a benső élet?	44
6. Válasz egy másik ellenvetésre: Nem önző-e a benső élet	53
7. Ellenvetés a lelkek üdvössége szempontjából	61

MÁSODIK RÉSZ

A cselekvő és benső élet egysége.

1. A benső élet elsőbbsége Isten szemében a cselekedetek fölött	67
2. Tetteink a benső életből fakadjanak . . .	73
3. A mű alapját, célját és eszközeit a benső élet hassa át	77
4. A benső és cselekvő élet kölcsönösen támogatja egymást	82
5. Ez összhang kiválósága	89

HARMADIK RÉSZ

Munka imádság nélkül veszélyezteti, a kettő együtt elősegíti az erényben való gyarapodást.

1. A tevékenység, mely benső életet élő lelkek számára a megszentelődés módját jelent, másoknak üdvösségük kárára válhat	93
2. A tettek emberéről, akinek nincs benső élete	102
3. A benső élet az apostoli munkás szentségének alapja	117
a) Biztosítja a külső szolgálat veszedelmei ellen	121
b) Megújítja az apostol erőit	123
c) Megtízszerezi tetterőit és érdemeit	125
d) Örömet és vigasztalást ad	129
e) Növeli szándéka tisztaságát	131
f) Védelem a csüggedés ellen	134

NEGYEDIK RÉSZ

A cselekvés termékenysége a benső élet által.

1. A benső élet a cselekvés termékenységének feltétele 139
 - a) A benső étellel velejár Isten áldása . 143
 - b) Képesíti az apostolt, hogy jó példával megszentelje a lelkeket 148
 - c) Az apostol túlvilági fényt sugároz általa. Milyen hatása van e sugárzásnak? 154
 - d) Az evangélium munkásának megadja a valódi ékesszólás tudományát . . 184
 - e) Mivel a benső élet ismét benső életet gerjeszt, lelki hatásai mélyek és tartósak 190
 - f) A legjobbak kiválasztásának és lelki vezetésének fontossága 202
 - g) A benső élet az Eucharisztia által hozza létre az apostolkodás minden termékenységét . 228

ÖTÖDIK RÉSZ

Néhány elv és tanács a benső életre.

1. Néhány a benső életre vonatkozó tanács a tevékenység apostolainak 238
2. Az elmélkedés a benső életnek, tehát az apostolkodásnak is elengedhetetlen kelléke 243
 - I. Következésként ragaszkodom reggeli elmélkedésemhez . 244

II. Milyen legyen az én elmélkedésem?	247
III. Hogyan elmélkedjem?	249
3. A liturgikus élet, a benső élet tehát az apostolkodás forrása	265
I. Mi a liturgia?	265
II. Mi a liturgikus élet?	268
III. Liturgikus szellem?	274
IV. A liturgikus élet előnyei	298
a) Cselekedeteimben mindinkább érvényre juttatja a természetfölötti elemet	298
b) Hathatósan segít, hogy benső életemet Jézuséhoz hasonlóvá tegyem	304
c) A liturgikus élet a mennyei életből élteti lelkemet	312
V. A liturgikus élet gyakorlása	312
4. A szívvédelem, a benső élet kapujának kulcsa tehát, az apostolkodáshoz elengedhetetlenül szükséges	324
I. A szívvédelem szükségessége	330
II. Isten jelenléte a szívvédelem alapja	332
III. Szűz Mária iránti hódolatunk megkönnyíti a szívvédelmet	334
IV. A szívvédelem elsajátítása	335
V. A szívvédelem feltételei	339
5. Az apostol buzgó tisztelője legyen a Szepőtelen Szűz Máriának	341
Végszó	351
Tartalomjegyzék	353

